

МВС України
Харківський національний університет
внутрішніх справ

МІЙ УНІВЕРСИТЕТ:

**спогади викладачів
і працівників ХНУВС**

(До 25-річчя створення університету)

Харків

2019

УДК 378.6:351.741(477.54)

М59

Редакційна колегія: Д. В. Швець (голова), О. М. Бандурка, С. М. Бортник, С. М. Гусаров, О. С. Бакумов, М. Ю. Бурдін, А. М. Клочко, В. А. Греченко.

Ідея: доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, заслуженого юриста України О. М. Бандурки.

Упорядники: доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений юрист України О. М. Бандурка; доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України В. А. Греченко.

*Рекомендовано Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ
(протокол № 5 від 28 травня 2019 р.)*

Мій університет: спогади викладачів і працівників
М59 ХНУВС (До 25-річчя створення університету) / редкол.:
Д. В. Швець (голова), О. М. Бандурка, С. М. Бортник
та ін. ; упоряд.: О. М. Бандурка, В. А. Греченко ; МВС
України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків :
_____, 2019. — 292 с.

ISBN 978-966-____-____-

У мемуарах викладачів і працівників ХНУВС розповідається про становлення Харківського національного університету внутрішніх справ та долі тих, хто працював у ньому в різні роки, про їх здобутки та враження.

УДК 378.6:351.741(477.54)

© Харківський національний
університет внутрішніх справ, 2019
© Бандурка О. М., Греченко В. А.,
упорядкування, 2019

ISBN 978-966-____-____-

ЗМІСТ

ШВЕЦЬ Д. В.

НАШОМУ УНІВЕРСИТЕТУ – 25 РОКІВ! 7

БАНДУРКА О. М.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ВІХИ СТАНОВЛЕННЯ..... 12

ЯРМИШ О. Н.

ЦЕ БУЛИ ЧАСИ, КОЛИ МРІЇ ЗДІЙСНЮВАЛИСЯ..... 42

ГУСАРОВ С. М.

СПОГАДИ..... 48

СОКУРЕНКО В. В.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ У МОЄМУ ЖИТТІ 55

БОРТНИК С. М.

МОЇ СПОГАДИ..... 62

КЛОЧКО А. М.

ДНІ ТА РОКИ В УНІВЕРСИТЕТІ 73

ВЕНЕДІКТОВ В. С.

СТОРІНКИ СПОГАДІВ..... 79

ГОЛОВКО О. М.

УНІВЕРСИТЕТ ЗАВЖДИ В МОЄМУ СЕРЦІ 83

ГРЕЧЕНКО В. А.

ТА САМА МИТЬ МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ... 88

АРІСТОВА І. В.

СПОГАДИ ПРО УНІВЕРСИТЕТ 101

БЕЗПАЛОВА О. І.

СПОГАДИ ПРО НАВЧАННЯ ТА РОБОТУ
В УНІВЕРСИТЕТІ 106

БІЛОУС П. О.

ВІК УНІВЕРСИТЕТУ, РІВНИЙ СТАЖУ
МОЄЇ СЛУЖБИ: ЯК ЦЕ БУЛО І ЩО ПОПЕРЕДУ 112

ВЛАДИМИРОВ М. В.

МОЇ СПОГАДИ ПРО СЛУЖБУ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	119
---	-----

ГАВРИЛЕНКО О. А.

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА: СТАНОВЛЕННЯ КОЛЕКТИВУ ДРУЗІВ ТА ОДНОДУМЦІВ.....	125
--	-----

ГЕТМАНЕЦЬ О. П.

ВІД ДЖЕРЕЛА ДО ДЖЕРЕЛА (ВІД ЕКОНОМІКИ ДО ПРАВА)	130
--	-----

ГЛІСВИЙ А. А.

СПОГАДИ ПРО МИНУЛЕ	139
--------------------------	-----

ГОЛОВКО Б. Г.

ХНУВС: МОЇ ПЕРШІ ВРАЖЕННЯ	144
---------------------------------	-----

ГОРБАЧ Н. Л.

МІЙ УНІВЕРСИТЕТ	147
-----------------------	-----

ГОРОДИСЬКИЙ М. І.

ЗВЕРТАЮЧИ ПОГЛЯД У МИНУЛЕ.....	151
--------------------------------	-----

ЗАГОРУЛЬКО В. В.

СПОГАДИ.....	153
--------------	-----

ЗАЙЦЕВ О. Л.

МОЇ 25 РОКІВ В УНІВЕРСИТЕТІ.....	157
----------------------------------	-----

КИРИЧЕНКО В. Є.

ЯК ТВОРИЛАСЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВА НАУКА В ХНУВС	162
--	-----

КОМЗЮК А. Т.

ПЕРШІ КРОКИ УНІВЕРСИТЕТУ В МОЇЙ ПАМ'ЯТІ	176
---	-----

КОЦАН І. Д.

МІЙ ШЛЯХ В УНІВЕРСИТЕТІ	180
-------------------------------	-----

ЛИТВИНОВ О. М.

УНІВЕРСИТЕТ ЯК ДОРОГОВКА НА ВСЕ ЖИТТЯ	183
---	-----

ЛОБОДА Ю. Л.	
ВАЖЛИВИЙ ЕТАП МОГО ЖИТТЯ.....	188
ЛОГАЧЕВ М. Г.	
СТОРІНКИ МОЄЇ БІОГРАФІЇ	192
ЛОГВИНЕНКО Є. С.	
ВІД КУРСАНТКИ ДО КАНДИДАТА НАУК.....	195
ЛОГВИНЕНКО І. А.	
25 РОКІВ В УНІВЕРСИТЕТІ: МОЇ СПОГАДИ	197
МАРЦЕЛЯК О. В.	
МОЇ ВЧИТЕЛІ ТА ДРУЗІ	200
МАРЧУК М. І.	
УНІВЕРСИТЕТ МОГО ЖИТТЯ.....	205
МЕЛЬНИК Р. С.	
ХНУВС – МІСЦЕ, ДЕ ВСЕ ДЛЯ МЕНЕ ПОЧИНАЛОСЬ ...	208
МІРОШНИЧЕНКО О. С.	
ЯК ПОЧИНАВСЯ МІЙ ШЛЯХ В УНІВЕРСИТЕТІ	212
МОСКОВЕЦЬ В. І.	
ПРО МИНУЛЕ – ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО.....	215
МУЗИЧУК О. М.	
СПОГАДИ ВІД РОВЕСНИКА АЛЬМА-МАТЕР У ЙОГО УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СТАТУСІ	223
ПАНОВА І. В.	
ЯК ЦЕ БУЛО.....	230
ПЕРЦЕВА В. А.	
ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЇ	234
ПОСЕЛЮЖНАЯ И. П.	
ЖИЗНЬ, СВ'ЯЗАННА С УНІВЕРСИТЕТОМ.....	240
ПРОЦКИХ Т. О.	
ПОГЛЯД У МИНУЛЕ	243
СЕВОСТЬЯНОВ В. П.	
ЗНАНИЯ, ЗАКОН, ЧЕСТЬ!	248

СИНЯВСЬКА О. Ю.

ЗГАДУЮЧИ ГОЛОВНЕ.....259

СЛИНЬКО Д. В.

МОЇ РОКИ В УНІВЕРСИТЕТІ.....263

СМИРНОВ А. Н.

ВОСПОМИНАНИЯ266

ТЯГЛО О. В.

НА ШЛЯХУ ДО «МІЛЦЕЙСЬКОЇ СОРБОНИ»280

ЧОРНИЙ І. В.

ШЛЯХИ, ЯКІ МИ ОБИРАЄМО.....284

ШАПОВАЛ В. М.

ПЕРЕГОМІН СТОЛІТЬ288

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,
*ректор Харківського національного університету
внутрішніх справ (з 2019 р.), полковник поліції,
кандидат педагогічних наук, доцент*

НАШОМУ УНІВЕРСИТЕТУ – 25 РОКІВ!

У цьому році ми впевнено йдемо до нової ювілейної дати – 25-річчя отримання статусу університету. Я поздоровляю весь колектив нашого навчального закладу, в якому мені пощастило служити, із цією знаменною подією й упевнений, що попереду у нас багато нових успіхів і перемог.

Розпочинав я свою службову діяльність у практичних органах ГУ МВС України в Київській області. Саме тут пройшли мої перші міліцейські «університети», тут я поринув у складну, напружену, без часових обмежень службу в органах внутрішніх справ. Мені довелося працювати у навчальних закладах, які підпорядковувалися Міністерству внутрішніх справ, на різних посадах у системі

організації служби. Починав командиром взводу та подолав шлях до керівника окремого структурного підрозділу.

У 2006 р. я продовжив службу під керівництвом тоді ще проректора Київського національного університету внутрішніх справ (зараз НАВС) Валерія Васильовича Сокурєнка. Під час служби я брав участь у підготовці парадних розрахунків для проведення різних урочистих заходів, що дало змогу більше спілкуватися з Валерієм Васильовичем і скласти перші власні враження про цю людину. Кажуть, що перші враження є найбільш правильними та правдивими. Згоден на всі сто відсотків. Валерій Васильович – людина значного масштабу, далекоглядна, нестандартно мисляча, яка швидко вирішує чітко доносить свою думку до відома оточуючих, добре володіє словом і має дивовижне відчуття щодо новітніх процесів і змін.

Я завжди прагнув зростати по службі, проте усвідомлював, що без підвищення своєї кваліфікації, в першу чергу наукової, це неможливо. Для підготовки кандидатської дисертації я обрав тему, пов'язану з теорією та методикою професійної освіти «Підготовка майбутніх офіцерів МВС України до охорони і забезпечення громадського порядку в процесі фахової підготовки». Моя діяльність стосувалася виховання перемінного особового складу, тож, і тема дослідження була відповідною. У 2016 р. я захистив дисертаційне дослідження у спеціалізованій вченій раді Національного авіаційного університету. Підготовка, захист і висновки моєї дисертації істотно допомогли мені в подальшій роботі та кар'єрному зростанні.

У листопаді 2015 р. Валерій Васильович Сокурєнко був призначений ректором ХНУВС, і я отримав від нього пропозицію приєднатися до нового потужного колективу та стати членом його команди. Без жодних вагань я дав згоду, адже запропоновану посаду проректора я сприйняв як величезну відповідальність та серйозне випробування на професійну зрілість. У березні 2016 р. мене призначили на посаду й відрекомендували колективу. Познайомився

я з проректорами, а згодом і з керівниками всіх підрозділів. В університеті продовжували працювати його ректори попередніх років – генерал-полковники міліції Олександр Маркович Бандурка та Сергій Миколайович Гусаров, фахівці найвищого ґатунку, мудрі, досвідчені, з величезним життєвим і професійним досвідом, до порад яких я завжди прислухаюся, багато чому в них навчився та продовжую вчитися.

У липні 2016 р. я був призначений виконуючим обов'язки першого проректора, а згодом затверджений на цій посаді. Коло моєї службової діяльності розширилося, з'явилися деякі нові функції. Значно допомогла підтримка Валерія Васильовича та колег по ректорату.

26 квітня 2019 р. мене призначили ректором університету. Це велика честь і велика відповідальність. Я щиро вдячний керівництву МВС України, моему наставнику – ректорові ХНУВС 2015–2019 рр., доктору юридичних наук, професору, заслуженому юристу України, генералу поліції третього рангу Валерію Васильовичу Сокуренку. Я багато чому у нього навчився. Його вміння контактувати з людьми, мобілізувати їх на вирішення головних завдань, бачення нового, виважений підхід до ухвалення рішень що забезпечили йому великий авторитет в університеті, стали для мене взірцем в управлінській та кадровій роботі.

Університет недаремно називають потужним і багато-профільним. Тут працюють 75 докторів наук та 342 кандидати наук, функціонують 10 наукових шкіл і 5 спеціалізованих вчених рад, проводиться велика кількість науково-практичних конференцій. Проте найважливішим є практичний результат цієї роботи, а саме – конкретна допомога, яку вони можуть надати практичним органам поліції для покращення їх діяльності, як того вимагає Міністерство внутрішніх справ.

Дисципліна в усьому – це першооснова, фундамент будь-якої справи. Так колись учили мене і так зараз

вимагаю я, щоб уся робота з особовим складом ґрунтувалася на дисципліні та безумовному виконанні статутів. Переконалий: той, хто не навчиться сам виконувати накази, ніколи не зможе віддавати їх іншим.

Ректори минулих років багато зробили для зміцнення матеріальної бази вишу, адже переконані, що знання майбутні фахівці повинні отримувати в сучасних спеціалізованих аудиторіях, лінгафонних кабінетах і на тренувальних полігонах з використанням новітнього обладнання та високих технологій. В університеті побудовано стадіон «Динамо-Арена», де проводяться заняття з тактичної та спеціальної фізичної підготовки й відбуваються спортивні змагання високого рівня. Наша футбольна команда «Універ-Динамо» набуває досвіду та професіоналізму, підтвердженням чого стають її нові й нові спортивні трофеї. Високими темпами триває будівництво дев'ятиповерхового гуртожитку із сучасними умовами проживання для курсантів, студентів, аспірантів, ад'юнктів і молодих викладачів. Маємо у планах відкрити його до Дня поліції.

Уже кілька років поспіль в університеті навчаються студенти-іноземці з країн близького та дальнього зарубіжжя. Це підвищує авторитет нашого навчального закладу й розширює географію міжнародної співпраці.

Університет постійно вдосконалює всі напрями своєї діяльності, наш колектив завжди відкритий для нових конструктивних ідей і цікавих проєктів. Ми завжди в авангарді реформ, які запроваджуються Міністерством внутрішніх справ України. Нещодавно структура ХНУВС поповнилася новим підрозділом – Кременчуцьким льотним коледжем, який разом з усією інфраструктурою був переданий нашому університету. На сьогодні серйозним викликом та важливим завданням для нас усіх є його розбудова. Цей проєкт відкриває нові можливості й нові перспективи. Він забезпечуватиме підготовку та перепідготовку авіаційного персоналу (пілотів та інженерно-технічного складу авіації) Державної служби з надзвичайних

ситуацій, Державної прикордонної служби, Національної поліції та Національної гвардії. Об'єднує нас гасло авіації МВС України: «Коли ми в небі, ви у безпеці!» Це нова, досі нами не апробована, але надзвичайно перспективна справа, реалізувавши яку ми зможемо піднятися на більш високий щабель у правоохоронній діяльності задля безпеки громадян України.

30 листопада 2017 р. наш університет відзначив 100-річчя початку підготовки охоронців правопорядку в Харкові. Учені-історики встановили цей факт, і тож, ми за досвідом підготовки правоохоронців вийшли на перші позиції в Україні.

У нас багато планів, чимало напрацювань і задумок, які ми разом повинні втілити в життя. Хочеться побажати нашому університету, який уже став для мене рідним, нових звершень та успіхів, мирного неба над головою, добробуту та здоров'я всім співробітникам!

Слава Україні!

Олександр Маркович БАНДУРКА,
*ректор Харківського національного університету внутрішніх
справ у 1994–2003 і 2010–2012 рр., доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України, заслужений юрист
України, генерал-полковник міліції*

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ВІХИ СТАНОВЛЕННЯ

У кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття події в усіх сферах життя країни почали змінювати одна одну з калейдоскопічною швидкістю. У будь-якого аналітично мислячого члена суспільства на ті часи вже не виникало сумнівів із приводу швидкого розпаду СРСР і прийдешнього «параду суверенітетів» новоутворених незалежних держав з усіма наслідками, що з цього випливали, у вигляді докорінного реформування як сталих соціально-світоглядних стереотипів, так і всього життєвого устрою.

Працюючи на посаді начальника УВС Харківської області, будучи членом обкому партії, членом Харківського облвиконкому й депутатом обласної ради, я немов тримав руку на пульсі республіки, виразно відчуваючи його биття, що почастишало, – наочне свідоцтво швидких змін, які не могли не торкнутися, в першу чергу, системи правоохоронних органів, що несуть тягар відповідальності за стабільність, правопорядок і дотримання законності. Ще свіжими були в пам'яті сумні уроки кривавих конфліктів у Нагірному Карабасі, Баку, Тбілісі й інших «гарячих точках» країни, коли саме міліція, в першу чергу, опинялася на вістрі подій, і від того, наскільки професійно й відповідально підходили міліціонери до виконання завдань, що стоять перед ними, часто залежали життя тисяч людей. Маючи багатий професійний і життєвий досвід, знаючи проблеми як суспільства в цілому, так і міліції зокрема, що називається «зсередини», в їх діалектичному взаємозв'язку, я не міг не бачити, що в обстановці, соціальних тектонічних процесів, які дедалі сильніше струшують країну, першочерговим, невідкладним завданням є реформування кадрового потенціалу української міліції, створення власної потужної бази для підготовки кваліфікованого й високопрофесійного особового складу. Бази, якої на той момент у республіці, можна сказати, не існувало.

Дивно (хоча дивовижним це здається лише на перший погляд), але в другій за величиною та значущістю республіці СРСР – житниці й кузні країни, що налічувала 52 мільйони населення, зайнятого в сферах промислового та сільськогосподарського виробництва й інтелектуальній діяльності, – система професійної підготовки кадрів для органів внутрішніх справ мала усього лише одну-єдину Вищу школу МВС у м. Києві, та й те була філія московської – із трирічним циклом навчання, і три середні школи міліції: в Одесі, Львові та Дніпропетровську, де навчання тривало два роки. Існувала, щоправда, мережа короткострокових шкіл первинної підготовки, куди на навчання

йшли випускники цивільних ЗВО. Наскільки «якісною» могла бути така «перепідготовка», коли всього лише за декілька місяців курсантам необхідно було «досконало опанувати» знання й уміння в таких складних, специфічних і вузькопрофесійних галузях, як, скажімо, оперативно-розшукова діяльність, слідство, дізнання, правові дисципліни, вогнева, службова чи фізична підготовка, – про те надаю судити читачеві. Звичайно, вищі школи МВС за зразком військових училищ, куди набиралися курсанти з 17-ти років, відразу ж після закінчення середньої школи, і де впродовж 4–5 річного терміну навчання здійснювалася повномасштабна професійна підготовка офіцерів для органів внутрішніх справ як по дисциплінах, загальних для ВНЗ, так і по спеціальних, – такі вищі школи існували, і в цілком достатній кількості, проте розташовані вони були переважно на території РРФСР (Московська, Ленінградська, Волгоградська, Горківська, Омська, Рязанська та ін.), іншим же союзним республікам про таку «розкіш» доводилося тільки мріяти: їм залишалися лише «сльози». Тож, абітурієнтам – вихідцям із республік «союзу непорушного», що вирішили з юних років присвятити своє життя службі в міліції, доводилося на час навчання, а часто і на все подальше життя залишати рідні краї.

Чому, повторюю, те, що такий стан речей був парадоксальним лише на перший погляд, може викликати здивування хіба що в обивателя, абсолютно недосвідченого в питаннях внутрішньої політики та державного життя? Відповідь на це питання є досить проста та зводиться до банального формулювання «аби чогось не вийшло», дуже властивого партійній номенклатурі усіх часів і рангів. Інакше кажучи, просякнуті нестримним прагненням до перестраховщини, ті вищі керівники на партійному, державному й безпосередньо міліційному рівнях, від яких, власне, і залежало ухвалення рішень, де і в якій кількості розміщуватися міліційним ВНЗ, побоювалися створювати їх у союзних республіках, мабуть, із міркувань гіпотетичного

протистояння гіпотетичним же проявам сепаратизму. Мовляв, кожен воєнізований учбовий заклад – цей, передусім боездатний підрозділ, то ж, хай його, від гріха чимдалі. Мене завжди і дивувала, і дратувала така, я б сказав, «страусяча тактика», коли високопоставлені партноменклатурні та міністерські «страуси» вважали за краще ховати голови в пісок від самої лише думки про якусь неіснуючу «небезпеку». Особливо на тлі того, що в союзних республіках, зокрема і в Україні, діяли десятки військових училищ Міністерства оборони, де і бойова підготовка, і матеріальна база відрізнялися якісно більш високим рівнем порівняно з міліційними ВНЗ. Наприкінці 80-х років, очолюючи обласне УВС, я неодноразово звертався з клопотаннями як до союзного, так і до республіканського керівництва МВС про створення в Харкові вищої школи міліції за зразком російських. Проте через згадані тенденції, мої пропозиції незмінно натрапляли на стіну мовчазної протидії, а по «вертушках» урядового зв'язку мене «м'яко журили» за небажані ініціативи. Незважаючи на це, я повторював свої спроби знову й знову, щоразу наражаючись на відмови й сановне роздратування, яке дедалі посилювалося. Мене це не лякало та не розчаровувало. По-перше, тому, що до кінця 80-х у міліції на рівні управлінь внутрішніх справ в областях, і особливо в Харківській, був накопичений достатній досвід боротьби з корупцією й іншими зловживаннями владою в середовищі номенклатурного чиновництва. Тож, страху, спілкуючись із «страусами», я не відчував, швидше навпаки. А по-друге, до початку 90-х років партійно-чиновницька верхівка остаточно розклалася, скомпрометувала себе та втратила довіру народу, минулий авторитет та ореол непогрішності. Проте важелі влади досі ще перебували в її руках, і здолати до часу непереборний бар'єр стало можливо лише після відомих подій 1991 р.

Услід за виборами Верховної Ради України в 1990 р. й обранням мене народним депутатом України 1-го скликання ВР України та заступником голови Комітету ВР з питань

правопорядку і законності я знову звернувся до вирішення цієї проблеми, зокрема до питання про створення в Харкові міліцейського ВНЗ.

Необхідність появи в Україні вищої міліцейської школи, причому не в вузькорегіональному, а в загальнодержавному, інституційному сенсі як цілісної системи, що містить у собі мережу спеціалізованих навчальних закладів різного профілю та рівнів акредитації, була продиктована самим життям, гострою потребою молоді суверенної держави у власних висококваліфікованих правоохоронних кадрах.

Ситуація погіршувалася тим, що тисячі курсантів – вихідців з України, що навчалися в розташованих на території Росії вищих школах МВС, виявилися заручниками політичної ситуації, втім, як і курсанти з інших колишніх союзних республік, що проголосили державну незалежність. Російська влада висунула стосовно них ультимативну вимогу: ті з курсантів, які після закінчення навчання розраховують на повернення за колишнім місцем проживання, тобто за межі Росії, повинні платити за своє навчання за розцінками, передбаченими для іноземців. Те ж саме стосувалося ад'юнктів і претендентів на отримання вчених ступенів, прикріплених до ВНЗ. Природно, що цей тягар цілком покладався на МВС колишніх союзних республік, де Україна не була винятком. Звісно, такі умови виявилися для нас неприйнятними. МВС України могло дозволити собі оплатити навчання лише курсантів випускних курсів, та й те лише тому, що виривати їх з учбового процесу посеред навчального року, напередодні здачі держіспитів і захисту дипломів, було б собі дорожче. Що ж стосується інших, то через відсутність належної учбової бази в Україні вони після повернення ризикували залишитися ні з чим, а органи внутрішніх справ молодій держави, відповідно – втратити молоде поповнення за рахунок висококваліфікованих фахівців-професіоналів. Цього в жодному разі не можна було допустити, і саме ця об'єктивна обставина, а не моє суб'єктивне бажання, стала

першочерговою спонукальною причиною створення вищої міліцейської школи в Харкові.

Ось чому, готуючи до розгляду у Верховній Раді України доповідь про стан охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю в республіці, а також проект відповідної постанови, я власноруч вписав у перелік заходів, що передбачалися до здійснення у межах Постанови Верховної Ради України, такий пункт: «Створити в м. Харків вищу школу міліції».

29 листопада 1991 р. ця Постанова була ухвалена, і цю дату по праву можна вважати першим Днем народження нового міліційного ВНЗ, якому найближчими роками довелося подолати нелегкий, сповнений водночас і пафосу, і драматизму шлях становлення...

Приблизно через місяць після ухвалення згаданої постанови почалася напружена підготовча робота, результатом якої стало підписання вже в лютому 1992 р. спільного наказу МВС і Міністерства освіти України про створення в Харкові фактично підпорядкованого МВС України Інституту внутрішніх справ при Харківській юридичній академії (нині Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого).

Мене іноді запитують, чому був обраний саме такий «обхідний» шлях, і чи не прийнятніше було б розпочати роботу з нульового циклу, розпочавши створення нового ВНЗ «на порожньому місці»? Вважаючи це питання виключно принциповим і засадничим, не можу оминати його на цих сторінках, передусім тому, що це рішення дійсно було обумовлене низкою чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

До об'єктивних чинників у першу чергу слід зарахувати ту обставину, що для створення повністю самостійного й легітимного ВНЗ, окрім Постанови Верховної Ради України, була потрібна ще і відповідна Постанова Кабінету Міністрів України. І якщо, кажучи досить умовно, перше було заходом стратегічного, декларативного характеру,

який проголошував подію як таку, що відбулася на законодавчому рівні, й не вимагав копіткого опрацювання в усіх нюансах, то для підготовки другого вимагався досить тривалий час, з урахуванням безлічі узгоджень щодо тактичних позицій, як-то рівень акредитації, виходячи з наявності чітко певної кількості курсантів і студентів та професорсько-викладацького складу; кількість факультетів, учбових дисциплін і відповідних програм; штатний розпис «атестованих» і «неатестованих» (тих, хто не носить погонів) співробітників, розміри заробітної плати тих і інших, розмежування управлінських функцій між міністерствами (МВС і Міносвіти) й купи інших, не менш важливих питань. На додаток – і це теж слід було мати на увазі – самі міністерства, втім, як і всі державні інституції, у ті часи зазнавали процесу становлення, і діяльність їх поки що не можна було вважати впорядкованою. У такій обстановці, сидіти склавши руки, і чекати ухвалення Кабміном відповідної постанови було б і недоцільно, і проблематично, оскільки, як відомо, зволікання неминуче призводить до того, що будь-яка хороша ідея загниває на корені під кислотним дощем бюрократичних формальностей. Тож, значно розумнішим в усіх розуміннях було створення нехай поки що не зовсім самостійного, але все ж таки ВНЗ, хоча б у вигляді своєрідної перехідної моделі, тим паче, що «вузькі місця» завжди простіше «розшивати» не на теоретичному, а на практичному рівні.

Що ж стосується суб'єктивних чинників, то – так, автором ініціативи про створення нового ВНЗ спочатку у межах саме Харківського юридичного інституту був передусім я сам, маючи для того, крім суто об'єктивних, і особисті, суб'єктивні підстави.

«Что нам стоит дом построить? Нарисуем – будем жить!», – каже відоме, сповнене тонкої іронії, народне російське прислів'я. У повній відповідності до сенсу мудрого народного висловлювання, «побудувати будинок» на папері, у вигляді рішень, постанов, наказів та узгоджень,

було завданням хоча і непростим, але все таки відносно легко вирішуваним. Проте жити нашвидкоруч намальованому будинку можна хіба що на сторінках бульварного роману, але зовсім не насправді. У реальній же дійсності будинок повинен мати не паперові, а цілком реальні стіни, що спираються на реальний фундамент. У перекладі з алегоричної мови на нормальну, особливо якщо йдеться про вищий навчальний заклад вищого рівня акредитації – а саме таким бачився мені новий ВНЗ, – це означає, що зводити його стіни найдоцільніше на солідному науково-теоретичному базисі, особливо якщо до того є явні передумови. У цьому сенсі ігнорувати ту обставину, що Харків є місцезонаванням одного із старих і найбільш авторитетних у країні юридичних ВНЗ із сталими традиціями та безліччю наукових шкіл, очолюваних професурою зі світовим ім'ям, – ВНЗ, про який я знав не з чуток, оскільки і сам свого часу його закінчив, було б просто безрозсудним.

Можливість використати як стартову позицію для створення нового міліційного ВНЗ Харківську юридичну академію, її кадровий і науково-теоретичний потенціал я сприйняв як подарунок долі. Уся подальша історія становлення та розвитку Національного університету внутрішніх справ, якому за лічені роки вдалося подолати шлях від перших кроків до всеукраїнської та світової популярності, на що зазвичай витрачається багато десятиліть, наочно свідчить про те, наскільки правильним виявився зроблений вибір.

Уже в червні 1992 р. Інститут внутрішніх справ був оголошений самостійним вищим навчальним закладом МВС України, а мене призначили його начальником, за сумісництвом із посадою начальника УВС Харківської області.

І ось, з Московської, Волгоградської, Омської, Горківської та Ленінградської вищих шкіл міліції до нас почали повертатися курсанти, свого часу направлені туди з України, – повертатися, щоб продовжити навчання та службу в рідній, тепер уже незалежній державі. У новому, 1992–1993 навчальному році, таким чином, перші курси були набрані із

«звичайних» абітурієнтів, а другі й треті – з курсантів, що повернулися в Україну, а всього таких набралось понад шістсот осіб. Тож, із першого ж року існування інститут розпочав роботу в умовах повного циклу учбового процесу. Такий стан справ ішов нам на користь, передусім тому, що, не залишаючи часу на «розгойдування», дозволяв повністю укомплектувати штати, згуртувати колектив і мобілізувати його на рішення поставлених завдань, на роботу з повною віддачею. Роботи ж було, що називається, неміряно, втім, як і завжди в період становлення.

Згадуючи ці часи, я не перестаю вражатися тому ентузіазму й душевному підйому, який охопив кожного з нас, тепер уже членів «сім'ї єдиної», від керівної ланки та професорсько-викладацького корпусу до курсових офіцерів і вільнонайманих співробітників – працювали по 12–14 годин на день, не вимагаючи ні додаткової оплати, ні будь-яких інших поблажок. Створення учбової й матеріальної бази здійснювалося паралельно та в нерозривній єдності: відчитавши лекції, викладачі одразу ж як це називалося у нас жартома, «записувалися в групу продовженого дня», тобто переодягалися в робочий одяг і брали в руки вже не указки, а кельми, штукатурні шпательі або малярні кисті. Ось коли саме життя переконало мене в тому, наскільки значимими й актуальними є такі літературні твори, як «Педагогічна поема» Антона Макаренка та «Як гартувалася сталь» Миколи Островського, що поетизують велику силу колективу й загального підйому.

Ставлю в заслугу керівництву ВНЗ і особисто собі, що вдалося зробити найважливішою традицією цю обстановку духовного єднання, взаємодопомоги та взаємовиручки, безкорисливої самовіддачі – саме це дозволило нам усім за лічені роки не лише міцно встати на ноги, але і досягти визнання й авторитету. Віддаю належне і висловлюю слова вдячності тим із співробітників та однодумців, ученим і практикам, які були піонерами на шляху нашого становлення: Олександрю Назаровичу Ярмишу, Павлу Івановичу

Орлову, Валентину Семеновичу Венедіктову, Сергію Всеволодовичу Яковлеву, Олександру Костянтинівичу Безсмертному, Ірині Василівні Аристовій, Василю Олександровичу Соболеву, Анатолію Серафимовичу Тяпкіну, Ігорю Митрофановичу Погрібному, Володимиру Анатолійовичу Греченку, Анатолію Трохимовичу Комзюку та десяткам інших ветеранів – лицарів без страху й докору, чия самовіддана праця стала цементам, що зв'язав ВНЗ у єдиний моноліт.

Нескінченно вдячний ученим, які, працюючи до того у багатьох провідних ВНЗ Харкова та здобувши авторитет у науці, відгукнулися на мою пропозицію перейти на роботу в новий ВНЗ, фактично стаючи на незвідану стежку й не пасуючи перед численними труднощами.

Мені і сьогодні іноді докоряють у тому, що я в ті часи, як ректор діяв не цілком етично, «переманюючи» в новоутворений ВНЗ професуру з ім'ям і перспективних молодих учених. Що, мовляв, займаючи, паралельно з ректорською, посаду начальника УВС, будучи народним депутатом України, я не соромився оперувати тими можливостями, які мав у розпорядженні. Що ж, не заперечую, людський чинник завжди був для мене визначальним. Пропонуючи людям перейти на нове місце роботи – в наш інститут, а пізніше – університет, я не приховував, з якими проблемами доведеться зіткнутися кожному з них, але одночасно і обіцяв робити все, що від мене залежить, для того, щоб на новому місці роботи їм були забезпечені набагато кращі, ніж на попередньому, умови психологічного, матеріального та соціального плану. Дійсно, для цього у мене були достатні можливості, і я завжди дотримувався своїх обіцянок. Учені, атестуючись на офіцерські посади, отримували всі належні надбавки й користувалися пільгами, передбаченими державним законодавством для працівників органів внутрішніх справ, у вигляді гарантованого кар'єрного зростання й надання чергових офіцерських звань, речового постачання та знижок по оплаті житлово-комунальних послуг, безкоштовного проїзду в міському

транспорті тощо. Крім того, і це також було дуже істотно, ті працівники міліції, що потребували поліпшення житлових умов, могли вирішити горезвісне «квартирне питання» в набагато стисліші терміни, ніж, скажімо, наукові співробітники «цивільних» ВНЗ. Проте, підкреслюю, головним аргументом «за» завжди залишалася можливість працювати в атмосфері повного психологічного комфорту та творчого пошуку, відсутності властивого багатьом ВНЗ та і взагалі науковим установам обстановки дрібних чвар та інтриг. Чутки про це швидко облетіли околиці, і ось уже в інститут потяглися всі ті, для кого наука й робота були несумісними з такими поняттями, як дворушництво та лизоблюдство, і в першу чергу до нас ішла наукова молодь. Наші двері були розкриті для них навстіж, практично нікому не відмовляли, і це було дуже доречно: завдяки припливу наукових кадрів, збільшенню кількості докторів і кандидатів наук ми отримали можливість значно розширити сферу діяльності.

На початок наступного навчального року підготовка фахівців у ВНЗ набула характеру багаторівневої: окрім безпосередньо ВНЗ, почала здійснюватися довузівська у вигляді факультету первинної підготовки особового складу для органів внутрішніх справ, і післявузівська, у вигляді як факультету підвищення кваліфікації, так і магістратури, аспірантури й ад'юнктури, а дещо пізніше – докторантури.

Що ж стосується підготовки ВНЗ, то спочатку в Інституті внутрішніх справ вже діяли п'ять факультетів: юридичний (слідчі та криміналісти), кримінальної міліції (оперативно-розшукова діяльність), громадської безпеки (патрульно-постова служба та дільничні інспектори), економічної безпеки (боротьба із злочинами у сфері економіки й бізнесу), а також соціально-психологічний (фахівці відповідного профілю, зокрема для підрозділів по боротьбі із злочинністю серед неповнолітніх). Пізніше їх кількість поповнили факультети управління і інформатики (боротьба із злочинами у сфері інформаційних технологій), спеціальний, із

поглибленим вивченням міжнародно-правових дисциплін та іноземних мов (підготовка фахівців для роботи в підрозділах Інтерполу і міжнародних миротворчих місіях), факультети права і підприємництва (для цивільних осіб, що навчаються за контрактом) і заочного навчання (для працівників міліції без відриву від основної служби). Знову-таки, дещо забігаючи вперед, скажу, що довузівська підготовка почала здійснюватися й у відкритому при ВНЗ першому в системі МВС України Ліцеї міліції для старшокласників, переважним правом вступу в який користувалися діти-сироти, зокрема діти працівників міліції, що загинули під час виконання службових обов'язків. З метою забезпечення якіснішої післявузівської підготовки факультет підвищення кваліфікації був реорганізований у самостійний Інститут перепідготовки і підвищення кваліфікації співробітників органів внутрішніх справ.

Завдяки самовідданій праці колективу, припливу кадрів і нашому прагненню не зупинятися на досягнутому, постійно самоудосконалюватися, наш ВНЗ буквально за два роки виріс із власне «інститутських» організаційних меж, як по кількості спеціальностей та спеціалізацій, за якими здійснювалася підготовка фахівців, так і за розмахом і різноманітністю науково-дослідного пошуку. Тому вже в 1994 р. виникла нагальна потреба і можливість перетворити Харківський інститут внутрішніх справ на ВНЗ університетського типу.

У жовтні 1994 р. після бесіди з Володимиром Володимировичем Голубом, тоді заступником завідуючого Відділом освіти і науки Кабінету Міністрів України, про подальші перспективи розвитку інституту, в мене виникла ідея створити на його базі Університет внутрішніх справ. Тоді ж із цього приводу у мене відбулася розмова з Міністром внутрішніх справ України Володимиром Івановичем Радченком, який, будучи в МВС новою людиною (він був призначений на посаду Міністра з посади першого заступника Голови Служби безпеки України), довго й докладно

розпитував по суті наданих мною відповідних пропозицій, зокрема про те, яким саме уявляється мені новий ВНЗ, про цілі, завдання та перспективи, про можливість зміцнення кадрового потенціалу й розширення матеріальної бази. Мої відповіді переконали міністра, і він дав згоду на підготовку відповідних документів про створення університету для розгляду їх в уряді.

Крім того, цю ініціативу підтримало більше п'ятидесяти моїх колег – народних депутатів України, що підписали відповідне клопотання в Кабінет Міністрів України, а також голова Харківської обласної ради Олександр Степанович Масельський, що надіслав у Кабмін листа про згоду Харківської обласної ради на створення в м. Харкові Університету внутрішніх справ. У своїй книзі «350 років мого життя» я наводжу повний текст цих документів; тут же хочу ще раз висловити вдячність моїм колегам та однопідприємцям за розуміння й підтримку.

У процесі підготовчої роботи та «ходіння, по муках» що здавалося нескінченним, по керівних кабінетах різних рівнів – із метою «узгодження питання», я неодноразово натрапляв на неприкритий скептицизм, а то і просто вороже ставлення з боку чиновників як держапарату, так і Міністерства внутрішніх справ, із ввічливою посмішкою тих, що ставили мені «каверзні», на їхню думку, питання. Найбільш улюбленим із них було питання про те, що спонукало мене наполягати на наданні ВНЗ статусу саме університету, а не, скажімо, академії. Необізнаним таке може здатися чистісінькою схоластикою та жонглюванням термінами: яка, мовляв, різниця, університет чи академія? Між тим, відмінність тут є, і дуже істотна. Назва «академія» є більш властивою ВНЗ досить вузького профілю та характеру спеціалізації; університетський же статус передбачає широку універсалізацію підготовки фахівців у багатьох галузях, пов'язану до того ж із вивченням гуманітарних дисциплін.

Відповідаючи на «каверзне» питання, я доводив, що створюваний ВНЗ має називатися саме університетом,

оскільки цілі та завдання, що стоять сьогодні перед органами внутрішніх справ, відрізняються великою різноманітністю, а самі фахівці мають бути не такими собі «вузьколюбими ментами», якими вони часто малюються в обивательській уяві, а людьми широкого кругозору, з енциклопедичними знаннями й аналітичним розумом. Вислуховуючи мої аргументи, багато хто погоджувався, інші ж, не розуміючи, знизували плечима й дивилися на мене, як на мрійника. Мене це не розчаровувало: шлях до зірок, як відомо, є тернистим і звивистим, і долає його лише той, хто буде наполегливим і послідовним у досягненні поставленої мети.

Готуючи проект відповідної постанови Кабінету Міністрів, я зібрав візи сімнадцятьох членів уряду, серед іншого всіх віце-прем'єрів.

Пам'ятається, віце-прем'єр-міністр з питань економіки Віктор Михайлович Пинзеник, доктор економічних наук, у минулому завідувач кафедри економіки Львівського державного університету, коли я прийшов до нього за візою, запитав мене: «Олександр Марковичу, скажіть відверто, ну до чого вам, успішному політикові, генералові міліції, увесь цей клопіт? Ви уявляєте, які труднощі на вас чекають? Узагалі, чи вдасться вам без шкоди для здоров'я поєднувати роботу ректора університету з діяльністю парламентаря та начальника Управління внутрішніх справ однієї з найбільших областей України? Адже ви ж збираєтеся очолити університет, чи не так?». Втім, його питання, по суті, риторичні, оскільки відповідь була відома заздалегідь, були поставлені доброзичливим тоном.

Віктор Михайлович, працівник вищої школи з великим стажем, під час бесіди дав мені декілька ділових порад і практичних рекомендацій, що виявилися дуже цінними та погодилися згодом. На прийом до віце-прем'єра Кураса Івана Федоровича я пішов разом із Володимиром Греченком – професором Університету, який знав Кураса у студентські роки, і це суттєво допомогло в успішності візиту. І. Ф. Курас відповідав за гуманітарну сферу в Кабінеті Міністрів, і його слово багато важило.

У процесі підготовчої роботи постійно точилися дискусії про назву майбутнього ВНЗ. І якщо в тому, що він повинен іменуватися саме університетом, мені все ж таки вдалося переконати більшість недавніх опонентів, то, подібно до того, як напередодні народження дитяти родичі та друзі батьків навперебій пропонують дати йому те або інше ім'я, причому кожному саме його варіант здається найбільш благозвучним, із вуст моїх колег по парламенту, а то і членів уряду, немов з рогу достатку, сипали барвисті уточнювальні епітети-прикметники, які мали передувати іменнику «університет»: «Харківський», «Східноукраїнський», «Лівобережний», «Слобожанський» – ці та інші такого типу вишуки, на мій погляд, привносили у назву ВНЗ отакі відтінок містечковості, регіонального снобізму, що лише зашкодило б справі. Дійсно, такого відомчого вищого навчального закладу досі в Україні ще не існувало, в цьому сенсі наш ВНЗ був першим, і передбачалося, що навчатися в ньому будуть курсанти з усіх куточків країни. Так чому ж «Лівобережний» або, скажімо, «Слобожанський»? Серед інших прозвучала, правда, і пропозиція назвати університет «Всеукраїнським», але і вона не блищала далекоглядністю та, я б сказав, політкоректністю, оскільки також накладало певні смислові обмеження.

По-перше, така назва зміщувала б центр тяжіння із центру до певного регіону, що в умовах становлення нової держави як унітарної могло б породити всілякі пересуди, аж до звинувачень у сепаратизмі, а по-друге, «Всеукраїнський» саме по собі означає «єдиний у своєму роді», ніби унеможлиблюючи створення подібних до нього ВНЗ в інших регіонах країни, і цього теж не можна було допустити. Як політик я прекрасно розумів, наскільки значимими є ці малоістотні, на перший погляд, деталі, коли одне неправильно вимовлене або недоречно вписане слово може звести нанівець будь-який чудовий почин. Крапку в дискусії поставив завідувач Відділом освіти і науки Віктор Андрійович Єфіменко, до речі, в недалекому минулому Міністр

вищої і середньої освіти УРСР, який на одному з робочих засідань заявив, що будь-якого роду конкретизації й узагальнення в цьому випадку просто ні до чого, і що особисто йому більше за всі інші подобається назва «Університет внутрішніх справ». «І просто, і із смаком, і мудро в усіх розуміннях», – підкреслив Віктор Андрійович. Я підтримав його, сказавши, що цілком поділяю цю точку зору. На тому, врешті-решт, і порішили.

Наведений приклад – ще одно свідoctво того, наскільки непростою й копіткою була виконана робота, коли кожен нюанс є дрібницею лише на перший погляд. Таких «дрібниць» була величезна кількість, вони створювали загальне тло, на якому усе більш значимі підготовчі заходи виглядали грандіозними. Яких зусиль і нервів, наприклад, коштувало мені й моїм колегам по інституту довести спеціально призначеній спільній Комісії Міністерства освіти і МВС, що перетворення інституту на університет обумовлюється об'єктивною необхідністю та забезпечується як належною кількістю професорсько-викладацького складу, так і належною матеріальною базою: навчальними приміщеннями, гуртожитками, бібліотекою, пунктами харчування, спортзалом і спортінвентарем – усе не перелічити! Підготовча робота вимагала постійного напруження й мобілізації усіх сил, але вона загартовувала мене, дозволяючи побачити й осмислити всю масштабність поставленого завдання, дозвіл реалізувати яке Постановою Кабміну не вичерпувався, – все тільки починалося.

21 листопада 1994 р. мені подзвонили з Кабінету Міністрів України й повідомили, що завтра, тобто 22 листопада, урядом на вечірньому засіданні буде розглянуто «наше» питання. Не марнуючи часу, ми з проректором Олександром Назаровичем Ярмишем негайно виїхали в Київ. Увечері наступного дня, залишивши Олександра Назаровича чекати мене та хвилюватись у припаркованій біля під'їзду відомої будівлі на вулиці Грушевського машині, я піднявся на сьомий поверх, у зал засідань Кабінету Міністрів. Як

член Парламенту та заступник голови одного з його профільних комітетів, я був особисто знайомий із кожним з членів уряду, проте такого хвилювання не відчував уже давно, мабуть, із часів візиту в ЦК КП України, коли вирішувалося питання про моє призначення на посаду начальника УВС Харківської області. Ще б пак! Це зараз ВНЗ створюються за так званою «спрощеною схемою», для чого цілком достатньо лише паперового листування. Тоді ж створення кожного нового вищого навчального закладу без перебільшень було подією державної значущості. Не кажучи вже про те, що створювався перший в Україні міліційний ВНЗ університетського типу, що само по собі було явищем екстраординарним.

Питання про створення університету почало розглядатися рівно в 18-00. Голова Кабінету Міністрів (так тоді називалася ця посада) Віталій Андрійович Масол, який проводив вечірнє засідання, оголосив порядок денний, де «наше» питання було першим. Після цього керівник відділу освіти і науки Віктор Андрійович Єфименко зачитав клопотання МВС, групи парламентарів і Харківської обласної ради про створення в м. Харкові Університету внутрішніх справ. Питань по суті викладеного ніхто не ставив, і Віталій Андрійович запросив мене до трибуни для доповіді. У мене в руках була об'ємиста тека з документами, проте в неї я навіть не зазирнув, оскільки і так чудово знав усе, про що говоритиму. Доповідь зайняла не більше десяти хвилин: я докладно виклав мету створення Університету, довів наявність для цього об'єктивних передумов і розповів про перспективи діяльності нового ВНЗ, якими я їх бачу. Мені поставили декілька питань, що здебільшого стосувалися фінансування та соціальних умов курсантів і персоналу. Віктор Михайлович Пинзеник поцікавився перспективними напрямками наукової роботи. Я відповів, що стратегія наукового пошуку полягатиме в його прикладному характері, оскільки йдеться про боротьбу із злочинністю. Нарешті, коли питання були вичерпані, Віталій Андрійович Масол

«підбив риску» звернувшись до членів уряду: «Надійшла пропозиція прийняти Постанову про створення в місті Харкові Університету внутрішніх справ. Є заперечення, зауваження? Ні? Тоді прошу голосувати». Присутні одноставно проголосували «за». Одразу ж В. А. Масол підписав Постанову та привітав мене. Подякувавши членів уряду і завіривши, що докладу всі зусилля до того, щоб виправдати високу довіру, я покинув зал засідань і, лише закривши за собою двері, відчув, наскільки схвильований і щасливий. Зайшов у секретаріат, узяв копію постанови, спустився вниз і всівся в машину. У відповідь на запитальний погляд Олександра Назаровича я промовчав, а потім мовчки протягнув йому постанову уряду. О. Н. Ярмиш при освітленні телефоном прочитав:

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 22 листопада 1994 р. № 787

Про створення Університету
внутрішніх справ

Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Прийняти пропозицію Міністерства внутрішніх справ, погоджену з Міністерством освіти, Міністерством економіки, Міністерством фінансів і Харківською обласною Радою народних депутатів, про створення Університету внутрішніх справ на базі Харківського інституту внутрішніх справ, що ліквідується.

Створення зазначеного університету здійснити в межах асигнувань на підготовку кадрів, що передбачаються Міністерству внутрішніх справ.

2. Установити, що новостворюваний університет може вести підготовку магістрів відповідних спеціальностей до 2000 року без акредитації.

Прем'єр-міністр України

В. МАСОЛ

Міністр

Кабінету Міністрів України

В. ПУСТОВОЙТЕНКО

По дорозі в Харків, уже пізно вночі, зупинившись у кафе в с. Велика Круча Полтавської області, ми з Олександром Назаровичем скромно «обмили» цю знаменну подію.

Отже, 22 листопада 1994 р. Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову «Про створення в Харкові Університету внутрішніх справ», і цю дату з повною на те підставою можна вважати другим Днем народження нашого ВНЗ. До вищесказаного залишається лише додати, що через декілька днів наказом Міністра внутрішніх справ України я був призначений його ректором.

Третій День народження університету внутрішніх справ – це день підписання Президентом України Л. Д. Кучмою 2 березня 2001 р. Указу про надання ВНЗ статусу національного.

Вважаю необхідним навести тут цей короткий документ.

**Указ Президента України
«Про надання статусу Національного
Університету внутрішніх справ»**

Ураховуючи вагомий внесок Університету внутрішніх справ (м. Харків) у підготовку висококваліфікованих кадрів для правоохоронних органів, беручи до уваги загальнодержавне та міжнародне визнання результатів його діяльності, постановляю:

Надати Університету внутрішніх справ статус національного і надалі іменувати його – Національний університет внутрішніх справ.

Президент України

Л. Кучма

м. Київ

2 березня 2001 року № 125/2001

У книзі «350 років мого життя», що вийшла у світ у 2001 р., я закінчив присвячену університету главу, назвавши її «незакінченою», тим, що навів цей Указ Президента. Тоді, у начебто недалекому і водночас, ураховуючи скажений ритм розвитку подальших подій, такому неймовірно далекому 2001-му, надання ВНЗ цього високого статусу колектив сприйняв як визнання державою його

заслуг і керівництво до дії, до подальшої самовідданої праці на благо Батьківщини. Ми святкували цю подію, знаючи найвищого душевного підйому.

Нам є чим пишатися. За яких ось двадцять п'ять років, почавши нашу історію, що називається, «з чистого аркуша», ми вписали в її скрижалі безліч славних сторінок. Здається, не існує в Україні такого населеного пункту, де б не працювали випускники університету – офіцери міліції, СБУ, МНС і прикордонслужби, примножуючи його традиції та славу. Конкурс на вступ до університету на різні факультети перевищував 10 осіб на місце. Нам було з кого вибирати, і ми відбирали кращих із кращих. Майже половину курсантів складали випускники шкіл – медалісти, переможці олімпіад республіканського та міжнародного рівнів, талановиті спортсмени.

Роблячи ставку на обдаровану молодь, ми прекрасно усвідомлювали весь ступінь відповідальності за її майбутнє й робили все, щоб юнаки та дівчата, що вирішили присвятити своє життя службі в правоохоронних органах, не розкаялися у своєму виборі, щоб у стінах своєї «Альма-матер» вони почувались як удома, маючи можливість жити повноцінним життям і розвивати творчі здібності. Ураховуючи, що університет – воєнізований ВНЗ «повного життєвого циклу», що курсанти, як і в будь-якому військовому навчальному закладі, тут не лише вчаться, але і живуть, проводять увесь вільний від занять час, ми намагалися зробити їх перебування, як у години навчання й виконання визначених статутами службових обов'язків, так і під час дозвілля якомога насиченішим, змістовнішим і цікавішим.

Визначальним тут було неписане, але таке, якого неухильно дотримуються, правило, згідно з яким найважливішою складовою всього педагогічного процесу разом із учбовою є виховна робота. Саме формування гармонійно розвиненої особи статті, коли оволодіння знаннями, професійними вміннями та навичками поєднується з розвитком почуття відповідальності й обов'язку, естетичного

кругозору, патріотизму, духовності, високоморальних і моральних якостей було в нашій роботі стратегічною метою та дороговказною зіркою. У цьому сенсі особливо близькою як за духом, так і за практичною спрямованістю для нас була педагогіка Антона Семеновича Макаренка, найбільш плідний період життя якого – керівництво комуною ім. Дзержинського – минув у Харкові.

Вивчаючи спадщину великого педагога, прагнучи якомога більш повно втілити його в життя стосовно конкретних умов і вимог часу, я розумів, наскільки важливо, щоб навчально-педагогічний процес становив цілісну систему, всі елементи якої є нерозривно пов'язаними між собою, коли працівники й вихованці навчально-виховної установи є єдиним колективом, спаяним спільною турботою і спільною відповідальністю за виконання поставлених завдань (педагогіка співпраці), коли особиста свобода усвідомлюється не як нігілістична вседозволеність, а передусім як ступінь відповідальності перед суспільством, усвідомлена необхідність служіння людям, причому суспільство, у свою чергу, є відповідальним за розвиток індивідуальних якостей кожної окремої особи (педагогіка паралельної дії).

Висока якість навчання забезпечувалася головним чином шляхом створення потужної наукової бази: формування професорсько-викладацького корпусу за участю як іменитої професури, так і молодих учених – вихідців з університету, з його ад'юнктури, аспірантури та докторантури; встановлення спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій, відкриття нових кафедр і науково-дослідних лабораторій, що працювали у межах власних наукових шкіл і розроблених методик; проведення науково-практичних конференцій і семінарів; інформатизації та комп'ютеризації учбового процесу на основі власної загальноуніверситетської локальної комп'ютерної мережі; поповнення бібліотечного фонду, видання наукових статей і монографій, роботи студентських

наукових товариств і багато чого іншого, без чого є неможливими повноцінна наукова діяльність та її поступальний розвиток.

Із моменту створення ВНЗ науково-дослідна робота в ньому була зосереджена на вивченні фундаментальних і прикладних проблем юриспруденції, психології, соціології, охорони правопорядку, теорії та практики боротьби із злочинністю, на дослідженнях, спрямованих на вдосконалення учбово-виховного процесу, розробку сучасних інформаційних технологій, на вивченні й узагальненні як досвіду роботи органів внутрішніх справ України, так і міжнародного досвіду у сфері правоохоронної та законотворчої діяльності. До складу університетського колективу вчених входили, крім мене, академіка Національної Академії правових наук України, 70 докторів наук і професорів, 12 заслужених юристів України й Автономної Республіки Крим, 550 кандидатів наук і доцентів.

Підготовка фахівців велася по восьми спеціальностях і дев'ятнадцяти спеціалізаціях; у складі ВНЗ діяли більше тридцяти наукових кафедр, три науково-дослідні лабораторії, Навчально-методичний центр, Центр організації учбової роботи і використання новітніх освітніх технологій і Науково-дослідний інформатизаційно-комп'ютерний центр. Для захисту кандидатських і докторських дисертацій було створено 9 спеціалізованих вчених рад із 23 спеціальностей, що входили до переліку ВАК. Серед здобувачів учених ступенів докторів та кандидатів наук, що свого часу захистили дисертації в університеті і вважали це для себе за честь, чимало видатних політиків, керівників, державних і громадських діячів, Зокрема – 9 міністрів, 3 генеральні прокурори, прем'єр-міністр і два віце-прем'єри, 12 губернаторів і голів обласних рад та більше 40 генералів, що представляють різні силові відомства. Назву такі відомі прізвища, як Є. К. Марчук, В. Ф. Медведчук, О. М. Литвак, Ю. Ф. Кравченко, В. М. Белоконь, М. І. Ануфрієв, О. А. Гапон, С. М. Гусаров, А. Ф. Присяжнюк, А. І. Француз,

А. Л. Сидоренко, Л. О. Белова – цей перелік у разі повного його перерахування, зайняв би не одну сторінку. Тут же слід зазначити, що випускниками нашого ВНЗ стала ціла плеяда народних депутатів України, серед яких В. П. Цушко (колишній Міністр внутрішніх справ України), народні депутати України М. М. Добкін, В. В. Буряк, В. П. Бартків і багато інших.

Виховна робота в університеті, знову ж таки, здійснювалася комплексно, багатовекторно, маючи на меті формування всебічно розвиненої особистості, підготовку високоосвічених і висококультурних фахівців-інтелектуалів. Серед провідних її напрямів я б особливо виділив патріотичне, естетичне та фізичне виховання.

Патріотизм – це любов до своєї Батьківщини, її історії та її народу. Упродовж усіх років керівництва університетом, будучи одночасно і народним депутатом України, я намагався залучати якомога більшу кількість курсантів до роботи у своєму виборчому окрузі. Така форма роботи дозволяла не на словах, а на ділі залучити майбутніх офіцерів міліції до взаємодії з широкими верствами населення та громадськості, до розуміння проблем пересічних людей, прагнення прийти на допомогу в скрутну хвилину, до усвідомлення того простого, але надзвичайно важливого факту, що міліція, міліціонери – плоть від плоті народу.

Курсанти шефствували над дитячими будинками, школами та лікарнями, надавали індивідуальну допомогу ветеранам війни, інвалідам, багатодітним матерям, дітям-сиротам і представникам інших соціально незахищених категорій населення. Розмовляючи з ветеранами Великої Вітчизняної війни, впродовж багатьох років створюючи на основі їх спогадів багатотомну Книгу Пам'яті, курсанти університету мали можливість чути про героїчні й разом з тим трагічні події тих далеких років із перших вуст, від тих, хто створював історію, кував перемогу, не допустивши поневолення країни і народу фашистськими недолюдками. Курсанти брали найактивнішу участь у створенні меморіальних

комплексів, присвячених пам'яті жертв фашизму, в Дробицькому яру, а безпосередньо в Дергачівському районі, на території мого виборчого округу – біля селища Серяки, де були розстріляні тисячі мирних громадян, а також на Висоті Конева, що неподалік від селища Солоницівка, де свого часу розгорілися особливо жорстокі бої нашої армії з німецько-фашистськими загарбниками. Великий внесок у справу патріотичного виховання вносили і фахівці кафедри історії державності України на чолі з професором В. А. Греченком, які залучали курсантів до вивчення історії нашої держави, її літератури та культури.

Естетичне виховання теж мало комплексний характер, охоплюючи клубну й індивідуальну роботу, що мала на меті розвиток творчого потенціалу курсантів, їх артистичних, музичних, літературних і журналістських здібностей. Тут також простежувалася певна система. Одразу ж після зарахування в університет і проходження курсу молодого бійця курсанти кожного з факультетів починали готуватися до загальноуніверситетського огляду-конкурсу «Міс чарівна першокурсниця», приуроченого до Міжнародного жіночого дня 8 березня. При тому, що така форма роботи сприяла об'єднанню колективу, в процесі підготовки до конкурсу – по суті, великого святкового концерту художньої самодіяльності виявлялися здібності хлопців, найбільш обдаровані з яких згодом поповнювали лави прославленої команди КВН, гуртків художньої самодіяльності, духового оркестру, літературної студії та громадських журналістських постів при університетській багатотиражній газеті «Служимо закону» та «Акцент плюс».

Колективи художньої самодіяльності, традиційно займаючи призові місця на республіканських і міжнародних конкурсах і фестивалях, здобули широку популярність серед жителів Харківщини, постійно виступаючи з благодійними концертами. Чимало самодіяльних артистів після закінчення університету продовжувало розвивати свої творчі здібності, деякі з них були удостоєні звань

заслужених артистів України. Особливою популярністю та любов'ю як безпосередньо в університеті, так і далеко за його межами серед населення України та країн СНД користувалися команди КВН «Харківські менти» і «Харківські менти-лайт», – лауреати міжнародних фестивалів КВН у Москві, Сочі, в Польщі, Болгарії, Латвії (Юрмала) й інших містах і країнах.

Невід'ємною частиною естетичного виховання були творчі зустрічі, що проводяться в університетському клубі, з відомими письменниками, акторами, художниками та музикантами. До цієї ж форми виховної роботи слід зарахувати і відвідування музеїв, театрів, художніх виставок, пам'ятників історії й архітектури як у Харківській, так і в інших областях України.

Фізична та спеціальна підготовка у будь-якому воєнізованому ВНЗ – невід'ємна складова учбового процесу. Тому фізичне виховання тут можна вважати водночас і учбовою, і виховною роботою, яка без перебільшень була поставлена у нас на найвищому рівні. Мабуть, свою конструктивну роль тут відіграло те, що спортсменами було багато членів керівництва та професорсько-викладацького складу університету, а також курсові офіцери.

Так, наприклад, перший проректор, а згодом ректор університету О. Н. Ярмиш свого часу виступав за основний склад донецького футбольного клубу «Шахтар». Про досягнення курсантів університету в командних та індивідуальних видах спорту за бажання, мабуть, можна було б написати окрему книгу. Тут же лише згадаю, що команди ВНЗ з футзалу (міні-футболу), легкої атлетики, баскетболу та бойових єдиноборств, таких, як тайландський бокс і самбо, впродовж багатьох років існування університету були призерами чемпіонатів України, Європи та світу, всесвітніх універсіад і навіть Олімпійських ігор, перемагаючи на славу Батьківщини та своєї «альма-матер».

Думаю, немає сенсу доводити очевидне, а саме те, що якісний навчально-виховний процес є неможливим без

належної матеріальної бази. Із перших днів існування ВНЗ і впродовж усіх подальших років його розвитку матеріальній базі нами приділялася найпильніша увага, завдяки чому вдалося досягти істотних успіхів: виросли нові корпуси на території основної дислокації університету неподалік від харківського аеропорту, частину території з розташованими на ній багатопверховими корпусами нам передало НВО «Хартрон», перейшли в наше відання будівлі на Салтівському жилмасиві, в районі станції метро «Пушкінська» та в жилмасиві «Нові будинки», де був обладнаний учбовий корпус.

Університет обзавівся сучасною комп'ютерною базою, великим автогосподарством, санчастиною, пунктами харчування, спортивним комплексом і базами відпочинку. Книжковий фонд наукової та спеціальної бібліотек склав більше 1 млн томів. Багато книг передали в дар університету організації, інші ВНЗ, і співробітники зі своїх особистих бібліотек: особисто я подарував бібліотеці декілька тисяч томів із наших сімейних зібрань, серед них близько трьох тисяч старовинних раритетних видань.

Не залишилося поза полем нашої уваги і житлобудівництво, в якому університет брав пайову участь, завдяки чому багато наших співробітників мали можливість поліпшити свої житлові умови. Мене запитують: а на які кошти все це створювалося в умовах безперервної економічної кризи та скромності державного бюджету?

Сприймаючи це питання як цілком коректне, відповім цитатою зі Священного писання: «хто стукає, тому відчиняють». «Вибивання» фондів – велике мистецтво. Тут мені не згодилися багаторічний досвід керівної роботи, авторитет політика й парламентаря, вміння та бажання наполягати, доводити, переконувати. Слід сказати, що всі наші ініціативи завжди знаходили розуміння та підтримку на всіх керівних рівнях, як в органах влади, так і в міністерстві. Університет неодноразово відвідували Президент України Л. Д. Кучма, голови Верховної Ради О. О. Мороз і

В. М. Литвин, прем'єр-міністри В. П. Пустовойтенко і Є. К. Марчук, міністри внутрішніх справ Ю. В. Кравченко, Ю. О. Смирнов і М. В. Білоконь, В. П. Цушко та їх заступники. Результатом таких візитів, як правило, було розширення нашої матеріальної бази й інших можливостей.

Велику допомогу надавали керівництво області та міста, бізнесмени й благодійні організації. Значною підмогою в поповненні фондів університету була і позабюджетна діяльність, передусім навчання цивільних осіб на факультеті права та підприємництва, а пізніше – і в створеному при ВНЗ госпрозрахунковому економіко-правовому університеті (ХЕПУ). Дітище, як відомо, замало народити, його необхідно ще і вивести в люди, в цьому сенсі ми робили все можливе, а іноді й неможливе і, як правило, досягали успіху.

У вересні 2003 р. ректором Національного університету внутрішніх справ був призначений генерал-майор міліції, доктор юридичних наук, професор Олександр Назарович Ярмиш, який раніше обіймав посаду першого проректора, а ж продовжив освітню та керівну діяльність уже в ролі президента університету й голови Наглядової ради.

До цього моменту ВНЗ досяг апогею свого розквіту. Структурні підрозділи університету на правах самостійних юридичних інститутів діяли у багатьох містах України: в Одесі, Херсоні, Кіровограді, Сумах і Сімферополі. Національний університет внутрішніх справ став великим міжнародним науковим центром у галузі правоохоронної діяльності, співпраці поліцейських ВНЗ країн Центральної Європи та СНД, розробки й упровадження нових освітніх програм і технологій. Саме тут розташовувалася штаб-квартира міжнародної Асоціації ректорів ВНЗ системи МВС країн СНД і Східної Європи (44 ВНЗ); у 2000 р. я був обраний президентом цієї Асоціації.

В університеті регулярно проводилися великі міжнародні науково-практичні конференції; серед наших високих гостей були посли й дипломати багатьох зарубіжних країн, таких, як Велика Британія, Швеція, Польща,

Литва, і багатьох інших. У свою чергу, ми з О. Н. Ярмишем також часто запрошувалися в різні зарубіжні країни для участі в міжнародних науково-практичних конференціях і форумах, присвячених реформуванню системи вищої освіти, входженню поліцейських ВНЗ у Болонський процес, питанням об'єднання та координації зусиль із боротьби з транснаціональною злочинністю. Усе це – наочні свідчення плідної діяльності колективу Національного університету внутрішніх справ (який, включно з персоналом і тими, що навчаються, в 2004 р. налічував більше 26 тис. осіб), його високого авторитету як в Україні, так і за кордоном.

Починаючи з 2005 р. для університету, як, втім, і для всієї країни в цілому, почалися часи складних випробувань. Президентські вибори 2004–2005 рр. і супутня їм «помаранчева революція», що мало не закінчилася трагічною розв'язкою, що послідували вслід за цим, і події, що не припиняються по сьогодні, дестабілізували політичну ситуацію й різко загострили кризу в економіці; прихід до влади «помаранчевої команди», усунення від справ десятків тисяч справжніх професіоналів у всіх сферах державного життя й економіки, призначення на керівні посади за принципом політичної прихильності та партналежності, а то й відверте кумівство, правовий нігілізм, обстановка конфронтації між гілками влади, розпалювання внутрішніх конфліктів – усе це не могло не позначитися найсумнішим чином на житті України та її народу. На жаль, не становили тут виняток і органи внутрішніх справ, що зазнали радикальної трансформації негативного плану в 2005–2014 роках. Політизування міліції та повна професійна некомпетентність її керівників-популістів принесли свої гіркі плоди: практичні органи внутрішніх справ на місцях фактично припинили роботу по профілактиці правопорушень серед населення, розкриттю й розслідуванню злочинів і протидії організованим злочинності. Результат не забарився проявитися: країну захлиснула хвиля замовних

убивств, злочинів у галузі економіки, наркоторгівлі, торгівлі людьми й людськими органами, пограбувань, крадіжок, дорожньо-транспортних подій із трагічними наслідками. Була згорнута робота у сфері відомчої науки та розвалена підготовки кадрів. Тодішній ректор П. Підюков розвитком університету не займався і після мого втручання, як першого заступника голови комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності був звільнений з посади.

Але найтяжчим ударом тут стали розвал системи навчально-виховної роботи і, головне а найтрагічніше – розгін професури й талановитої наукової молоді, послаблення кадрового потенціалу, згортання науково-дослідних програм. Стіни університету під різними формальними приводами були вимушені покинути десятки докторів наук – професорів зі світовим ім'ям у науці, сотні кандидатів наук, тисячі чесних і принципових працівників, незгодних із стилем діяльності «керівника нового типу» та жменьки його прибічників, що наважилися висловити свою думку або відверто, або в розмові з товаришами по службі. Ось що прийшло на зміну колишній творчій атмосфері, а тотальне доносительство поставило крапку на подальшому перебуванні цих людей у ВНЗ. За доказами далеко ходити не треба, достатньо лише поглянути на статистику кадрових перестановок за ці роки: питома вага професури скоротилася на 80 %, кандидатів наук – більш ніж на дві третини; згорнуто діяльність спеціалізованих вчених рад, наукові конференції в ці роки не проводилися, фактично було зведено до нуля кількість наукових праць, що видавалися, ліквідовано славетні спортивні команди й колективи художньої самодіяльності. Не кращим чином на функціонування університету відбилися і ректорство Ганни Олександрівни Пономаренко.

У 2010 р. мене запросили повернутися в систему МВС України, хоча зв'язку з нею я ніколи не розривав. Мені запропонували декілька посад. Я сказав міністрові, що згоден повернутися лише в університет на будь-яку посаду.

Міністр внутрішніх справ Могильов призначив мене за погодженням ректором Національного університету внутрішніх справ. Мене змінив Сергій Миколайович Гусаров, який продовжив розвивати університет. Із 2015 р. до квітня 2019 р. ректором університету працював Сокурєнко Валерій Васильовича, нині на цю посаду призначили Швеця Дмитра Володимировича, який робить свій внесок, упроваджує свої новації в розвиток університету, що дозволить зустріти 25 рік створення Харківського національного університету внутрішніх справа з упевненістю в його світлому майбутті.

Хочу віддати належне і подякувати моїм колегам – ректорам університету Сергію Миколайовичу Гусарову, Валерію Васильовичу Сокурєнку, Дмитру Володимировичу Швецю за їх зусилля щодо розвитку університету, суттєвий особистий внесок у всі добрі справи, якими славиться МІЙ УНІВЕРСИТЕТ.

Олександр Назарович ЯРМИШ,
*ректор Харківського національного університету внутрішніх
справ у 2003–2005 рр., доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист
України, генерал-майор міліції*

ЦЕ БУЛИ ЧАСИ, КОЛИ МРІЇ ЗДІЙСНЮВАЛИСЯ

1. Як створюються університети

Наразі у нашій країні слово «університет», на превеликий жаль, значною мірою девальгувалося за своїми змістом і значенням. Університетів у нас уже близько двох сотень, чимало їх відкрилося у райцентрах (є там навіть і «національні»).

Але ми будемо зараз говорити про університети справжні, у європейському значенні цього слова – тобто про потужні багатопрофільні заклади, де високотехнологічний освітній процес органічно поєднується з науково-дослідницькою роботою. Саме таку модель ми брали за зразок,

коли на початку 1990-х років стали на шлях творення унікального вишу.

Я добре пам'ятаю, як на урочистостях із нагоди першого десятиріччя існування університету наші шановні гості – знані фахівці в освітній сфері – казали, що свого часу слабо вірили в успіх наших намагань і вважають створення потужного вишу за такий стислий час своєрідним «дивом». І вони знали, що говорили.

Створення університету, як і будь-яка інша значуща подія, стала результатом цілого комплексу чинників об'єктивного й суб'єктивного характеру, багатьох умов та обставин. Що ж забезпечило появу «дива»?

Передусім величезна суспільна потреба – запит на правоохоронців нової формації: патріотів, високоосвічених, вихованих у дусі поваги до прав і свобод людини, причому їх було потрібно багато, адже з розпадом СРСР з'ясувалося, що нова незалежна держава, країна з 50-мільйонним населенням фактично не мала власної системи підготовки кадрів для органів внутрішніх справ.

Друга складова «дива» – команда ентузіастів-однодумців на чолі з міцним лідером. Тягар лідерства поклав на свої плечі Олександр Маркович Бандурка, людина безмежної креативності й невичерпної енергії. Він працював так, що ні в кого з нас, тих, хто був поряд, не могло виникнути й думки колись сказати: «Я втомився, мені треба відпочити, у мене вихідний...» О. М. Бандурка був одним із найактивніших народних депутатів (аж до 2006 р.), мав величезний досвід керівної роботи в органах внутрішніх справ, і нам було чому вчитися у нього. Але я б хотів відзначити у самого Олександра Марковича таку рису (на жаль, багатьом керівникам вона не притаманна): він не цурався сам учитися у підлеглих і не приховував цього. Як результат, ректор напрочуд швидко оволодів премудростями організації та змісту навчального процесу й методологічними засадами наукових досліджень.

Великою мірою успішності наших зусиль зі створення університету сприяло те, що це відбулося у Харкові, який

був провідним центром освіти й науки (достатньо сказати, що на початок 1990-х років у Харкові функціонували 27 державних вищих навчальних закладів, а у Києві їх було тоді 18). З нами поділилися кадрами Українська юридична академія, Державний університет, Харківський політехнічний інститут, Інститут радіоелектроніки та військовій навчальні заклади.

Університет виник не на голому місці: на осінь 1994 р. Харківський інститут внутрішніх справ уже гучно заявив про себе як провідна кузня кадрів правоохоронців, здійснивши перші випуски фахівців. Була виконана величезна робота з підготовки атестаційної справи щодо надання ХІВС університетського статусу. Ініціатива була підтримана багатьма народними депутатами, обласною та міською владою, МВС і Міністерством освіти і науки. Пригадую той знаменний день – 22 листопада 1994 р. Так сталося, що мені випало їхати до Києва разом з О. М. Бандуркою. Їхали доволі довго, про мету поїздки намагалися не говорити, але коли проїжджали Велику Кручу (біля Пирятини); там із правого боку з 1993 р. стоїть заклад з написом «Перша в Україні приватна броварня з рестораном»), Олександр Маркович раптом сказав: «Якщо сьогодні нам поталанить, і ми отримаємо те, про що мріємо, я вас на зворотному шляху пригощу тут пивом!» Я не дуже повірив, бо до того вже бувало, що збиралися відвідати цей заклад, а потім ректор зазвичай казав: «Уже темнішає, треба скоріше додому». Інколи він згадував і про те, що колись хтось із депутатів-попутників спробував того пива, і йому було зле.

Приїхали до Києва й попрямували до будівлі Кабінету Міністрів України. Поставили машину поряд, на Садовій вулиці. Олександр Маркович узяв теку з документами й пішов, сказавши: «Сидіть і чекайте. Якщо треба, викличу. Там засідання. Чекати, може, доведеться довго». Ми з водієм чекали годину, дві, три... уже темнішало, коли Олександр Маркович вийшов із бокового під'їзду, мовчки відкрив двері

й сів. Вигляд мав наче незадоволений. Сказав водієві: «Заводь, поїхали. Нічого нам тут більше робити». Трохи помовчали. Потім ректор передає назад свою теку й каже: «Читайте, що вони там пишуть». Я її розкрив увімкнув світильник і читаю: «Кабінет Міністрів України. Постанова... І внизу: «Прем'єр-міністр України В. Масол». І печатка!

Настрій – добрий. Розмовляємо і їдемо на Харків. Коли проїжджали Велику Кручу, Олександр Маркович дав команду водію: «Зупиняй. Заходимо до пивоварні». Я спробував заперечити: «Та не треба, я не наполягаю. Уже ж темно, а нам ще їхати і їхати». Але ректор був непохитним: «Я тримаю слово, бо обіцяв, тим більше, що таку справу зробили».

У залі він посадив мене за стіл, сам пішов до шинквасу, приніс пиво. Сам трохи спробував, але більше дивився, як я ласував. Потім спитав: «Повторити?» Я погодився. Він знову сховався за пивом, сам і розплатився. Ось такий був випадок!

Минуло чимало років, але й донині, коли проїжджаю через Велику Кручу, відчуваю на губах смак того святкового пива.

2. Університет як центр тяжіння в науці, культурі, спорті

Характерною рисою справжніх університетів є те, що вони стають потужними центрами впливу практично на всі сфери суспільного життя, притягуючи до себе таланти та створюючи умови для реалізації найрізноманітніших здібностей людини. Наш університет – яскравий тому приклад.

Якщо взяти сферу науки, на мою думку, вже із самого початку були здійснені справжні прориви на стратегічно важливих напрямках.

До нас ішли і йшли талановиті вчені зі своїми думками та проектами: відомі правознавці цивіліст О. А. Пушкін і кримінолог А. Ф. Зелінський, філософи О. М. Кривуля і О. В. Тягло, соціологи В. О. Соболев і В. А. Бачинін,

психологи С. П. Бочарова, В. А. Друзь, О. В. Землянська, економіст В. В. Глущенко, історик В. А. Греченко, математики С. В. Яковлев, М. А. Кухарьонов та ін. Усі ці люди стали засновниками власних наукових шкіл, щедро дарували свої ідеї учням. Із такою когортою просто неможливо було пасти задніх! Університети, на відміну від вузькопрофільних ВНЗ, мають чудову можливість здійснювати міждисциплінарні дослідження, здобувати нові знання «на стику» наук. І ми ці можливості використали, зокрема у цілій низці міжнародних проєктів. На базі університету й за активної участі наших учених були створені широко відомі нині громадські об'єднання наукового спрямування: Міжнародна асоціація істориків права, Кримінологічна асоціація України, Харківський інститут соціальних досліджень та ін.

В університеті вирувало культурне життя: під час численних конкурсів, змагань і у курсантів та студентів, і у викладачів виявлялися найрізноманітніші таланти. Знаменита команда «КВН» дійшла до півфіналу Суперліги СНД (і це при тому, що наші ресурси були дуже обмеженими порівняно з фаворитами).

Окрема тема – фізкультура та спорт. Досягнення університетських спортсменів широко відомі: імена переможців – наших курсантів, студентів і викладачів – гордо лунали на Олімпійських іграх, світових і європейських чемпіонатах, міжнародних і всеукраїнських турнірах з боксу, самбо, гирьового спорту, тайландського боксу, вільної боротьби, таеквондо... Але спорт «вищих досягнень» ніколи не був для нас пріоритетом. Набагато важливішим було прищепити всім майбутнім правоохоронцям потребу у здоровому способі життя, вміння за допомогою фізичного вишкільу забезпечити ефективний захист життя та здоров'я людей і власну безпеку.

Високого рівня розвитку й шаленої популярності набули в університеті ігрові види спорту: міні-футбол, баскетбол і волейбол. З одного боку, ці види є доступними, не

потребують надто великих витрат для організації змагань. Водночас у них, коли необхідно за обмежений час, колективними зусиллями, долаючи опір суперника, досягти успіху, добре виховуються такі вкрай необхідні для правоохоронця риси, як блискавичність реакції, вміння терпіти, командний дух і віра в перемогу.

Добре пам'ятаю, як на початку 2000-х відбувалися змагання за Кубок ректора з міні-футболу: кожна навчальна група на основній базі у Харкові, в інститутах в Одесі, Херсоні, Кіровограді, Сімферополі й у Сумській філії формувала через внутрішній відбір команду, далі проходила першість курсу, потім – факультету й інституту. Переможці прибували до Харкова, й у міському Палаці спорту, при щент заповнених трибунах, під звуки оркестрів, виявляли володаря кубка. У цей день, як правило, відбувались і виступи майстрів: команда «Олександр» зустрічалася з кимось із зарубіжних «грандів» (наприклад, московським «Динамо»). Доводилось і автору цих рядків випробувати себе у воротах... Такі зустрічі надовго запам'ятовувалися і гравцям, і глядачам, надихали на плідну працю та навчання.

Важливо, щоб і нині, і в майбутньому колектив університету не втратив завойованих позицій, досяг нових успіхів і зберіг неповторний університетський дух і традиції. Чверть століття для університету, який я вважаю дітищем українського державотворення, – це лише початок. Усе ще попереду!

Сергій Миколайович ГУСАРОВ,

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ у 2012–2015 рр., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, генерал-полковник міліції

СПОГАДИ

Восени 1976 р. закінчився термін мого перебування на посаді інженера військової частини, що дислокувалася у Чехословаччині, і я, повернувшись до міста Лозова, подався до райкому партії ставати на облік. Там мені відразу ж запропонували йти працювати в міліцію. Уперше моя нога ступила, як кажуть, на територію, де зараз розташований наш університет, у далекому 1977 р. Саме тоді я, новопризначений старший інспектор дорожнього нагляду окремого дивізіону ДПС обласного УВС, був направлений для проходження відповідної початкової підготовки до Міжобласної школи підготовки молодшого та середнього начальницького складу УВС Харківського облвиконкому.

Тоді, 40 років тому, все тут мало зовсім інший вигляд, ніж тепер. На проспекті 50-річчя СРСР, 27 (нині проспект Льва Ландау) тоді було лише два корпуси: той, що сьогодні має номер 1/3 (і з якого, власне, все починалося), та побудований незадовго до мого прибуття корпус № 1/1 за сьогоднішньою нумерацією, або, як його ще називають, адміністративний. Ще не було нашого корпусу № 5, «червоної шапочки». Але поруч із тим будинком, з якого починалася школа у 1971 р., вже піднялися набагато більші корпуси. Для нас, слухачів, були готові просторі аудиторії, тир, спортивні зали. Щойно почали підростати смерічки, саджанці яких начальник школи Л. В. Волошук, на ті часи полковник міліції, привіз із Карпат Але це згадується зараз, а тоді було не до місцевої флори.

Почалися заняття. Мені, який тоді встиг закінчити Харківський автотранспортний технікум (чому, власне, і розпочав службу в Державтоінспекції) і завершував навчання у Харківському автодорожньому інституті, навчання давалося легко; було дуже цікаво, практично щодня ми дізнавались про щось нове, потрібне для успішної служби. Я полюбляв, звичайно, і фізичну підготовку, і волеву. Наші педагоги були не лише майстрами своєї справи, в кожного з них була за плечима служба в органах міліції. Так, вони могли багато чому навчити, і все це у подальшому стало в нагоді нам, випускникам школи. Напружені теоретичні заняття, стрільби й спорт поглинали час та увагу.

Час минав швидко, і ось ми вже закінчуємо навчання. На все життя запам'ятався день, коли ми урочисто склали Присягу працівника міліції. Нас вишикують на теперішньому малому плацу, і ось я стройовим кроком підхожу до пам'ятника Ф. Е. Дзержинському (там зараз розташована скульптурна композиція на честь випускників університету) й урочисто зачитую клятву правоохоронця. Нас вітає Л. В. Волошук, настрій піднесений. Збереглися фотографії саме цього моменту моєї міліцейської біографії.

Чи міг я тоді передбачити, що за 35 років повернуся сюди вже ректором університету?

Потім почалася служба у Барвінківському районному відділі, і безпосередні контакти зі школою припинилися, але про неї нагадували її нові випускники, з якими я разом ніс службу і яких потім очолював як начальник райвідділу.

Активна взаємодія з Університетом внутрішніх справ почалася після мого призначення на посаду заступника начальника УМВС України в Харківській області в 1997 р. Інакше не могло й бути, адже я очолював роботу з кадрами. Ми тісно співпрацювали з ректором університету генералом О. М. Бандуркою, з ініціативи якого було створено наш вищий навчальний заклад, та із проректорами у вирішенні питань виконання рознарядок щодо направлення на підвищення кваліфікації, профорієнтаційної роботи, розподілу випускників тощо. Тепер уже мені доводилося вітати тих, хто складав присягу або починав новий етап життя, отримавши диплом. Тісні ділові контакти з керівництвом університету не переривалися й після того, як я став начальником УМВС на Південній залізниці, а потім – заступником начальника УДАІ МВС України.

Але більш повне заглиблення в життя університету, тепер вже національного, настало в 2001 р., коли я очолив обласне управління МВС. Як член Вченої ради я брав участь у вирішенні стратегічних питань життєдіяльності університету, постійно спілкувався як із керівництвом, так і з науковцями. Коло питань взаємодії поширилося за рахунок участі перемінного та постійного складу в охороні публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів, виборів, перебування в області осіб, стосовно яких здійснювалася державна охорона, тощо. Цікавили дослідження, які проводили науковці університету, їх застосування в практичній роботі. Не можу не згадати експеримент з використання британського досвіду взаємодії поліції з громадськістю, який ми проводили спільно з університетом.

Незважаючи на обмежені масштаби, він показав цікаві результати і, зокрема, дав поштовх написанню відповідного підручника, який я рецензував і який досі використовується в навчальному процесі.

Будучи обраним народним депутатом України V та VI скликань, я підтримував постійні контакти з П. П. Підюковим, Г. О. Пономаренко й О. М. Бандуркою, які протягом того часу послідовно очолювали університет. Керуючи у 2008–2010 рр. у проміжку між каденціями Академією управління МВС України, я цікавився напрацюваннями університету в організації освітнього процесу та науковій роботі, здійснював обмін досвідом у цих напрямках. Коротше, зв'язки з університетом ніколи не переривалися.

У 2012 р. я став ректором університету, змінивши на цій посаді О. М. Бандурку, постійна допомога якого як радника ректора дала мені змогу у стислий термін детально ознайомитися з особовим складом і низкою питань функціонування університету. Реалізуючи свою програму вдосконалення його діяльності, я приділив основну увагу створенню належних умов для праці та навчання.

Одним із перших кроків на цьому шляху стало запровадження п'ятиденного робочого тижня, що знайшло позитивний відгук колективу. Було організовано Університет культури на громадських засадах, очолити який я запросив керівника обласної філармонії Ю. В. Янка. Він пристав на пропозицію, за що я йому дуже вдячний.

За основу організації роботи було взято положення про те, що курсант – центральна постать. Питання забезпечення форменим одягом, харчуванням і належними побутовими умовами перебувало в центрі уваги ректорату. Було відремонтовано житлові приміщення, побутові кімнати й туалети гуртожитків, замінено меблі, дозволено встановлювати в гуртожитках телевізори. Якість харчування було взято під постійний контроль. У їдальнях замінено посуд і столові прибори, виділено кошти для придбання нових котлів для готування їжі. На третину скоротили внутрішній

наряд, щоби мінімізувати відвертання курсантів від навчання. На сайті університету створено рубрику «Лист ректору», де кожен міг розмістити свою заяву, скаргу чи пропозицію з гарантованим реагуванням.

Удосконалювався навчальний процес. Синхронізовано початок і кінець навчальних занять у всьому університеті, запроваджено електронний дзвінок. Не стало занять після обідньої перерви, зокрема і з фізичної підготовки, на що раніше скаржилися курсанти. Створено Центр боротьби з кіберзлочинністю та кафедру адміндіяльності ОВС на громадських засадах.

Зміцнювалася матеріальна база навчального процесу. Значно поповнився комп'ютерний парк. Лекційні зали обладнано стаціонарними мультимедійними комплексами, придбано мультимедійні дошки та переносні мультимедійні комплекси. Установлено сучасні телевізори, які дозволяють підключати персональні комп'ютери (ноутбуки). Відремонтовано загальну бібліотеку, за рахунок передислокації спеціальної бібліотеки розширено читальні зали, створено центр самопідготовки. Створено навчальний райвідділ міліції з черговою частиною, кімнатами для прийому громадян і для впізнання, кабінетами слідчого та дільничних інспекторів міліції. У цьому ж будинку розміщено криміналістичний полігон, де розташувалися приміщення-макети «житлова кімната», «відділення банку» та трасологічний полігон. Побудовано стометровий навчально-тренувальний стрілецький комплекс, який надає змогу оволодіти навичками стрільби з автоматичної зброї.

Посилили виховну роботу. Поновили випуск газети «Служимо закону». Відкрили меморіальну дошку на честь колишнього керівника Вищих курсів МВС СРСР генерал-майора міліції Л. І. Волощука, який організував будівництво теперішніх корпусів університету. Встановили скульптурну композицію, присвячену випускникам університету.

Звичайно, не лишалася поза увагою науково-дослідна діяльність – невід’ємна база якісного надання послуг з отримання вищої освіти. Зокрема, було створено спеціалізовану вчену раду К 64.700.02 (нині Д 64.700.02).

Велика увага приділялася запровадженню здорового способу життя, насамперед серед курсантської та студентської молоді. Велася рішуча боротьба з тютюнопалінням. Завдяки наполегливій роз’яснювальній роботі із залученням фахівців із різних галузей діяльності лише за один рік кількість курців серед постійного складу скоротилася майже втричі, а серед перемінного – майже вдвічі. Було розширено базу для занять спортом, відкрито новий поліфункціональний спортивний комплекс для ігрових видів спорту та легкої атлетики. Уведено в експлуатацію сучасну смугу перешкод. За побажаннями курсантів додатково створено секцію настільного тенісу, придбано відповідний інвентар. Обладнано сучасний тренажерний зал. Створено футбольну команду, яка почала брати участь у міжвузівській першості й невдовзі ввійшла до вищої студентської ліги.

Ужито низку заходів соціального характеру. Для курсантів із сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, придбано спортивні костюми та ноутбуки. Створено автостоянку для працівників університету безпосередньо на території навчальної бази № 1, а для відвідувачів розширено автостоянку біля КПП № 2.

Упорядковували територію. Була реалізована широка програма її озеленіння, відремонтовано покриття великого та малого плацу.

Звичайно, обмежене фінансування нерідко ставало на заваді наміченим планам, але багато вдалося зробити за допомогою активного залучення спонсорських коштів. Вишукувалися й інші законні джерела коштів для виконання поставлених завдань. Відмова від колишньої навчальної бази № 3 дала величезну економію. Узявши участь у зміцненні обороноздатності країни шляхом отримання права

підготовки офіцерів запасу, ми також дещо поповнили спеціальний фонд.

Разом з усією країною університет переймався через події 2014 р. Унаслідок анексії Криму ми втратили відокремлений підрозділ з усім майном. Вищі інтереси держави змусили залишити навчальну базу на вулиці Академіка Проскури, в яку було вкладено багато сил і коштів. На заміну ми отримали територію та споруди військової частини 3005 – нинішню навчальну базу № 2, яка потребувала значних коштів для використання в навчальному процесі. Але особовий склад проявив мужність і патріотизм, виконуючи завдання з охорони громадського порядку та безпеки під час звільнення будинку обласної адміністрації та в зоні АТО, долаючи труднощі перехідного періоду.

За моєю участю чи без такої університет розвивається на наших очах, стає ще потужнішим та рухається далі. Покращується територія, здійснюється її благоустрій, у стадії завершення перебуває будівництво нових навчальних корпусів, підвищується якість викладацького складу. Дуже приємно, що і я доклав до цього зусиль.

Користуючись нагодою, хочу висловити щиру вдячність усім працівникам університету, разом з якими я забезпечував його поступ на посаді ректора і з якими продовжую працювати над вирішенням завдань із підготовки фахівців для Національної поліції.

Зі святом, рідний університете!

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,
*начальник ГУНП в Харківській області, ректор Харківського
національного університету внутрішніх справ
у 2015–2019 рр., генерал поліції третього рангу, доктор
юридичних наук, професор, заслужений юрист України*

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У МОЄМУ ЖИТТІ

У 1992 р. доля розпорядилася так, що я продовжив службу в Українській академії внутрішніх справ (відтоді її назва неодноразово мінялася, нині це Національна академія внутрішніх справ). Обов'язки, які мені довелося виконувати на тих посадах, на які мене призначали, для мене були не новими, оскільки за моїми плечима було навчання в Київському вищому загальновійськовому командному училищі ім. М. В. Фрунзе та служба в Збройних Силах на посадах офіцерського складу. Початок моєї служби

в цьому навчальному закладі збігся з непростими роками розбудови незалежної держави Україна та становленням міліцейської освіти в країні. Багато було речей, які раніше в Україні просто ніколи й ніде не робилися, адже в період існування СРСР вищих міліцейських навчальних закладів в нашій республіці не було. Але негаразди поступово долалися, і процес, як говорив відомий політичний діяч, «пішов».

В Академії внутрішніх справ я познайомився з багатьма цікавими людьми – досвідченими працівниками міліції та вченими-юристами; зокрема, я з теплотою згадую тодішніх ректорів ВНЗ Заслуженого юриста України, генерал – полковника міліції Віталія Івановича Розенка (ректор у 1992–1994 рр.), заслуженого юриста України генерал-полковника міліції, Ярослава Юрійовича Кондрацьєва (ректор у 1994–2005 рр.), генерал-майора міліції В. Д. Сущенка та багатьох інших. Хороших людей було чимало – хтось допомагав мені адаптуватися у новому колективі, комусь допомагав я. Слід відзначити, що міліцейські навчальні заклади користувалися із самого початку свого утворення значним авторитетом, конкурси для вступу до них були досить значними, і я відразу зрозумів, що служба тут є престижною.

Я знав, що, крім міліцейського університету в Києві, є також схожий навчальний заклад у Харкові, й що очолює його генерал-полковник міліції, доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, заслужений юрист України, народний депутат багатьох скликань Олександр Маркович Бандурка. Йому вдалося за досить стислий термін створити у Харкові потужний навчальний заклад із відокремленими інститутами в Сімферополі, Кіровограді (нині Кропивницький), Одесі й Херсоні, філією в Сумах, навчально-консультаційними пунктами в Полтаві, Мелітополі, Євпаторії, Маріуполі й Смілі та Лівцєєм міліції. Це була своєрідна вузівська «імперія», яка охопила своїм впливом більше половини території

України. У цьому ВНЗ працювали визначні фахівці у різних сферах освіти та науки, і невдовзі вже не в Харків почали надсилати вчених для зміцнення наукового потенціалу, як це було раніше з нестоличними ВНЗ, а навпаки – ХНУВС надавав своїх професорів для посилення провідних університетів України, зокрема Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

У справах служби мені неодноразово у різні роки довелося бувати в Харкові, в Університеті внутрішніх справ. Я чудово розумів, що йде певне суперництво між двома навчальними закладами, хто ж із них «більш перший», і ревниво ставився до успіхів міліцейського ВНЗ у Харкові. Перевагою та певним недоліком НАВС була близькість до центрального апарату МВС. Вона надавала можливість оперативно вирішувати нагальні питання, але й призводила до того, що сюди нерідко присилали різних працівників апарату Міністерства на досить високі посади для того, щоб вони «пересиділи» калейдоскопічні зміни міністрів і дочекалися свого другого шансу. Не завжди ці люди за своїми діловими якостями годилися для тих посад, на які вони призначали, і це, зрозуміло, не грало на прискорення розвитку ВНЗ. Один із керівників Міністерства внутрішніх справ України, у минулому генерал-полковник міліції Петро Васильович Коляда якось назвав один із факультетів НАВС «відстійником» для колишніх заступників Міністра внутрішніх справ.

Зростав НАВС, і я поступово пересувався кар'єрними щаблями. Майор, підполковник, полковник. У листопаді 2002 р. я був призначений проректором Національної академії внутрішніх справ по службі; у 2002 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: «Роль соціальної справедливості в розбудові правової соціальної держави» (спеціальність 12.00.12 – філософія права). Це надало можливість засвоїти спочатку нову для мене сферу діяльності – наукову я

почав писати та завершив роботу над докторською дисертацією з юридичних наук. Багато мені дало безпосереднє спілкування з ученими академії. Тут я знайшов друзів, товаришів і колег, з якими працювалося досить комфортно. Але істотні зміни почали відбуватися з 2014 р. – Революція Гідності, війна на Сході України, загибель багатьох людей – військових і цивільних, зокрема й тих, кого я знав особисто.

Суттєві зміни сталися й у моїй долі. У листопаді 2015 р. мені запропонували посаду ректора Харківського національного університету внутрішніх справ. На ту мить я вже мав тривалий досвід участі в управлінні ВНЗ на посаді проректора. Чи були якісь сумніви? По великому рахунку можна сказати, що ні. Якщо й були якісь думки у цьому напрямі, то вони торкалися лише необхідності переїзду з Києва, де я прожив уже більшу частину життя, до відносно нового для мене міста – Харкова.

Я запросив для роботи в ХНУВС міцних професіоналів – відомих мені по спільній службі в НАВС – Дмитра Швеця та Сергія Бортника, які вже мали ступені кандидатів наук. У них були досвід роботи, й почуття нового, вони вміли перебудовуватися, якщо треба, володіли високою виконавською дисципліною. Перший став проректором, потім - першим проректором, а нещодавно - ректором університету, моїм наступником. Другий - спочатку деканом факультету, а зараз - першим проректором університету. Крім того, я давно був знайомим із тодішнім першим проректором ХНУВС Олександром Головком, який мав значний досвід роботи в ВНЗ і добре знав людей у ХНУВС. Він спочатку надав мені досить суттєву допомогу, розповівши про ситуацію у ХНУВС та охарактеризувавши керівників підрозділів університету.

І ось 5 листопада 2015 р., мене призначають на посаду ректора ХНУВС, а 10 листопада – відрекомендовують особовому складу університету. Ознайомившись зі справами, я переконався, що моїми попередниками зроблено чимало,

і є напрями, які треба продовжувати та розвивати. Найголовнішою справою стала підготовка працівників нової поліції. З моменту початку реалізації курсу на нову поліцію минуло лише кілька місяців, робота була новою, і не всі уявляли, яким повинен бути результат на виході. Але ентузіазм у суспільстві та колективі університету був значним, і ми енергійно розпочали роботу. Було зрозуміло, що перехід від міліції до поліції тісно пов'язується з підготовкою кадрів для нової патрульної поліції. У 2015 р. у ХНУВС було організовано навчання на курсах первинної професійної підготовки працівників підрозділів патрульної служби, і до кінця року через них пройшло 5 потоків слухачів. Суттєво була підвищена практична спрямованість навчання всіх категорій тих, що навчаються в університеті. Головним напрямом набуття практичних навичок лишалися практика та стажування на посаді. У 2017/2018 навчальному році стажування пройшли 520 курсантів і 58 слухачів магістратури, ознайомчу практику – 565 курсантів, навчальну практику – 390 курсантів, крім того, навчальну та виробничу практику пройшли 245 студентів і 24 слухачі Сумської філії, 58 студентів і 73 слухачі факультету № 6.

Уже у 2018 р. вищу освіту здобули 2122 особи, з яких 129 отримали дипломи з відзнакою. Первинну підготовку пройшли 955 працівників поліції, підвищили кваліфікацію 2218 поліцейських різних категорій.

Університет продовжує брати участь у зміцненні обороноздатності держави. 22 липня 2018 р. відбувся черговий випуск – 214 осіб успішно закінчили навчання за програмою підготовки офіцерів запасу за військовими спеціальностями «соціальна психологія» та «психологія» і склали військову присягу на вірність українському народу.

Значно збільшено підготовку в університеті студентів з інших країн. У 2018 р. на навчання зараховано 78 іноземних громадян, усього навчається 304 студенти-іноземці. Це стало новою та копіткою справою, але колектив успішно з нею впорався.

Університет провів значну роботу з наукового забезпечення діяльності поліції. Це особливо важливо в умовах її реформування, оновлення нормативної бази та переходу на європейські стандарти. У 2017/2018 навчальному році у п'яти спеціалізованих вчених радах університету відбувся захист 67 дисертаційних досліджень (із них – 14 докторських). Багато зроблено для поліпшення методичного забезпечення навчального процесу. Протягом 2017/2018 навчального року науково-педагогічними працівниками університету підготовлено 17 монографій, 8 підручників, 12 навчально-методичних і науково-практичних посібників.

Розпочато будівництво дев'ятиповерхового гуртожитку на території навчальної бази № 2, яке планується завершити до Дня поліції 04 липня 2019 р. Здано в експлуатацію гуртожиток для малосімейних на вул. Семінарській. У тактичному містечку збудовано двоповерховий будиночок загальною площею 144 м² для здійснення практичних занять із тактичної й тактико-спеціальної підготовки, розпочато будівництво навчального перехрестя. Продовжуються роботи з обладнання тактичного полігону з мультимедійним тиром «Рубін», площею понад 500 м².

Посилено спортивну матеріальну базу, що надає можливість усім бажаючим досягти належного фізичного розвитку. Новостворений спорткомплекс зі стадіоном вже став ареною численних змагань за участю команд різних спортивних колективів. Завдяки наполегливій підготовці університет виборов Кубок Міністра внутрішніх справ України з футболу й посів перше місце на Спартакіаді МВС у 2017 р.

30 листопада 2017 р. університет урочисто відзначив 100-річчя початку підготовки правоохоронців на Харківщині. Свої привітання надіслали Президент України, глава Адміністрації Президента, Міністр внутрішніх справ, голова обласної державної адміністрації, представники багатьох ВНЗ та організацій. Це стало важливою подією і з точки зору патріотичного виховання та поширення

інформації про університет, серед іншого і для абітурієнтів. Відтоді на фронтоні адміністративного корпусу розміщено банер із написом на честь цієї славетної дати, яка стала точкою відліку для становлення системи підготовки кадрів правоохоронців і першою підвалиною в майбутню будівлю університету.

Нещодавно мене призначили начальником ГУНП в Харківській області. Але це не означає, що припиняються мої зв'язки з університетом або що я вважаю цей період пройденим етапом. Як і раніше, ми разом із колегами з університету в одному строю – серед тих, хто захищає безпеку держави, протидіє злочинності та предметно займається підготовкою кадрів для Національної поліції України.

У 2019 р. ми будемо відзначати 25-річчя отримання статусу університету. Не маю жодних сумнівів, що до цієї дати з'являться нові досягнення в діяльності нашого рідного навчального закладу, і буде про що згадувати та чим пишатися і в подальшому.

Сергій Миколайович БОРТНИК,

*перший проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ, підполковник поліції, доктор юридичних наук*

МОЇ СПОГАДИ

Якщо говорити про погони, то вперше я їх приміряв у 1995 році, коли був призваний на строкову військову службу до Збройних Сил України. Як зараз пам'ятаю, було це 24 грудня, ми взводом сиділи у розташуванні армійської казарми 169-го окружного навчального центру «Десна», і кожен власноруч пришивав погони рядового на свою шинель. Сиділи тихо, майже не розмовляли, лише переглядалися один з одним і з тим, хто попереду. Керував процесом сержант Салига, якому весь час щось не подобалося: він підходив, перевіряв правильність виконання нашого «ремесла», в декого погони відпорював, оскільки були пришиті криво, і необхідно було починати все спочатку. Особисто я не мав проблем із виконанням такого простого та водночас відповідального завдання, впорався з першого

разу. Не знаю чому, але цей епізод запам'ятався на все життя. У травні 1997 року міністр оборони України Олександр Кузьмук підписав указ про наше звільнення в запас, і я у званні старшини був демобілізований. Я настільки звик до дисципліни та розпорядку під час строкової служби, що в перші дні на «гражданці» мені було дуже важко звикнути і прилаштуватися до цивільного життя. Дякую 169-му ОНЦ «Десна», що був у моєму житті, оскільки після закінчення середньої школи я планував продовжити сімейну династію вчителів і вступати до інституту фізкультури, але після служби у Збройних Силах України все кардинально змінилося. Моїм вибором стала міліцейська служба, яку я розпочав на посаді міліціонера Ічнянського ВДСО УМВС України в Чернігівській області. Мені було дуже почесно служити в ОВС. Знову на плечах з'явилися погони, знову розпорядок дня, знову форма та відповідний зовнішній вигляд, практична робота щодня ставала все цікавішою, пощастило і з наставниками, які навчили правильному спілкуванню з людьми.

Із часом я зрозумів, що старшиною міліції можна прослужити все життя, максимум, який можна взяти без відповідної освіти, – це дослужитися до прапорщика. Під час навчання на шестимісячних курсах першопочаткової підготовки Рівненського училища підготовки працівників ДСО мені надзвичайно цікавими стали такі дисципліни, як кримінальне право, тактико-спеціальна підготовка, адміністративна діяльність, вогнева підготовка тощо. Саме ці спецкурси ми вивчали для того, щоб потім скласти іспити й бути допущеними до самостійного несення служби в міліції. Я вирішив продовжити вже поглиблене вивчення нових дисциплін, для чого потрібно було вступити до якогось із вишів системи МВС України. Мені порадили вступити до Національної академії внутрішніх справ України, але в 1998 році тодішнє керівництво УМВС не задовольнило мій рапорт і не дало мені направлення на навчання на денній формі, мотивуючи тим, що я мало прослужив. Є такий

вислів: усе, що відбувається в житті, – на краще. Якщо проаналізувати, то, мабуть, так воно і є, оскільки в моєму житті всі затримки та повторювання мали якусь свою, особливу логіку. Саме тому ще один рік підготовки до вступу до ЗВО не минув марно: я краще оволодів практичними навичками, не відмовився від своєї мети здобувати вищу юридичну освіту, для вступу та іспитів набрав великий запас необхідних знань.

1999 рік для мене має особливе значення, тому що керівництво УМВС задовольнило мій рапорт, і я після успішного складання вступних іспитів став курсантом факультету № 2 – підготовки кадрів кримінальної міліції НАВСУ. Було сформовано 12 навчальних груп (приблизно 360 курсантів), і начальник курсу О. М. Кушніренко відразу призначив мене своїм помічником, тому що я мав певний досвід служби в армії та міліції і був на п'ять років старшим від своїх однокурсників (на курсі нас таких було п'ятеро). Саме в серпні 1999 року доля звела мене з людиною, яка вже впродовж 20 років є для мене взірцем і незмінним прикладом для наслідування, – на той час підполковником міліції, а нині генералом поліції третього рангу Валерієм Васильовичем Сокуреном. Назавжди залишилося в пам'яті перше знайомство: перед початком табірного збору ми стояли на плацу факультету, Валерій Васильович, який на той час був заступником начальника факультету та водночас керівником табірного збору, назвавши моє звання та прізвище, дав команду вийти зі строю і одразу суворо наголосив усім курсантам, що я для них є безпосереднім начальником, вони неухильно повинні виконувати всі мої команди.

Як казав Геракліт, «Все тече, все змінюється». Під таким девізом пролетіли мої роки навчання. У 2003 році я з дипломом із відзнакою закінчив Національну академію внутрішніх справ України, здобувши необхідні для своєї подальшої служби знання. Мені запропонували роботу в академії на посаді командира навчального взводу

факультету карного розшуку. Можна довго описувати роботу в НАВСУ, але більш за все я хотів би подякувати своїм керівникам інституту – В. Я. Горбачевському, В. М. Співаку, О. А. Лупалу, М. М. Алексійчуку. Саме вони допомагали мені свого часу професійно зростати і давали свої адміністративні настанови. Із командира навчального взводу я дослужився до начальника факультету підготовки кадрів кримінальної міліції, а у 2007 році закінчив магістратуру ХНУВС. Окремо хочу подякувати моему науковому керівникові кандидатської дисертації, яку я захистив у 2011 році, О. Є. Користіну, а також професорсько-викладацькому складу академії, з якими у мене до сьогоднішні дружні взаємини.

Згодом у моему житті відбулися кардинальні зміни, пов'язані з переїздом на постійне місце проживання до Харкова та подальшою службою у стінах Харківського національного університету внутрішніх справ. Сталося це тоді, коли ректором зазначеного вишу було призначено Валерія Васильовича Сокурєнка, який запропонував мені очолити факультет № 2 (кримінальної поліції). Валерій Васильович, як і завжди, дав час на роздуми, мовляв, подумай, усе-таки Київ, сім'я, друзі, відстань, але я погодився без вагань відразу. Основною причиною було те, що потрібно було працювати під безпосереднім керівництвом Валерія Васильовича Сокурєнка, а за роки служби я неодноразово переконувався, що він – професіонал найвищого рівня, патріот своєї держави, людина, яка вирізняється високою порядністю, дисциплінованістю, відповідальністю, націленістю на результат і високим рівнем комунікабельності.

Колективу факультету № 2 (кримінальної поліції) я був представлений 27 лютого 2016 року. У лекційному залі корпусу, який у нас неофіційно називають «червоний капелюшок (шапочка)», зібрався весь особовий склад ув'язаного мені підрозділу, прийшов ректор і всі проректори. Валерій Васильович охарактеризував мене, після чого

надав слово. Особливо багато я не говорив, назвав два основні, незмінні принципи своєї роботи: порядність і професіоналізм. Узагалі я вважаю, що порядність – це така риса, яка всмоктується людиною з молоком матері, а згодом залежить від виховання. Професіоналізм – це вже дещо інше, оскільки саме в процесі життєдіяльності та в результаті цілеспрямованої та напруженої роботи над собою людина стає професіоналом. Не можу не зазначити, що інколи трапляються професіонали, але не порядні. Вважаю, що саме такі люди жодної користі суспільству не приносять. Також наголосив своїм майбутнім підлеглим на принципі давньокитайського філософа Конфуція: «не роби стосовно підлеглих того, чого не бажаєш собі», який запам'ятав ще на першому курсі навчання та яким постійно керуюся у своїй роботі. Я добре розумів, що потрібно було швидко стати на чолі сформованого вже колективу та не знизити рівень довіри свого безпосереднього керівника. Одразу після призначення я поринув у всі адміністративно-навчальні справи факультету, а сама робота декана була для мене не новою, адже я впродовж п'яти останніх років роботи в академії я обіймав саме цю посаду і, до речі, теж факультету кримінальної міліції (згодом поліції).

У перші дні роботи мені дуже допомагав заступник декана В. М. Бондаренко. Не можу сказати, що все давалося легко, але всі завідувачі кафедр, науково-педагогічний склад і курсові офіцери ввіреного мені факультету досить швидко зрозуміли принципи моєї роботи і допомагали у всьому. Основною проблемою роботи факультету було те, що він був не мобільним, а розбалансованим по всій території університету, що, звичайно, позначалося на якості управлінської роботи загалом, оскільки деяких працівників, у тому числі своїх заступників, доводилося довго чекати, поки вони прийдуть за викликом до кабінету, поки усіх збереш – вже й обід. Із часом цей недолік було усунено: у нас з'явилася власна зала засідань вченої ради, а

кабінети заступників, деяких завідувачів кафедр і самі кафедри були передислоковані в один корпус. Як голова вченої ради факультету я запропонував розробити логотип факультету, який із часом став пам'ятним знаком. Пам'ятними знаками за рішенням вченої ради факультету ми почали нагороджувати наших курсантів, які мають значні успіхи в навчанні та спорті, а також наших ветеранів і почесних гостей. Така система заохочень дуже швидко виправдала себе.

У 2018 році побачила світ фотокнига про факультет «Від історії до сучасності», над якою ми працювали майже десять місяців. Це був свого роду перший витвір, керівником ідеї та проекту якого був я, а допомагали мені викладачі кафедри українознавства Геннадій Дедурін та Наталія Єльнікова. Також до роботи долучилися мої заступники та завідувачі кафедр. У книзі були відображені та зафіксовані історичні події становлення, розвитку та функціонування факультету як структурного підрозділу ХНУВС, показано його сучасний стан. Фотокнига була випущена тиражем у 500 примірників і отримала дуже позитивні відгуки. Також ми започаткували щомісячний випуск факультетського стінного вісника «Оперативник», в якому була інформація про те, чим живе факультет, як він розвивається та які плани на наступний місяць. За це дякую доценту кафедри соціально-економічних дисциплін і водночас головному редактору нашого вісника Н. В. Бобро. Силами курсантів на закріпленій за факультетом території у 2017 році було створено етнографічний куточок у стилі українського села, який з кожним роком удосконалюється та розбудовується. Запропонував таку ідею на той час начальник курсу, а нині заступник декана факультету № 4 Геннадій Звірянський. Було також розроблено ще багато нових способів і методів роботи, які були сприйняті ввіреним мені колективом із задоволенням.

Окремо хочу відзначити спортивно-масову роботу на факультеті. Упродовж двох останніх років курсанти факультету

№ 2 ставали переможцями спартакіади університету, яка триває весь навчальний рік. Також хочу зауважити, що спортсмени факультету є переможцями та призерами обласних і всеукраїнських змагань, особливо підготовлені та спортивно розвинені курсанти за час навчання складали нормативи на спортивні розряди, а також їм були присвоєні звання кандидатів у майстри спорту та майстрів спорту. Велика заслуга у цьому завідувача кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки підполковника поліції О. А. Моргунова, який зміг створити потужний спортивний колектив однодумців – професіоналів своєї справи. Під керівництвом тренера – викладача кафедри, чемпіона світу та Європи серед професіоналів з кікбоксингу та Муай-Тай за версією WPMF, капітана поліції Дмитра Константинова – курсанти факультету № 2 Антон Черніков та Дмитро Шевчук стали чемпіонами світу з тайландського боксу на чемпіонаті, який проходив в Італії. Не можу не згадати викладачів кафедри п'ятиразового чемпіона світу та інтерконтинентального чемпіона з тайландського боксу, майора поліції Богдана Лукіна та чемпіона світу та Європи серед професіоналів із тайландського боксу Муай-Тай за версією WKN та WMF, капітана поліції Руслана Кушніренка. Із такими хлопцями можна йти в розвідку – вони і тил прикриють, і у спину не вистрілять.

Хочу виділити основну складову будь-якого навчального закладу навчально-наукову та методичну роботу. Тут моїм помічником був Сергій Петрович Гіренко та, звичайно, завідувачі кафедр, викладачі та працюючі курсанти, такі як Владислав Петров, Кристина Щербань, Вадим Мальцев, Оксана Коляда, Дмитро Снежкін, Ян Валенков та багато інших. Із ними пов'язані перемоги факультету у вузівських і всеукраїнських конкурсах, на олімпіадах, у форумах та на студентських саммітах. Перекоаний, що мене десяток років – і ці прізвища ми ще почуємо у статусі керівників високого рівня. Ми продовжили також проводити

започатковану ще моїм попередником О. В. Марцеляком щорічну міжнародну науко-практичну конференцію «Актуальні проблеми правового, соціального та економічного розвитку держави», у 2019 році вона була проведена вже всьоме.

Окремо хочу описати територію так званої Бази № 2, за яку відповідав факультет. Там раніше була розташована військова частина, а із 2014 року все перейшло в розпорядження університету. Пам'ятаю, як у 2016 році Валерій Васильович Сокурєнко сказав: «Закріпимо її за тобою, ти там з нашою підтримкою точно лад наведеш». Не можу сказати, що там уже завершено наведення того «ладу», бо, як відомо, досконалості немає меж, але за минулі роки територія змінилася суттєво, ми там спільними зусиллями багато чого зробили. У приміщенні, де колись була солдатська їдальня, нині розташовується навчальний корпус із сучасними аудиторіями та лекційною залом, де навчаються курсанти факультету. У цій будівлі також створено психолого-тренінговий комплекс, облаштовано україно-польський центр і клас КМРС. З метою зміцнення славетних традицій українського народу та національно-патріотичного виховання курсантів нещодавно відкрито аудиторію імені Т. Г. Шевченка, творчість якого актуальна в умовах сьогодення.

Однією з двох основних пам'яток, які з'явилися в університеті на території Бази № 2, за рішенням Вченої ради та ректорату, стало зведення у 2017 році навчально-тренувального комплексу та футбольного стадіону «Динамо-Арена», який став найсучаснішою спортивною ареною в Харкові. Про наш стадіон і нашу футбольну команду «Універ-Динамо» знають не лише в Україні, а й за її межами, що зацікавлює вступити до університету як українських громадян, так і іноземців. Наші спортсмени у 2016 році (з футзалу) та у 2018 році (з футболу) стали володарями кубку МВС України. Для ХНУВС дуже почесно завоювати такі високі нагороди. Також у 2018 році наша команда

виборола звання віце-чемпіона Харківської області з футболу. На базі стадіону проводили збори професійні футбольні команди Харкова – ФК «Геліос», ФК «Металіст 1925», чемпіон України жіноча команда «Жилтлобуд-1». Варто також наголосити, що найвище керівництво Федерації футболу України з відомими українськими функціонерами, такими як В. Костюченко, М. Маркевич, О. Шовковський, О. Протасов та іншими, теж побували на нашій «Динамо-Арені», яка справила на них дуже позитивне враження.

У 2019 році на території університету збудовано надсучасний дев'ятиповерховий гуртожиток, в якому будуть проживати наші курсанти та студенти. Будівлю було зведено «з нуля» за ініціативи ректора В. В. Сокурєнка та за підтримки керівництва МВС України, ми можемо пишатися тим, що аналогів йому, я переконаний, не має жоден виш в Україні. Це нова пам'ятка ЗВО і рішучий крок уперед у підтвердженні статусу Харківського національного університету внутрішніх справ.

У квітні 2019 року в університеті відбулися кадрові зміни. Ректора вишу генерала поліції третього рангу В. В. Сокурєнка було призначено начальником ГУНП в Харківській області, на його місце за наказом міністра призначено полковника поліції Д. В. Швеця, який, у свою чергу, призначив мене своїм заступником. Так, наприкінці квітня мене було призначено на посаду першого проrektора Харківського національного університету внутрішніх справ. Переді мною постали нові завдання, зросла відповідальність, вимогливість, передусім до самого себе. У процесі роботи мені випала честь ще ближче познайомитися з генерал-полковником міліції Олександром Марковичем Бандуркою – ініціатором заснування нашого вишу, в минулому його ректором, а нині радником ректора. Спільна робота дозволила плідно працювати та спілкуватися з генерал-полковником міліції Сергієм Миколайовичем Гусаровим – ректором вишу із 2012 по

2015 роки. Ці люди зробили колосальний внесок у створення, становлення, розвиток і функціонування Харківського національного університету внутрішніх справ. Вони й надалі не залишаються осторонь, є патріотами нашого навчального закладу, завжди допомагають ректорату в усіх питаннях, пов'язаних зі зміцненням матеріально-технічної бази та наукового потенціалу вузу. І це добре, адже все, що розпочато та започатковано раніше, втілюється в життя та реалізовується. Ми так само продовжуємо справу, започатковану нашими попередниками, рухаємося на виклик із часом, постійно впроваджуючи нові форми й методи роботи. Сучасний студент або курсант – він не такий, як був учора, умови сьогодення потребують рухатися та розвиватися в одному ритмі з часом, який обирає суспільство. У випадку, коли це не виходить, треба сходити з дистанції та залишати місце іншим. Переконаний, що наша команда одностайна, а саме ректорат, Вчена рада університету, декани, завідувачі кафедр, науково-педагогічний склад, успішно виконує завдання, які перед нами ставить керівництво.

Завершити свої спогади хочу словами великого Кобзаря, які не втратили своєї актуальності до нашого часу, хоча минуло вже понад двісті років від їх написання:

*Розкуйтеся, братайтеся,
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
того, що немає
І на небі, а не тільки
на чужому полі.
В своїй хаті своя й правда,
і сила, і воля...*

Чверть століття цього року святкує наш університет, понад 50 тисяч випускників для правоохоронних органів України вийшли з його стін. Я пишаюся тим, що маю високу честь працювати в цьому славетному виші. Народні

депутати, депутати обласних рівнів, начальники ГУНП, керівники СБУ, прокуратури, адвокати, юристи, економісти, практичні психологи – це все наші випускники, це випускники Харківського національного університету внутрішніх справ!!!

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, НАШ УНІВЕРСИТЕТЕ!!!

Анатолій Миколайович КЛОЧКО,

*доктор юридичних наук, доцент, проректор
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДНІ ТА РОКИ В УНІВЕРСИТЕТІ

Родове коріння моє – на Харківщині: тут я народився в селі Ново-Олександрівка Сахновщинського району, тут жили мої батьки, тут я закінчив школу в селі Лигівка й одружився. Наступний етап мого життя пов'язується з навчанням у престижному тоді Вищому політичному училищі МВС СРСР. З 1984 по 1992 р. тривала служба в різних регіонах, а після проголошення незалежності України я вирішив повернутися на Батьківщину й почав працювати в Харківському інституті внутрішніх справ (тепер Харківський національний університет внутрішніх справ). Пам'ятаю, що коли повернувся в Україну, то і повітря, і сонце здавалися якимись іншими, повітря – ніби свіжішим, а сонце – теплішим.

Посади, на які я був призначений, були мені вже знайомими – схожі обіймав і раніше, тому в службовому плані

все йшло добре. Із перших же днів я почав знайомитися з колективом та його керівництвом. Величезне враження справляла глибинна за результатами діяльність ректора університету Олександра Марковича Бандурки. Я і до цього міг спостерігати й аналізувати роботу керівників правоохоронних органів різного рівня, в тому числі і генералів, але людину такого масштабу бачив уперше, і це не могло не вразити. Особливо запам'яталося, як буквально за декілька днів Олександр Маркович, здійснивши буквально гігантську організаційну роботу, вирішив питання про перетворення інституту на Університет внутрішніх справ, що сталося 22 листопада 1994 р.

У тому ж 1994 р. мені вдалося створити свій навчальний курс на слідчо-криміналістичному (згодом – юридичному) факультеті, де я був начальником курсу, кращим в університеті, що стало важливим щаблем у моїй службі. До речі, на цьому курсі (випуск 1998 р.) тоді вчився майбутній начальник (декан) факультету № 1, майбутній заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор О. М. Музичук.

Після отримання нашим ЗВО статусу університету я почав більше замислюватися над перспективами своєї подальшої служби. Стало зрозуміло, що в університеті, щоб рости та просуватися далі по службі, треба займатися наукою й захищати кандидатську дисертацію. Цьому сприяла і вказівка-заклик ректора О. М. Бандурки, який справедливо вважав, що кожен начальник курсу повинен оволодіти знаннями з психології та педагогіки на рівні кандидата наук – лише тоді виховна робота може бути поставлена на дійсно наукову основу. Ці його слова міцно засіли в моїй голові, і навіть увечері, після нелегкого робочого дня я дедалі більше розмірковував про це. Я почав придивлятися до вчених і викладачів університету – помічати, як і що вони говорять, намагався виділити якусь близьку мені проблему для досліджень. А приклад було з кого брати. Тоді в університеті працювали заслужений

юрист України, лауреат Державної премії України О. А. Пушкін, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України М. В. Салтєвський, визначні фахівці у своїх сферах науки Є. О. Железов, В. А. Греченко, І. М. Погрібний, Т. В. Каткова тощо. Багато чому я навчився і у тодішніх перших проректорів університету О. Н. Ярмиша та В. С. Венедіктова.

Підштовхнуло до занять наукою також і те, що 1 жовтня 1995 р. я був призначений начальником Юридичного ліцею. Його довелося створювати, як то кажуть, із самих підвалин. Ліцей прийняв на навчання перших ліцеїстів на початку вересня 1995 р., займатись розпочали 72 юнака. Юридичний ліцей здійснював навчання для здобуття повної загальної середньої освіти з поглибленою юридичною та посиленою фізичною підготовкою й правоохоронною орієнтацією дітей, батьки яких – працівники органів внутрішніх справ, що загинули чи отримали каліцтво під час боротьби зі злочинністю й охорони громадського порядку працівниками органів внутрішніх справ, а також інших обдарованих дітей. Термін навчання було визначено у 3 роки. Університет повинен був забезпечити викладання юридичних і спеціальних дисциплін та підготувати необхідну навчально-методичну базу. Пріоритетним напрямком його навчальної діяльності Юридичного ліцею була визначена «Професійна спрямованість на базі загальноосвітньої підготовки майбутніх співробітників міліції України». Він створювався як підрозділ Національного університету внутрішніх справ. Такий загальноосвітній навчальний заклад у складі вищого навчального закладу в системі професійної освіти МВС України з'явився вперше. Юридичний ліцей університету став добрим почином і прикладом для наслідування. Згодом відкрилися спеціалізовані класи шкіл у Сумах, Охтирці та Керчі. Після закінчення Ліцею його випускники зараховувалися до Університету та внутрішніх органів інших вищих навчальних закладів освіти системи МВС України. Пишаюся тим, що за 10 років

моєї праці в Ліцеї сотні його випускників стали курсантами університету, а згодом – його випускниками та поповнили лави правоохоронців України. Тепер можна відверто сказати, що декому з них вдалося дещо підкоригувати долю, зробити більш дисциплінованими та відповідальними, подолати погані риси у характері. Знову ж таки, створення та функціонування цього підрозділу університету стало можливим завдяки ініціативі, прямій допомозі та настановам генерала О. М. Бандурки.

Робота в Ліцеї прискорила підготовку кандидатської дисертації, предметом якої я обрав педагогіку за спеціальністю «Теорія та методика професійної освіти». Звичайно, були деякі розмірковування про те, як я буду доповідати своє дослідження перед професурою іншого ВЗО, як відбудеться весь цей процес, адже такого досвіду тоді я ще не мав. За плечима була служба в гарячих точках СРСР у 1980-х рр., яку я пройшов успішно, то й цю «негарячу точку» теж пройду – так я думав перед захистом у 2001 р. Упевненості додавало те, що я досліджував не якісь абстрактні питання, а те, чим я жив і над чим працював у Ліцеї. Захист відбувався успішно, і я став кандидатом педагогічних наук. Крім цього, я здобув ще дві вищі освіти – юридичну та зі спеціальності «державна служба». Уже у травні 2012 р. я захистив докторську дисертацію на тему «Проблеми кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України: адміністративно-правові засади організації та функціонування».

Була певна перерва у моїй роботі у ХНУВС – з червня 2006 р. по вересень 2007 р. я служив на посаді заступника командира бригади з громадської безпеки військової частини 3005 Управління Східного територіального командування внутрішніх військ МВС України. У вересні 2007 р. я повернувся в університет на посаду начальника навчально-наукового інституту підготовки фахівців кримінальної міліції. У червні 2010 р. я вперше був призначений проректором університету: спочатку проректором з

економічних питань та матеріального забезпечення, згодом – проректором по службі, та проректором ХНУВС. Згодом я був звільнений у запас ЗС України з вислугою понад 35 років. На цих посадах я працював під керівництвом ректорів – генерал-полковника міліції С. М. Гусарова та генерала поліції третього рангу В. В. Сокурєнка, у яких багато чому навчився, адже вони мали великий досвід управління, вміють бачити нове та перспективне, оцінити зроблене й незроблене, націлити на реалізацію головних напрямів розвитку університету. З 2015 р., коли ХНУВС почав керувати Валерій Васильович Сокурєнко, значна увага почала приділятися зміцненню матеріально-технічної бази нашого ЗВО – побудовано новий стадіон, завершується будівництво 9-поверхового гуртожитку, досить ефективно розвивається спорт – і ми маємо тут суттєві досягнення. Важливим є, на мій погляд, те, що значні зусилля спрямовуються на посилення профорієнтаційної роботи, особливо серед абітурієнтів Донецької та Луганської областей. Я вдячний Валерію Васильовичу за його підтримку та допомогу у непрості моменти мого життя, що сталися у кінці 2018 р.

Багато років я співпрацював разом з О. М. Головком, якого ціную за гострий розум, товариську підтримку та наукові досягнення. Повне розуміння та почуття ліктя відчуваю з боку нинішнього ректора Д. В. Швеця, першого проректора С. М. Бортніка, проректорів М. Ю. Бурдіна та О. С. Бакумова.

Не можу не написати про ще одну важливу сторінку свого життя. Під час масових заворушень і спроб захоплення Харківської обласної державної адміністрації, що сталися 6 та 7 квітня 2014 р., я безпосередньо очолював та координував дії загону працівників університету з охорони адміністративних будівель і припинення протиправних дій з боку правопорушників. Було дуже непросто, перспективи розвитку подій були неясними, але я зробив свій вибір і всі ці роки твердо стояв на цій позиції.

У цих своїх спогадах не можу не згадати й про ту, яка багато років підтримувала та надихала мене, була вірним порадником і другом – свою дружину Олену Льонгинівну, яка подарувала мені своє життя та любов. На жаль, вона залишила цей світ передчасно, і зараз мені не вистачає її підтримки й теплового слова.

Валентин Семенович ВЕНЕДІКТОВ,

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист
України, генерал-майор міліції, проректор у 1994–1997 рр.,
перший проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ у 1997–2007 рр.*

СТОРІНКИ СПОГАДІВ

На початку 90-х років XX століття почала активно розвиватися відомча освіта, особливо в системі МВС України. Це було пов'язано з тим, що становлення незалежності України повинно було забезпечуватися відповідним порядком у країні, який би створювали свої, національні, висококваліфіковані кадри. Засновником і організатором відомчої освіти МВС України на Харківщині став О. М. Бандурка, який на той час був керівником УВС в Харківській області і народним депутатом України. Маючи великі організаторські здібності, почуття гумору, професіоналізм у своїй справі, він зумів переконати керівництво нині Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в

необхідності створення на базі Вищих курсів МВС СРСР спеціального факультету МВС України з передачею відповідного контингенту студентів та викладачів. З цього моменту і розпочався розвиток відомчої освіти МВС України на Харківщині, яку і очолив О. М. Бандурка. Спочатку факультет, а потім інститут, університет, національний університет з багатьма структурними інститутами та філіями. До складу національного університету входили: Сімферопольський, Херсонський, Кіровоградський, Одеський юридичні інститути та відповідні філії в Мелітополі, Смілі, Маріуполі, Полтаві та Сумах.

Завдяки О. М. Бандурці був створений регіональний науковий і освітянський потенціал відомчої науки й освіти, який став флагманом серед вищих навчальних закладів МВС України на багато років. Але революційні події, які відбувалися в країні на протязі 2004–2005 років, потягнули за собою зміну керівництва як системи МВС, так і університету, втрату всіх юридичних інститутів, різко збільшилася плінність кваліфікованих кадрів, що, у свою чергу, зменшило подальший інтенсивний розвиток університету.

Мені також випала честь довгий час працювати разом з О. М. Бандуркою і брати активну участь у розбудові відомчої науки й освіти. Він зумів об'єднати та згуртувати команду однодумців, професіоналів своєї справи, що, на мій погляд, сприяло бурхливому розвитку Харківського національного університету внутрішніх справ. Він часто повторював: «Мені дуже подобається, коли людина заходить до мене зі своїми думками, а виходить з моїми».

У 1978 році я закінчив Харківський юридичний інститут, де працював до 1993 року на посадах асистента, старшого викладача, доцента кафедри трудового права, заступника декана слідчо-прокурорського факультету, був докторантом. У 1984 захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою «Правові проблеми раціонального використання робочого

часу». У 1987 році отримав учене звання доцента на кафедрі трудового права. Із 1993 року працював у Харківському національному університеті внутрішніх справ. Спочатку на посаді начальника слідчо-криміналістичного факультету, проректора з навчально-методичної роботи, першого проректора – начальника Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників ОВС України. У 1994 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Проблеми відповідальності в трудовому праві України», у 1995 році отримав вчене звання професора та звання відмінника освіти України. На посаді першого проректора з наукової роботи Харківського національного університету внутрішніх справ відповідав за організацію та проведення наукових досліджень, впровадження їх результатів у практичну діяльність органів внутрішніх справ України та навчальний процес, підготовку науково-педагогічних кадрів, редакційно-видавничу діяльність університету. Довелося займатись і розвитком спорту серед молоді. Деякий час я був президентом Харківської обласної федерації з таеквондо ІТФ. Пишаюся тим, що за моєї безпосередньої участі була створена наукова школа «Трудове право і проходження служби в органах внутрішніх справ». За роки наукової діяльності мною було підготовано близько 40 кандидатів наук, кілька докторів наук. У 2003 році я виступив з ініціативою створення Української асоціації фахівців трудового права, що і було організаційно оформлено у травні того ж року.

Саме з роботою в університеті пов'язані мої найбільші особисті досягнення. У 1998 році я отримав почесне звання «заслужений юрист України», у 2002 році став заслуженим юристом Автономної Республіки Крим, а у 2005 році – заслуженим професором Харківського національного університету внутрішніх справ. У 2004 році рішенням Інженерної академії України був обраний членом-кореспондентом відділення правових та економічних наук, став

лауреатом премії імені Ярослава Мудрого в номінації «За видатні заслуги в галузі підготовки юридичних кадрів». Працюючи разом з О. М. Бандуркою, я отримав великий досвід управлінської діяльності будучи начальником слідчо-криміналістичного факультету, проректором з навчально-методичної роботи, начальником Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників ОВС України, першим проректором з наукової роботи. Саме завдяки йому я отримав спеціальне звання «генерал-майор міліції».

Ці факти я навів не для того, щоб похвалитися, а щоб показати, які можливості та горизонти відкривала робота в Університеті внутрішніх справ. Сьогодні я продовжую підтримувати зв'язки з університетом, який став для мене другою альма-матер. Я є членом спеціалізованої вченої ради в університеті із захисту дисертацій, де зустрічаюся з колегами по роботі – з тими, з якими працював раніше, зі своїми учнями, які вже стали докторами наук і професорами, та науковою молоддю, що продовжує та розвиває наукові традиції університету. Університет пройшов значний шлях і має чимало здобутків, але скільки ще досягнень попереду!

Зараз, уже будучи ветераном органів внутрішніх справ, я згадую той час як найкращий період свого професійного становлення в якості керівника, педагога, науковця – як людини, знання та досвід якої були потрібні системі МВС і країні в цілому.

Вітаючи рідний мені колектив університету з 25-річним ювілеєм, я щиро, як кажуть, «від душі» бажаю всім його співробітникам, професорам, доцентам, курсантам і студентам миру, добробуту, успіхів у всіх сферах людської життєдіяльності!

Олександр Миколайович ГОЛОВКО,

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

УНІВЕРСИТЕТ ЗАВЖДИ В МОЄМУ СЕРЦІ

Ідея створення спогадів про Харківський національний університет внутрішніх справ заскочила мене дещо зненацька. Як на мою думку, півстоліття з невеликим – ще не вік, щоби писати мемуари, оскільки життя триває, і воно є доволі насиченим. Однак не приєднатися до своїх колег, які висловили й висловлюють свої думки про цей заклад вищої освіти, я не міг. Адже це – все-таки на сьогодні головне місце роботи мого життя. У серпні поточного року виповниться 22 роки моєї безперервної роботи в університеті (дякуючи ректорові, я й сьогодні не розриваю зв'язок із цим вишем, працюючи за сумісництвом). І це, без сумніву, кращі роки мого життя.

Уперше почув я про існування міліцейського навчального закладу ще в рік його створення як Харківського

інституту внутрішніх справ – у 1992. Радянський Союз розпався, з'явилася й почала складатися нова реальність незалежної України. Ламалася система, а отже нам, студентам останнього року навчання, непросто було знайти місце в житті. Чимало народу поїхало з вантажами торгувати до Польщі, чимало опинилося в ятках на ринках. Ми мусили самі шукати не лише місце роботи, а й проходження практики. І моєму одногрупникові Ю. А. Холоду (тоді ще Юрі) вдалося спершу пройти практику в ХІВС, а потім і вступити сюди на службу.

А у 1997 р. вже в Університеті внутрішніх справ опинився і я. Запросив мене на роботу тоді перший проректор (із часом – ректор, генерал-майор міліції) О. Н. Ярмиш, який став першим моїм Учителем в цьому виші, відіграв вирішальну роль у моєму зверненні від загальної історії до історії держави та права, юриспруденції, а також став науковим консультантом під час підготовки докторської дисертації. І взагалі, саме в Харківському національному університеті внутрішніх справ я і відбувся як учений, педагог і керівник. Прийшов я в тридцяти річному віці, і мав за плечима, крім вищої освіти та служби в Збройних силах СРСР, хіба що науковий ступінь кандидата історичних наук, та й то диплом я отримав уже на посаді провідного наукового співробітника відділу організації наукової роботи Університету внутрішніх справ.

Тут я підготував абсолютну більшість наукових праць, завдяки університету я став старшим науковим співробітником, потім доктором юридичних наук, професором і заслуженим юристом України, був удостоєний державної та відомчих нагород, став полковником міліції та першим проректором. І я щиро вдячний усім моїм учителям, керівникам, колегам і підлеглим, усім, без кого нічого б позитивного, очевидно, в моєму житті, не відбулося б. Завдяки роботі в університеті мені випало бачити й чути, а нерідко і спілкуватися з багатьма видатними постатями у вітчизняній історії, такими як Л. М. Кравчук, Л. Д. Кучма, В. А. Ющенко,

П. О. Порошенко, Є. П. Кушнар'єв, Ю. Ф. Кравченко, А. П. Яценюк, Ю. В. Луценко, А. Б. Аваков, І. Л. Райнін, і з іншими міністрами, народними депутатами України, державними та політичними діячами.

Безумовно, все це стало можливим у моєму житті завдяки людині, яку в американській термінології можна було б назвати «батьком-засновником» університету – Олександр Марковичу Бандурці, генерал-полковнику міліції, народному депутату України чотирьох скликань, доктору юридичних наук, професору й академіку Національної академії правових наук. Він прийняв мене на роботу, і я мав можливість учитися у цієї унікальної людини спершу як начальника відділу, а потім, по його поверненню після вимушеної відсутності у 2010 р. – і далі. Подання на звання «полковник міліції» підписав мені ректор Петро Павлович Підюков, доктор юридичних наук, генерал-майор міліції, в якого вдалося повчитися тонкощам штабної роботи.

На відповідальну керівну роботу мене висунула ректор Ганна Олександрівна Пономаренко, доктор юридичних наук, професор, генерал-майор міліції. Добрі відносини з нею в мене склалися ще в часи роботи її в Херсоні. У Харкові я пізнав і вимогливість, і працездатність, і глибокий психологізм цього керівника. У ці роки відбулося моє становлення як управлінця.

Чимало випало навчитися у ректора Сергія Миколайовича Гусарова, людини дійсно великого управлінського рівня. Доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук, він свого часу виконував обов'язки Міністра внутрішніх справ України, був народним депутатом України двох скликань і ректором Академії управління МВС України. Важливості господарювання, створення умов для навчання та праці, постійній внутрішній дисциплінованості я вчився саме у нього.

З Валерієм Васильовичем Сокурєнком, який очолював Харківський національний університет внутрішніх

справ з листопада 2015 р., мене зв'язують тривалі товариські стосунки. Ми довго паралельно працювали проректорами у двох найбільших вищих навчальних закладах системи МВС України, допомагали один одному, радились. Генерал поліції третього рангу, доктор юридичних наук, професор В. В. Сокуренько для мене справжній взірєць і офіцера, і людини. Я щиро ціную його ставлення до мене, як і ставлення всіх моїх ректорів.

Можливо, це виглядає нескромно, але протягом усієї історії університету він мав і має сильний проректорський корпус. Це і свого часу мої керівники С. Ф. Бакумов, В. І. Вакулович, В. С. Венедіктов, В. М. Грицак, А. І. Загоруйко, В. І. Коваленко, В. О. Константинов, Г. М. Крутов, О. Є. Малиновський, В. І. Московець, П. І. Орлов, О. О. Погрібний, А. В. Сергєєв, О. П. Снігерьев, О. І. Тарасенко, Г. А. Тодуа й І. М. Червяков. Серед них із С. Ф. Бакумовим та В. І. Московцем мені випало працювати одночасно на проректорських посадах.

Окремо хочу згадати тих своїх колег, з якими ми працювали разом, вирішували складні завдання розвитку університету, зміцнення його кадрового потенціалу, ліцензування й акредитації нових спеціальностей і розбудови навчально-матеріальної бази. Це високоморальні люди, між нами ніколи не було інтриг чи провокацій, ми до сьогодні поважаємо одне одного, товаришуємо, а чимало з колег (я, сподіваюсь, взаємно) можу назвати своїми друзями. Це М. П. Букін, О. В. Грищенко, В. Ю. Кікінчук, А. М. Ключко, Ю. М. Коломієць, А. Т. Комзюк, В. В. Морозюк, Д. В. Швець, В. В. Яременко. Найкращі спогади залишилися про спільну працю з проректорами, які керували інститутами університету в різних місцях: С. В. Діденком, О. Ф. Долженковим, В. П. Петковим і М. П. Пихтіним.

Не довелось попрацювати проректором одночасно з М. Ю. Бурдіним та О. С. Бакумовим, але добре знаю їх особисто, поважаю і певний у їхньому хорошему управлінському майбутньому.

Хочеться назвати сотні близьких мені імен, але це займе багато місця, а ще більше боюсь когось не назвати (а це, як правило, завжди відбувається). У першу чергу хочеться тепло згадати начальників інститутів, потім деканів факультетів, начальників (завідувачів) кафедр, професорів, начальників відділів і центрів. Серед начальників інститутів найдовше я працював з професорами О. В. Марцеляком та О. М. Музичуком. Зі словами вибачення перед іншими керівниками кафедр із них назву теж лише двох. Це професор В. А. Греченко, який долучився до моєї долі під час голосування за ступінь кандидата наук ще у 1997 р., а сьогодні ми працюємо над спільними проектами, та доцент Ю. А. Холод, із яким ми навчалися та працюємо разом із 1989 р.

І сьогодні я відчуваю піднесення, коли приходжу до університету, бачу колег, вітаюся з ними й заходжу в аудиторію (а мені довірено викладати слухачам магістратури).

Серце моє залишається у Харківському національному університеті внутрішніх справ, і в рік 25-річчя його створення я щиро зичу і йому, і всім моїм колегам довгих років буття та процвітання, здоров'я, наснаги, а нам всім – добра й миру!

Володимир Анатолійович ГРЕЧЕНКО,
*завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
факультету № 6, доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України*

*Коли потяг у даль загуркоче,
Пригадаються знову мені...*

ТА САМА МИТЬ МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ...

1994 р. став знаковим та переломним у моїй долі. Я на багато років поєднав своє життя з Харківським університетом внутрішніх справ. Звичайно, тоді я ще не міг знати про це. На той момент я уже захистив докторську дисертацію, став професором і сім років очолював досить потужну кафедру історичних та соціально-політичних дисциплін Харківського державного (нині національного) аграрного університету. На кафедрі було 15 штатних викладачів,

4 лаборанта й 2 аспіранта зі спеціальності «Історія України». Аспірантуру з історії України мені вдалося «пробити», незважаючи на те, що ЗВО був зовсім не гуманітарним. На кафедрі склався згуртований колектив, де було багато моїх ровесників, тому працювалося достатньо комфортно. Як показали подальші події, і цей факт відзначається в історії цього навчального закладу, – це були найкращі часи в історії кафедри. Тому про якісь переміни в роботі не думалося, тим більше, що я за характером людина, яка не любить крутих поворотів у житті. До того ж я отримав у цьому містечку трикімнатну квартиру, і до місця роботи було зовсім недалеко. Проте ситуація в державі в ці роки було дуже скрутною. У 1993 р. інфляція склала 10 256 %, а у 1994 р. – 500 %. Ціни зростали, зарплати вистачало головним чином на їжу, до того ж її виплата часто затримувалася. Тому я, як і значна частина моїх сучасників, намагався знайти якийсь вихід із цієї ситуації, а саме – додатковий заробіток.

Допоміг, як це часто буває, випадок. Якось на початку жовтня 1994 р. під час розмов про новини у Харкові доцент моєї тодішньої кафедри Зоя Гриценко (зараз проживає у Канаді) сказала, що у Харківському інституті внутрішніх справ шукають завідувача кафедри історії та культури, і є кандидатура з Харківського держаного університету ім. В. Н. Каразіна. Я вирішив скористатися цією інформацією та спробувати влаштуватися на цій кафедрі на посаді професора за сумісництвом. Про завідування кафедрою я не думав, оскільки вже обіймав цю посаду. Я знайшов телефон ректора цього вишу й зателефонував йому. На моє здивування та щастя мене з'єднали відразу. Як згадується, це був вівторок. Ректор – Олександр Маркович Бандурка – був на місці, що в ті часи траплялось не завжди, адже він був у кількох іпостасях: народний депутат України, начальник Управління внутрішніх справ Харківської області та ректор ХІВС. Я розповів про своє бажання працювати у цьому виші, повідомив про свої вчене

звання та науковий ступінь, вік (я був молодшим за іншого претендента на посаду завідувача кафедри на 20 років). О. М. Бандурка мене уважно вислухав і запропонував особисту зустріч на 6 жовтня, четвер. У цей день я з'явився в інституті й мав з ректором нетривалу, але змістовну розмову. Бандурка зразу погодився мене взяти, але хотів, щоб ця робота була не за сумісництвом, і я віддав у відділ кадрів свою трудову книжку. Він також спитав, чи потрібна мені квартира, і я скромно сказав, що «ні», хоча потім з деяких причин жалкував про сказане, але ніколи більше не порушував цього питання перед ним. Я роздумував, чи переходити на постійну роботу, адже в Аграрному університеті мене багато що влаштовувало, як я уже писав. Із бесіди з Олександром Марковичем Бандуркою я зробив висновок, що він уміє розмовляти з людьми, і, як потім з'ясувалося, це є лише однією з його сильних сторін. Він з повагою поставився до мого професорського звання, і це ставлення багато в чому визначило мою згоду на роботу в інституті. Попереду у нас із ним ще було багато зустрічей і бесід на різні теми, що було завжди цікавим для мене, адже тут я мав справу дійсно з дуже непересічною людиною, обізнаною у багатьох сферах життя, діяльності та науки. О. М. Бандурка сказав, що треба ще пройти співбесіду з першим проректором П. І. Орловим і проректором з наукової роботи О. Н. Ярмишем. Я поспішав на свою тодішню роботу (а відстань до неї були в 2 години шляху) і запитав, чи обов'язково зустрічатися з проректором з наукової роботи. Проте Олександр Маркович наполягав, і я провів ще дві співбесіди. П. І. Орлов настійливо переконував, щоб я став саме завідувачем кафедри, оскільки через мене відмовили іншому претенденту, і я після перших двох співбесід погодився на це, плануючи деякий час суміщати роботу на двох кафедрах. Із О. Н. Ярмишем багато говорили про різні історичні проблеми, і я був приємно вражений його глибокими знаннями у цій сфері, не знаючи ще, що він є фахівцем у сфері історії права. Згодом ми

з ним плідно співпрацювали і написали кілька монографій, підручник і не один навчальний посібник для вступників до нашого ВНЗ. Так, 6 жовтня 1994 р. я написав заяву про прийом на роботу до Харківського інституту внутрішніх справ на посаду начальника кафедри історії України, і культури та почала готуватися справа щодо моєї атестації для роботи в міліції та присвоєння як професору спеціального звання «підполковник міліції». Моя зарплата (грошове утримання) виросла майже вдвічі – з 1,2 млн купуно-карбованців до 2,1 млн. Це було дуже суттєво, хоча тоді таких «мільйонерів» було хоч греблю гати. Згодом, у 1996 р., перед грошовою реформою я вже отримував 18 мільйонів, і це була найбільша зарплата у моєму житті. Я зміг купити дружині нутрієву шубу за 76 мільйонів, що було у числовому вираженні найбільшою покупкою за час моєї роботи. Матеріальне становище покращилося і в зв'язку з видачею пайків. Ми отримували то 16 кг мороженої риби, то мішок цукру (найчастіше), то 8 кг австрійського вершкового масла. Ми із сім'єю були цим дуже задоволені.

Незабаром я познайомився з першими кафедрами. В актовій залі відбулася якась нарада, а після цього ми повинні були зустрітися з двома членами кафедри. Я стояв біля зали, коли повз мене проходили двоє молодих людей, один з яких говорив своїй супутниці, що зараз зустрінемося зі своїм шефом – молодим професором. Тоді людей, які захистили докторську до 40 років, було дуже мало, і мені випала честь належати до цієї невеликої тоді групи. У ті часи вважалося, що доктор наук повинен «дозріти», і більшість «дозрівала» десь у 50. Жодних докторів у 32 роки не було. Пам'ятаю, що коли я ще був студентом Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, то не на всіх кафедрах історичного факультету цього провідного ВНЗ України були доктори наук, а коли один з наших викладачів захистився в 40 років, то ми з великою повагою й пошаною дивилися на нього, навіть і не мріючи,

що колись станемо докторами наук. Але потім восьмеро з нашого курсу стали докторами наук, а я був другим із нашого випуску, хто отримав цей науковий ступінь.

Почувши цю розмову двох молодих людей, я сказав, що це я їх начальник кафедри; вони дещо знітилися, а я стисло сказав, які у мене вимоги до співробітників. Це були доцент кафедри, кандидат філологічних наук Ігор Чорний і викладач Вікторія Кушнерук. Потім я також познайомився з іншими членами кафедри: кандидатами історичних наук Юрієм Древалем та Ігорем Логвиненком. Згадалося, що у І. А. Логвиненка я був опонентом по його дисертації (до речі, досить кваліфікованій і з новою, як на ті часи, темою «Політична діяльність Центральної Ради»). Це була перша п'ятірка членів кафедри. Згодом до колективу влилися філолог Катерина Даниленко, яка до цього працювала у відділі кадрів інституту, та доцент Віктор Режко. З Державного університету імені В. Н. Каразіна прийшла Тетяна Коломієць (1960–2006).

Для кафедри нам спочатку виділили невелике приміщення на цокольному поверсі в корпусі № 1 біля аудиторії 038, згодом – на третьому поверсі корпусу № 2, де тепер розміщуються методисти, а в лютому 1995 р., після ремонту – ауд. 208, 208а, 208б і підсобні приміщення за аудиторіями 210 та 212, де розмістилися три секції кафедри: історична, філологічна та культурологічна. Мені дістався великий кабінет ауд. 208 площею 30 м² (зараз тут деканат факультету № 3). Тут кафедрі довелося пропрацювати більше 10 років. Ректор О. М. Бандурка, прийшовши через деякий час подивитися на наше господарство, з гордістю спитав мене: «Ну, що був у Вас коли-небудь такий кабінет?» Я відповів, що і раніше у мене були непогані кабінети, але такого дійсно ще не було.

Із перших членів кафедри виросло два завідувачі інших кафедр.

Пішли перші дні роботи та служби. По понеділках проводилися оперативні наради, які вів перший проректор.

Я із цікавістю йшов на це перше засідання, щоб подивитися на своїх колег. До цього я мав 15-річний досвід участі в різних нарадах, оскільки обіймав керівні посади в громадських організаціях інших інститутів, працюючи ще в Донбасі, та був завідувачем кафедри. Усі на нараді були у формі, – лише я прийшов у цивільному, і мені стало якось туго – мабуть, тут я буду не в своїй тарілці... Промайнула думка: напевно, тут самі лише міліціонери з іншим менталітетом. Але, на щастя, ці сумніви швидко розвіялися після спілкування з новими колегами. І вже незабаром я познайомився з чудовими й ерудованими людьми. Вразили своїми глибокими знаннями по історії права Леонід Олександрович Зайцев, вишуканістю думки – Василь Якович Гоц, душевністю та практичними знаннями – Володимир Іванович Гаєнко та багато інших. Я працював з радістю й задоволенням. На оперативних нарадах розглядалися головним чином господарські питання: про вивіз сміття, прибирання території та ін., що мені було не дуже цікаво. Коли ж мені треба було вирішити якісь службові питання, то я йшов до О. М. Бандурки, який завжди й оперативно все вирішував і, очевидно, тому, що я не приходив до нього з дрібницями та дурницями, як то кажуть, щоб «засвітитися».

Так було і 17 листопада 1994 р., знову в четвер, коли я зайшов до кабінету О. М. Бандурки для вирішення якогось поточного питання. Він розповів мені, що поставив за мету перетворити інститут внутрішніх справ на багатопрофільний університет, але для цього слід пройти акредитацію. Це було складне питання, адже інститут лише розпочав своє становлення. Звіт ХІВС за 1993 р. містив таку інформацію щодо кадрового складу: докторів наук, професорів – 16, кандидатів наук, доцентів – 63. Не вистачало навчальних приміщень і чимало іншого. Я поділився думкою з Олександром Марковичем, що є прецедент вирішення цього питання через рішення Кабінету Міністрів України. Він погодився на цей варіант і зразу ж зателефонував першому проректору. Після цього Олександр Маркович

розгорнув властиву для нього бурхливу діяльність і вже за два дні зробив те, що навряд чи міг зробити тоді будь-хто інший. Він заручився підтримкою губернатора області О. С. Масельського, великої групи народних депутатів, тодішнього Міністра внутрішніх справ. Для вирішення питання про надання статусу університету велике значення мала підтримка віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань Івана Федоровича Кураса (світла йому пам'ять!).

Якось я розповів О. М. Бандурці про те, що І. Ф. Курас був моїм викладачем, і я вчився в аспірантурі Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка з його дружиною Світланою Борисівною Буравченковою. Вирішили використати і цей чинник. Світлану Буравченкову (тоді Чинарову) я пам'ятав ще студенткою історичного факультету, де ми разом училися, щоправда, вона дещо раніше. Подружилися ми вже навчаючись в аспірантурі на одному курсі. У нашій компанії був і Петро Пацурківський – нині знаний правознавець, доктор юридичних наук, заслужений юрист України, декан юридичного факультету Чернівецького університету – дуже розумна та комунікабельна людина.

О. М. Бандурка заздалегідь домовився з І. Ф. Курасом про прийом 19 листопада. Ми зустрілися з Олександром Марковичем перед Будинком уряду та покрокували по його коридорах. Я звернув увагу на те, як він упевнено йде цією будівлею. «Як у себе вдома», – подумав я. Ми у нашому ВНЗ знали, що О. М. Бандурка – досить впливова у державі людина, і тепер я міг переконатися у цьому на власні очі. Перед цим візитом я поспілкувався ще з одним товаришем своєї молодості – одногрупником Юрієм Шаповалом, – доктором історичних наук, заслуженим діячем науки і техніки України, одним з найвидатніших сучасних істориків України, який часто виступає по телебаченню. Тоді він працював в Інституті національних відносин і політології НАН України (з 1996 р. – Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України) і був одним із найближчих співробітників І. Ф. Кураса. Шаповал розповів Курасу про

наш майбутній візит, і тому останній був до нього готовий. Перед його кабінетом О. М. Бандурка спитав, який у нас план на зустріч і, оскільки я промовчав, сказав: «Розгорнута бесіда». О 10.00 ми були в кабінеті Кураса на п'ятому поверсі, де нас тепло та ввічливо зустріла його секретарка, доповівши про наше прибуття. Ми зайшли до кабінету, назустріч нам вийшов І. Ф. Курас, привітався за руку і запросив сісти. Я підготував до цієї зустрічі, крім розмови про статус університету, пропозицію про введення у як вступного іспиту до аспірантури історії України замість філософії, як це було раніше. Крім того, я аргументував свою пропозицію тим, що філософію і так здають як іспит для кандидатського мінімуму. Але Іван Федорович Курас, увічливо звертаючись до мене на ім'я «Володя», не погодився з цим, сказавши, що у такому випадку образяться філософи. Я йому заперечив, що ображеними є історики. Кожен із нас залишився при своїй думці. Цей епізод, не називаючи прізвища І. Ф. Кураса, я описав у своїй великій статті (на всю сторінку) в органі Кабінету Міністрів України – газеті «Урядовий кур'єр» дещо пізніше, уже після смерті І. Ф. Кураса, у 2008 р. (номер від 21 червня). Я і зараз вважаю, що у тій дискусії я мав рацію.

Що стосується отримання нашим інститутом статусу університету, то І. Ф. Курас обіцяв повну підтримку, що було дуже важливим результатом нашого візиту. О. М. Бандурка вийшов із кабінету у доброму гуморі, І. Ф. Курас провів нас до дверей, знову потиснув руку та спитав на вухо: «А квартира у тебе є?» Я відповів ствердно.

Так я долучився до великої справи – створення нашого університету й зараз згадую ці всі події із задоволенням. Хай моя роль була маленькою, але «відбитки пальців» у цій історії я все-таки залишив. 22 листопада 1994 р. ми отримали очікуваний статус університету рішенням Кабінету Міністрів України на здивування багатьох ректорів харківських вишів, які про це ще лише починали мріяти, а ми уже їх випередили.

За місяць – 19 грудня 1994 р., напередодні Дня міліції України – мені було надано спеціальне звання «підполковник міліції», і після урочистостей на плацу до мене підійшов О. М. Бандурка, привітав і сказав, що присвоєння такого звання є досягненням, бо інші люди йдуть до нього довго, – як він висловився, «повзуть». Не можу сказати, що я з дитинства мріяв про таке, але все було згідно із законом, і я був задоволений. Тоді в університеті (вже в університеті!) було всього лишедесь 5–6 полковників, тому О. М. Бандурка, як завжди, мав рацію. Я ж у цю мить був щасливий, це дійсно було для мене досягненням і попереду їх було ще чимало.

Озираючись зараз, через 25 років, на ці події, до яких я мав певну дотичність, я чітко усвідомлюю, яку величезну роботу за стислий термін зробив О. М. Бандурка. Він висунув ідею створення Інституту внутрішніх справ, швидко втілив її, залучивши низку докторів і кандидатів наук, виявивши при цьому феноменальні організаційні здібності. І далі він не став зупинятися на вже досягнутому високому рівні, а розпочав діяльність щодо отримання статусу університету, і не відклав це на роки, а вирішив усе оперативно на найвищому державному рівні. І з'явився авторитетний навчальний заклад, із яким пов'язали своє життя сотня професорів і докторів наук, тисяча кандидатів та доцентів, п'ятдесят тисяч курсантів і студентів. Виникає риторичне питання: «А що було б із ними, якби вони не опинилися в нашому університеті?» Упевнений, що їх життя склалося б гірше. І тут не має значення, що для когось університет став стартовою площадкою, і він (чи вона) пішли далі, адже починалося тут, про що свідчать і спогади деяких наших вихованців.

Досить цікаво проходили тоді засідання Вченої ради університету. Зараз зі складу Ради зразка 1994 р. залишилися в ній, якщо не помиляюся, лише О. М. Бандурка та я. Обговорення питань було жвавим, демократичним, чому сприяла позиція голови Ради О. М. Бандурки. Пригадується,

що майже на кожному засіданні виступали я та майбутній професор А. Т. Комзюк. Ми і критикували, і надавали яксь пропозиції, які, як правило, враховувалися.

У 1995 р. я взяв участь у відкритті Сумського відділення (згодом філії) університету. У складі «бригади» на чолі з начальником факультету заочного навчання Анатолієм Івановичем Загорульком ми приймали вступні іспити першого набору до відділення. Маю відзначити, що ще багато років ми плідно співпрацювали з цією людиною й виїжджали в Суми на вступні іспити разом з іншими колегами – І. М. Погрібним, І. Д. Коцаном і В. І. Книшем. Керівництво Управління МВС в Сумській області надавало велике значення відкриттю відділення. Про це свідчить той факт, що до нас приїжджали познайомитися та привітати очільники міліції області – перший заступник начальника Управління МВС в Сумській області С. В. Лукаш та заступник начальника Д. Ю. Карабан.

Я мав також стосунок до становлення Юридичного ліцею. Кілька років я очолював комісію, яка приймала в ньому випускні – вступні іспити з історії і тут ближче познайомився з його начальником і майбутнім проректором Анатолієм Миколайовичем Ключком, який уже тоді справив на мене добре враження, і всі роки його роботи в університеті нас пов'язували довірливі, але службові стосунки.

Із 1996 р. я став членом першої Спеціалізованої ради, створеної в університеті, із захисту докторських та кандидатських дисертацій з чотирьох спеціальностей – не лише юридичних, але й політичних та філософських. Створення такої ради теж було заслугою О. М. Бандурки та значно прискорило підготовку кадрів для університету, та й для системи МВС у цілому. Тут можна було отримати інтелектуальне задоволення (головним чином від спілкування з членами ради), але й відчутти деяке розчарування стосовно генофонду людства. Узагалі, у різних спецрадах мені довелося бути присутнім десь на 800 засіданнях. Запам'ятався захист кандидатської дисертації тодішнім

Міністром внутрішніх справ України Ю. Ф. Кравченком у нашому університеті у 1998 р. Він проходив не формально тривав 4 години. Я сидів неподалік від трибуни і першим поставив питання міністрові з приводу аналогій у реформуванні міліції України та Казахстану, про які він згадав у своєму виступі. Ю. Ф. Кравченко подивився на мене з деяким здивуванням – очевидно, він не чекав, що хтось задасть йому запитання. Але потім і інші члени ради почали ставити запитання, і міністр упевнено на них відповідав. Після цього він сказав, що зрозумів, яким високим є рівень спецради. Узагалі Ю. Ф. Кравченко справив враження розумної, розвиненої людини, яка вміє і розмірковувати, й говорити. Потім мені довелося чути виступи й інших міністрів внутрішніх справ, але такого враження вони не справили. На Новий рік усі члени ради отримали привітання від міністра Ю. Ф. Кравченка, і я певний час возив цей документ із собою в машині, щоб показати, якщо треба буде, співробітникам ДАІ.

У зв'язку з цим пригадується один курйозний випадок. Ми із сином Віталієм (у минулому доцент ХНУВС, підполковник міліції) їхали на нашій машині з роботи додому. Нас зупинили співробітники ДАІ. За кермом був син, він і показав своє посвідчення тоді ад'юнкта університету. Старшина, який нас зупинив, не знав, що таке ад'юнкт і перепитав: «Чий Ви ад'ютант?» (очевидно, для нього ад'юнкт та ад'ютант були рівнозначними поняттями). Ми сказали, що ми з університету, який очолює генерал Бандурка. Тоді він уже з розумінням посміхнувся та сказав: «А, ад'ютант Бандурки». Ми не стали його переконувати, що це не так, щоб не заплутувати зовсім, і промовчали. Він відпустив нас, хоча і до цього ми правил дорожнього руху не порушували. Так мій син на хвилину став ад'ютантом Бандурки, але наступного дня я вирішив про все розповісти Олександрю Марковичу, щоб не було непорозумінь. Він лише усміхнувся й відповів звичною для себе фразою: «Буває й таке».

Дуже предметно вели засідання Вченої спецради О. М. Головки й О. В. Марцеляк, коли були її головами. Щоразу, коли захищалися дисертації з конституційного права, я з нетерпінням чекав виступів О. В. Марцеляка та В. О. Сербогіна. Кожен із цих виступів давав такий інтелектуальний заряд, що було зрозуміло – це битва титанів. І тут сама дисертація відходила на другий план, усі із захоптом слухали виступи цих двох професорів. Йшло ніби неформальне змагання між ними – хто глибше «копне» чи образніше висловиться. У спецраді я також активно співпрацював і співпрацюю з професором В. Є. Кириченком, з яким ми майже завжди виступаємо одностайними з приводу оцінки дисертацій і тенденцій розвитку історико-правової науки. Спілкування з ним, А. М. Запорожцем та іншими членами ради за більш ніж 20 років багато дало мені для підвищення своєї кваліфікації в історико-правовій сфері.

У 1999 р. мені було присвоєно достроково спеціальне звання «полковник міліції», чим я пишаюся. У 2004 р. я став заслуженим професором університету, був визнаний переможцем обласного конкурсу «Освіта Харківщини – кращі імена» у номінації «викладач гуманітарних дисциплін», у 2013 р. удостоєний стипендії імені В. Н. Каразіна у галузі гуманітарних наук, у 2017 р. Указом президента України мені було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України», я нагороджений 27 грамотами й подяками від Міністра внутрішніх справ, губернаторів Харківської області, мерів м. Харкова та ректорів ХНУВС. Усі ці досягнення є прямо пов'язаними з моєю роботою в Харківському національному університеті внутрішніх справ, і я задоволений, що так склалася моя доля.

В університеті я заприятелював із видатними науковцями-фахівцями з різних галузей права, заслуженими юристами України О. М. Головком та О. В. Марцеляком. З першим я познайомився ще під час захисту ним дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук у спеціалізованій Вченій раді університету

ім. В. Н. Каразіна. Уже тоді було помітно, що за своїми інтелектуальними даними він істотно відрізняється від решти пересічних здобувачів. Коли він став першим проктором ХНУВС і почав працювати, то стало зрозуміло, що це людина на своєму місці. О. М. Головка багато зробив для покращення діяльності університету, він умів працювати з людьми та документами. І зараз, коли він уже працює в Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна, ми продовжуємо підтримувати дружні та ділові зв'язки та працюємо над спільними проектами.

Багато теплих слів хотілося б сказати і про О. В. Марцеляка – людини оригінального мислення, талановитого вченого й організатора. Його комунікабельність, уміння встановлювати контакти з людьми просто таки вражають.

Узагалі мені дуже поталанило в тому, що робота в університеті дала змогу познайомитися з багатьма цікавими та хорошими людьми: О. Ю. Синявською, Ю. А. Холодом, О. О. Євдокимовою, О. І. Федоренко та ін.

За роки роботи в університеті я підготував та видав 15 монографій і близько 430 різних публікацій. Тут я захопився дослідженнями з історії поліції та міліції в Україні та юридичною біографістикою, вивчаючи науковий доробок професорів університетів на теренах України у XIX ст. Це було новим і цікавим для мене напрямом роботи. Дослідження у цій сфері привели мене до висновку, що підготовка українських правоохоронців у Харкові розпочалася ще у кінці 1917 р., і з моєї «подачі» 30 листопада 2017 р. колектив університету у присутності почесних гостей, з привітаннями від Президента України, Міністра внутрішніх справ і голови облдержадміністрації відзначив 100-річчя з початку підготовки охоронців правопорядку в Харкові.

Хотів би висловити слова щирої подяки ректорові університету в 2015–2019 рр. Валерію Васильовичу Сокуренку, який сприяв отриманню мною почесного звання «Заслужений працівник освіти України». І це не формальні слова ввічливості, а пам'ять і вдячність на все моє життя.

Ірина Василівна АРІСТОВА,

*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри
адміністративного та інформаційного права
Сумського національного аграрного університету,
полковник міліції у відставці*

СПОГАДИ ПРО УНІВЕРСИТЕТ

Що означає особисто для мене університет? Це – якісно нова, насичена знаннями, практичним досвідом, корисними та цікавими знайомствами, відкриттями й життєвою енергетикою, незабутня сторінка мого життя. Вважаю доленосною подією запрошення мене у 1994 р. працювати на кафедрі прикладної математики ХУВС, начальником якою тоді був Сергій Всеволодович Яковлев – доктор фізико-математичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України. Це був час, коли створювався новий факультет управління та інформатики за підтримки керівництва університету, передусім його ректора – О. М. Бандурки та проректора П. І. Орлова. Першим начальником

факультету був С. Ю. Погуляєв, який передав естафетну паличку С. В. Яковлеву. На виконання завдання МВС України факультет управління та інформатики розпочав підготовку правоохоронців нової генерації – інтелектуальний потенціал ОВС України. Міцним фундаментом цього процесу, безумовно, став високопрофесійний кадровий склад викладачів факультету, який з високим ступенем відповідальності та розумінням шляхів удосконалення ОВС України формував і розвивав лідер факультету – С. В. Яковлев. Незабутньою була атмосфера факультету – атмосфера гордості за безпосередню причетність до надання нових знань і вмінь, виховання відданих справі служіння українському народу курсантів, глибокої поваги до традицій університету, взаємопідтримки викладачів й курсантів, атмосфера розвитку, любові та світла.

Значний внесок у формування відомчої науки у системі МВС України зробили спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій. Зокрема, така рада була створена для підготовки кадрів за технічним напрямом, що значною мірою сприяло розвитку нових спеціальностей на факультеті, передусім спеціальності «захист інформації». Безумовним досягненням факультету було створення можливостей для отримання курсантами дипломів за спеціальностями як «правознавство», так і «інформаційні системи в менеджменті». Важливо, що керівництво ХНУВС і факультету усвідомлювало перспективність та корисність такого кроку для вирішення нових складних завдань МВС України в умовах розвитку глобального інформаційного суспільства.

Вважаю, що на всіх етапах розвитку університету незмінним лідером впровадження новацій, передусім ідеї об'єднання правових знань із знаннями економічними, технічними, педагогічними тощо задля забезпечення належного правопорядку у суспільстві, є Олександр Маркович Бандурка – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, генерал-

полковник міліції. На моє переконання, формування нової галузі права – «інформаційне право» – відбувалося за цілеспрямованої підтримки й участі О. М. Бандурки. Саме із цією Людиною з великої літери я пройшла тернистий шлях, обстоюючи на різних рівнях ідею інформаційного суспільства, необхідність формування організаційно-правових основ нової державної інформаційної політики та їх впровадження в діяльність ОВС України, а також необхідність у становлення науки «інформаційне право».

Ідеї О. М. Бандурки як наукового консультанта стосовно того, що у структурі юридичної діяльності є багато завдань, для успішного вирішення яких поряд із науковим апаратом тієї чи іншої юридичної науки необхідно залучати засоби й методи наук, які дозволяють аналізувати кількісні, структурні та функціональні особливості об'єкта пізнання, були реалізовані, зокрема, під час підготовки та захисту моєї дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (за спеціальністю 12.00.07) на тему «Державна інформаційна політика та її реалізація у діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади».

Щиро вдячна моему Вчителю за те, що саме його науково обґрунтований оптимізм, випереджаюче бачення майбутнього, сформував мою позицію стосовно того, що перехід будь-якої країни до інформаційного суспільства вимагає розробки нового понятійного апарату, нових механізмів регулювання відносин, що виникають між громадянами, їх об'єднаннями та державою.

Безумовно, моему професійному зростанню у стінах університету сприяло багато людей, і серед них сильно вплинув Олександр Костянтинівч Безсмертний – справжній професіонал-правоохоронець, чудовий управлінець, чуйна людина, начальник кафедри управління в ОВС. Його підтримка, конструктивні настанови й відданість справі допомагали мені у подальшому оволодінні методами права й управління під час роботи на цій кафедрі на

посаді професора. Світла пам'ять про Олександра Костянтиновича назавжди лишилась не тільки у моєму серці, а й у серцях багатьох інших людей, яким пощастило з ним працювати та спілкуватися.

Тринадцять років мого життя, безпосередньо пов'язаних з ХНУВС, виявилися вельми плідними. Це і викладання вищої математики, теорії ймовірності та математичної статистики на факультеті управління та інформатики й психологічному факультеті, а пізніше – читання лекцій і проведення семінарів по управлінню в ОВС України курсантам різних факультетів університету. Значною подією був і захист у 2002 р. докторської дисертації за спеціальністю 12.00.07 – «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». У 2006 р. мені було присвоєно вчене звання професора по кафедрі адміністративної діяльності ОВС. Це і участь у підготовці наукових кадрів за спеціальністю 12.00.07 під час перебування у спеціалізованих вчених радах ХНУВС. Це і присвоєння спеціалізованих звань – від майора до полковника міліції. А головне – це служіння людям, повага і любов до своїх колег і курсантів. Я вдячна всім і кожному окремо за знання, практичний досвід та почуття «єдиної родини».

На сьогодні я працюю завідувачем кафедри адміністративного та інформаційного права Сумського національного аграрного університету, очолюю наукову школу з інформаційного права, є членом спеціалізованих вчених рад із спеціальності 12.00.07, публікую монографії, в яких висвітлюються питання щодо взаємодії інформаційного права з іншими галузями права (адміністративним, банківським, екологічним) для вирішення нових завдань в умовах розвитку суспільства знань в Україні та ін. Зазначені досягнення, безумовно, спираються на той безцінний досвід, який я отримала, працюючи у Харківському національному університеті внутрішніх справ.

Особисто для мене, університет – це не лише минуле, але й сучасне та майбутнє. Я підтримую наукові та суто

людські стосунки з багатьма його співробітниками. Крім того, моя донька працює в цьому навчальному закладі: вона подолала шлях від курсанта до завідувачки кафедри, доктора юридичних наук, професора й полковника поліції. Тобто, служіння університету, людям – це вже сімейна цінність. Закон, знання та честь – це те, що об'єднує всіх, хто служить в ХНУВС.

Від усієї душі вітаю університет з ювілейним Днем народження. Бажаю миру, злагоди та нових досягнень на шляху розбудови правової держави.

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

*завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного
адміністрування факультету № 3,
полковник поліції, доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України*

СПОГАДИ ПРО НАВЧАННЯ ТА РОБОТУ В УНІВЕРСИТЕТІ

Минуло вже 17 років, як я закінчила навчання у Харківському національному університеті внутрішніх справ, але й досі з теплотою згадую час, проведений у рідній «alma mater». Саме навчання в університеті дозволило усвідомити, якою я бачу свою майбутню кар'єру, а отримані знання сприяли поступовому зростанню у професійному плані та формуванню світоглядних орієнтирів. Університету я завдячую друзями, з якими ми досі йдемо разом по життю, та приємними спогадами, які ми завжди згадуємо з посмішкою.

Моє перше знайомство з університетом розпочалось ще задовго до того, як я стала курсантом цього навчального закладу. Моя мама працювала на кафедрі прикладної математики факультету управління та інформатики. Я дуже часто заходила до неї в гості й була надзвичайно приємно вражена тією теплою обстановкою, дружньою атмосферою, які було створено в колективі. Усі навчалися та працювали як єдина велика сім'я: і курсанти, і науково-педагогічний склад, і курсова ланка. Тому, коли настав час обирати вищий навчальний заклад, не було жодних сумнівів, і рішення навчатися саме в цьому університеті було легким.

Факультет управління та інформатики тоді очолював доктор фізико-математичних наук, професор Сергій Всеволодович Яковлев. Факультет був першим і єдиним у системі закладів вищої освіти системи МВС України, який готував правоохоронців, що мають спеціальні знання у сфері використання високих інформаційних технологій. Тоді протидія кіберзлочинності ще не була визначена одним із пріоритетних завдань діяльності правоохоронних органів, і сам термін «кіберзлочинність» ще практично не вживався. Проте керівництво ХНУВС і факультету змогло завчасно звернути увагу на те, що розвиток інформаційного простору, створення умов для проникнення інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери суспільного життя, крім позитивних моментів, містять у собі низку загроз: поширення комп'ютерних вірусів, що атакують органи державної влади й органи місцевого самоврядування; ведення інформаційно-пропагандистських атак, поширення в мережах загального доступу Інтернет протиправного контенту, зокрема забороненої продукції порнографічного характеру. Саме цим була обумовлена необхідність підготовки фахівців у сфері захисту інформації та забезпечення інформаційної безпеки й інформаційних систем у менеджменті.

За сприяння ректора університету Олександра Марковича Бандурки на факультеті працювали кращі

спеціалісти, які забезпечували фундаментальну підготовку кваліфікованих фахівців – майбутніх правоохоронців, зокрема: І. В. Арістова, А. Л. Єрохін, М. М. Зацеркляний, І. В. Кобзев, М. А. Кухаренок, О. Ф. Лановий, К. Е. Петров, В. М. Струков, С. С. Танянський, С. Б. Шеховцов, С. В. Яковлев. Усі викладачі, незважаючи на свої наукові звання та великий досвід роботи, сприймали нас, курсантів, як особистостей, і це було дуже приємно.

Знання та навички, отримані на лекційних і практичних заняттях, дозволили підготувати висококваліфікованих фахівців у сфері права та інформаційних технологій. Велика кількість курсантів, і я серед них, під час випуску отримали дипломи з відзнакою, що є поєднанням професіоналізму науково-педагогічного складу та справжнього бажання курсантів навчатися.

Після закінчення університету я захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (2004 р.), а пізніше і докторську дисертацію (2015 р.). Особливу подяку хочу висловити моєму науковому керівнику та науковому консультанту Олександр Марковичу Бандурці, який завжди підтримував і продовжує підтримувати мене на науковому шляху, ніколи не дає зупинитися на досягнутому та стимулює завжди рухатися лише вперед.

Свій професійний шлях я почала в стінах рідного університету. Моїм першим керівником був завідувач кафедри «Управління в ОВС» кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України Олександр Костянтинів Безсмертний. Він був зразком керівника, який поєднував у собі лідерські якості, харизму та застосовував найсучасніші технології управління. На превеликий жаль, він уже пішов із життя, але наукові здобутки його учнів сприяють подальшому розвитку наукової школи, яку він започаткував.

З 2006 по 2014 рік я працювала на посадах старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника

і начальника науково-дослідної лабораторії з проблем попередження правопорушень та взаємодії з населенням і громадськістю, а також науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності. З 2014 р. і дотепер я – завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції (із травня 2019 р. кафедра має назву «поліцейської діяльності та публічного адміністрування») факультету № 3.

Протягом цього часу поступово відбувалося моє професійне зростання та становлення як науковця: захист кандидатської дисертації (2004 р.), отримання вченого звання «доцент» (2008 р.), захист докторської дисертації (2015 р.), отримання вченого звання «професор» (2015 р.) і почесного звання «заслужений діяч науки і техніки України» (2018 р.).

За роки роботи в ХНУВС я опублікувала понад 175 наукових праць (монографій, підручників, науково-практичних коментарів, навчально-методичних посібників, науково-практичних та науково-методичних рекомендацій і наукових статей). Наукові праці опубліковано як в Україні, так і поза її межами (Литва, Польща, Словацька Республіка, Молдова, Киргизька Республіка, Грузія). Під моїм керівництвом підготовлено та захищено 4 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук і 17 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Сучасний етап функціонування ХНУВС безпосередньо пов'язується із суттєвим оновленням існуючих підходів до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, викладання професійно орієнтованих дисциплін і підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу. Усвідомлюючи необхідність приведення навчального процесу у відповідність до вимог Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, науково-педагогічний склад університету протягом 2018–2019 років пройшов підвищення кваліфікації на різних посадах у таких органах та підрозділах Національної поліції, як Департамент

стратегічних розслідувань, Департамент оперативної служби, Департамент інформаційно-аналітичної підтримки, Департамент «Корпусу оперативно-раптової дії», Управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування, сектор превенції патрульної поліції, слідче управління, сектор кадрового забезпечення, батальйон патрульної служби поліції особливого призначення «Харків» тощо. Досвід, отриманий працівниками університету під час проходження підвищення кваліфікації, дозволив імплементувати отримані практичні знання та навички у навчальний процес, забезпечити поєднання теоретичних знань і практичної складової. Упевнена, що це дозволить курсантам у майбутньому швидко адаптуватися до несення служби в органах поліції та якісно виконувати покладені на них обов'язок.

Саме завдяки керівництву ХНУВС наш університет залишається потужним і багатoproфільним навчальним закладом вищої освіти, в якому не лише відбувається якісна підготовка та підвищення кваліфікації різних категорій поліцейських, а і проводяться комплексні фундаментальні наукові дослідження, орієнтовані на оптимізацію діяльності органів і підрозділів Національної поліції.

Відбувається активна взаємодія науковців університету з місцевими органами влади, результатом якої є спільні розробка, прийняття та реалізація Комплексної програми профілактики правопорушень в Харківській області на 2011–2015 роки, Програми запобігання та протидії корупції в Харківській області на 2013–2015 роки, Регіональної програми забезпечення публічної безпеки і порядку в Харківській області на період 2016–2017 років, Регіональної програми забезпечення територіальної оборони в Харківській області на 2016–2017 роки, комплексної Регіональної програми забезпечення безпеки дорожнього руху на території харківської області на 2018–2020 роки та Регіональної програми забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на території

Харківської області на 2018–2019 роки. Реалізація вказаних документів є важливим кроком у напрямі забезпечення належного стану публічного порядку та публічної безпеки на території Харківської області, запровадження сучасної концепції «Безпечне місто».

Підсумовуючи все вищесказане, хотілося б додати, що за всі роки існування Харківського національного університету внутрішніх справ сформувався потужний колектив порядних, освічених людей, які дають нашим курсантам і студентам заряд мудрості, натхнення, віри в те, що вони можуть досягти бажаних висот. Лише завдяки професіоналізму та розумінню кожного працівника можна досягти успіху у нашій спільній справі – підготовці кадрів для органів і підрозділів Національної поліції.

Петро Олександрович БІЛОУС,
*начальник редакційно-видавничого відділу,
підполковник поліції*

ВІК УНІВЕРСИТЕТУ, РІВНИЙ СТАЖУ МОЄЇ СЛУЖБИ: ЯК ЦЕ БУЛО І ЩО ПОПЕРЕДУ

Для книг я пишу рідко. Частіше редакую те, що написано іншими, адже більше 10 років є керівником видавничого підрозділу Харківського національного університету внутрішніх справ і водночас виконую обов'язки відповідального секретаря двох університетських фахових видань. Проте вік, який наш заклад святкує у 2019 році, майже повністю відповідає тому періоду, коли я носив (і поки що ношу) погони правоохоронця. Тому написати про університет протягом 25 років – це написати й щось про себе, адже мій професійний шлях також розпочався 25 років тому, 23 із 25 років моєї професійної діяльності, а значить життя, тісно пов'язані з університетом.

Але як на кількох сторінках можна вмістити свої спогади про 25-річну історію університету? При цьому щоб поменше казати «Я», убезпечити себе й читача від суб'єктивізму? Чи це можливо взагалі? Подумавши, відповів: у спогадах це є неможливим, адже такі спогади перетворюються у хронологію подій, писати яку мають історики.

За час навчання та служби в університеті (моє навчання розпочалося у 1994 році тоді ще в Харківському інституті внутрішніх справ на юридичному факультеті) я бачив усіх ректорів (О. М. Бандурку, О. Н. Ярмиша, П. П. Підюкова, Г. О. Пономаренко, С. М. Гусарова, В. В. Сокурєнка, Д. В. Швеця, із них особисто незнайомим залишився лише з третім у цьому списку) і кардинально кілька разів змінював напрям своєї діяльності, а з цим і безпосередніх керівників (в університеті моїми керівниками або їх заступниками в різні періоди були А. М. Ключко, Ю. В. Кирилишин, І. М. Совгін, М. І. Гордієнко, А. Т. Козмюк, О. М. Головка, О. С. Мірошніченко, Д. В. Швець, О. С. Бакумов) та колективи колег. Із кимсь навчався та працював, когось учив і наставляв, у всіх учився. Тому спробую згадати щось основне та яскраве.

Курсантське життя було цікавим. Порівнюючи його із нинішнім, мушу зазначити його основну відмінність — майже весь час я і мої друзі одногрупники (серед них Олександр Синельченко, Олександр Храмцов, Євген Балак, В'ячеслав Забашта) напружено вчилися, готувались до занять, відвідували університетську бібліотеку та бібліотеку імені Короленка. Інтернету не було, тому зручний підручник чи коментар кодексу нами дуже цінувалися. Чи то ми отримували їх у бібліотеці, чи то купували (як правило те, що могло знадобитись у подальшій практичній діяльності), але кожен до кінця навчання намагався створити власну бібліотеку практичних посібників. Викладачі, серед яких найбільшої пошани на старших курсах у нас заслужила В. Ю. Кузьміна, яка викладала попереднє розслідування, завжди були готові ділитися знаннями й

учити навичок, набутих ними у практичній діяльності. Мабуть, саме тому під час проходження на 4 курсі 3-місячного стажування на посаді слідчого Первомайського РВ УМВС України в Харківській області мною було розслідувано 3 кримінальні справи, з яких в одній було винесено обвинувальний вирок злочинцю-рецидивісту, одну було закрито через зміну обстановки та обставин події, в одній справі було здійснено виділення матеріалів стосовно оголошеної в розшук особи, а стосовно іншої особи матеріали направлено до суду.

Маючи величезне бажання й надалі працювати слідчим, я зіштовхнувся з тим, що відповідних вакантних посад у Харкові, де я виріс і хотів би працювати, не було, проте одночасно із закінченням Університету внутрішніх справ мені надійшла інша пропозиція. Мій колишній начальник курсу, а на той час начальник юридичного ліцею А. М. Ключко, знаючи про те, що до університету я прийшов на навчання після закінчення Київського військового ліцею (колишнього Суворовського військового училища, нині імені І. Богуна), запропонував мені піти служити до нього, щоб ділитися досвідом із ліцеїстами – майбутніми правоохоронцями. Позитивно таке рішення було мною прийнято в результаті напружених роздумів і консультацій із багатьма людьми, а останнім приводом до такого рішення стала розмова, яка відбулася із тодішнім заступником начальника юридичного ліцею Ігорем Миколайовичем Совгіром. Ця людина в подальшому стала для мене не просто керівником на подальші 8 років, а стала учителем, настанови якого я згадую й зараз майже щодня, старшим товаришем, людиною, яку не можна підвести і водночас якій можна довіритися.

Що таке лейтенант-випускник? З одного боку, це, напевно, самостійний працівник, зобов'язаний і здатний приймати самостійні оперативні рішення. З іншого боку, така особа не є професіоналом, і від того, в якому колективі та під чийм керівництвом вона працюватиме,

залежить її професійне зростання відповідно до обраних ідеалів у професії. Саме тому, на мою думку, дуже важливим і зараз є створення правильної атмосфери наставництва у перших колективах сьогоdnішніх випускників університету. Мені в цьому сенсі повезло.

Юридичний ліцей Університету внутрішніх справ, де я пропрацював на посаді командира навчального взводу із 1998 по 2004 роки, випустивши 2 курси (5 класів), мав тоді, на мій погляд, «золоті часи». Це був колектив одностудців, який складали адміністрація, «офіцери-вихователі» (командири взводів) та класні керівники, вчителі, допоміжний персонал; сюди ж слід включити й батьків, адже і вони були постійними учасниками виховної роботи й тих процесів розвитку, які ініціювалися адміністрацією. Будували й оснащували класи, прищеплювали дисципліну, готували до служби в міліції, розвивали дітей у творчому плані, виховували в них спортивні якості, вчили не тільки навчальних дисциплін, а й дружити, відповідати за власні вчинки. Чого були варті лише табірні збори на «курс молодого бійця» для кожного нового набору, де вивчалися якості кожного новобранця, старшокурсники разом з офіцерами вчили дисципліни та взаємоповаги, а вчителі намагалися адаптувати новачків до своїх вимог щодо навчання. Або щорічний оздоровчий відпочинок вихованців на базі відпочинку МВС «Буревісник» у Євпаторії чи в Затоці. Або організовані поїздки по містах України, походи до харківських театрів... Все було яскраво!

Інколи мене питають, чи хотів би я повернути ті часи. Так. Але лише щоб зробити ще краще із використанням мого уже нинішнього досвіду. Чи вдалося б це зараз? Не знаю. Дітям набагато легше спілкуватись із командиром, який від них за віком «не так вже й далеко відійшов», який розуміє їхню мову, поділяє їхні інтереси та цінності.

У 2004–2006 роках я працював у ГУМВС України в Харківській області. Повернувся в університет до Інституту післядипломної освіти услід за І. М. Совгіром, який

згодом став начальником центру післядипломної освіти, а мене призначили його заступником. Підрозділ організовував навчання за двома основними напрямками – підвищення кваліфікації працівників міліції та початкова підготовка (для осіб, які мали вищу освіту, – спеціалізація) вперше прийнятих на службу. Початкову підготовку майбутнього сержантського складу забезпечували викладачі циклу початкової підготовки, а інших осіб – науково-педагогічний склад університету. Працювали начальники курсів В. М. Меланков та Ю. О. Поліванов. Значний внесок в організацію навчального процесу робив В. Г. Катрич, із яким ми розробили і запровадили навчальні та тематичні плани для кожної категорії слухачів курсів підвищення кваліфікації. Після І. М. Совгіра підрозділом керував М. І. Гордієнко, потім В. В. Крикун.

Наприкінці січня 2009 року, під час перебування у відпустці, мене було викликано до тодішнього ректора університету Г. О. Пономаренко, яка наполегливо «запропонувала» мені очолити підрозділ, про який я й гадки не мав, – редакційно-видавничий відділ. Було і смішно, і страшно – де я, хоча й з двома вищими освітами (педагогічну отримав у 2001 році в Харківському державному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, закінчивши з відзнакою магістратуру за спеціальністю «Управління навчальним закладом») і моїм досвідом роботи, і де видавнича діяльність. Утім, на роздуми мені було дано лише 15 хвилин, і з острахом я погодився працювати в новій сфері.

Однак, як кажуть, очам страшно, а руки роблять. Відділ запрацював із новим запалом, готуючи до друку одну книгу за іншою і віддруковуючи величезну кількість різних видань і бланкової продукції. Покращили своє планування і виконавську дисципліну, впровадили державні стандарти у видавничій сфері, стали розвивати університетські фахові видання «Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ» та «Право і безпека».

І кожен вихід у світ нової книги ставав для нас святом, адже, по-перше, лише ми розуміли ту працю, яку доводилося виконувати щодо кожного видання, по-друге, із 2009 по 2015 роки фінансування видавничої діяльності в університеті, на жаль, лише погіршувалося.

У 2013 році керівництвом університету було ухвалено рішення про поділ відділу, який підпорядковувався першому проректору О. М. Головку, на два видавничі підрозділи – редакційне відділення у складі відділу організації наукової роботи та дільницю оперативної поліграфії у складі відділу матеріального забезпечення, яку очолив мій колега і багато в чому наставник, ветеран університетської видавничої діяльності Анатолій Серафимович Тяпкін. Проте такий експеримент щодо поділу єдиного за метою діяльності та виробничими процесами підрозділу на два різні дрібні підрозділи, один з яких не вимагав постійного фінансування додаткових витратних матеріалів для своєї діяльності, а інший тільки в цьому і полягав і тому підпорядковувався проректору за напрямком економічної діяльності О. В. Гриценку, завершився у 2018 році, коли після звільнення А. С. Тяпкіна мені знову довелося за рішенням тодішнього ректора В. В. Сокурєнка, «зібрати воедино» видавничий підрозділ під колишньою назвою, але з новими штатами, мої пропозиції щодо яких були враховані. Відтоді, на мій погляд, розпочався сучасний етап і моєї професійної діяльності, і діяльності редакційно-видавничого відділу.

Разом з тим і перебування у складі відділу організації наукової роботи принесло користь університету. В цей час оперативніше готувалися до друку матеріали науково-практичних конференцій, на сайті університету нове обличчя отримала відповідна профільна сторінка, проводилися заходи з покращання публікаційної активності науковців університету й розвитку наукометричних засад у науковій та видавничій діяльності. Запроваджено реєстрацію міжнародних профілів науковців, їх представлення

на сторінках підрозділів і використання в діяльності фахових видань.

Що стосується самих фахових видань, то після відтворення відділу восени 2018 року було активізовано їх подальший розвиток – створено сайти на новій видавничій платформі Open Journal System, забезпечено їх реєстрацію в низці міжнародних баз, запроваджено перевірку робіт на плагіат і надання публікаціям ідентифікаторів DOI.

Сучасний відділ, яким маю честь керувати, – це насамперед згуртований колектив однодумців, таких різних індивідуальностей і таких схожих в одному: нам подобається працювати разом і нам завжди дуже радісно бачити результати своєї праці – чи то новий підручник, чи то наукова збірка або журнал, чи то отриманий замовником тираж бланкової продукції, яку не довелося довго чекати. Більше 20 років у відділі працює редактор Г. Я. Ступницька, більше 10 років – нинішні технічний редактор А. О. Зозуля, редактор Т. М. Мельник, фахівці відділення інформаційного супроводу наукових видань Ю. І. Гекова та С. В. Гончарук, фахівець з видавничо-поліграфічного виробництва відділення поліграфії К. М. Бережна та оператор цифрового друкування цього ж відділення Л. В. Ханюкова. Приходять і нові працівники, наприклад із червня 2018 року відділенням поліграфії керує Н. О. Волошина; завдяки керівнику відділення – моему заступникові та підтримці керівництва вдалося оновити технічний парк друкарні, запровадити нові технологічні рішення і в цілому покращити результати видавничої діяльності.

Але ми прагнемо більшого і заслуговуємо на краще. Зараз основні зусилля щодо розвитку зосереджено на двох основних напрямках – подальшому впровадженню платних видавничих послуг і розвитку періодичних наукових видань університету відповідно до кращих міжнародних традицій і стандартів. За допомогою інших структурних підрозділів університету і за сприяння керівництва закладу всі ці завдання стануть нам під силу.

Максим В'ячеславович ВЛАДИМИРОВ,
*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри вогневої підготовки факультету № 3*

МОЇ СПОГАДИ ПРО СЛУЖБУ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Більше половини свого життя я прослужив у Харківському університеті внутрішніх справ. Важко уявити, що вже минуло 25 років, і за цей час сталося багато подій як в університеті, так і в моєму житті. Ідучи територією університету, згадую якою вона була, як були посаджені біля великого плацу ялинки, і які вони зараз великі; як були побудовані бібліотека і юридичний корпус; як бігали по плацу після випуску діти, збираючи копійки, що блищали на сонці. Велика хвиля спогадів охопила мене, і події минулих років почали з'являтися у моїй пам'яті.

У 1994 р., ще будучи курсантом випускного третього курсу Харківського пожежно-технічного училища, я був відряджений на практику до Харківського інституту внутрішніх справ.

На початку практики я прибув до проректора інституту, полковника міліції Валентина Івановича Вакуловича, який одразу сказав мені йти за ним. Ми зайшли до приймальної ректора – генерал-лейтенанта міліції Бандурки Олександра Марковича. Валентин Іванович наказав мені зачекати, а сам зайшов до кабінету ректора. Я дуже хвилювався, бо за ці декілька хвилин, протягом яких я чекав у приймальній, купа думок лізла мені у голову: що я йому відповім, якщо він щось питає, бо я ніколи так близько не був і ніколи не спілкувався з ректором, генерал-лейтенантом міліції, начальником УВС МВС України в Харківській області в одній особі. Згодом я дізнався, що він був ще і народним депутатом. За декілька хвилин із кабінету ректора вийшов полковник В. І. Вакулович і сказав, щоб я заходив. Я зайшов до кабінету генерала і привітався: «Здоров'я бажаю, товаришу генерал, курсант Владимиров для проходження практики прибув!» Олександр Маркович підвівся із-за стола та привітався зі мною за руку, я і уявити цього собі не міг взагалі. Він нічого у мене не запитав, а навпаки, розповів мені, що є такий інститут, що є невідкладні питання, пов'язані із забезпеченням безпеки людей і недопущенням пожеж, і що цей дуже відповідальний напрям роботи повинен бути закритий саме фахівцем цієї справи. Із кабінету я вийшов спокійним і думав про те, що було сказано генералом у такій незвичній для мене формі спілкування, якійсь більш доброзичливій, ніж у наказному порядку.

На практиці я зрозумів, що цей об'єкт потребує великої уваги до вирішення питань із пожежної безпеки. Робота в цьому напрямку буде дуже напруженою, її доведеться розпочати практично з нуля, якщо порівнювати з пожежними частинами, де вся робота йде, як то кажуть,

«по накатаному». І згадуючи зустріч із генерал-лейтенантом міліції О. М. Бандуркою – його доброзичливістю, проникливістю і цілеспрямованістю, відчував упевненість у тому, що неможливого немає, не існує, тому для себе я вирішив, що по закінченню училища піду працювати до Харківського інституту внутрішніх справ.

Так і сталося, після випуску я прибув до Харківського інституту внутрішніх справ для подальшого проходження служби вже лейтенантом внутрішньої служби й був призначений на посаду інспектора пожежної безпеки господарчого відділу, діяльність якого очолював проректор інституту з цих питань полковник міліції Віктор Іванович Коваленко.

На найближчій нараді з керівниками підрозділів інституту ректор викликав мене до себе і відрекомендував усім, наказавши всім сприяти моїй діяльності.

Так почалася моя служба в Харківському інституті внутрішніх справ.

Із початку моєї діяльності проходило моє становлення як особистості, з'явилося вміння спілкуватися з керівниками підрозділів, бути принциповим щодо питань, пов'язаних із забезпеченням пожежної безпеки. Практично на кожному ректораті я висвітлював стан пожежної безпеки, і завжди ректором і проректори приділяли цьому певну увагу.

Восени 1994 р інститут став університетом і почав стрімко розвиватися. Почали з'являтися нові об'єкти, бази й нові підрозділи, збільшилася кількість співробітників і курсантів. Це ставило переді мною нові завдання, які необхідно було вирішувати своєчасно й невідкладно: проводити пожежно-технічні обстеження, створювати пожежну дружину, проводити тренування особового складу щодо дій у випадку пожежі, контролювати виконання наказів МВС України та наказів ректора університету, вживати заходів щодо підтримання та посилення протипожежного режиму. Із боку керівництва університету завжди відчувалася

підтримка, й ніколи не було байдужості. Так, запам'ятався один випадок, коли підчас обходу приміщень гуртожитків університету у кімнаті було виявлено використання електричної плитки, що є порушенням правил пожежної безпеки. Плитка була вилучена до з'ясування обставин цього порушення. По завершенню обходу я в кабінеті друкував доповідну, коли до мене зайшов у цивільному одязі перший проректор – генерал-майор міліції Павло Івановичу Орлов і сказав, щоб я не турбувався та займався своєю справою, а йому терміново необхідно скористатися телефоном. За хвилину до мене зайшли курсанти і, не розпізнавши першого проректора, підійшли до мене й почали вимагати повернення вилучених електроприладів. Павло Іванович був зайнятий спілкуванням по телефону і, як мені здавалося, не чув моєї розмови з ними. Курсанти продовжували висувати мені вимоги й закиди щодо незаконного вилучення електроприладів, кажучи, що це є кримінальним злочином. Не встиг я їм відповісти, як до них звернувся Павло Іванович і сказав, що вони добре навчаються, але порушувати правила пожежної безпеки не можна, бо це може призвести до тяжких наслідків, тому їм треба чекати на покарання, а електроприлади віддадуть їх батькам, коли ті прийдуть на бесіду стосовно цього порушення.

Із метою попередження пожеж і підвищення знань із пожежної безпеки у працівників університету наказом ректора були запроваджені протипожежні інструктажі під час прийому на роботу в університет. Так, з 1994 по 2005 рр. я спілкувався з кожним, кого приймали на роботу. Також у межах службової підготовки проводилися практичні заняття із співробітниками. Останні знали свої дії під час надзвичайних ситуацій, і я сподівався, що у випадку пожежі вони будуть в змозі вжити відповідних заходів: навчити підлеглих, звернути увагу щодо цих питань під час інструктажу осіб добового наряду. Так, узимку, коли будувалася будівля, тепер відома як «червона шапка», трапилося займання будівельного вагончика. Добовий наряд і

пожежна команда під керівництвом чергового університету лейтенанта міліції С. Л. Добряєва оперативно вжила заходів щодо гасіння пожежі. Пожежа була ліквідована до прибуття пожежних підрозділів. І такі випадки, на жаль, траплялися, але, як то кажуть, «боженька захищав», бо ніколи не було загиблих і травмувань.

Так сталося, що у 2005 р. я перейшов на кафедру вогневої підготовки університету викладачем, але завжди надавав допомогу співробітникам, які очолили в університеті пожежну службу, а керівництво інколи зверталось до мене щодо питань, пов'язаних із пожежною безпекою. Якось увечері близько 22 години мені зателефонував проєктор університету по службі, полковник міліції Микола Петрович Букін і з тривогою у голосі сказав, що у гуртожитку університету трапилася пожежа, і потрібна моя присутність. Черговий автомобіль доставив мене в університет до місця події. Увесь особовий склад будівлі гуртожитку був своєчасно евакуйований добовим нарядом і відповідальними за гуртожиток. Пожежні підрозділи Харківського гарнізону вже ліквідували пожежу. За дорученням ректора університету мені було поставлено завдання взяти участь у проведенні розслідування пожежі та взаємодії з міськими службами міста.

Із розвитком університету до його матеріальної бази приєднувалися нові об'єкти, взагалі це були навчальні корпуси й гуртожитки, але одного разу мене здивувало те, що на баланс університету була передана база відпочинку «Янтарна». На ректораті я почув висловлювання Олександра Марковича про те, що в ХНУВС склався великий різноманітний трудовий колектив, який, у свою чергу, повинен доступно відпочивати. Під час обстеження бази відпочинку «Янтарна» я був приголомшений живописним хвойним лісом на березі Печенізького водосховища Харківської області. Це було те місце, яке не хотілося залишати. І в цей час, будучи старшим лейтенантом, я зрозумів, що надання можливості відпочивати хоча б на вихідні або у

відпустці, без особливих зборів і фінансових затрат – це і є піклування про своїх підлеглих.

Минав час, змінювалися ректори, але склалося саме так, що всі спеціальні чергові звання вручав мені саме О. М. Бандурка. Останнє моє спеціальне звання – підполковник міліції – я отримав у 2010 р., коли ректором знову був Олександр Маркович, і це мені було дуже приємно.

Я був на своєму місці, на своїй посаді й займався своєю професійною справою, можна сказати, тримав оборону на своїй ділянці фронту у відповідності до свого першого фаху, за своєю спеціалізацією – «організація і техніка протипожежного захисту». Але я не зупинявся на цьому: у 1997 р. заочно закінчив Інститут пожежної безпеки, а у 2001 р. – заочно закінчив Національний університет внутрішніх справ; плідно займався спортом та у 2002 р. здобув звання майстра спорту України зі стрільби із табельної зброї; у 2007 р. я став тренером збірної команди університету з кульової стрільби, у 2014 р. – захистив кандидатську дисертацію з державного управління, у 2018 р. – став ветераном ОВС і був прийнятий до університету на посаду доцента кафедри вогневої підготовки факультету № 3.

Назви мого ВНЗ неодноразово змінювалися від інституту до Харківського національного університету внутрішніх справ, але, на мою думку, не має ще однієї. Коли у мене питають знайомі: «Ти, де працюєш?», а я відповідаю: «У Харківському національному університеті внутрішніх справ», «А, у Бандурки», – підтверджують вони. Тому назва Харківський національний університет внутрішніх справ імені Олександра Марковича Бандурки вже досить давно чекає свого часу.

За весь час моєї праці в університеті я став його невід'ємною частиною, частиною великої родини, для започаткування, створення та зростання якої перш за все дякую генерал-полковнику міліції О. М. Бандурці.

Олександр Анатолійович ГАВРИЛЕНКО,
*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
міжнародного і європейського права Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна*

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА: СТАНОВЛЕННЯ КОЛЕКТИВУ ДРУЗІВ ТА ОДНОДУМЦІВ

Людське мислення має об'єктивну властивість: чим довше ми живемо, тим більше місце у пам'яті посідають спогади. Вони – це здатність, яка дає нам змогу перенести в теперішню свідомість дещо з минулого, те, що раптом ожило, стало зрозумілим і виразним. Спогади надають нам можливість нібито заново пережити минуле. Водночас давно відомою є схильність людської пам'яті до помилок, хоча багато хто раз за разом недооцінює її здатність підвести й обдурити. Саме тому, без жодної претензії на істину, спробуємо повернутися до подій двадцятип'ятирічної давнини,

коли закладалося підґрунтя колективу кафедри теорії та історії держави і права ХНУВС. Багатьох доля розкидала по інших вищих навчальних закладах, дехто й досі працює в університеті, хтось зовсім полишив викладацьку стежу і знайшов для себе інший шлях у житті. Але всіх нас об'єднує одне: зустрічаючись, ми й досі з теплотою та легким присмаком ностальгії згадуємо час, коли все тільки розпочиналося – 1990-ті – початок 2000-х років.

Саме тоді, в червні 1994 р., як структурний підрозділ Харківського інституту внутрішніх справ було утворено кафедру теорії та історії держави і права, що постала внаслідок реорганізації кафедри державно-правових дисциплін, яка, в свою чергу, функціонувала від травня 1992 р. На посаду начальника кафедри було запрошено енергійного й талановитого організатора та педагога кандидата юридичних наук, доцента Л. О. Зайцева. До нього і привів мене, тоді ще молодого викладача, який лише нещодавно захистив кандидатську дисертацію, Валентин Іванович Чуб, із яким ми кілька років разом працювали в Харківському державному університеті (нині ХНУ ім. В. Н. Каразіна). Після співбесіди з майбутнім безпосереднім начальником – ректором інституту О. М. Бандуркою та проходження прискіпливої медичної комісії у липні 1994 р. я розпочав службу в ОВС і почав викладати історико-правові дисципліни.

Колектив, що складався на кафедрі, ґрунтувався на класичному принципі добору та розстановки кадрів – «поєднання молодих та досвідчених». Серед останніх, окрім Л. О. Зайцева, ключову роль відігравав його заступник, керівник секції теорії держави і права І. М. Погрібний, який усе життя, ще з часів Вищих курсів МВС, пропрацював у виші та знав тут усе й усіх. Окрім того, до роботи на кафедрі було запрошено знаних в Україні науковців – докторів юридичних наук, професорів О. Ф. Скакун, В. Д. Гончаренка (за сумісництвом), І. П. Сафронову (за сумісництвом), М. М. Страхова (за сумісництвом), доцента

Л. М. Маймескулова (за сумісництвом). Спілкування з ними й відвідування їхніх занять і теоретичних семінарів, які проводилися на кафедрі, були надзвичайно цікавим і корисними.

Молодшу частину кафедри (до якої належав і я) склали історики права Б. Г. Головка, С. І. Безрук, М. М. Войцеховський, Д. Б. Лабоженко, В. Є. Кириченко, І. Д. Котцан, Ю. А. Холод, О. С. Проневич, а також теоретики права – А. М. Шульга, О. В. Волошенюк, Д. В. Слинько, І. М. Овчаренко, А. А. Письменицький, І. П. Зеленко. За рік чи два до колективу приєдналися ще молодші – переважно колишні курсанти, наші випускники, а також випускники інших вишів Р. В. Крейберт, Д. М. Михайлович, І. Л. Солодовнік, І. Л. Невзоров, В. Войцеховська.

Ці перші роки існування кафедри дійсно стали періодом згуртування. Незважаючи на те, що держава зазнавала не найпростіший період, і матеріально часто було скрутно, все ж усі знаходили час не лише на роботу, але й на спільне дозвілля. Разом святкували дні народження й інші свята. Співали під гітару. Виявилося, що дехто навіть має музичну освіту, а І. П. Зеленко відзначалася чудовим джазовим голосом. Почесне місце на неофіційних зібраннях кафедри завжди посідала «кафедральна мама» – начальник кабінету кафедри М. Л. Богомазова. Надзвичайно позитивна, завжди усміхнена, вона завжди знаходила для кожного добрі слова та вміла підтримати у скрутну годину.

Уже з 1997 р. завдяки ініціативі Л. О. Зайцева та І. М. Погрібного склалася традиція щорічно навесні виїздити на університетську базу відпочинку «Янтарна». Свого транспорту тоді було мало. Університет надавав автобус із водієм, і всі веселою компанією, разом із друзями та дітьми, вирушали на Салтівське водосховище. Варили куліш (особливою майстерністю вирізнялися І. М. Овчаренко й І. М. Погрібний), грали у волейбол, якщо дозволяла погода – плавали. Часто до нас приєднувалися

й викладачі інших кафедр та працівники інших підрозділів університету.

У подальшому з об'єктивних причин на кафедрі відбувалися кадрові зміни. Її колектив поповнювався висококваліфікованими фахівцями-правознавцями – О. М. Головком, Л. В. Петровою, І. А. Логвиненком (який раніше працював на кафедрі українознавства), Л. В. Сапейко, а також випускниками ХНУВС – М. Ю. Бурдіним, Т. Є. Мураховською, А. С. Спаським, Є. С. Великою, Ю. О. Загуменною, О. С. Передерієм, В. В. Корнієнком та О. В. Турутою, які одразу активно залучилися у навчально-виховний процес. За роки роботи колишні молоді викладачі самі стали майстрами педагогічної та наукової роботи, завдяки чому користуються в колективі повагою та заслуженим авторитетом.

Корисними для згуртування колективу кафедри, а також для зміцнення дружби з іншими підрозділами виявились відрядження до університетських філій, що були утворені мало не по всій Україні. Викладачі разом із методистами їздили на сесії до студентів заочної форми навчання до Севастополя, Керчі, Маріуполя, Сум, Полтави, Сміли й Мелітополя. Спілкування під час цих поїздок, спільні поїздки на екскурсії, «посиденьки» на кухні після занять – усе це дозволяло ближче пізнати один одного не лише в робочій атмосфері, але й у повсякденному побуті. Зустрічаючись із колегами, досі з теплом згадуємо методистів відділення заочного навчання В. І. Книша, І. О. Панова, М. В. Козир, О. М. Глазунову, викладачів інших кафедр – О. С. Левашова, І. В. Чорного, В. А. Режка, І. В. Кобзева та багатьох інших, із ким тісно спілкувалися під час робочих поїздок.

Протягом останніх років в університеті відбулося багато змін. Побудовано нові навчальні корпуси, гуртожитки та спортивні майданчики, з'явилися нові інститути, відділи й лабораторії, розвиваються наукові школи, функціонує університет культури ХНУВС. За час, що промайнув, зроблено дуже багато. Розвивається і кафедра теорії та

історії держави і права, яку очолює досвідчений фахівець, знаний учений І. А. Логвиненко, який працює в університеті від самого початку його існування. Не втрачено колишні традиції дружби та взаємної підтримки. Передають свій багатий досвід викладачам кафедри та курсантам фундаментального навчального закладу академік О. М. Бандурка, а також професор О. М. Головка. Діляться своїми багаторічними напрацюваннями професор кафедри І. Л. Невзоров та доцент І. Д. Коцан. Працюючи на благо університету, рухаючи вперед науку й виховуючи нове покоління курсантів, її колектив продовжує традиції, започатковані чверть століття тому.

На прикладі кафедри ми наочно бачимо прояв наступності поколінь – процесу передання знань, цінностей, світовідчуття й традицій. Саме наступність забезпечує зв'язок між минулим, сьогоденням і майбутнім. Завдяки цьому нащадки можуть продовжувати розвиток із того моменту, на якому зупинилися їх попередники, додаючи свої нові вміння, знання, традиції та досвід до вже наявного багажу. Існують усі підстави сподіватися, що ця безперервність триватиме й надалі, та що кафедра разом з усім університетом матиме ще багато приводів для гордості за виконану роботу та за нові досягнення.

Ольга Петрівна ГЕТМАНЕЦЬ,
*завідувач кафедри правового забезпечення
господарської діяльності факультету № 6,
доктор юридичних наук, професор*

ВІД ДЖЕРЕЛА ДО ДЖЕРЕЛА (ВІД ЕКОНОМІКИ ДО ПРАВА)

У 1996 р. мої добрі знайомі, офіцери міліції, кандидат історичних наук В. Б. Калиновський та старший лейтенант міліції М. А. Шкітін, які в минулому служили в органах внутрішніх справ на транспорті з моїм чоловіком, розповіли про новий навчальний заклад, де вже працювали, і який бурхливо розвивається та набирає викладачів для підготовки майбутніх офіцерів міліції. Харківський університет внутрішніх справ на ті часи, був учбовою базою з підготовки фахівців для правоохоронних органів, а його ректор, генерал-майор міліції Олександр Маркович

Бандурка, вирішував складне завдання – створити сучасний вищий навчальний заклад, здатний підготувати висококваліфікованого, освіченого, фізично та духовно розвинутого міліціонера з дипломом про вищу юридичну освіту.

Мій п'ятнадцятирічний стаж викладання економічних наук у ВНЗ доводив складність поставленого завдання, оскільки треба було підготувати нові навчальні плани й розробити методичне забезпечення нових навчальних дисциплін, які б відповідали спеціальності «право» зі спеціалізації юридичної та економічної безпеки, інформаційно-правової та соціально-психологічної, для денної та заочної форми навчання й одночасно читати лекції та вести семінарські заняття. Необхідно було ввести в перелік навчальних дисциплін нові, такі, які б відповідали сучасному стану розвитку економічних відносин у країні, стану чинного законодавства та потребам ринкового, незалежного майбутнього стабільного розвитку нашої країни, забезпечували захист інтересів громадян та установ, надавали знання з актуальних питань правоохоронної діяльності, а також сприяли формуванню нового обличчя правоохоронця.

На кафедрі правових основ підприємницької діяльності, яку очолював кандидат юридичних наук, доцент, підполковник міліції В. Я. Гоц, викладалась навчальна дисципліна «Фінансове право», яка за роки перебудови, впровадження ринкових умов господарювання, а також розбудови незалежності в Україні суттєво оновилася і на базі якої сформувалися нові підгалузі законодавства – «Податкове право» та «Банківське право». Потреба у викладанні цих навчальних дисциплін ті в створенні методичного забезпечення обумовила мій вибір нового місця роботи, і я була прийнята на посаду доцента кафедри, а 30.09.1996 була зарахована на службу в органи внутрішніх справ та отримала спеціальне звання майора міліції, а потім і полковника міліції. За більш ніж десятиріччя служби в органах внутрішніх справ я, як і інші викладачі університету й офіцери, підтримувала фізичну форму, бігала, стріляла,

збирала та розбирала пістолет, вчилася водити машину, чергувала на різних об'єктах, стояла на плацу під час навчальної тривоги в протигазі та проходила психологічну підготовку. Усе це сприяло забезпеченню духовної рівноваги й знадобилося під час виконання службових обов'язків та в тяжких особистих життєвих ситуаціях.

Підготовка нових робочих навчальних програм і курсів лекцій із податкового та банківського права спиралася на законодавство, яке на ті часи не мало стабільного характеру й вимагало пошуку нових правових умов господарювання, зокрема обґрунтування видів і правового порядку стягнення податків, а також введення банківської діяльності, формуванню правових засад захисту інтересів платників податків та вкладників банків. Досвід викладання політекономії й економічної теорії та наукової роботи з економіки, а також праці вчених Харківської школи юридичної науки, зокрема О. М. Бандурки, М. П. Кучерявенко, Е. О. Алісова, В. М. Гаращука, А. Т. Комзюка сприяли моїй роботі з розробки правових засад сучасного податкового та банківського права в Україні. Податкові правовідносини бурхливо розвивалися в ті часи, і, незважаючи на те, що в країні не було «Податкового кодексу» (його ухвалили у 2011 р.), а податкові правовідносини регулювалися законами, декретами Президента, постановами Кабінету Міністрів України й іншими нормативно-правовими актами підзаконного характеру, формування методики викладання податкового законодавства для освіти правоохоронців було для мене складним, важливим і цікавим завданням. Податкове право в системі права посідає особливе місце, оскільки правовідносини, які є предметом податкового права, характеризуються як фінансові, але із специфічним об'єктом, колом суб'єктів, змістом та правовою формою регулювання. Податкове право є самостійною галуззю законодавства, підгалуззю фінансового права. Як наслідок, передумовою успішного розуміння навчального матеріалу з «Податкового права України» є

попереднє якісне засвоєння таких дисциплін, як «Фінансове право», «Бюджетне право України», «Адміністративне право» та «Конституційне право», що були новими для мене.

Правова природна банківських правовідносин має ще складніший зміст, оскільки, з одного боку, це цивілістичні правовідносини, що будуються на рівності прав, обов'язків та інтересів суб'єктів цих правовідносин, а з іншого – ці правовідносини ґрунтуються на волевиявленні владного державного суб'єкта, зокрема Національного банку України, тобто мають адміністративно-правову природу. Методологія цієї дисципліни на ті часи ускладнювалася відсутністю базового законодавства, що регулювало ці відносини, та практики комерційної банківської діяльності. Банки в 90-х стрімко створювалися і так само стрімко обвалювалися, а банкрутство, шахрайство в банківській сфері й обман вкладників були, на жаль, типовими явищами й потребували розкриття, встановлення видів правопорушень і притягнення винних до юридичної відповідальності. Отже, важливість вивчення цих дисциплін і корисність застосування отриманих знань у діяльності правоохоронців для молодшої нової України були величезними.

Лекції з податкового та банківського права читалися в обсязі 24 годин (по 12 лекцій), і стільки ж годин виділялось на семінарські заняття, а фінансове право вивчалось два семестри; обсяг навчальних годин складав 72 години, з яких 36 годин лекцій і 36 годин семінарів. Формами контролю стали – залік у першому семестрі й іспит у другому. Проведення занять було для мене завжди випробуванням, оскільки весь матеріал був новим і раніше не викладався, а курсантів на лекції було більш 120 осіб, і це лише один потік, а на курсі було два потоки, і це тільки на денній формі, а була ще і заочна форма навчання, і в нашому університеті, і в філіях, і все навчання відбувалося за державні гроші. Отже, було велике державне замовлення на підготовку правоохоронців, оскільки уряд вважав це корисним для країни, але це створювало

велике навантаження на кожного викладача. Хочу зазначити, що і курсанти, і слухачі наполегливо вивчали фінансове, податкове та банківське право, цікавилися, виступали із самостійної ініціативи з доповідями та брали участь у наукових заходах.

На денній формі я читала лекції в актовому залі, оскільки аудиторій на велике коло слухачів тоді не вистачало, але дисципліна на лекції була ідеальною, вважаю, що тому, що всім було цікаво та пізнавально, а на семінарських заняттях у нас відбувалися бурхливі дискусії. Пам'ятаю, що у наших філіях, які на ті часи стрімко відкривалися за ініціативою нашого ректора О. М. Бандурки, навчальних приміщень теж не вистачало. Так, був кумедний випадок у Євпаторійському філіалі нашого університету. Приїхав О. М. Бандурка в справах по роботі філіалу, але присутність на лекціях не входила в його плани. Під час обходу він дивиться, що за розкладом у мене заняття з фінансового права, а немає ні студентів, ні викладача, хоча обійшов всі приміщення. Олександр Маркович зі властивою йому ввічливістю інтелігентно поцікавився, а де ж заняття, і його привели в міський відділ поліції, де в актовому залі слухали лекцію більше ста заочників, слухачів та офіцерів міліції. Дійсно, лекції іноді відбувалися у тимчасових аудиторіях, оскільки великих приміщень бракувало. Із часом університет побудував зручні аудиторії для навчального процесу, а у філіях – тільки навчальні аудиторії, а і приміщення для підготовки до занять та відпочинку. Євпаторійській філіал за умовами навчання слухачів і проживання викладачів був одним із найкращих. Сьогодні аудиторні зали та навчальні кабінети, бібліотека та спортивні майданчики, кабінети викладачів і методистів Харківського національного університету внутрішніх справ за ремонтом, обладнанням, наочними матеріалами, зручністю, теплом і світлом, квітами та зеленими лужками, тобто за комфортними умовами навчання та роботи стали найкращими в місті.

Викладання нових дисциплін фінансово-правової спрямованості вимагало ґрунтовної підготовки, а законодавчих актів, методичних матеріалів, посібників та підручників не було, або існували в обмеженій кількості та були застарілими. Для підготовки до занять мені вкрай потрібні були матеріали з бюджетного процесу. Наш ректор О. М. Бандурка був народним депутатом та очолював один із комітетів. Це було однією з причин мого особистого знайомства з ним, бо дуже хотілося отримати бюджетні матеріали. Пам'ятаю, так, ніби це було вчора. 25 квітня 1997 р. я зайшла в кабінет ректора без попередньої домовленості, або запису на прийом, і ми півгодини обговорювали проблеми бюджетного права, навчального процесу та інші. Це був перший день після святкування дня народження Олександра Марковича, і були ще вітання та дзвінки, але ми спілкувалися вдвох, і я була вражена й зачарована розумом, зовнішністю та харизмою цієї людини. Толерантно, без зайвого авторитаризму, поважно та з гумором Олександр Маркович розпитав мене про складності викладання, про умови праці та й просто про життєві обставини, що привели в університет. Наостанок він пообіцяв привезти особисто для мене книжки та матеріали з бюджетного законодавства й через тиждень виконав свою обіцянку, запросив до кабінету, розповів про питання, що обговорювалися в уряді, про складні проблеми в економіці та політиці й проте, як треба їх вирішувати та враховувати в сучасних умовах організації навчання, надав всі матеріали з бюджетного законодавства, що для мене, пересічного викладача, було дуже дивно – як генерал міліції, вчений, ректор і депутат, дуже зайнята людина запам'ятав моє прохання й виконав його. Зазначу, що таке поважне ставлення до кожної людини притаманне О. М. Бандурці. Потім ми частенько спілкувалися й обговорювали наукові проблеми, питання викладання навчальних дисциплін та інші. Як результат були видані у співавторстві з О. М. Бандуркою та іншими викладачами

навчальний підручник «Бюджетне право України» (ХНУВС, 2003. 158 с.), підручник «Фінансове право» (Харків: Еспада, 2008. 416 с.), який тричі оновлювався та друкувався у новій редакції, та посібник «Податкове право» (Харків: Хай-Тек Прес, 2013. 453 с.).

У 1998 р. на базі діючої кафедри за рахунок окремих навчальних курсів була створена кафедра трудового, аграрного та земельного права, а нову кафедру правових основ підприємницької діяльності очолив ректор, професор О. М. Бандурка. І хоча керівництво кафедрою він здійснював нетривалий проміжок часу, я згадую ті часи, як дуже відповідальні та корисні. Кафедра активно працювала, оновилися всі навчально-методичні матеріали, проводилися курсантські наукові конференції, колектив кафедри виїжджав для участі в науково-практичних заходах в інші міста. Разом з Олександром Марковичем ми з іншими викладачами кафедри брали участь у Міжнародній науково-практичній конференції в Академії правових наук України у м. Києві, де обговорювався проект Цивільного кодексу України. Запамятався яскравий виступ нашого керівника. Засідання кафедри під керівництвом начальника – особисто О. М. Бандурки – відбувалися щомісячно, і питання наукової, навчальної, методичної та виховної роботи вирішувалися оперативно. Стиль керівництва нашого начальника був дуже вимогливим, іноді суворим, але завжди коректним і доброзичливим. Олександр Маркович давав відкриті навчальні лекції з фінансового, податкового та підприємницького права, на яких були присутні викладачі та всі бажаючі. Пам'ятаю, як на лекції з фінансового права О. М. Бандурка навів приклад зі свого міліцейського досвіду. Він згадав, як, будучи лейтенантом, поїхав у відрядження з метою доставити з іншого міста особливо небезпечного злочинця. Усю дорогу він пильнував злочинця, хвилювався, не спав і успішно виконав завдання. Проте, коли начальник фінансової часті спитав, де звіт про відрядження, про використанні кошти, де квитки

тощо, лейтенант О. М. Бандурка не зміг відповісти – про це він забув. Цей приклад свідчить, що викладач О. М. Бандурка, який має енциклопедичні знання, зміг побудувати читання лекцій таким чином, щоб не лише надати суттєвий навчальний матеріал і розповісти про законодавчі акти, а й пояснити їх значення для життя, тобто викладав яскраво, змістовно, красивою мовою, так що запам'яталося.

Незабаром кафедру правових основ підприємницької діяльності очолив доцент, полковник міліції Р. Б. Шишка, проте дух творчості й зацікавленості в роботі, що який прищепив нам О. М. Бандурка, зберігся, і новий начальник продовжував розвивати кафедру. Колектив кафедри був дружним, веселим, працездатним і молодим – молодим не за віком, а за духом. Ми разом служили та святкували, писали статті, й підручники та співали, організовували курсантські диспути та грали у волейбол і футбол, плавали, виїжджали на наукові конференції та на пікніки, збирали тривожні валізки та виконували службові нормативи, завжди підтримували одне одного, були разом і в радості, і в тяжких обставинах. Це була школа офіцерського життя.

На одному із засідань кафедри О. М. Бандурка спитав мене про мої майбутні наукові прагнення й порадив тему для дослідження. Я відповіла ректору, що мені складно, тому що не маю юридичної освіти, і він рекомендував навчатися на юриста. У 1998 р. я вступила на юридичний факультет Харківського національного університету внутрішніх справ, який закінчила у 2001 р. й отримала диплом юриста за спеціальністю «право». Пам'ятаю викладачів, які читали на моєму курсі лекції, проводили семінари, вели практику у райвідділі та зацікавили мене юридичною наукою. Це професор О. Н. Ярмиш, який викладав на нашому курсі історію та теорію права, професор В. С. Венедіктов, який читав трудове право, професор Г. К. Кожевніков, який на прикладах свого власного досвіду прокурора читав лекції з кримінального процесу, професор В. М. Гаєнко, що викладав криміналістику, професор В. М. Кройтер, доцент

Е. М. Телегеєнко, доцент Т. В. Каткова, доцент В. М. Стороженько, старший викладач Ю. О. Загуменна, доцент І. М. Погрібний, доцент Л. О. Зайцев, кандидат юридичних наук А. А. Стеценко та багато-багато інших, з досвідом практичної міліцейської роботи та знанням законодавства, які сформуvalи мої уявлення про право й зацікавили юридичною наукою, за що я їм безмежно вдячна і пишаюсь тим, що спілкувалася з ними, а з деякими і потоваришували.

Разом із розвитком університету відбувалось і моє становлення як науковця. Дисертаційне дослідження на тему «Правове регулювання бюджетного контролю в Україні» я виконала, працюючи на кафедрі нашого університету під керівництвом О. М. Бандурки, і захистила у 2009 р. у нашій Вченій раді й отримала наукове звання доктора юридичних наук. Продовжувала працювати на кафедрі правових основ підприємницької діяльності, яку очолила у 2010 р., а у 2011 р. отримала вчене звання професора. Наш університет тоді вже мав не лише сучасно обладнані навчальні аудиторії й навчальні корпуси у м. Харкові та у семи містах України, потужну бібліотеку, комп'ютерні класи та спортивні майданчики, а і вагомий науково-педагогічний потенціал. Коли я вступила на службу як доцент кафедри, серед викладачів кафедри докторів наук не було, працювало тільки чотири кандидати наук, коли ж я очолила кафедру правових основ підприємницької діяльності, серед шістнадцяти викладачів більшість мала науковий ступінь і наукове звання, і тільки чотири викладача не мали. Зараз на кафедрі працюють чотири доктори наук, і всі викладачі мають науковий ступінь. Науковий потенціал нашого ВНЗ є дуже потужним.

Мій досвід роботи в Харківському національному університеті внутрішніх справ свідчить, що за великого бажання, об'єднання зусиль однодумців, знань і досвіду можна створити за стислий термін потужний сучасний навчальний заклад, нові спеціальності й нових поліцейських та побудувати власну вдалу долю науковця.

Андрій Анатолійович ГЛІСВИЙ,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології факультету № 6*

СПОГАДИ ПРО МИНУЛЕ

Харківський національний університет внутрішніх справ по праву вважається сучасним інтелектуальним і науковим центром нашої країни.

Чи міг я уявити, коли був маленьким хлопчиком і зростав на вулиці Ньютона в м. Харкові, що через багато років братиму участь у підготовці фахівців Національної поліції?

Я виховувався в родині офіцера. Батько, полковник внутрішньої служби Анатолій Юхимович Глієвий, у 1989–1997 рр. проходив службу на посаді заступника начальника УВС Харківського облвиконкому й був звільнений з органів МВС за віком. Хлопчаком я бачив, як він віддає всі свої сили та знання на благо Батьківщини. Тому я вирішив, що моє майбутнє буде пов'язане з військовою професією, адже

військові люди завжди були шанованими в суспільстві. Офіцери завжди були елітою, жодна дівчина не вважала ганебним бути дружиною офіцера.

Закінчивши військове училище, я проходив службу у різних куточках великого Радянського Союзу, а у 1992 р. був призначений командиром батальйону конвойної бригади, що базувалася в м. Харкові, та мав 840 чоловік у прямому підпорядкуванні.

Із набуттям Україною самостійності почалися зміни у державі. У громадянському суспільстві відбувався великий підйом, проводилися реформи, кожен хотів узяти участь у розбудові «нової» країни.

9 січня 1992 р. на базі Спеціального факультету МВС при Українській юридичній академії з метою підготовки юристів для роботи в органах внутрішніх справ було створено Харківський інститут внутрішніх справ. Новий навчальний заклад очолив його засновник – народний депутат України О. М. Бандурка.

Наказом Міністра освіти України П. М. Таланчука за згодою Міністра внутрішніх справ України А. В. Васишина з 1 вересня 1992 р. в Харківському інституті внутрішніх справ було відкрито ад'юнктуру за дев'яти спеціальностями.

Бажання підвищувати свої знання, бути причетним до розбудови нашої державності підштовхнули мене звернутися до проректора з наукової роботи, доктора юридичних наук, професора О. Н. Ярмиша, який після співбесіди запропонував мені посаду начальника ад'юнктури Харківського інституту внутрішніх справ, яка тоді саме була вільною. На це я з радістю і погодився, хоча сам погано розумів, що таке ад'юнктура. Завжди думав, що «ад'юнкт» – це щось із часів дореволюційної Росії та в Західній Європі, тобто помічник професора, в обов'язки якого входить викладання. Але виявилось, що, починаючи з 1938 р., у ВНЗ збройних сил і МВС існує ад'юнктура – аналог цивільної аспірантури. Отже, ад'юнкти – це аспіранти військових ВНЗ.

Ад'юнктура лише почала формуватися, не було навіть приміщення, але здійснили набір першої групи ад'юнктів у складі 12 осіб. Документи на них мені передав науковий співробітник відділу організації наукової роботи С. Г. Перцов.

У тому ж 1993 р., розуміючи, що моєї військової освіти недостатньо та відчуваючи потребу у поповненні здобутих раніше знань, я вступив на заочне відділення Харківського інституту внутрішніх справ. Працював, вчився та опановував нову спеціальність.

Успіхи у роботі з підготовки кваліфікованих кадрів і високі темпи всебічного розвитку молодого навчального закладу стали підставою для його переведення на вищий, якісно новий рівень. Харківському інституту внутрішніх справ було надано статус університету.

Разом із навчальним закладом розвивалася ад'юнктура. Так, за наказом Міністра освіти України та Міністра внутрішніх справ України в 1995 р. ми отримали змогу готувати докторантів за п'яти спеціальностями, а ад'юнктів – за п'ятнадцятьма спеціальностями, і була змінена назва на докторантуру та ад'юнктуру.

Штатна чисельність докторантури й ад'юнктури встановлювалася з урахуванням необхідності заміщення посад, що підлягали комплектуванню особами з науковими ступенями. Від самого початку своєї діяльності університет почав надавати методичну допомогу іншим ВНЗ системи МВС, готувати для них через свою ад'юнктуру науково-педагогічні кадри.

Мое життя минало в молодому університеті, який швидко й успішно розвивався, у його складі відкривалися нові інститути, які пропонували широкий вибір спеціальностей. Завдяки підготовленому науково-викладацькому складу, розвинутій технічній базі та наявності лабораторій була створена й ефективно функціонує система багатоступеневої підготовки висококваліфікованих кадрів для органів внутрішніх справ України, здійснюються комплексні наукові дослідження.

У 1998 р. я отримав диплом спеціаліста за спеціальністю «правознавство» та прикріпився здобувачем до кафедри оперативного-розшукової діяльності для написання дисертаційного дослідження. Мені дуже пощастило, що моїм науковим керівником і порадником став професор І. Р. Шинкаренко.

Університет внутрішніх справ є першопрохідцем української національної освіти. У 1999 р., одним із перших у державі він започаткував підготовку магістрів зі спеціальності «правоохоронна діяльність», а Концепція організації підготовки магістрів в Україні була затверджена Міністром освіти і науки України в 2010 р. Завдяки моему призначенню начальником докторантури, ад'юнктури та магістратури, я отримав можливість активно брати участь у підготовці освітньо-професійних програм та освітньо-кваліфікаційних характеристик і провести перший набір і випуск магістрів.

У системі підготовки наукових кадрів нам вдалося уникнути розриву між змістом навчання в магістратурі й ад'юнктурі, тобто забезпечити належну спадковість і безперервність освіти.

У тому ж році університет отримав дозвіл на збільшення кількості спеціальностей, за якими проводив набір і підготовку докторантів та ад'юнктів, відповідно до докторантури за вісьмома, а ад'юнктури – за двадцятьма трьома спеціальностями. За наказом МВС України штатна чисельність набору становила: докторантів – 6 осіб, ад'юнктів – 75, заочних ад'юнктів – 32.

У процесі розвитку університету формувалися наукові школи, проводився відбір талановитої молоді для підготовки кандидатів і докторів наук. На перших етапах розвитку цією роботою керували проректори з наукової роботи професори О. Н. Ярмиш та В. С. Венедіктов.

Ми виростили ціле покоління молодих, розумних, амбіційних молодих людей, і я пишаюся, що був причетний до цього. Випускники докторантури й ад'юнктури нашого

університету захистили дисертації та успішно працюють на кафедрах і в лабораторіях, в інших вищих навчальних закладах, та у підрозділах Національної поліції України. Багато з них стали керівниками високого рівня, обіймають важливі державні посади у МВС України та навчальних закладах.

У 2003 р. я захистив кандидатську дисертацію, а у 2006 р. був призначений доцентом кафедри оперативно-розшукової діяльності інституту підготовки кримінальної міліції ХНУВС для викладацької діяльності. У 2009 р. я був звільнений з ОВС України, але продовжую працювати й викладати на кафедрі кримінально-правових дисциплін (із травня 2019 р. кафедра має назву «кримінального права та кримінології») факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ.

Моя донька теж пішла по «по стопах» батька й діда – закінчила у 2006 р. соціально-психологічний факультет ХНУВС і працювала на різних посадах МВС України.

Наш університет був народжений як творчий ВНЗ багато в чому завдяки тій неймовірній атмосфері, яка була привнесена в першу чергу першим ректором університету О. М. Бандуркою. Завдяки його багатогранному педагогічному й організаторському талантові Харківський національний університет внутрішніх справ перетворився на один із провідних навчальних закладів МВС України і цим здобув беззаперечний авторитет серед вітчизняного науково-освітнього загалу.

Борис Георгійович ГОЛОВКО,

*кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6*

ХНУВС: МОЇ ПЕРШІ ВРАЖЕННЯ

Якось улітку 1993 р., працюючи в ХДУ імені Горького, я зустрів приятеля, який розповів, що десь у районі аеропорту генерал О. М. Бандурка організовує новий навчальний заклад для підготовки виключно співробітників міліції з вищою юридичною освітою. Я запитав, хто зі спільних знайомих там працевлаштувався й почув прізвища П. І. Орлова, Л. О. Зайцева, В. С. Венедіктова та В. М. Куца, з якими мені не дуже довго, але довелося працювати в тодішньому юридичному інституті імені Ф. Дзержинського. Пригадавши ніким не спростоване прислів'я «Піймав не піймав, а погнатися можна», я домовився з Л. О. Зайцевим – начальником кафедри теорії і історії держави та права – про співбесіду. Зустрілися в кабінеті, поговорили, пригадали спільних знайомих. Резюме: «Ти – історик, а

нам потрібні юристи»... Піднявся, щоб відкланятися, і почув: «Ну, якщо зможеш читати історію держави і права України, давай спробуємо». Отак, я прийшов на співбесіду, а затримався вже майже на 26 років. Потім були зустрічі з проректором П. І. Орловим і, звичайно, з О. М. Бандуркою. Відверто кажучи, йшов на зустріч із ним з внутрішньою непевністю – генерал, начальник УВС області, але зустрів цілковите розуміння й підтримку мого рішення про роботу в інституті МВС. Серед яскравих вражень – складання присяги та присвоєння першого спеціального звання «майор міліції». Пам'ятаю інструктаж – настанову В. І. Вакуловича, що долучаємося до дещо специфічної діяльності та приєднуємося до своєрідного міліцейського братерства.

Щодо викладацької діяльності особливих проблем не виникло, певний рівень наполегливості й відповідальності, допомога колег по кафедрі, перш за все, Л. О. Зайцева – і були освоєні кілька дисциплін теоретико-історичного напрямку, але я зіткнувся з необхідністю власне службової підготовки – фізичної, бойової тощо. Дуже запам'яталися перші відвідування тирів, теоретичні заняття та практичні поради А. О. Савченка та Є. А. Медового, а запитання про кількість пружин, яку має ПМ – 6, 8, 9 – так і залишилися предметом дискусії.

Відчуваю певну гордість від того, що у 1995 р. став членом першого «викладацького десанту» до Сумського відділення заочного навчання. Дуже приємне враження залишило спілкування з його начальником М. І. Логвиненком і керівниками УВС Сумської області. Також пишаюся тим, що сьогодні серед наших перших сумських слухачів є доктори й кандидати юридичних наук. Відрядження до Сумського відділення запам'яталися й тим, що надавали можливість у неформальній обстановці знайомитися та спілкуватися з багатьма колегами. Пам'ятаю довгі бесіди з О. К. Безсмертним, його розповіді про нелегку та небезпечну міліцейську службу, які справляли набагато більш сильне враження, чим читання бойовиків.

Пам'ять влаштована дивним чином – вона відкидає неприємні спогади, якісь проблемні ситуації, натомість залишає переважно позитивні емоції. Значним випробуванням стали вступ і навчання в університеті мого сина. І зараз із великою вдячністю він пригадує начальника факультету В. М. Тесленка, начальника курсу С. М. Кацалапа та багатьох викладачів, які озброїли його з однокурсниками не лише професійними знаннями, а й відповідальним ставленням до професії правозахисника. Разом із сином ми пишаємося тим, що серед його товаришів по службі, випускників 2005 р., є учасники АТО, справжні герої, такі як Руслан Салівончик, якій віддав життя, захищаючи державний суверенітет і цілісність України у 2014 р.

Новий етап моєї роботи почався у 2007 р. після переходу на факультет права та підприємництва (зараз факультет № 6). Нові враження, нові студенти – цивільні особи, нові дисципліни, нові методики спілкування зі студентами й викладання навчальних предметів. Дуже позитивним явищем є постійні, доволі значні набори студентів на наш факультет та в університет у цілому, що свідчить про те, що заклад користується неабиякою популярністю і є дуже затребуваним за сучасних умов.

Наталія Львівна ГОРБАЧ,
старший викладач кафедри іноземних мов факультету № 1

МІЙ УНІВЕРСИТЕТ

Квітень 1992 року. Друг нашої сім'ї розповів мені, що Інститут внутрішніх справ створює кафедру іноземних мов. «Ти ж любиш усе нове, підемо, подивимся, раптом сподобається». Пішли, точніше, поїхали в переповненому тролейбусі, що привело мене в жах і нагадало походи в зоопарк, тільки я була ніби в клітці й висіла мавпою на поручні, не маючи можливості поставити ногу на підлогу. Вийшла з тролейбуса й вирішила, що їду сюди перший і останній раз. Але, оглянувши інститут і поспілкувавшись з П. І. Орловим, на ті часи першим проректором, змінила свою думку, і навіть жахлива дорога не стала здаватися такою вже страшною.

Початок липня 1992 р. Нас на кафедрі – шість молодих жінок і чотири джентльмена, один із них – завідувач кафедри О. С. Левашов. Немає нічого: ні підручників, ні

планів. Нас збирає ректор інституту О. М. Бандурка. У голові починають прояснюватися цілі та завдання; обережно запитую про підручники. Треба забезпечити перший і другий курс. Він відповідає: «Напишіть список необхідного. Усе буде, тільки працюйте». І все було, і працювали, хоча формально були у відпустці.

Моральна обстановка була чудовою, креативною і дуже доброю. Так, я думаю, було на кожній кафедрі. Ми дружили кафедрами, радилися, обмінювалися ідеями. Нас було дуже мало, всі один одного знали не лише в обличчя, але і по імені. Це давало відчуття хорошої дружньої сім'ї (як у Тичини «Чуття єдиної родини»). Увесь перший рік згадується як одне велике свято. Усе нове, цікаве, працювалося легко, хоча доводилося багато готуватися до занять. Свята зустрічали всім інститутом, у горі теж допомагали всім інститутом. А коли я переступала поріг КПП, виникало почуття безпеки й захищеності від усіх лих і неприємностей.

Новий навчальний рік додав нам новий факультет (згодом їх кількість щороку зростала) й ідею створення групи курсантів із поглибленим вивченням англійської мови, тому що наше керівництво вже тоді відчувало зростаючу потребу в таких фахівцях.

ЕСЕ ПРО ЦЕГЛИНКИ НАРОДНОЇ ЛЮБОВІ

Листопад 1992 року. Вечір. Холодно, йде дощ. Два курсанта-першокурсника (а насправді – хлопчаки, вчорашні школярі) за якісь заслуги отримали звільнення з правом переночувати вдома, у мам. Ось вони стоять біля КПП на вітру й думають, як швидше дістатися до міста. Раптом поряд зупиняється всім в інституті відома службова машина. Хлопці захололи: «Ректор! Зараз отримаємо?» Але відчиняються двері і: «Сідайте, синки! Підвеземо вас до метро». Вдруге повторювати не довелося. Олександр Маркович не лише їх підвіз, а й розповів про кримінальну обстановку в місті (напевно, щоб знали, з чим їм доведеться боротися в майбутньому).

Але ж міг просто проїхати мимо, та не проїхав, а зліпив ще одну цеглинку народної любові. Це все – правда, тому що одним із цих курсантів був мій син.

Отже, група курсантів з поглибленим вивченням англійської мови. Відбір проводився на другому курсі, він був досить жорстким, однієї рекомендації провідного викладача було замало, всі проходили тестування. Відібрали 22 курсанта, а закінчили навчання в цій групі всього 16. Набір у такі групи здійснювався кілька років, тут ми відточували методику викладання англійської мови майбутнім міліціонерам. Потім був організований Спеціальний факультет на чолі з полковником О. О. Теличкіним. Для навчання майбутніх співробітників Інтерполу, цивільної поліції ООН та інших міжнародних організацій потрібні були нові підручники й нові методики. Кафедрі виділили два кабінети із сучасною на той момент апаратурою: телевізори, відеомагнітофони, магнітофони та комп'ютери. Для нас знову почалося свято творчої роботи. Курсантам, які пройшли дуже складні іспити, що складаються з перевірки всіх видів мовної діяльності, створювалися всі умови для навчання: кімнати, в яких жили по 3–4 людини та мінімальне відвертання від занять (нарядів менше, ніж на інших факультетах), усе це надавало можливість курсантам приділяти більше уваги й часу на вивчення мов. Заняття проводилися аналогічно заняттям факультету іноземних мов Національного університету імені В. Н. Каразіна, кожен викладач вів свій вузький аспект. У результаті наші випускники показали високий рівень володіння мовою, успішно склавши іспити під час відбору в різні місії ООН. Але щастя тривало недовго, і з невідомих нам причин набір на факультет був припинений.

ЕСЕ ПРО КОРИСТЬ ВИСОКИХ АМБІЦІЙ

Працюючи вже кілька років в університеті, ми зрозуміли, що кафедра стала профілюючою, але відчували себе трохи «неповноцінними» через те, що були цивільними в міліцейському ВНЗ. Одного разу, зважившись, ми

з подругою пішли до Олександра Марковича з проханням про можливість атестації, бо ми розробляли нові цікаві посібники, були кураторами в курсантських групах і виконували таку ж роботу, що і атестовані викладачі. По дорозі в кабінет ми дуже активно обговорювали питання, чи личитиме нам форма. Вирішивши, що личитиме, ми відкрили двері кабінету ректора. Олександр Маркович уважно вислухав наші аргументи, трохи помовчав і відповів: «А чому б і ні?» І кафедра була атестована з усіма наслідками – стройовими оглядами, тривогами, заліками зі стрільби, фізкультури тощо. А форма нам личила! Тепер, отримуючи щомісяця офіцерську пенсію, ми дякуємо Вам, Олександре Марковичу.

Сьогоднішні реалії диктують нові вимоги до роботи кафедри іноземних мов. Англійську мову знає майже кожен поліцейський у Європі. На жаль, наші поліцейські від них у цьому плані відстають. Тому нашої кафедрі збільшили кількість годин, ми перейшли на англійські й американські посібники. Але найголовніше, ми отримали дуже дорогий і дуже необхідний подарунок від керівництва університету – сучасний лінгвістичний центр. За допомогою новітніх технологій зростає якість підготовки майбутніх поліцейських. У Харкові подібного не має жоден навчальний заклад. Настає третій період щасливої творчості – створення нових завдань для аудиторної та самостійної роботи. Можна втілити давню мрію кафедри – Self Access Learning Centre (центр, при якому учні різного віку й рівнів використовують посібники, інтерактивні вправи, відео тощо для самостійного навчання). Це велика і важлива робота. І ці завдання успішно вирішуються.

Спасибі тобі, рідний Університете, за все: за радість роботи, за можливість втілювати свої мрії, за виховання юного покоління, за сина, за доброту і надійність.

Микола Іванович ГОРОДИСЬКИЙ,
*в минулому – заступник начальника юридичного
факультету, полковник міліції у відставці*

ЗВЕРТАЮЧИ ПОГЛЯД У МИНУЛЕ

Прийшовши в 1986 р. на посаду викладача кафедри економічного аналізу, обліку та основ технологій виробництва галузей народного господарства Харківських Вищих курсів МВС СРСР (начальник кафедри, полковник міліції А. К. Куликов), я вже через рік очолив навчальний курс за пропозицією начальника вищих курсів генерал-майора міліції Л. І. Волощука.

Зі створенням у 1990 р. на базі Вищих курсів МВС СРСР Спеціального факультету МВС СРСР при Харківському юридичному інституті я продовжував очолювати навчальний курс, аж до створення інституту й університету внутрішніх справ України.

Із 1994 р. я працював заступником начальника юридичного факультету з виховної роботи. Тоді на

факультеті навчалось 1100 курсантів, з яких 200 були дівчатами.

Треба зауважити, що, крім основної цілеспрямованої роботи з підготовки висококваліфікованих працівників слідства, величезна увага приділялась усебічному фізичному, духовну та культурному розвитку особистості випускників. У підґрунті цього була організація художньої самодіяльності як навчальних курсів, так і ВНЗ у цілому. На базі команди КВК мого курсу за підтримки ректора О. М. Бандурки було створено університетську команду КВК «Харківські менти», яка за стислий проміжок часу тричі ставала чемпіоном м. Харкова, була запрошена в першу лігу СНД (м. Воронеж), а потім і до вищої ліги СНД (м. Москва), яку очолює О. В. Масляков. Успішними виступи команди були не лише на теренах СНД, де вона була визнана телевізійною командою та виборола «Ківіна в чорному» на пісенному фестивалі «Голосящий Ківін» у м. Юрмалі (Латвія), а й на просторах України. Мені особисто пощастило озвучувати пісенні ролі під час виступів команди. У кожному концерті, який проводив університет, обов'язковими були номери виступів команди КВК.

Крім того, МВС України проводило огляди-конкурси колективів художньої самодіяльності ВНЗ України, де наш університет незмінно виборював перші місця, а мене особисто було оголошено Лауреатом пісенних конкурсів після виступів у містах Києві та Донецьку. Зазначу, що завжди виступи нашого колективу художньої самодіяльності не лише несли культуру в маси, але (і в першу чергу) проводили широку профорієнтаційну роботу, завдячуючи чому університет не мав проблем із відбором абітурієнтів до нашого ВНЗ.

Зараз, звертаючи погляд у минуле та дивлячись, яким став наш університет сьогодні, можна без перебільшень зробити висновок про те, що вся ця чудова навчальна база, науковий колектив та славні традиції завдячують одній людині – ректору від Бога, генерал-полковнику міліції Олександрові Марковичу Бандурці.

Віталій Віталійович ЗАГОРУЛЬКО,

*завідувач навчальної лабораторії кафедри криміналістики
та судової експертології факультету № 1*

СПОГАДИ

Бувають часи, коли безпосередньо відчуваєш особисту причетність до доленосних змін у цілій країні. У 1991 р. зі мною сталося саме так. Тому мої спогади тісно переплелися з подіями, як-то кажуть, і про час, і про себе. 15 липня 1990 р. Верховна Рада ухвалила Декларацію про державний суверенітет Української РСР. На її виконання навчальні заклади, що мали союзну належність, перейшли до складу республіканських відомств. Унаслідок цього, зокрема, Харківські вищі курси МВС СРСР перетворилися на спеціальний факультет МВС при Українській державній юридичній академії (до березня 1991 р. – Харківський юридичний інститут).

Будучи вихідцем із родини правоохоронця, я в 1991 р. за порадою та життєвим прикладом свого батька вирішив

присвятити себе службі в міліції. Мій батько, ветеран органів внутрішніх справ Віталій Іванович Загорулько, після проходження строкової служби в Німеччині в складі Групи радянських військ (у 1959–1962 рр.) став заступником командира комендантського взводу Харківського училища тилу внутрішніх військ МВС СРСР, прослуживши в ньому на різних посадах до 1985 р., зокрема на посадах – завідувача гаражем і завідувача складом продовольчого забезпечення – до часу виходу у відставку. Під час служби в училищі батько в 1963 р. познайомився з молодим тоді лейтенантом О. М. Смирновим, випускником того ж училища, командиром автомобільного взводу, який згодом у 1986 р., будучи начальником політвідділу Харківських вищих курсів МВС СРСР і полковником міліції, запросив його на роботу як завідувача складом речового забезпечення. Батько погодився та пропрацював у Харківському національному університеті майже чверть століття – до 2009 р.

Багато років знаючи мого батька й мене особисто, полковник міліції Олександр Миколайович Смирнов у серпні 1991 р. викликав мене до себе й запропонував піти на службу в органи внутрішніх справ. Він обіймав ключові посади в керівництві Харківських вищих курсів МВС СРСР (до 1984 р. – Школи молодшого та середнього начальницького складу міліції, згодом Спеціальної школи начальницького складу міліції) – заступника начальника школи з технічної частини, а потім із політико-виховної роботи, багато років очолював партійну організацію, а начальником Вищих курсів (з 1990 р. – Спеціального факультету МВС) був генерал-майор міліції Леонід Іванович Волощук.

Тоді вже багато хто відчував, що наша країна стоїть на порозі важливих, більше того, непередбачуваних подій. Чаи були не простими, дуже тривожними, затьмареними багатьма політичними конфліктами та розгулом злочинності. Постала гостра потреба у негайному посиленні охорони військових та інших спеціалізованих об'єктів, особливо тих, де перебувала вогнепальна зброя. До таких об'єктів належали і чергові частини міліції.

На той момент я уже мав досвід строкової служби – у внутрішніх військах МВС пройшов навчання в навчальному полку зв'язку в м. Шауляй (тепер Республіка Литва) і закінчив його з відзнакою в званні сержанта, освоївши спеціальність начальника радіостанції, потім служив у складі батальйону спеціальних моторизованих частин міліції МВС у м. Ворошиловграді (нині – Луганськ), забезпечуючи охорону громадського порядку у складі патрульно-постової служби міліції. Хоча техніка й була вже застарілою, усе ж таки вдавалося підтримувати ефективний радіозв'язок між частинами Управління внутрішніх військ МВС по Україні та Молдові.

Під час співбесіди Олександр Миколайович ознайомив мене з оперативною ситуацією, що склалася, і з огляду на мій досвід служби запропонував мені стати міліціонером комендантського взводу чергової частини вищезгаданого Спеціального факультету МВС. Я погодився й із жовтня 1991 р. розпочав службу. Згодом я став помічником чергового чергової частини в Харківському інституті внутрішніх справ МВС України (з 1994 р. – Університету внутрішніх справ).

Під час служби в черговій частині інституту я отримав вищу юридичну освіту, у 1994 р. мені було запропоновано посаду начальника кабінету кафедри криміналістики. Тоді на кафедрі працювали справжні фахівці своєї справи, слідчі й експерти-криміналісти, викладачі з великим досвідом науково-методичної роботи А. М. Компанієць, А. Ф. Волобуєв, С. І. Казюта, М. М. Тагаєв та Є. М. Юхно, а очолював кафедру кандидат юридичних наук Володимир Іванович Гаєнко. Саме вони, маючи великий практичний і педагогічний досвід та хист до виховання молоді, виховали в мені любов до криміналістики, і після отримання необхідних спеціальних знань і навичок я у 1998 р. перейшов на викладацьку роботу.

Пропрацювавши на кафедрі викладачем до 2013 р., я вийшов у відставку, але й до сьогодні продовжую передавати

свій досвід молодому поколінню на посаді завідувача навчальної лабораторії кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ. За двадцять вісім років, що минули з часу мого прийняття на службу, з порівняно невеликого Спеціального факультету нинішній Харківський національний університет внутрішніх справ розвинувся в потужний навчальний заклад, який сьогодні може по праву вважатися флагманом відомчої освіти в Україні.

Олексій Леонідович ЗАЙЦЕВ,
*завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету № 4, кандидат юридичних наук, доцент*

МОЇ 25 РОКІВ В УНІВЕРСИТЕТІ

Співпраця з Національним університетом внутрішніх справ розпочалася для мене з бурхливих подій дев'яностих років, із зарахування у 1991 р. до першого курсу факультету № 1 (сьогодні Інститут прокуратури та кримінальної юстиції) Української юридичної академії. Тоді у складі Української юридичної академії створювався спеціальний факультет, на який було запропоновано перевестися вже набраним студентам третього факультету (МВС України) й іншим бажаючим. Така пропозиція зустріла спротив частини студентства і непокора переросла у відкритий страйк. Але ті 60 студентів, які дивилися у майбутнє, пов'язуючи його з роботою в МВС України, написали заяви про перевід, пройшли ВВК і були атестовані та зараховані на спецфакультет. На базі Спеціального факультету МВС

України 9 січня 1992 р. було створено Харківський інститут внутрішніх справ.

Час навчання в Харківському інституті внутрішніх справ був незабутнім. 60 переведених студентів поділами на чотири навчальні групи по 15 осіб. Навчались ми за класичною навчальною програмою правознавця, яка була розрахована на 5 років. Окрім цього, вона була вдало доповнена спеціальними дисциплінами, необхідними для майбутньої професії слідчого, які не викладались у юридичному інституті. Максимально правильно був побудований учбовий процес, коли лекції читали провідні фахівці в галузях права, такі як Олександр Анатолійович Пушкін, Юрій Миколайович Тодика, Микола Миколайович Страхов, Юрій Васильевич Баулін, Геннадій Костянтинович Кожевников, Іван Васильович Бенедик, а практичні заняття проводили викладачі з максимальним досвідом практичної роботи, такі як Миколай Миколайович Тагаєв, Наталія Олександрівна Гуторова, Тетяна Василівна Каткова, Валерій Дмитрович Пчолкін та багато інших.

Окремо слід згадати про враження від лекцій, на які знаходив час у власному графіку Олександр Маркович Бандурка, який тоді був начальником Управління внутрішніх справ Харківського облвиконкому та народним депутатом України. Ми як курсанти, першими дізнавались про роботу над законопроектами та їх розгляд, перспективи розвитку законодавства.

Потім у мене були дві практики, одна з них на посаді слідчого Московського РВ ХМУ УМВСУ протягом другої половини 1996 р. дозволила отримати необхідний практичний досвід і незабутню співпрацю з начальником райвідділу В'ячеславом Івановичем Картавих та начальником відділу слідства Ашотом Карапетовичем Кишишьяном. Лише вдала підготовка та позитивний захист власно розслідуваної кримінальної справи в ті часи дозволяли отримати допуск до складання державних іспитів.

Робота під час навчання у НУВС у гуртку кафедри цивільного права та процесу під керівництвом Олександра Анатолійовича Пушкіна, який з 1992 р. до 1997 р. плодотворно вів науково-педагогічну діяльність у Університеті внутрішніх справ, стала вирішальною в моїй долі. Ще будучи курсантом, я зацікавився цивілістикою й виконав декілька праць під науковим керівництвом О. А. Пушкіна, що у майбутньому дозволило зробити вибір у сфері майбутньої професійної діяльності.

Закінчення спецфакультету Університету внутрішніх справ не обійшлося без казусу. Більшість випускників повернулася до лав Юридичного університету та складала державні іспити там. І лише згодом ті, хто залишився в УВС, дізналися про те, що були відраховані з Української юридичної академії у зв'язку з неявкою на державні іспити.

Після закінчення університету я залишився працювати викладачем кафедри цивільно-правових дисциплін Університету внутрішніх справ. З 1996 по 1999 рр. був ад'юнктом цього ж університету. Передчасна смерть Олександра Анатолійовича у 1997 р. не дозволила мені захистити дисертацію на здобуття ступеня кандидата наук під керівництвом великого вчителя. Кандидатську роботу за темою «Право спадкування землі в Україні» захистив у 2000 р. під науковим керівництвом Володимира Михайловича Самойленка, останнього й улюбленого учня Олександра Анатолійовича. Підготовка дисертації до захисту дозволила мені попрацювати з шановними офіційними опонентами: Зориславою Василівною Ромовською, провідним українським науковцем, політиком, в той час народним депутатом України, Михайлом Миколайовичем Сібілєвим, на той доцентом кафедри цивільного права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого та Олександром Васильовичем Дзерою, завідувачем кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Їх авторитетне та прискіпливе

ставлення до моєї дисертаційної роботи заклало стандарти якості на все майбутнє.

Після закінчення ад'юнктури я працював викладачем кафедри цивільно-правових дисциплін Університету внутрішніх справ, із жовтня 1999 по травень 2001 рр. – доцентом кафедри цивільно-правових дисциплін ХНУВС, а з травня 2001 по квітень 2011 р. – доцент кафедри цивільного права та процесу ХНУВС. З 23 квітня 2011 р. по сьогодні я – завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4.

Кафедру цивільного права та процесу було створено у складі Спеціального факультету МВС при Харківській юридичній академії у липні 1990 р. Відтоді і до 1991 р. обов'язки начальника кафедри виконував доцент, к. ю. н., майор міліції Р. Б. Шишка. З 1991 до 1995 р. кафедру очолював заслужений юрист України, лауреат державної премії України, д. ю. н., професор О. А. Пушкін. З вересня 1995 р. начальником кафедри працював доцент, к. ю. н., підполковник міліції В. М. Самойленко. Починаючи з листопада 1998 р. і до квітня 2011 р., кафедру цивільного права та процесу очолював доцент, к. ю. н., полковник міліції В. А. Кройтор. У 2006 р. в результаті реорганізації кафедри цивільного права та процесу в ХНУВС з'явилося дві кафедри: цивільного права та процесу для роботи з атестованим складом і кафедра цивільно-правових дисциплін для викладання в навчально-науковому інституті права та масових комунікацій ХНУВС. У зв'язку зі штатними змінами ХНУВС у 2016 р. кафедра змінила свою назву та почала називатися кафедрою цивільно-правових дисциплін факультету № 4.

Окрім вищезгаданих керівників, на кафедрі працювали такі видатні постаті в цивілістичній науці, як д. ю. н., професор Євген Олександрович Мічурін, д. ю. н., професор Аркадій Митрофанович Запорожець, д. ю. н. Олена Миколаївна Мельник і продовжують працювати д. ю. н., професор Святослав Олександрович Сліпченко, кандидати

юридичних наук О. Г. Бортнік, О. В. Піхурець, В. Ю. Євко, О. Р. Шишка, Н. В. Шишка, О. С. Погребняк, М. А. Тіхонova, Т. В. Степаненко, С. В. Ясечко.

Вшановуючи пам'ять засновника кафедри професора О. А. Пушкіна, та на честь 50-річчя від початку його наукової та педагогічної діяльності у 1999 р. було започатковано проведення щорічної конференції, присвяченої пам'яті професора О. А. Пушкіна. Традицію проводити цю конференцію було збережено до нашого часу. Також разом із кафедрою цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ проводиться щорічна Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права».

Колектив кафедри продовжує активно працювати над збільшенням науково-педагогічного потенціалу як для ХНУВС, так і для системи Національної поліції України.

Володимир Євгенович КИРИЧЕНКО,
*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6*

ЯК ТВОРИЛАСЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВА НАУКА В ХНУВС

Ці спогади є спробою подати своє суб'єктивне сприйняття як безпосереднього учасника й очевидця подій, пов'язаних із появою доволі унікального феномену в освітній практиці – університету, що готує висококваліфікованих юристів для системи охорони правопорядку, його зародженням і подальшим становленням не лише як освітньої, а і як наукової інституції, що працює на потреби правоохоронців.

Моя поява у Харкові в середині 80-х років минулого століття була пов'язаною із завершенням служби в армії, яку я проходив в авіаційних підрозділах Червонопрапорного Середньоазійського військового округу в м. Алма-Ата.

Саме там я, вже свідомо, вирішив здобувати вищу юридичну освіту. І, звісно, хотілося здійснити свою мрію в найкращому з юридичних закладів Радянського Союзу, а такими тоді вважалися юридичні інститути Саратова, Свердловська та Харкова. Годі і казати, що останній варіант був для хлопця з Донбасу найбільш геополітично виваженим.

Утім високий конкурс під час прийому до Харківського юридичного інституту ім. Ф. Е. Дзержинського (понад дюжину бажаючих на місце) значно зменшував шанси на успіх. Існували і позитивні чинники – червоний диплом, отриманий після закінчення технікуму, надавав мені можливість зосередитись лише на одному профільному іспиті – з вітчизняної історії, яка була найулюбленішим предметом у школі й технікумі. Проте правила вступу містили важливу вимогу – витримати іспит треба було на відмінно.

Разом зі мною випробував себе в знанні історії і Юрій Янович, з яким потім нам судилося вчитися та довго працювати разом. Утім похвилюватися на іспиті, попри впевненість у своїх знаннях, все ж таки довелося. Екзамен приймала комісія, у складі якої був Олександр Назарович Ярмиш, і коли після відповіді на перше питання він, сказав: «Так, добре, давайте наступне питання», я трошки посумнів, бо «добре» це було не те, на що я сподівався, проте продовжив відповідати ще з більшою завзятістю. Але і після відповіді на друге запитання я почув довге: «Таааааак! добре, давайте далі». Відповідаючи на третє питання, я вже розумів, що в цьому році випробування для мене не стало успішним. Яким же було мое здивування, коли, зупинивши відповідь на пів слові, екзаменатор привітав мене з успішним складанням іспиту та запропонував завітати до декана й поінформувати його щодо моєї успішності.

Навчання в кращому юридичному вищій країні було цікавим і захоплюючим, а разом із тим було відповідальним вчитися лише на відмінно. До того ж це давало право поряд з активною громадською діяльністю на отримання

стипендії ім. М. М. Шверніка, яка повністю покривала скромні студентські потреби, бо майже дорівнювало зарплаті інженера. Здобуваючи освіту та намагаючись стати кваліфікованим юристом, я не втратив свого захоплення історією, навпаки, ця зацікавленість набула правового забарвлення. Тому, коли після закінчення навчання постало питання, куди рухатися далі, відповідь була вже готовою – я погодився з пропозицією від кафедри історії держави і права інституту залишитися при кафедрі для подальшого підготування для отримання наукового ступеня.

Розповідаючи про навчання в аспірантурі, я завжди згадую найтеплішими словами свого наукового керівника та завідувача кафедрою Анатолія Йосиповича Рогожина, світлу людину, яка більше півстоліття свого життя за винятком того часу, коли довелося захищати Вітчизну, віддав Харківському юридичному інституту як аспірант, викладач, вчений та один з його керівників. Я пишаюся тим, що зустрів його на своєму творчому шляху, і щиро вдячний за те, що він погодився навчати та патрунувати мене. Тільки з плином часу приходить розуміння, що запропонувати мені для наукового пошуку наприкінці восьмидесятих років тему дисертаційного дослідження, присвячену земельній власності, могла людина, яка не лише усвідомлювала закономірності історичного процесу, а й уміла дивитись у майбутнє.

Тему мого дисертаційного дослідження було сформульовано як «Правова регламентація селянського землеволодіння і землекористування в Україні наприкінці XIX – початку XX століть». У нашій історії є чимало прикладів спроб перебудови аграрного сектора економіки, всі вони залишили по собі значний слід, змінивши устої землеволодіння та землекористування. Ці суспільні відносини були предметом дослідження багатьох науковців, і ініціювало чимало монографій із цієї тематики, але в більшості випадків між рядків проглядала політична зорієнтованість та ідеологічна упередженість. Саме від будь-якої ідеологічної

заангажованості в науці застерігав мене і своїх учнів професор А. Й. Рогожин. Яскравою ілюстрацією такого ставлення є наукова – і не тільки – дискусія, що точилася навколо питання селянського малоземелля у пореформені часи, – питання, яке стало наріжним каменем подальшого реформування аграрних відносин.

Успішно захистивши дисертаційне дослідження наприкінці 1992 р., я сподівався і в подальшому продовжити наукову-педагогічну кар'єру на кафедрі інституту. Утім буремні революційні події останнього десятиліття ХХ ст. багато що змінили в нашому житті. Набуття Україною незалежності, як це пафосно не звучить, поставило перед її народом велику кількість завдань. Судилося так, що до вирішення одного з них був причетний і я.

Йдеться про необхідність створення нової правоохоронної системи країни, потреба, яку можна було задовольнити лише в один спосіб, як влучно колись висловився видатний міністр шляхів сполучення царської Росії Клавдій Немешаєв, – «Кадри вирішують усе». Саме цей програмний слоган довелося втілювати в життя людині, яка державницькі поставилася до вимог, що були висунуті часом. Йдеться про очільника Управління внутрішніх справ Харківської області та народного депутата України Олександра Марковича Бандурку.

Харківщина мала потужний, майже двохсотлітній досвід підготовки правоохоронців, і було б нерозумно не скористатися цим надбанням. Певну потребу в кадрах задовольняла моя *alma mater* – Харківський юридичний інститут ім. Ф. Е. Дзержинського, втім випускників на всі правоохоронні органи не вистачало. За радянських часів, потреба в фахівцях для органів внутрішніх справ задовольнялась вищими школами міліції Радянського Союзу, з яких лише одна була в Києві, і її потужностей, як і якісного рівня, було явно недостатньо. Саме тому у 1991 р. під час визначення в Постанові Верховної Ради України невідкладних заходів з посилення охорони громадського

порядку та боротьби із злочинністю в Україні з ініціативи та за безпосередньої участі О. М. Бандурки було внесено пункт щодо створення вищої школи міліції в Харкові. На виконання зазначеної постанови МВС України та Міністерство освіти своїми наказами створили спеціальний факультет при Українській державній юридичній академії – саме таку назву мав тоді Харківський юридичний інститут. А невдовзі факультет було перетворено на самостійний заклад – Інститут внутрішніх справ МВС України, який за дорученням міністра очолив його фундатор і перший ректор – О. М. Бандурка.

Але перед очільником нового вишу системи МВС постала важлива й доволі парадоксальна проблема: для того щоб готувати кадри, потрібні були кадри. Частково питання вдалося вирішити завдяки згоді, отриманій від співробітників факультету перейти працювати до новоствореного інституту. Насамперед це були П. І. Орлов та О. Н. Ярмиш, які погодились узяти на себе тягар проректорських посад, а також відомі фахівці в різних галузях права О. А. Пушкін, В. Я. Гоц, Л. О. Зайцев і В. М. Куц, які стали на чолі кафедр та розпочали нелегку справу їх формування.

Зацікавила пропозиція попрацювати в системі освіти МВС і відомого фахівця в галузі політичної історії України ХХ століття – Володимира Анатолійовича Греченка, який напередодні завершив роботу й успішно захистив дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук з питань ідейно-політичної боротьби в пресі. Саме його зусиллями та під особистим проводом в інституті в 1994 р. було створено кафедру історії державності України та українознавства, що мало неабияке значення для патріотичного виховання курсантів в умовах набуті Україною незалежності.

Утім, щоб задовольнити кадровий голод, цього явно було недостатньо. Треба було продовжувати рекрутингування, і Олександр Маркович безпосередньо почав спілкуватися з

молодими науковцями, запрошуючи їх підтримати особистою участю справу підготовки висококласних фахівців для системи МВС.

Власне у мене та моїх колег, які довели свою фаховість, щойно захистивши дисертації (це вже згадуваний Ю. П. Янович, а також В. А. Кройтор, А. М. Шульга, О. М. Шуміло) відбулися зустрічі з О. М. Бандуркою, який з усією притаманною йому харизмою переконував нас узятися до справи. Авторитет та особистий приклад Олександра Марковича взяли гору, і ми всі надали свою згоду. Потреба в кадрах була такою значущою, що ректорові довелося навіть погодитися з висунутою мною вимогою залишити бороду під час зарахування на службу. Навесні 1993 р. ми розпочали виконання своїх обов'язків на інститутських кафедрах. І хоча моя борода у поєднанні з формою одягу викликала у багатьох очільників інституту запитання, втім слово ректора залишалося нерушним.

Починати з чистого аркушу одночасно і привабливо, і важко. А тут ще треба було звикати до служби, форми, субординації та дисципліни, точніше відновлювати армійський досвід. Довелось розпочинати навчання курсантів і водночас працювати над методичним забезпеченням цього процесу. Кафедра теорії та історії держави і права, до штату якої я був зарахований, зайнялася розробкою програм курсів і методичних матеріалів. Як у самому навчальному процесі, так і під час розробки програмно-методичних настанов, власних сил не вистачало, але дружнє плече підставили колеги з Юридичної академії. Професори О. Ф. Скакун, І. П. Сафронова, М. М. Страхов, Л. М. Маймескулов і В. І. Лозо погодилися на умовах сумісництва читати відповідні курси лекцій. Микола Миколайович Страхов, окрім надання свого підручника із зарубіжної історії держави і права, погодився ще й керувати розробкою методичного забезпечення.

Треба враховувати й те, що ВНЗ – це установа, покликана займатися не лише освітньою діяльністю, перш за

все це є спільнота фахівців, що працюють на науковій ниві. Саме на це звертав увагу ректор інституту О. М. Бандурка, ставлячи завдання перед Науковою радою й особисто перед проректором з наукової роботи О. Н. Ярмишем. Утім, самих формальних речей, як-от організація наукової діяльності та створення потужних наукових шкіл, спрямованих на підготовку науковців, було замало. Країна в цілому й українська наука зокрема перебували в транзитивному стані. І локальних заходів, на рівні вишу, щодо створення таких інституцій, як аспірантура-ад'юнктура, докторантура та спеціалізовані вчені ради, було явно недостатньо. Існувала потреба в структуризації й організації наукового середовища. Саме такі думки непокоїли в ті часи багатьох науковців, зокрема істориків права. І створення Міжнародної асоціації істориків права (*International Association of Historians of Law*) було своєрідною відповіддю наукової громадськості на ті запити, які висувало суспільство до нашої фахової спільноти.

Стрімкий розвиток історико-правової науки розпочався ще у роки так званої перебудови на тлі помітного зростання суспільної цікавості до «білих плям» історії, а після проголошення незалежності України й інших колишніх радянських республік він помножився на природне прагнення правознавців до пошуку коріння своєї національної самобутності й ідентичності. У ці роки лави дослідників історії держави та права поповнили десятки нових освітян і науковців. Чимало з них не мали фахової юридичної освіти, оскільки новоутворені навчальні заклади через брак відповідних кадрів активно рекретували на правознавчі кафедри представників суміжних спеціальностей, передусім істориків та філософів. Так, лави нашої кафедри були поповнені фаховими істориками, які до того працювали в одному з найдавніших освітньо-наукових центрів України – Харківському державному університеті, такими як О. М. Головка, О. С. Проневич та Ю. А. Холод.

Багато в чому методологічні орієнтири було втрачено, грань між історією держави і права та суспільною («числою») історією майже зникла, і вітчизняна історико-правова наука почала втрачати своє «юридичне обличчя».

Саме у таких умовах група однодумців, викладачів Університету внутрішніх справ МВС України та науковців Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України (Л. О. Зайцев, І. Б. Усенко, В. А. Чехович та О. Н. Ярмиш) дійшла висновку про необхідність створення фахової громадської організації, яка сприятиме узгодженню творчих позицій вітчизняних істориків держави та права, вдосконаленню методологічного інструментарію відповідних досліджень і протидії появі низькоякісних історико-правових дисертацій, монографій та інших наукових праць.

Першим реальним кроком на цьому шляху стало проведення в Харкові Університетом внутрішніх справ МВС України 17–18 травня 1996 р. науково-практичного семінару «Проблеми історії держави і права». Серед учасників цього семінару були О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш, А. Й. Рогожин, М. М. Страхов, І. Б. Усенко, В. Є. Кириченко, І. П. Сафронova, О. М. Атоян, О. І. Левченков, Л. О. Зайцев, О. А. Гавриленко, С. І. Посохов, С. К. Бостан, О. Л. Копиленко, В. Д. Гончаренко, О. О. Волошко, О. Ф. Скакун та інші нині широко відомі українські вчені. У роботі семінару взяли участь також професор Академії МВС Російської Федерації Р. С. Мулукаєв, ректор Регіонального відкритого інституту (м. Курськ) В. М. Петров і проректор цього навчального закладу В. В. Раков. Висвітлення цієї конференції та дискусій, що відбулися, було здійснено в повідомленні, опублікованому у виданні «Вісник Університету внутрішніх справ» (Вип. 1, 1996, с. 179–180). У цьому повідомленні, зокрема, зазначалося, що для «координації наукових досліджень, узагальнення та обміну досвідом викладання історико-правових дисциплін» було ухвалено рішення утворити Асоціацію істориків права.

Наступного року історики права запланували провести семінар, присвячений фундаментальній проблемі джерел права, але у контексті рішення Верховної Ради України про заходи щодо відзначення 80-річчя українського парламентаризму керівництвом Університету внутрішніх справ, зокрема його очільником О. М. Бандуркою, було вирішено замість семінару організувати наукові читання «Український парламентаризм: історія, сучасність, перспективи». Вони відбулися за спільної участі істориків права й окремих конституціоналістів під головуванням відомого правника, а тоді заступника голови Верховної Ради України В. Л. Мусіяки. В інформаційному повідомленні про цю конференцію можна побачити і деякі нові прізвища доповідачів з грона істориків права, зокрема В. О. Румянцева та О. М. Анохіна.

Третій традиційний семінар істориків держави і права України (так його було визначено у програмі) «Джерелознавчі проблеми історико-правових досліджень» відбувся в Харкові 12–13 червня 1998 р. Цього разу «титульними засновниками» заходу був не лише Університет внутрішніх справ МВС України, а й Інститут держави права ім. В. М. Корецького НАН України. Серед учасників семінару з'явилися такі імена, як Н. М. Крестовська, І. В. Музика, І. М. Грозовський, С. М. Тимченко, Т. І. Бондарук, К. А. Вислобоков, О. М. Волощенко, С. В. Петков, О. М. Головка, О. В. Тимошук, П. В. Рекотов та ін. На другий робочий день семінару було проведено Установчі збори «Асоціації істориків держави та права, політичних та правових вчень» (назва подається згідно з програмою). Головував на цих зборах І. Б. Усенко. Пропозицію щодо керівних органів подав Л. О. Зайцев. Президентом Асоціації обрали першого проректора з наукової роботи Університету внутрішніх справ О. Н. Ярмиша, віце-президентом – завідувача відділу Інституту держави права ім. В. М. Корецького НАН України І. Б. Усенка, а вченим секретарем – мене, доцента кафедри теорії та історії держави і права Університету внутрішніх справ В. Є. Кириченка.

Наступна зустріч істориків права відбулася на базі Кримського факультету Університету внутрішніх справ 26–30 травня 1999 р. у Сімферополі й Алушті зі статусом Міжнародної науково-практичної конференції «Державно-правові проблеми Північного Причорномор'я: історія та сучасність». Більшість нових учасників уже традиційних форумів склали викладачі кримських навчальних закладів (Ю. Ф. Прадід, П. І. Гарчев, В. Ю. Ганкевич, О. М. Редькіна, Л. М. Підкоритова та ін.). Матеріали цієї конференції згодом було опубліковано у 7 випуску (у трьох частинах) видання «Вісник Університету внутрішніх справ» за 1999 р. Уперше серед співorganizаторів конференції було зазначено і Міжнародну асоціацію істориків права (МАІП), яка тоді ще перебувала у процесі її офіційної державної реєстрації. Принагідно зауважимо, що за ці роки провідними іноземними партнерами українських істориків права стали науковці Регіонального відкритого соціального інституту (м. Курськ), присутність яких серед засновників забезпечила міжнародний статус громадської організації. МАІП була зареєстрована Міністерством юстиції України як міжнародна громадська організація 27 січня 2000 р. (реєстраційний номер 1313, позиція № 1091 у чинному реєстрі громадських організацій). Згідно із затвердженим статутом до складу Міжнародної асоціації істориків права входять фахівці з історії права та спеціалісти з інших галузей права, якщо їхні професійні інтереси мають історико-правове спрямування. МАІП покликана забезпечити розвиток і поширення історико-правових знань та використання досягнень науки в справі розвитку права. Із цією метою МАІП сприяє подальшому розвитку історико-правової науки, відмежуванню від ідеологічних нашарувань і перетворення її на одну з провідних галузей юридичної науки, налагоджує творчі зв'язки з міжнародними історико-правовими організаціями, вивчає досвід зарубіжних країн, входить з науково обґрунтованими ініціативами та пропозиціями з питань удосконалення

правових основ держави, здійснює історико-правову експертизу проектів законів і підзаконних правових актів; сприяє історико-правовій освіті депутатів, державних службовців та працівників правоохоронних органів.

Основою МАІП є регіональні осередки, які створюються за територіальною ознакою за наявності не менше трьох осіб, які мають право бути членами асоціації. Найчисленніші осередки МАІП нині існують у Києві, Харкові, Львові, Сімферополі, Одесі, Запоріжжі, Миколаєві, Дніпропетровську, Рівному та Курську. Вищий орган МАІП – загальні збори членів, які скликаються раз на два роки. Збори обирають президента, першого віце-президента, віце-президента, відповідального секретаря, членів правління (президії) та ревізійну комісію.

Після офіційної реєстрації АІП провела ще три наукових форуми у форматі історико-правових читань в Алушті (2000 р.), Львові (2001 р.) та Курську (2002 р.). Діяльність Асоціації вийшла за межі Університету внутрішніх справ і його філій, набула всеукраїнського і навіть міжнародного характеру.

Вагомий внесок у розвиток МАІП зробив перший проєктор з навчальної роботи Кримського юридичного інституту (Сімферополь) Національного університету внутрішніх справ (Харків) О. В. Тимошук, який у 2002 р. був обраний деканом юридичного факультету Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. За його ініціативою з моменту проведення у 2002 р. VIII історико-правової конференції «Юридична біографістика: історія, сучасність та перспективи» у м. Феодосія Таврійський національний університет став головним організатором традиційних вересневих форумів МАІП у Криму, які з щорічних історико-правових читань трансформувалися у всеукраїнські, а згодом і в міжнародні наукові конференції. Водночас матеріали конференцій почали регулярно видаватися окремими збірками.

Разом із тим загальна цікавість до діяльності МАІП сприяло тому, що з 2003 р. її конференції почали відбуватися двічі на рік: восени в Криму, а навесні – в одному з інших регіонів України. При цьому свідомо оминалися Київ і Харків, де були головні осередки МАІП, і віддавалася перевага тим населеним пунктам, проведення в яких історико-правової конференції зможе дати певний імпульс розвитку відповідних досліджень у місцевих вищих навчальних закладах. Водночас традиційною складовою цих конференцій стало ознайомлення членів МАІП з історичною спадщиною регіону, відвідання архівів, бібліотек і музеїв, визначних пам'яток історії та культури. Останнім часом збільшується і кількість іноземних членів Асоціації.

З 2007 р. всі заходи МАІП здійснюються у співпраці із секцією історії держави і права Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень (голова секції – І. Б. Усенко), а з 2010 р. – також у погодженні з Комісією історії українського права при Президії НАН України (голова – Ю. С. Шемшученко). На додаток до власних конференцій МАІП почала активно підтримувати всі вітчизняні конференції історико-правового спрямування й долучатися до створення історико-правових секцій на інших конференції. Окрім того, під грифом МАІП побачили світ деякі монографії, навчальні посібники, наукові доповіді та бібліографічні покажчики. Видання повного зібрання матеріалів конференцій МАІП на електронному носії започаткувало новий напрям діяльності Асоціації – інформаційне забезпечення її членів, створення електронної історико-правової бібліотеки. Концепція цього видання та її безпосередня технічна реалізація належать члену МАІП, науковому співробітнику відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, директору компанії «Архівні інформаційні системи» К. А. Вислобокову.

Обираючи тематику конференцій і пропонуючи науковій спільноті та суспільству актуальні проблеми для

обговорення, асоціація намагалася й намагається торкатися широкого кола питань: це і методологічні дискурси, і звернення до наукових здобутків наших видатних учителів, і гострі проблеми державотворення, а питання історико-правової реальності; не залишилися поза увагою і проблеми прав людини («Сила права і право сили: історія, сучасність, перспективи. До 70-річчя перемоги над нацизмом у Другій світовій війні», XXXII Міжнародна історико-правова конференція, 28–31 травня 2015 р., м. Полтава; «Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої Хартії вольностей)», XXXIII Міжнародна історико-правова конференція, 17–20 вересня 2015 р., с. Коблеве Миколаївської обл.; «Західні і східні традиції та впливи в історії права, держави і юридичної думки», Міжнародна історико-правова конференція, 1–3 червня 2018 р., м. Вінниця; «Місьцеве управління та місьцеве самоврядування в історії права, держави і юридичної думки», XXXIX міжнародна історико-правова конференція, 1–4 листопада 2018 р. м. Львів).

Маю зазначити, що згадана ініціатива істориків права Харківського університету внутрішніх справ та Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України мала важливі наслідки не лише для розвитку історико-правової науки, а й у цілому для української юриспруденції. Асоціація стала прикладом самоорганізації для других галузевих науковців, створила потужний майданчик для спілкування й обміну думками. Все це стало можливим завдяки тій творчій атмосфері, яка панувала серед науковців новоствореного Інституту внутрішніх справ, який стрімко розвинувся в університет, а з часом набув національного статусу.

Сьогодні все життя нашої держави просякнuto транзитивністю, суспільство перебуває в постійному пошуку оптимальних форм існування. З одного боку, це є результатом тієї революції, що відбулась наприкінці минулого століття, з іншого – наслідком змін, що відбуваються в

світі. Ми продовжуємо реформувати правоохоронні органи, освіту, мову – навіть важко назвати ту інституцію, яка б сьогодні була поза реформаторством. Утім, важливо пам'ятати, що мавпування чужого, нехай би і найкращого європейського, навряд чи призведе до успіху, бо ця технологія зазвичай є позбавленою сутнісного змісту. Достатньо проаналізувати ті зміни, що відбулися в освіті, коли її почали перетворювати з «совєтської» на сучасну, таку, що отримується як платна послуга. Була згадка про двохсотрічний досвід Харківщини в підготуванні правоохоронців, сподіваюсь, що та практика тривалістю у чверть століття, яку додав наш університет до цього надбання, не залишиться поза увагою тих, хто продовжить нашу справу.

Анатолій Трохимович КОМЗЮК,

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1

(1992–1995 рр. – доцент кафедри адміністративного права і адміністративної діяльності ОВС, 1995–1999 рр. – начальник кафедри адміністративного права, 1999–2002 рр. – докторант, 2002–2006 рр. – професор кафедри адміністративного права і адміністративної діяльності ОВС, 2006–2007 рр. – начальник кафедри адміністративного права та процесу, 2007–2011 рр. – проректор з наукової роботи, 2011–2013 рр. – помічник ректора, 2013–2015 рр. – декан факультету права, економіки, психології та інформаційних технологій ННІЗДН, з 2015 р. – професор кафедри адміністративного права та процесу)

**ПЕРШІ КРОКИ УНІВЕРСИТЕТУ
В МОЇЙ ПАМ'ЯТІ**

Доля пов'язала мене з нашим навчальним закладом у далекому 1992 році, практично відразу після створення Харківського інституту внутрішніх справ. Відтоді я працював і

досі працюю в ньому на різних посадах: доцента, начальника кафедри, проректора, помічника ректора, декана й професора. Рішення про перехід до інституту з Української юридичної академії не було простим, адже академія завжди відігравала провідну роль у вітчизняній юридичній освіті та науці. Проте в академії на тоді я був одним із багатьох молодих кандидатів наук, і перспективи отримання навіть посади доцента тоді були досить віддаленими. Із переходом в інститут я не лише був призначений на посаду доцента, але й отримав можливість практично відразу потрапити до лідерів науково-педагогічного складу навчального закладу. Це була нова справа, яка потребувала активної участі в усіх сферах життя колективу, коли можна було повною мірою використати свої знання та здібності. Саме це спонукало до роботи на новому місці.

Не можна не згадати атмосферу, яка панувала в інституті у перші роки його існування. Кожен член колективу відчував себе особистістю, причетною до його розвитку; схвально сприймалися усі пропозиції та рекомендації, якщо вони здатні були покращити діяльність інституту. Безумовно, цьому сприяв стиль управління, властивий керівнику – Олександру Марковичу Бандурці, завдяки зусиллям якого і був створений новий навчальний заклад.

У наступні роки інститут бурхливо розвивався. О. М. Бандурка та його найближчі помічники – П. І. Орлов та О. Н. Ярмиш – здійснили величезну роботу щодо забезпечення припливу в інститут провідних кадрів із різних навчальних закладів. Без сумніву, прихід таких наукових світил, як О. А. Пушкін, О. В. Соболев, М. В. Салтевський, О. Ф. Скакун і багатьох відомих не тільки юристів, але й фахівців-соціологів, психологів, економістів і представників інших наукових галузей значно підвищив потужність інституту, надав йому можливість створити повноцінні структурні підрозділи, насамперед кафедри як основні осередки освітньої та наукової діяльності вищого навчального закладу. Це, у свою чергу, дозволило розширити кількість

спеціальностей, за якими інститут готував спеціалістів, створити нові кафедри, а згодом і факультети. Розвиток навчального закладу був настільки бурхливим, що за кілька років він переріс організаційну форму інституту й почав потребувати змін. Це стало об'єктивною передумовою набуття навчальним закладом статусу університету. У ньому на цей час готувались спеціалісти за багатьма природничо-технічними та гуманітарними спеціальностями, тобто було забезпечено багатопрофільну підготовку фахівців високої кваліфікації, що властиво саме університетам. І 22 листопада 1994 р. Постановою Кабінету Міністрів України нашому навчальному закладу цілком заслужено було надано статус університету, він отримав назву Університет внутрішніх справ. Закономірним було також рішення щодо призначення ректором новоствореного університету генерал-лейтенанта міліції Олександра Марковича Бандурки, який, будучи тоді народним депутатом України, доклав максимум зусиль для того, щоб таке рішення Уряду було ухвалено.

Зрозуміло, що новий статус вимагав і нових зусиль у розвитку навчального закладу, тим більше, що такий статус серед навчальних закладів системи МВС України мав лише наш. Тож, розпочався новий етап у розбудові вже університету. За стислий час в університеті було створено відповідну організаційну структуру – факультети й кафедри, новий поштовх отримала науково-дослідна діяльність, було значно розширено матеріально-технічну базу, було відкрито ад'юнктуру та докторантуру, створено спеціалізовані вчені ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій, що дозволило налагодити підготовку науково-педагогічних кадрів на власній базі. Розвивалась видавнича справа, зростала кількість періодичних видань університету, було досягнуто можливість забезпечувати навчальний процес власною навчально-методичною літературою. Лише сім років знадобилось університетові, щоб досягти нової вагової віхи у своєму розвитку: 2001 р. йому було надано статус національного.

У подальшому Національний університет внутрішніх справ (а з 2005-го року – Харківський національний університет внутрішніх справ) здійснив багато видатних досягнень у різних сферах. Сьогодні він обіймає провідні позиції у підготовці правоохоронців, про що свідчать високі місця у різних рейтингах вищих навчальних закладів України та світу. Його випускники є знаними науковцями й практиками, які працюють у різних навчальних закладах і правоохоронних органах у всіх регіонах України. Проте варто пам'ятати, що підвалини цього успіху було закладено саме у 90-х роках минулого століття.

Відтоді сплинуло 25 років. За ці роки змінилось, і неодноразово, багато керівників як університету, так і структурних підрозділів, оновлювався склад кафедр та інших структурних підрозділів. Багатьох колег, на превеликий жаль, уже немає з нами. Але залишаються дух суперництва, прагнення до нових висот, подолання нових викликів. Важливо, що нинішнє керівництво університету – ректор, кандидат педагогічних наук, доцент, полковник поліції Дмитро Володимирович Швець підтримує наступність у розвитку колективу, орієнтує його на здобуття нових звитяг. Завдяки цьому безпосередню участь у розвитку університету беруть і його попередні керівники – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України О. М. Бандурка, якого всі знають як фундатора університету, та доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України С. М. Гусаров, який зробив надзвичайно вагомий внесок насамперед у розвиток матеріальної бази університету. ХНУВС нині має всі можливості, щоб зберегти та примножити здобутки попередніх років.

Користуючись нагодою, хочу привітати всіх, із ким доля звела мене в університеті, з ким я мав щастя працювати ці 25 років і зробити свій внесок у його становлення та розвиток, із таким славним ювілеєм. Хочу побажати нам бути учасниками та свідками нових здобутків, яких, я впевнений, чекає наш УНІВЕРСИТЕТ!

Ігор Дмитрович КОЦАН,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

МІЙ ШЛЯХ В УНІВЕРСИТЕТІ

Після проголошення державної незалежності України в 1991 р. розпочався принципово новий етап в історії української міліції. Значну увагу МВС приділяло оптимізації структури та кадрового складу відомства. Протягом наступних кількох років в органи прийшло вдвічі більше випускників вищих навчальних закладів, зокрема юридичних. Не останню роль у цьому процесі відіграло становлення нових спеціалізованих вишів. Одним із перших був Харківський інститут внутрішніх справ, який створювався та швидко розвивався під керівництвом ректора, генерала міліції Олександра Марковича Бандурки. Мій трудовий шлях викладачем у колективі Харківського інституту внутрішніх справ розпочався в 1993 р.

Після служби в армії я мріяв піти по стопах свого діда, заслуженого юриста УРСР, який після поранення на війні пропрацював усе життя слідчим в Орджонікідзевському районі міста Харкова. Тому в 1988 р. я вступив до Харківського юридичного інституту на спецфакультет МВС (третьої факультет). Після трьох років після початку мого навчання в Юридичному інституті наш факультет був переведений на базу теперішнього Університету внутрішніх справ. Відверто кажучи, не всі студенти позитивно сприйняли цю ідею, частина залишилася в юридичному інституті на інших факультетах. Я ж подумав, що це доля, оскільки на цій базі я вже проходив трьохмісячні курси первинної підготовки в 1988 р., коли деякий час працював молодшим сержантом міліції Харківського відділу охорони метрополітену. Отже, я був серед тих, хто підтримував зміни, тому на четвертому курсі ми були атестовані й отримали звання молодших лейтенантів міліції. І якщо ми офіційно ще вважалися слухачами Юридичного інституту, то через рік до нас приєдналися українські курсанти Волгоградської школи міліції, які своє навчання продовжили вже в Харківському інституті внутрішніх справ. У 1993 р. я успішно здав державні екзамени, отримав звання старшого лейтенанта міліції та готувався до роботи слідчим у райвідділі. Скажу відверто, пропозиція залишитися викладачем на кафедрі начальника кафедри державно-правових дисциплін, підполковника міліції Л. О. Зайцева, до якого мене направив наш начальник курсу полковник міліції М. І. Городиський, була для мене одночасно і несподіваною, і приємною. Тому після сімейної наради, а мої батьки працювали шкільними вчителями, я вирішив поєднати професію правоохоронця та педагога. Окремі спогади в мене залишилися після співбесіди з ректором, генералом міліції О. М. Бандуркою, проректорами О. Н. Ярмишем і П. І. Орловим. Ця зустріч, безперечно, мала для мене доленосний характер і тільки утвердила мене в моєму рішенні, розвіяла сумніви. Я досі

пам'ятаю всі слова, що були мені тоді сказані керівниками інституту.

Так я опинився на кафедрі державно-правових дисциплін Харківського інституту внутрішніх справ, яка була створена у травні 1992 р., а в червні 1994 р. після реорганізації структурних підрозділів ХІВС отримала назву кафедри теорії та історії держави і права. Спираючись на кращі освітянські традиції провідних юридичних закладів Харкова та Києва, сформувався потужний і дієвий колектив. Структурно кафедра складалася з двох секцій – секції теорії держави і права (І. М. Погрібний, А. М. Шульга, О. В. Волощенко, Д. В. Слинько, І. М. Овчаренко, А. А. Письменицький, І. П. Зеленко) та секції історії держави і права (Б. Г. Головка, В. Є. Кириченко, О. А. Гавриленко, І. Д. Коцан, Д. Б. Лабоженко, Ю. А. Холод, О. С. Проневич, С. І. Безрук, М. М. Войцеховський). До роботи на кафедрі за сумісництвом було також запрошено досвідчених фахівців – докторів юридичних наук, професорів В. Д. Гончаренка, І. П. Сафронову та М. М. Страхова, доцента Л. М. Маймескулова. Згодом склад кафедри поповнили й молоді викладачі, найкращі випускники ХНУВС М. Ю. Бурдін, Д. М. Михайлович, Р. В. Крейберт та І. Л. Солодовнік.

Швидко плине час. Багато змін відбулося за 25 років існування нашого університету. Були і радісні моменти і випробування на міцність духу. І ось уже ХНУВС став центром, де підвищують свою кваліфікацію та проходять перепідготовку діючі працівники поліції та навчаються іноземні студенти. Змінився не лише склад кафедри, а і статус навчального закладу. Харківський національний університет внутрішніх справ сьогодні – це відомий не лише в Україні, а й далеко поза її межами вищий навчальний заклад зі спеціальними умовами навчання, що готує фахівців для Національної поліції. І ми, члени колективу університету, пишаємося своєю причетністю до спільної справи.

Олексій Миколайович ЛИТВИНОВ,

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

УНІВЕРСИТЕТ ЯК ДОРОГОВКА НА ВСЕ ЖИТТЯ

У Харківському національному університеті внутрішніх справ я працюю вже 18 років. До того я був курсантом і слухачем магістратури університету. Власне кажучи, іншого місця роботи у мене ніколи не було. І не хотілося.

У підлітковому віці я мріяв бути фізиком. Багато читав наукової фантастики й уявляв, що зроблю якісь великі відкриття. Міг годинами пропадати в магазині наукової книги. У старших класах мене захопила історія. Глибина людської думки, втілена в конкретній епосі, просто вразила мене. В університеті я поринув у правовий всесвіт, який розбурхував уяву, змушував мислити.

До нашого закладу я вступив свідомо й цілеспрямовано. Заздалегідь вирішив подавати документи саме до Харкова. Єдиний вибір, який слід було зробити, – обрати спеціальність, оскільки потім внести корективи вже було складно. Я прийшов до приймальної комісії та поцікавився, на яку спеціальність і факультет найбільший конкурс. Виявилось, що на юридичний. На цей факультет ішли головним чином відмінники й медалісти. Але я не боявся великого конкурсу – подав документи, вірячи в свої сили та знання. Я в цілому успішно склав іспити й був зарахований до університету. І про це мені жодного разу не довелося пошкодувати.

Навчався я в групі № 7 факультету № 1. У нас на факультеті панувала і, я переконаний, панує особлива атмосфера єднання та корпоративності, згуртованості й вірності традиціям. Починаючи з курсантських років, я розумів, що слухачі юрфаку – люди особливі: цілі та завдання їх були сформованими, і вони вступили до університету, чітко знаючи, навіщо. Із першого дня навчання стало зрозуміло, що на нас чекає цікаве й насичене життя. На факультеті приділялася досить велика увага спорту, тому ми грали в волейбол, футбол і баскетбол, займалися бойовими мистецтвами. Юрфак взагалі славиться тим, що живе своєю дуже дружною сім'єю. Тому і в тих, із ким я отримував посвідчення на першому курсі, й у тих, із ким ходив на державні іспити, я впевнений так само, як у собі. Ось такий дружний курс у нас був.

Я можу чесно та щиро сказати, що мої курсантські роки – це щасливі години, дні й тижні. Враження від навчання через 20 років після закінчення університету залишилися дуже добрими та світлими. Це і спогади про моїх викладачів, чиї принципи стали моїм кредо в житті та роботі. Головне, чого нас навчили, це системно вивчати предмет. А це – та основа, одного разу засвоївши яку, можна потім вивчати будь-яку науку, отримувати будь-яку нову професію.

Можливо, я скажу крамольну річ, але, попри численні заклади вищої освіти, що існували в системі МВС України на рубежі тисячоліть, університетом, з точки зору фундаментальної освіти, для мене залишається тільки ХНУВС. Його випускники (і це – доведений факт) можуть реалізувати себе скрізь, у будь-якій сфері, тому що у них є академічні знання. Якщо наука – це все абстракція, то гуманітарна наука – це абстракція над абстракцією. Але мені так сподобалося! Усі ці красиві латинські терміни – не те, щоб я якось потім активно користувався ними в житті, швидше, я відчував естетичне задоволення від змісту цих складних слівформ. Навіть на першому курсі у мене не виникало відчуття, що я чогось не розумію. Навпаки, нас часто ще у школі попереджали, що спочатку нам буде легко даватися навчання. Головне було – не спочивати на лаврах. Знання, які дає університет, це дуже важлива, але не єдина грань освіти. Найціннішим є те, що він задає напрямок для подальшого розвитку. Інакше кажучи, навчаючись в університеті, молодь засвоює методику отримання нових знань.

Серед моїх викладачів було чимало авторитетних учених, хто вчив мене тому, як бачити проблему, дисциплінувати процес мислення. Юрист – це не просто людина, яка добре щось знає, це людина, яка навчилася думати, аналізувати й уміє адаптуватися до будь-якої життєвої ситуації. Це наша особливість, наша конкурентна перевага. Пригадую, як один наш викладач полюбляв повторювати: уявіть, що ваші знання – це багатоповерхівка, що складається з окремих цеглинок. І лише зібравши разом усі цеглинки, ви отримаєте будинок, який гордо височітиме над містом. Я закінчу думку професора: університет дає не окремі цеглинки знань в одній конкретній вузькій галузі. Він учить, як з окремих цеглин створити міцний фундамент. Саме тому всі випускники університету, як правило, є успішними, оскільки володіють академічними фундаментальними знаннями.

Нам читали лекції знані вчені, кожен по-своєму був унікальним. Особливо пам'ятаю тих, кому скласти іспит із

першого разу вважалося вищим пілотажем. Їх лекції будувалися не лише на основі теорії, а й на основі узагальнення практики, що для нас, курсантів, було надзвичайно цікаво. Саме завдяки сформованому колективу цих учених, їх новаторським ідеям в науці та педагогіці в університеті сформувалась нова генерація вчених-правознавців, когорта однодумців, що заявила про себе не лише в Україні, але й далеко за її межами. Нам хотілося робити наукові відкриття. Насправді наука – важка рутинна робота. Момент, коли ти відчуваєш справжній драйв, буває дуже рідко. Але заради хвилини, коли приходить розуміння, що ти вхопив ідею та зрозумів, як вона працює, вартий багатьох місяців сумлінної праці. І нехай цей момент дуже короткий, і для деяких учених буває раз у житті, але все одно ти його запам'ятовуєш на все життя.

Коли ми вчилися на другому курсі, у нас був викладач, який вимагав, щоб ми конспектували його лекції дослівно. Зрозуміло, що цим мало кого здивуєш. У нашій історії дивним було те, що він перечитував конспекти (!) і не лінувався робити ремарки до прочитаного. Ось як працювали викладачі. Їх відрізняло виняткове знання свого предмета й навіть якась фанатична відданість йому. Вони приходили на заняття, підготовлені до нього, і знали, чим нас зацікавити. Курсанти їм не поступалися. Звісно, і серед нас траплялися ледачі. Але основна частина була націлена на навчання та прагнула здобувати знання. Зараз, я думаю, теж є дуже розумні студенти, які буквально вгризаються в науку. Але таких, на жаль, мало. Проте я вважаю, що учень неодмінно повинен перевершити свого вчителя, в цьому і полягає найвища заслуга вчителя, його продовження. У цьому полягає і справжня велич учителя – вміння передбачити майбутнє. Ще він повинен бути справжньою людиною, а це означає, що він має завжди бути на передовій, працювати так, щоб його через багато років поважали люди. Ніхто не знає, звідки з'являється талант, і як розвивається в людині, і чому одному вдається спіймати удачу за хвіст, а інший так і залишається з не складеним у малюнок пазлом.

Якщо зазирнути у майбутнє й оцінити перспективи подальшого розвитку університету, то головним його пріоритетом я б назвав орієнтацію корпоративної культури на довгострокову перспективу. Проведення фундаментальних і прикладних досліджень, максимальне використання та всіляке стимулювання творчої активності науково-педагогічного складу, інноваційна діяльність – такими є основні, на мій погляд, напрямки трансформаційних змін в управлінні навчальним і науковим процесом університету за минулу чверть століття. У майбутньому корпоративна культура має стати ще більш гнучкою й мобільною та набути можливості адаптації під кожного конкретного індивіда. При цьому адаптуватися мають так само і стилі, і методи виховного впливу.

Слід звернути увагу на необхідність роботи у напрямку прищеплювання кожному окремому працівнику тих цінностей, які пов'язано з корпоративною культурою, яка, у свою чергу, складається з культури кожного окремого індивіда, інтегрованої у сукупність і стимульованої цілеспрямованим впливом керівництва. Останнє ж має поступово відмовлятися від авторитарних методів управління на користь більш демократичних, координаційних по суті. Керівник має не наказувати підлеглим, а спрямовувати їхні зусилля для досягнення бажаного результату. Він має сприяти розкриттю їхніх здібностей, формувати з колективу групу одностудентів. За такого підходу організаційні структури закладу освіти з вертикальних мають перетворюватися на горизонтальні, з мінімальною кількістю рівнів між керівником і підлеглими – безпосередніми виконавцями.

Я не люблю, коли кажуть «мій університет». Я завжди кажу: «наш». «Мій» – це погляд господарника, власника. А мені хотілося б, щоб він для всіх залишався «нашим університетом». Ми щиро дружили. Були рівними в інтелектуальному плані, нас цементувала спільність інтересів. Нехай життя нас розкидало, але минуле з'єднує міцними нитками. І це минуле – наш Університет.

Юрій Леонідович ЛОБОДА,

*завідувач відділення зв'язку відділу матеріального
забезпечення*

ВАЖЛИВИЙ ЕТАП МОГО ЖИТТЯ

У 1987 р. я закінчив Харківське вище військово-авіаційне училище радіоелектроніки за фахом «Тактичний радіозв'язок». У період з 1987 по 1993 рр. я проходив службу в збройних силах на офіцерських посадах, а у 1993 р. звільнився за власним бажанням з посади командира роти зв'язку (м. Комсомольск-на-Амурі, Російська Федерація).

Після звільнення переді мною постало питання, що робити далі. Чим займатися? Багато моїх знайомих почали займатися комерцією на рівні «купи-продай». У мене до цього не лежала душа. Офіцерське звання «капітан» і десять років вислуги для мене були достатньо вагомими. Я вирішив продовжити службу в Україні, хотів влаштуватися командиром роти зв'язку в частину, що була розташована поряд із тодішнім Харківським інститутом внутрішніх

справ. Мені відмовили, сказавши, що за наказом не мають права брати офіцерів із «цивільних». Тоді я звернувся до Харківського інституту внутрішніх справ, записавшись на прийом до начальника Інституту, генерал-лейтенанта міліції Олександра Марковича Бандурки. Він мене прийняв, вислухав, попросив принести особову справу й потім дав згоду на призначення мене на посаду заступника начальника курсу. У відділі кадрів, дізнавшись що я за фахом зв'язківець, мені запропонували посаду старшого інженера зв'язку групи зв'язку господарчого відділу, на що я погодився.

Почавши службу в інституті, я отримав спеціальне звання «капітан міліції» і під керівництвом заступника начальника інституту по тилу полковника міліції Віктора Івановича Коваленка почав роботу щодо забезпечення Інституту телефонним зв'язком, радіозв'язком та охоронно-пожежною сигналізацією. На той період в інституті була встановлена координатна відомча АТС УАТСК 50/200 ємністю 200 номерів, з яких 100 мали вихід на харківську міську телефонну мережу по восьми з'єднувальних лініях з індексом 51-79-XX. Радіозв'язок забезпечувався стаціонарною УКХ-радіостанцією «Пальма» та переносними УКХ-радіостанціями «Транспорт-Н». Оперативний зв'язок забезпечувався таким чином: чергова частина була обладнана пультом оперативного зв'язку «СОС-30М», начальник інституту та його перший заступник користувалися пультом оперативного зв'язку «Кристал-110 М». Відтоді я працював фактично один до 1995 р., коли було створено відділення зв'язку та пожежної сигналізації. У разі необхідності мені допомагав інженер відділення технічних засобів навчання Вадим Чесноков.

Перше, що було зроблено з удосконалення зв'язку, це у 1994 р. за сприяння начальника інституту генерал-лейтенанта міліції О. М. Бандурки, на той момент ще й начальника УВС в Харківській області, було замінено стаціонарну УКХ-радіостанцію чергової частини на більш

сучасну «Віола-АД», яку нам передали безоплатно з УВС. Також на службові автомобілі начальника інституту та першого заступника були встановлені оперативні телефони радіосистеми «Алтай».

У подальшому навчальний заклад почав стрімко розвиватися, до нас приєдналося Училище першопочаткової підготовки УВС та був створений Університет внутрішніх справ.

У зв'язку з розвитком гостро постала проблема браку телефонів із виходом на загальну телефонну мережу, оскільки тоді мобільних телефонів ще не було. За мною буквально ходили викладачі, начальники курсів та інші співробітники з проханням установити телефон. Керівництвом було ухвалено рішення про встановлення нової відомчої АТС і приєднання її до телефонної мережі загального користування новим телефонним кабелем. У кінці 1996 р ректор університету Олександр Маркович Бандурка особисто прийшов у розташування відділення зв'язку, де було ухвалено рішення про виділення приміщення під нову АТС. За допомогою першого проректора ХНУВС Павла Івановича Орлова на Одеському кабельному заводі був замовлений і спеціально виготовлений телефонний кабель ТПП 100*2*0,5 у кількості 4,5 км, який був доставлений до Харкова інспектором пожежної профілактики відділення зв'язку лейтенантом внутрішньої служби Максимом Володимировим. Коли все необхідне обладнання було завезено, розпочалися монтаж АТС і прокладання магістрального кабеля до 52-ї АТС Харкова. До весни 1997 р. роботи були закінчено. Магістральний кабель перебував під повітрям і мав ідеальні параметри. У сукупності з новою відомчою АТС «КВАНТ-1024» ємністю 1000 номерів університет був повністю забезпечений якісним телефонним зв'язком, отримавши телефонний індекс 503-XXX.

На ті часи фінансування університету було не повним, а керівництвом МВС заохочувалась позабюджетна діяльність у різних сферах. Оскільки ємність АТС перевищувала

наші потреби, а у прилеглих районах міста була потреба в телефонізації, до проректора Олександра Назаровича Ярмиша як до депутата районної ради зверталось населення прилеглих помешкань із проханням про встановлення телефонів, і тоді було ухвалено рішення про позабюджетну діяльність у галузі зв'язку. Ректор О. М. Бандурка одним із перших в Україні отримав для університету ліцензію про надання послуг зв'язку. У період з 1997 по 2007 рр. Харківський університет внутрішніх справ проводив діяльність із надання телекомунікаційних послуг. Від неї були отримані значні кошти, які використовувались на розвиток відомчого зв'язку та загалом університету. Зокрема, було замінено всі УКХ-радіостанції на вироби провідних світових брендів «MOTOROLA» та «YESU».

Протягом останніх декількох років за підтримки нинішнього ректора, генерала поліції третього рангу Валерія Васильовича Сокурєнка здійснено якісний прорив у вдосконаленні системи зв'язку ХНУВС; проведено глибоку модернізацію діючої відомчої АТС університету з переключенням на оптично-волоконний кабель, повністю замінено кросове обладнання на сучасний провідний крос «Raychem», встановлено нові сучасні блоки живлення. Установлено також сучасну цифрову АТС «SAMSUNG» для керівного складу ХНУВС. Університет приєднано до єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС України з установленням двох IP- телефонів для ректора та чергового коменданта. Розроблено та прораховано план переходу системи зв'язку ХНУВС на стандарти IP-технологій.

Микола Георгійович ЛОГАЧЕВ,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6, полковник міліції у відставці

СТОРІНКИ МОЄЇ БІОГРАФІЇ

З травня 1994 р. по грудень 2005 р. я проходив службу в Харківському національному університеті внутрішніх справ.

У 2001 р. в Спеціалізованій вченій раді К 64.700.04 за спеціальністю 19.00.06 «Юридична психологія» я захистив дисертацію «Психологічна підготовка особового складу спеціальних підрозділів органів внутрішніх справ до дій в екстремальних умовах».

У жовтні 2001 р. мене призначили на посаду доцента кафедри тактико- спеціальної підготовки 5–6 факультетів. Через рік наказом ректора ХНУВС я був призначений на посаду начальника кафедри тактико-спеціальної підготовки 3–4 факультетів, а після їх об'єднання очолив загальноуніверситетську кафедру.

Історія кафедри тактико-спеціальної підготовки почалася ще в 1992 р., коли утворився Харківський інститут внутрішніх справ при Українській юридичній академії. За цей період навчальна база кафедри вже морально застаріла й не відповідала вимогам часу, тому на її засіданні було ухвалено рішення про її докорінну реконструкцію. Ця ініціатива отримала підтримку з боку керівників ХНУВС О. М. Бандурки та О. Н. Ярмиша.

Уже на початку 2004 р. на кафедрі було створено спеціалізований комп'ютерний клас, який було обладнано 10 комп'ютерами. Протягом наступних місяців завершили реконструкцію та евроремонт усіх приміщень, у результаті чого площа аудиторного фонду збільшилась на 200 м². Уже 20 грудня 2004 р. у трьох спеціалізованих аудиторіях з дисциплін «Тактико-спеціальна підготовка», «Безпека життєдіяльності» та «Топографія» розпочались заняття. Кожна аудиторія була обладнана комп'ютерами та телевізорами, спеціальними стендами та макетами, що дало змогу використовувати у навчальному процесі сучасні технології.

Якісному проведенню занять також сприяла створена сучасна навчально-матеріальна база спеціального циклу «Автомобільна підготовка», яка містила в собі комп'ютерний клас, спеціалізований тренажерний комплекс із підготовки курсантів та слухачів професії «Водій транспортного засобу категорії „В”». Був повністю оновлений автопарк учбових автомобілів. Застарілі автомобілі «ЛуАЗ» замінили нові моделі «ВАЗ-2105».

З грудня 2005 р. я перебуваю у відставці. За багаторічну та бездоганну службу в органах внутрішніх справ я неодноразово нагороджувався керівництвом МВС України, Харківського національного університету внутрішніх справ та Головного управління внутрішніх справ у Харківській області.

Я автор більше 40 наукових праць, серед них – навчальні посібники «Правові та психологічні аспекти застосування

поліцією вогнепальної зброї», «Спеціальні підрозділи поліції та жандармерії країн світу», «Психологія у професійній діяльності поліції» (у співавторстві).

Усе життя я активно займався спортом, зокрема отримав звання кандидата у майстри спорту із стрільби з бойової зброї та легкоатлетичного багатоборства. У складі збірних команд ХНУВС неодноразово брав участь у спортивних змаганнях різного рівня.

Зараз продовжую брати активну участь у діяльності Харківської обласної організації фізкультурно-спортивного товариства «Динамо».

Надалі обіймаю посаду доцента кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ.

Євгенія Сергіївна ЛОГВИНЕНКО,

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри
конституційного і міжнародного права факультету № 4*

ВІД КУРСАНТКИ ДО КАНДИДАТА НАУК

Після закінчення в 2000 р. середньої школи для мене, як і для будь-якого випускника, вкрай важливим і непростим став вибір університету, в якому можна продовжити навчання. Обрання майбутньої професії – справа відповідальна. Я добре розуміла, що треба вислухати поради батьків, а вже потім вирішувати. Звісно, батьки пропонували різні варіанти. Вони бачили в мені то майбутнього лікаря, то інженера, то викладача, то нотаріуса... Несподіваною стала пропозиція дідуся, Володимира Олександровича Меньшова, про можливість стати правоохоронцем, вступивши до Університету внутрішніх справ у місті Харкові. Дідусь для мене завжди був авторитетом, і я добре знала, що він дає поради лише тоді, коли сам у всьому розібрався та впевнений у правильності своїх слів. Він порадив

вступати до Університету внутрішніх справ не просто так. Він добре знав про моє бажання стати слідчим або ж криміналістом, а у вищезгаданому навчальному закладі один із базових факультетів готував саме таких фахівців. Вибір було зроблено, і в 2000 р. я вступила на юридичний факультет університету.

Добре пам'ятаю перші дні навчання. Відразу нас, першокурсників, відправили на КМБ («курс молодого бійця»), де всі зрозуміли, що бути «людиною в погонах» – справа не легка, тим більше для дівчат. Залишилося в минулому безтурботне дівоче життя, натомість прийшли суворі будні служби: спортивна підготовка, несення нарядів, чітке дотримання дисципліни тощо. Було важкувато, проте дуже цікаво. З'явилися нові друзі. Саме в цей час зав'язувалися тісні дружні відносини з однокурсниками, що пройшли випробування роками.

Атмосфера, яка склалася в університеті, була особливою. Завжди відчувалися увага й турбота керівництва, зокрема ректора – Олександра Марковича Бандурки. Ми його побоювались і водночас дуже поважали. Ректор жодного разу не підвищив голос на курсанта, завжди цікавився нашим життям, вислуховував кожного, хто до нього звертався зі своїми проблемами та намагався допомогти. Тому не дивно, що після завершення навчання виникло велике бажання залишитися в університеті. Зі своїм проханням я звернулася до Олександра Марковича і знайшла підтримку, проте він чітко дав зрозуміти, що, залишаючись в університеті, я маю займатися науковою роботою, тобто написати дисертацію.

Відтоді минуло чимало років. Жодного разу я не пожалкувала про свій вибір. Більше того, я вдячна долі, що так все для мене склалося. Сьогодні я працюю на кафедрі конституційного і міжнародного права факультету № 4, захистила кандидатську дисертацію, є заміжною й маю чудову доньку. Нині Харківський національний університет внутрішніх справ продовжує потужно розвиватися, і я, працюючи в ньому, беру у цьому безпосередню участь.

Ігор Альбертович ЛОГВИНЕНКО,
*завідувач кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1 кандидат історичних наук, доцент*

25 РОКІВ В УНІВЕРСИТЕТІ: МОЇ СПОГАДИ

Харків відомий в Україні та поза її межами не лише як велике індустріальне місто, а і як осередок науки й освіти. Так склалося історично. Тому не дивно, що саме в цьому місті у 1992 р. з'явився перший на пострадянському просторі вищий навчальний заклад, який спеціалізувався на підготовці працівників правоохоронних органів – Харківський інститут внутрішніх справ.

Початок 90-х років минулого століття був непростим, багатим на події, що стали доленосними для нашого народу. Україна здобула незалежність, почався процес визнання її як самостійної, суверенної держави іншими країнами. Українці були сповнені радості та надій. Проте не все було так гладко. Постали суттєві проблеми політичного,

економічного, соціального та культурного характеру, які негативно вплинули на всі сфери життєдіяльності молоді держави, зокрема на науку й освіту. Вищі навчальні заклади зазнавали не кращих часів – погане фінансування, затримання у виплаті заробітної платні викладачам, стипендії студентам тощо. Багато хто з викладачів і науковців зневірилися, не бачачи для себе жодних перспектив, і звільнювалися...

Я тоді працював на кафедрі українознавства Харківського технічного університету радіоелектроніки й добре пам'ятаю, що коли колеги дізналися про новий спеціалізований вищий навчальний заклад, то, особливо не стримуючись, давали свої невітніші прогнози новоствореному вишу. Але дуже швидко настрої змінилися. Викладачі, які перейшли до ХІВС, давали схвальні відгуки про новий інститут, про умови праці в ньому, про ставлення керівництва до працівників. Усе це вплинуло на моє рішення спробувати влаштуватися на роботу до Харківського інституту внутрішніх справ.

Обов'язковою умовою прийому на роботу до нього було те, що ректор – Олександр Маркович Бандурка – запрошував на співбесіду кожного кандидат, і я, звісно, не став винятком.

Коли я зайшов до ректорського кабінету, то побачив за робочим столом людину у генеральському мундирі, яка уважно переглядала якісь документи. Генерал привітався, запросив сісти і почав розпитувати про мою роботу на освітянській ниві, про наукові здобутки й інтереси, повідомив, що найближчим часом буде створена нова кафедра історії та культури України, де я за своїм фахом міг би працювати. Добре пам'ятаю свої враження від цієї зустрічі. Насамперед здивування, оскільки не очікував, що генерал міліції може бути настільки ерудованою та приємною в спілкуванні людиною. Усі вагання щодо переходу до нового місця роботи зникли, хотілося якомога швидше стати членом дружнього колективу інституту.

Через деякий час я вже працював на новоствореній кафедрі історії та культури України. Завідувачем кафедри став молодий доктор історичних наук, професор В. А. Греченко (нині заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ХНУВС). До складу кафедри увійшли І. В. Чорний (нині доктор філологічних наук професор, завідувач кафедри українознавства ХНУВС), В. А. Кушнерук (нині кандидат філологічних наук, доцент), Ю. Д. Древаль і К. М. Даниленко.

У листопаді 1994 р. розпочався новий етап історії вишу. Завдяки зусиллям Олександра Марковича Бандурки та його авторитету наш навчальний заклад отримав статус університету. Відтоді минуло 25 років, багато чого змінилося...

Сьогодні Харківський національний університет внутрішніх справ – це відомий не лише в Україні, а й далеко поза її межами вищий навчальний заклад зі специфічними умовами навчання, який готує фахівців для Національної поліції. ХНУВС став центром, де підвищують свою кваліфікацію та проходять перепідготовку діючі працівники поліції. Крім того, в університеті здобувають вищу освіту і студенти – майбутні юристи, економісти та психологи. Три роки тому вперше почали навчатися іноземні студенти. Завдяки зусиллям керівництва університету, особисто ректора – генерала поліції третього рангу, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України В. В. Сокурєнка Харківський національний університет внутрішніх справ перетворився на навчальний заклад європейського типу, які надаються знання, наближено до практики з урахуванням потреб сучасного суспільства.

Олег Володимирович МАРЦЕЛЯК,
*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист
України, завідувач кафедри конституційного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МОЇ ВЧИТЕЛІ ТА ДРУЗІ

Спогади про Харківський національний університет внутрішніх справ – це завжди приємні відчуття, сповнені хвилюючими моментами, подіями та враженнями.

Для мене університет – це моє подальше становлення як науковця; це знайомство і спілкування з відомими вченими, політиками та правоохоронцями; це моє становлення як офіцера ОВС, як керівника; це школа мужності й патріотизму.

Перше моє знайомство з ХНУВС відбулося 14 березня 2002 р., коли я мав зустріч з президентом Національного університету внутрішніх справ генерал-полковником міліції О. М. Бандуркою. Для нього це був дуже напружений період, оскільки відбувалася виборча кампанія, й

Олександр Маркович у черговий раз балотувався депутатом Верховної Ради України. Але, незважаючи на це, Олександр Маркович прийняв мене. Я дуже хвилювався, оскільки знав, що він – не лише відомий політик, депутат Верховної Ради України I, II, III скликань, а й визнаний професіонал-правоохоронець, який подолав усі щабелі служби в ОВС, відомий учений – доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України. Однак із перших хвилин спілкування з Олександром Марковичем усі мої хвилювання минули, оскільки я побачив перед собою перш за все розумну людину з доброю посмішкою й допитливим поглядом. Наша розмова закінчилася для мене запрошенням працювати в університеті. Тому я з гордістю говорю, що моїм «батьком» у системі ОВС є Олександр Маркович Бандурка, і вважаю, що його благословення мене в ті березневі дні 2002 р. на службу в ОВС і роботу в університеті було щасливим.

Моїм «батьком» у науці в ХНУВС став доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, генерал-майор міліції Олександр Назарович Ярмиш. Я вдячний йому за те, що він, незважаючи на всю свою зайнятість, обіймаючи посаду ректора НУВС, будучи науковим керівником і науковим консультантом значної кількості молодих учених, сам активно займаючись наукою, знайшов час для мого наукового консультування. Його цінні зауваження, рекомендації та поради значно покращили мою дисертаційну роботу. Особливо в цьому плані мені є дорогою підтримка Олександра Назаровича 8 жовтня 2004 р., коли він особисто був присутній на засіданні Спеціалізованої вченої ради Одеської юридичної академії, де я захищав своє дисертаційне дослідження.

Не можна не згадати моїх «батьків» у моєму становленні як керівника інститутів громадської безпеки та кримінальної міліції ХНУВС. Це генерал-майор міліції, доктор юридичних наук Г. О. Пономаренко та генерал-полковник міліції,

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України С. М. Гусаров. Насправді я ніколи не думав, що мені доведеться, крім моєї улюбленої викладацької справи займатися управлінською діяльністю. Я розумів, наскільки це відповідально, і тому на пропозицію Ганни Олександрівни 3 червня 2008 р. очолити Інститут громадської безпеки попросив час на роздуми. На наступній зустрічі я сказав, що мене ця посада не цікавить, оскільки мені подобається займатися викладацькою та науковою діяльністю, але якщо ректор бачить мене в своїй команді, то я готовий розпочати виконання обов'язків начальника інституту.

Це був цікавий час. Саме посада керівника викристалізовує нові грані рис у людини. Якщо ти чуйний – повинен стати ще чуйнішим до людей, якщо справедливий – стати ще більше справедливим, якщо відповідальний – стати ще більш відповідальнішим, тому що за тобою – твої підлегли, а перед тобою – твої керівники, яких ти не можеш підвести, тому що вони тобі вірять. Саме це сприяло тому, що мені вдалося створити, на мій погляд, непогані колективи спочатку в Інституті громадської безпеки, а пізніше – в Інституті кримінальної міліції. Не лише націлити ці колективи на виконання головного завдання – фахової підготовки молодих правоохоронців, а й створити всі умови для того, щоб вони могли отримати ці знання, щоб вони бачили у своїх командирах і викладачах взірць офіцера ОВС, щоб із професійними знаннями вони прищепили для себе любов до Батьківщини й до українського народу. Завдяки спільними зусиллями колективу Інституту громадської безпеки (полковники А. І. Черкашин, Г. В. Джагунов, підполковники Ю. В. Кирилішин, В. П. Плеснявський, В. В. Буценко, ст. лейтенант О. О. Бондаренко та ін.) було здійснено інноваційне оновлення спальних приміщень, навчальних аудиторій та інших структурних підрозділів інституту; піднявся навчальний рейтинг курсантів і зроблено багато інших гарних справ. І коли 12 березня 2009 р. університет

відвідував Міністр внутрішніх справ України Ю. В. Луценко, ректор Г. О. Пономаренко запропонувала, щоб зустріч відбулася на базі нашого інституту. Ми не підвели керівництво ХНУВС. Зустріч відбулася на високому рівні. Міністр був задоволений досягненнями і інституту, й університету, про що свідчить його запис в «Альбомі почесних гостей Інституту громадської безпеки». Містяться в цьому альбомі і записи інших почесних гостей інституту – народного депутата України Ю. Б. Ключковського, заступника Міністра юстиції Н. В. Богашевої, народного депутата України, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Академії правових наук України В. В. Костицького, представників міжнародної делегації з Швеції та інших.

Напрацьовані в Інституті громадської безпеки прямі роботи згодом реалізовувалися в Інституті кримінальної міліції під керівництвом спочатку О. М. Бандурки, а пізніше С. М. Гусарова. Це сприяло тому, що університет ставав все красивішим, його матеріальна база все більше покращувалася, і наш ВНЗ справедливо визнався флагманом не лише серед ВНЗ системи МВС, а і всіх ВНЗ України.

Безумовно, це заслуга всіх ректорів, проректорів та всього постійного й перемінного складу нашої альма-матер, серед яких у мене з'явилося багато друзів, які вчили мене азам служби в ОВС і роботі на посаді начальника інституту. Хочеться серед таких згадати полковників міліції О. М. Головка, В. А. Греченка, М. І. Іншина, В. Ю. Кікінчука, А. М. Клочка, Ю. М. Коломійця, А. Т. Комзюка, О. М. Музичука, С. Д. Сворака, М. П. Сінькевича, В. О. Серьогіна, О. Ю. Синявську, Ю. А. Холода, В. В. Яременка, колектив кафедри конституційного і міжнародного права, в якому я розпочинав свою роботу в університеті, та багатьох інших.

Не можу не згадати і підлеглих офіцерів (капітана А. Приходько, ст. лейтенантів О. Боруцького та Д. Качана), які за часів Революції Гідності не лише гідно виконували

свої функціональні обов'язки з несення служби по охороні громадського порядку, а й 1 березня 2014 р., коли сепаратистами було захоплено Харківську облдержадміністрацію, без роздумів у поза робочий час поїхали зі мною на майдан Свободи обстоювати Українську державу й показали себе в тих умовах хоробрими офіцерами, патріотами України.

Це все не забувається. Урізалось в пам'ять назавжди. І я дякую за це УНІВЕРСИТЕТУ.

Микола Іванович МАРЧУК

*завідувач кафедри конституційного і міжнародного права
факультету № 4, підполковник поліції,
кандидат юридичних наук, доцент*

УНІВЕРСИТЕТ МОГО ЖИТТЯ

Мій шлях в університеті розпочався 13 серпня 1995 року, коли вже в минулому залишилися вступні випробування, довгі години очікування удвох із батьком під тополею за другим КПП і переживання мами.

Як зараз пам'ятаю час, коли став курсантом. Тоді новенька, щойно отримана польова форма сіро-синього кольору здавалася вершиною бажань, символом нового, дорослого життя, сповненого надій і сподівань. Перше шиккування, знайомство з керівництвом курсу, розподіл на групи... І ось я повноправний курсант 103 навчальної групи. Далі були курс молодого бійця та дорога у с. Рокитне, що за 40 кілометрів від Харкова. Саме там я почав пізнавати, яке воно, курсантське життя. Згадую нашу

першу курсову пробіжку з командиром взводу С. Г. Майбородою. Ми тоді дивувалися його витривалості й умінню підбадьорити слабшого. Саме завдяки його настановам я зрозумів, що швидкість усього взводу визначається швидкістю найповільнішого бійця, тому дружня підтримка та взаємовиручка стають не просто гарним жестом, а гарантією успіху всієї групи, подекуди навіть умовою її виживання.

Уміння бути охайним і витриманим ми копіювали з нашого начальника курсу М. І. Романова, який досі є для мене еталоном офіцера: завжди підтягнутий, у напрасованій формі, одночасно вимогливий і доброзичливий. Він ніколи не ставив себе вище за нас, а завжди казав, що посада – це тимчасове явище, тоді як залишатися людиною – завдання всього життя.

Уміння працювати у групі, налагоджувати контакти – це також результати курсантських років. Зараз уже байдуже, як вони сформувалися: через спільне марширування, прибирання території, похорони недопалка чи гострі та барвисті настанови заступника начальника курсу І. І. Величка, проте саме завдяки їм я подорослішав, став людиною й офіцером.

Після випуску в 1999 році як один із кращих випускників я продовжив навчання в магістратурі університету, яка на той час тільки була створена. Саме там у мене остаточно сформувалося бажання вивчати конституційне право. Хочу згадати добрим словом тодішнього очільника кафедри і проректора О. Н. Ярмиша, який побачив у мені цю іскру до науки та запропонував приєднатися до колективу кафедри конституційного та міжнародного права. У подальшому він став моїм науковим керівником і наставником, за що я завжди буду вдячний.

Із роботою на кафедрі пов'язане все моє доросле життя. Саме завдяки мудрим настановам Ю. М. Коломійця та В. О. Серьогіна відбувалося становлення мене як професіонала, який повинен має бути готовим до будь-яких

несподіванок. Навіть свою першу лекцію я провів за дорученням завідувача кафедри Ю. М. Коломійця, яке отримав об 11 год. 52 хв. в коридорі корпусу № 3. Це була лекція з навчальної дисципліни «Державне право зарубіжних країн» на тему «Глава держави в зарубіжних країнах».

Уміння враховувати та використовувати свої недоліки та переваги я також набував разом із порадами старших товаришів. Ідею використати моє знання польської мови під час вибору теми дисертаційного дослідження подала мені Т. В. Коломієць, світла їй пам'ять... Хороша людина була чуйна та надійна.

Звичайно, бували різні моменти за час роботи, проте пам'ятаємо ми, як правило, лише хороше. У зв'язку з цим не можу оминати теплою згадкою відрядження до наших навчально-консультаційних пунктів. Першим моїм відрядженням я завдячую Т. Л. Сироїд. Саме вона запропонувала мені поїхати у відрядження «другим номером» для перевірки та захисту курсових робіт. І саме під час цієї поїздки я вперше літав на парашлані та купався в морі. Незабутні враження. Потім були відрядження до міст Керч, Маріуполь, Херсон, Мелітополь, але перше враження залишилося найяскравішим.

Сьогодні я завідувач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції. Тепер я відповідальний за колектив кафедри, за якість освіти і науки, яку ми викладаємо. Поряд зі мною працюють чесні, порядні люди — А. В. Войціховський, Т. І. Гудзь, О. С. Бакумов, О. І. Радченко, Л. Д. Варунц, О. С. Устименко, Н. О. Філіпська, Є. С. Логвиненко, Л. І. Болотова. Вони справжні знавці своєї справи, професіонали з великої букви, за що я їх поважаю, а ще за їх людяність, порядність і надійне плече.

Університет став моєю долею, моїм місцем під сонцем. І сьогодні я хочу вірити, що кращі роки, як мої так і Університету, ще попереду, що прийде час — і вже моя донька одягне погони у стінах університету, який став мені рідним.

Роман Сергійович МЕЛЬНИК,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, директор Наукового центру німецького права, директор Центру вивчення прав людини, Президент Асоціації випускників юридичного факультету, керуючий партнер ТОВ «Київський медико-правовий кластер»

**ХНУВС – МІСЦЕ, ДЕ ВСЕ ДЛЯ МЕНЕ
ПОЧИНАЛОСЬ**

У кожного є місце або подія у житті, з яким або якою пов'язується щось видатне, значиме й важливе. Таким місцем для мене став ХНУВС. Моє знайомство з ним розпочалося у 1999 р., коли він ще називався Університетом внутрішніх справ. Перше враження після Запорізького юридичного інституту МВС України, який я закінчив у тому ж році, – величезний! Велика територія, багато корпусів, десятки факультетів, сотні викладачів і тисячі курсантів.

З усім цим ще треба було познайомитися, все це треба було ще зрозуміти. Не скажу, що цей процес відбувався дуже швидко та безпроблемно. Було все. І складнощі, і непорозуміння, і, можливо, певною мірою і розчарування. Дуже гарно пам'ятаю розмову зі своєю мамою, якій я розповідав, як важко даються перші тези на конференцію; що я не знаю, з чого починати і чим їх закінчувати. Написав...)))

Пошук себе і свого призначення тривав, думаю, до моменту захисту кандидатської дисертації. Протягом цього часу я багато всього передумав. Чи правильно я зробив, що пішов до ад'юнктури? Можливо, треба було залишатися у Запоріжжі й працювати слідчим? Як я буду викладати, якщо я ніколи не мріяв, власне, про викладацьку діяльність? Чи дійсно я можу написати щось «наукове» і чи варта чогось моя кандидатська дисертація? Адміністративне право... Можливо, цивільне чи господарське було б більш цікавим?

З осені 2002 р я став старшим викладачем кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ОВС. Викладаю «Адміністративне право» та «Адміністративну відповідальність». Шукаю себе, намагаюся зрозуміти, як зробити так, щоб «адмінка» почала подобатися курсантам, бо існуючі підручники є нецікавими і незрозумілими для мене самого. Я вже мовчу про курсантів. Найбільше, що бентежило мене тоді, чому адміністративне право існує у такому вигляді, що це начебто і не право взагалі, а так, якийсь трактат про управління, який немає нічого спільного з реальним життям.

Шукаючи відповіді на ці запитання про адміністративне право, я потрапив на курси німецької мови, адже колись подумав, що було б гарно подивитися на німецьке адміністративне право. А для цього потрібна була мова. У мене часто запитують, скільки мені знадобилося часу, аби опанувати німецьку. Я відповідаю, що вчу її постійно. Ось і сьогодні вранці (березень 2019 р.) перед роботою слухав німецькою новини з Берліну. Проте тоді мені вистачило

два роки доволі інтенсивного навчання, щоб у 2004 р. отримати свою першу стипендію від Німецької служби академічних обмінів для відвідування з науковою метою німецького університету. Ним став Гьотингенський університет імені Георга Августа, де я познайомився з професором Томасом Манном, з яким товаришую до сьогодні.

І тут я маю сказати, що і начальник кафедри (В. А. Гуменюк), і мій науковий керівник (А. Т. Комзюк), і ректор університету (О. Н. Ярмиш) – усі мене підтримали у моєму бажанні поїхати до Німеччини. Це було дуже важливо та значимо для мене, адже допомога й добрі слова – це надзвичайно багато. Протягом роботи у ХНУВС я відвідував Німеччину з науковою метою ще у 2007, 2010 та 2011 рр. Я навіть не можу зараз передати словами те, наскільки важливими та значимими стали для мого наукового майбутнього ці поїздки.

Провівши в одному з найкращих німецьких університетів сукупно майже рік, я отримав унікальну можливість подивитися на адміністративне право, на підходи до його викладання, на взаємовідносини викладача та студента, на організацію життя юридичного факультету, на підходи до написання наукових праць, на роботу поліції, на студентські їдальні й ще багато на що зовсім з іншого боку. І з усього цього, поміж іншим, я зробив один важливий висновок: наука розвивається лише там і тоді, коли науковець почувається вільним від обставин, від рецензентів, від опонентів і від пануючої точки зору й усіма визнаних авторитетів.

І я зробив, як мені тоді часто казали, крок у «прірву». Я публічно відмовився майже від усіх концепцій, теорій, висновків та підручників з адміністративного права, які були підготовлені моїми попередниками, і почав «будувати» власну систему адміністративного права та його предмет. І тут знову маю сказати «дякую» ХНУВСу, його ректору проф. О. М. Бандурці та моєму науковому консультанту проф. А. Т. Комзюку за те, що моя докторська

дисертація «Система адміністративного права України» побачила світ (2011 р.). В іншому університеті цього просто не могло б статися, оскільки рівень неприйняття та несприйняття моєї наукової концепції просто зашкалював!!! Пристрасті навколо моєї концепції адміністративного права вгамувалися лише декілька років по тому, коли МОН України у підґрунтя вступних випробувань до магістратури з адміністративного права поклало саме мою концепцію та підготовлені мною на її підставі підручники із Загального адміністративного права. Сучасне українське адміністративне право «народилося» у ХНУВСі!

Важливим для мене ХНУВС є також і в тому контексті, що саме там я вперше зрозумів, що якщо ти маєш креативну, цікаву та корисну ідею, то втілити її у життя абсолютно нескладно. Головне – твоє бажання! І мені це вдалося (причому без будь-якого фінансування з боку університету). Протягом роботи у ХНУВС я започаткував роботу Юридичної клініки, реалізував спільно з колегами (О. М. Луганський, С. О. Осятинський) проект «Безпека для малих та дорослих», разом із громадськими організаціями провів декілька науково-практичних конференцій із проблематики безпеки дорожнього руху, організував науковий візит до університету групи німецьких професорів, суддів і студентів.

Звісно, що ХНУВС – це і мої друзі та колеги, з якими мене зв'язують довгі роки (1999–2012 рр.) дружби, спільних проектів і просто відпочинку.

Піднімаю свій келих за твої 25 років ХНУВСе!

Оксана Станіславівна МІРОШНИЧЕНКО,
*начальник відділу організації наукової роботи, підполковник
поліції, кандидат юридичних наук*

ЯК ПОЧИНАВСЯ МІЙ ШЛЯХ В УНІВЕРСИТЕТІ

До університету (тоді – Університет внутрішніх справ) я потрапила у серпні 1996 р. Пам'ятаю, як готувалася до вступних іспитів у бібліотеці (тоді ми ще не знали нічого про Інтернет) свого невеличкого містечка, робила вибірку юридичної літератури, а там що не книга – то автор Бандурка Олександр Маркович. Тоді я про нього нічого не знала, тільки запам'яталось колоритне прізвище. І якими же було моє здивування, що це – ніхто інший, як наш ректор, доктор наук, професор, академік, людина з багатим професійним і життєвим досвідом.

Що спонукало мене до вступу до університету? Бажання бути юристом і чомусь вабили офіцерські погони,

хоча в родині ні військових, ні міліціонерів не було. Про університет я дізналася від батьків, які дали мені першу переконливу інформацію про цей навчальний заклад. Вони навіть нагадали мені про сусідку, якій дуже личила офіцерська форма. Це теж було певним аргументом, але не головним. А вирішальними у виборі вищу були позитивні відгуки про науково-педагогічний склад, випускників і матеріально-технічну базу.

Роки навчання в університеті (юридичний факультет, магістратура, ад'юнктура) були сповнені яскравими моментами та подіями, починаючи з КМБ і закінчуючи випуском. Лише зараз замислилась, що більшу частина мого життя пов'язано саме з нашим університетом: навчання, наукова діяльність, захист дисертації, робота науковим співробітником, викладачем-методистом, старшим науковим співробітником, начальником відділу... Дуже складно виокремити одну історію чи спогад. Пам'ятаю участь у своїй першій конференції «Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності», свою першу доповідь «Візуальне спостереження». Запам'ятався кандидатський іспит зі спеціальності 12.00.07. Нас, здобувачів наукових ступенів, викликали до ректора (комісію очолював О. М. Бандурка). Ми тягнули білети й відповідали на запитання. І тут Олександр Маркович запитусь: «А хто розповість мені про походження терміну “хуліганство”?» Ми ж наперебій заходились розказувати про те, що вчили. А він каже: «Є ще невідома версія». До чого я веду – Олександр Марковичу, про родину Халіган (Хуліген) із Лондону пам'ятаю до цих пір.

Університет навчив мене цінувати кожен можливість. За весь період навчання я мала змогу навчатись у провідних учених, брати участь у науково-практичних заходах, спілкуватися з представниками ЗМІ, слідчими, адвокатами, експертами-криміналістами та представниками іноземних делегацій, навіть із тодішнім Президентом України (але це – вже інша історія).

Начальником відділу організації наукової роботи я працюю з 2009 р. У різні роки відділ очолювали доктор юридичних наук, професор Олександр Назарович Ярмиш; кандидат технічних наук, доцент Олександр Ігорович Позняков (роки життя 1951–2011); кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Олександр Миколайович Головка (нині доктор юридичних наук, професор); Сергій Олексійович Захарченко; кандидат юридичних наук, доцент Тетяна Сергіївна Кириченко; кандидат філософських наук Сергій Володимирович Форостовець.

Відділ було створено у 1997 р. шляхом реорганізації науково-дослідного та редакційно-видавничого відділу й поділу його на відповідні два. На відділ організації наукової роботи було покладено загальну організацію, координацію та контроль науково-дослідної діяльності у Харківському національному університеті внутрішніх справ.

З особливою вдячністю хочеться згадати моїх учителів, наставників і порадників, які відкрили мені шлях до науки – докторів наук і професорів, які і зараз працюють у ХНУВС. Це Анатолій Трохимович Комзюк, Олександр Миколайович Литвинов, Олександр Миколайович Музичук, Олена Юріївна Салманова. Залишилися найкращі спогади про моїх курсових офіцерів – начальника курсу Сергія Михайловича Кацалапа та його заступника Руслана Миколайовича Палія, які навчили мене самостійності, стійкості та відповідальності за власні дії. Вони були зразком для нас, майбутніх офіцерів.

Хочу подякувати рідному університету за той квиток у життя, який він мені подарував. Знання та досвід, здобуті в ньому, ведуть мене по життю, допомагаючи будувати своє майбутнє. Навіть найкращу подругу мені подарував університет.

Мої щирі вітання з ювілеєм керівництву та всьому колективу Харківського національного університету внутрішніх справ! Шановні колеги, бажаю вам міцного здоров'я, миру, благополуччя, творчих і професійних досягнень. А університету – процвітання!

Валерій Іванович МОСКОВЕЦЬ,

*кандидат соціологічних наук, доцент, у минулому –
проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ПРО МИНУЛЕ – ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО

Незабаром виповнюється 50 років, як я пов'язав своє життя з правоохоронними органами. Півстоліття – чималий термін і не лише для одного людського життя, тому зрозуміло, що мені є про кого та про що згадувати. Але зараз я хочу зосередитися лише на деяких епізодах та віхах мого життя.

У вересні далекого вже тепер, але пам'ятного 1970 р. я вступив, як заведено писати, «до лав міліції» й проходив першопочаткову підготовку у щойно створеній Міжобласній школі підготовки молодшого та середнього начальницького складу міліції УВС Харківського облвиконкому. Школа була розташована у Лісопарку, її очолював тоді майор міліції Леонід Іванович Волошук, який пізніше став

генерал-майором. Заступником із навчальної частини був підполковник міліції Ф. М. Корольов, а замполітом – майор міліції П. А. Горовий. У школі тоді навчалося 250 осіб. З ім'ям Л. І. Волощука пов'язується подальша історія розвитку міліцейської освіти на Харківщині, в Україні та СРСР. Саме завдяки його зусиллям школу було переведено на нинішню базу, і тут багато що побудовано за його безпосередньої участі.

Чому я пішов у міліцію? Як, можливо, не банально це звучить, але я завжди був принциповою людиною та виступав за справедливість і хотів, щоб це здійснювалося й у правоохоронних органах. Тут вплинув і приклад батька – Івана Денисовича, який до Другої світової війни вчився у військового училищі, брав участь у бойових діях, зокрема на Курській дузі та у форсуванні Дніпра, за що був нагороджений орденами Червоної Зірки та Вітчизняної війни, мав звання капітана, був командиром танкового батальйону і після війни, як багато хто з його покоління, ходив у військовій формі, яка привертала увагу й до певної міри зачаровувала. Слід також урахувати, що моє дитинство проходило у 1950-ті роки, і відгуки війни, військової справи у психологічному плані були дуже стійкими. Тому, очевидно, і мій рідний брат-близнюк Леонід теж став військовим – льотчиком і дослужився до звання підполковника. У цих спогадах хочу згадати й маму – Ніну Петрівну, яка була в роки війни учасником радянського партизанського руху й була нагороджена медаллю та орденом. Я вдячний своїм батькам за те, що вони зробили мене таким, яким я є, а потім доля та зустрічі з хорошими людьми «відшліфували» мій характер та дали нові знання.

Пройшовши першопочаткову підготовку, я розпочав службу постовим міліціонером Московського РВВС м. Харкова. У 1972–1974 рр. я навчався у Донецькій спеціальній школі міліції, після закінчення якої став лейтенантом міліції й подолав шлях від лейтенанта до полковника міліції. Це спеціальне звання отримав у 1996 р. Ще до цього,

у 1983 р., я закінчив Київську вищу школу міліції. У посадах просунувся від інспектора карного розшуку до начальника райвідділу міліції.

Велику роль у моєму житті та службі відіграв Олександр Маркович Бандурка. Відчуваю, що, можливо, й інші про це напишуть у своїх спогадах, але я теж хочу підкреслити, що людини такого масштабу за мисленням, знаннями й навиками організаторської роботи я ще до цього не зустрічав. Я вперше побачив Олександра Марковича, коли він тільки-но очолив Харківське обласне управління МВС у 1984 р., але ближче познайомився з ним уже в 1990 р., коли почалася кампанія передвиборча до Верховної Ради тоді ще УРСР. Тоді я працював начальником відділення у справах неповнолітніх Дергачівського райвідділу внутрішніх справ, був майором міліції. Я побачив, як він уміє працювати з людьми та переконливо виступати. Вражало головне: державницький підхід, що означав не лише врахування національного фактору, але й інтересів держави в найширшому розумінні; афористичність мови, яка свідчила про глибоку ерудицію, почуття гумору й уміння по-особливому, не так, як усі, сформулювати свою думку – зрозуміло та красиво; турбота про людей – причому не показна, на камеру чи під запис ручки кореспондента, а реальна – від маленьких, але значних для пенсіонерки справ до вирішення кардинальних проблем села – таких, як проведення газогонів тощо.

Щотижня! Саме щотижня, а не за рік – що і не снилося нинішнім народним обранцям – він як народний депутат приймав близько ста відвідувачів, беручи із собою керівників різних ланок – тих, які могли реально вирішити нагальні проблеми: начальника міліції, очільників медицини, освіти, зооветеринарної служби, рад і господарників різних рівнів. І зразу ж питання вирішувалося позитивно: кому огорожу полагодити, кому – дах, кому допомогти влаштувати дитину в дитсадок тощо. Здається, що в масштабах держави проблеми маленькі, але ж для бабусі дах –

це життя, а із загальної точки зору турбота про пересічних громадян – це і є державна політика. Згодом я познайомився з Олександром Марковичем ще ближче, намагався щось перейняти, щось запозичити з його методів роботи, вчився та вчуся у нього всьому. Вважаю, що у цьому плані мені дуже пощастило, бо я на своєму життєвому шляху зустрівся з цією видатною людиною.

Працюючи у 1990-х рр. начальником РВВС Дергачівського району, я почав співпрацювати з науковцями з Університету внутрішніх справ, був «вмонтований» у їхні наукові програми, пов'язані з роботою з молоддю, з відносинами міліції з населенням, зокрема із соціологічним аспектом цієї проблематики. Ми співробітничали з Лестерським університетом із Великої Британії. Це мало й певні позитивні практичні результати – призвело до поживлення роботи з населенням, ширшого використання соціологічної науки в роботі правоохоронних органів. Тут я познайомився з Василем Олександровичем Соболевим – чудовою людиною, знаним науковцем, який багато зробив для розвитку соціології протидії злочинності не лише в Харкові та ЗВО МВС, але й в Україні в цілому. Я знаю, що його науковими доповідями із соціології злочинності захоплювався тодішній Міністр внутрішніх справ України Ю. Ф. Кравченко, який розумів значення науки в удосконаленні роботи правоохоронних органів. Не випадково саме В. О. Соболев першим в університеті отримав звання заслуженого професора університету й одним із перших – почесне звання заслужений працівник освіти України. Багато в чому під його впливом та за його порадами я почав писати та захистив у 1999 р. кандидатську дисертацію із соціології – першим серед начальників РВВС в Україні. Опонентами у мене були М. І. Ануфрієв (заступник міністра внутрішніх справ, та В. С. Бакіров (ректор ХНУ ім. В. Н. Каразіна).

У серпні 2001 р. на пропозицію О. М. Бандурки я продовжив свою службу в Університеті внутрішніх справ на посаді проректора – начальника Інституту перепідготовки та

підвищення кваліфікації працівників органів внутрішніх справ, де пропрацював до середини листопада 2002 р. Тут мені довелося близько співпрацювати, як то кажуть, пліч-о-пліч з Анатолієм Миколайовичем Ключком. Я побачив, яка це щира, дисциплінована та толерантна людина, на яку можна покластися у будь-якій справі. Я завжди знав, що він ніколи не підведе. Він добре знає свою справу, багато зробив для розвитку Юридичного ліцею.

Із листопада 2002 по листопад 2005 р. я перебував на посаді проректора по роботі з персоналом. Тут мені довелося ближче познайомитися з Олександром Назаровичем Ярмишем, який спочатку був першим проректором, а згодом ректором (у 2003–2005 рр.) університету. Саме за його керування університет отримав свою сучасну назву – Харківський національний університет внутрішніх справ. Не припиняю дивуватися та вражатися талантам і здібностям цієї людини. Широка ерудиція, глибокі знання з права, вміння спілкуватися з людьми, причому в різних ситуаціях, неабиякий ораторський талант.

Значним авторитетом для мене у кадрових, та й у життєвих питаннях був і залишається Василь Юрійович Кікінчук – справжній професіонал своєї справи. Серед кращих співробітників відділу по роботі з персоналом у ті часи хотів би відзначити С. П. Чепелу – компетентного та відповідального працівника. Нам вдалося відновити роботу кадрової й атестаційної комісій, було докладено значні зусилля до кращого відбору та підготовки кадрів до університету.

У 2010 р. я був призначений на посаду проректора – директора ННІ ПМК. Тут на мене чекала дещо інша робота – з виховання студентської молоді, набору до інституту, де навчання йшло за рахунок коштів юридичних і фізичних осіб. В інституті мені довелося тісніше спілкуватися з викладачами та студентами. Відзначаю, що і моя донька Наталя, і син Олександр свого часу закінчили наш університет.

Я не замикався у своєму кабінеті, а, як то кажуть, «ішов у народ»: мав бесіди із завідувачами кафедр (і не лише на нарадах) з провідними професорами, методистами, старостами груп і пересічними студентами. Вони досить охоче ділилися своїми турботами та проблемами, якщо такі були, надавали пропозиції щодо поліпшення навчання. Спільними зусиллями ми відбудували та розбудували корпус університету на вул. Проскури 1А, де ще до Другої світової війни розміщувалася школа НКВС. Велику увагу я намагався приділяти підвищенню якості навчання, читанню лекцій, створенню спеціалізованих аудиторій. Тоді кожна кафедра (а їх було спочатку 13) мала кілька своїх спеціалізованих аудиторій, оснащених мультимедійними засобами.

Серед завідувачів кафедр я хотів би відзначити Володимира Анатолійовича Греченка, якого я знав і раніше, але тепер познайомився ближче. Студенти під час опитувань згадували його як прекрасного лектора, а я знав його ще як фахівця з історії поліції та міліції. Хочу згадати також зі вдячністю про співпрацю багатьох співробітників факультету, зокрема В. М. Струкова, Л. О. Шевченко, В. А. Кройтора, О. В. Тягла, Є. В. Ковальова, О. П. Гетманець, І. П. Рущенка та інших, які були і є яскравими особистостями, знаними вченими та педагогами. У кожного з них була своя «родзинка», вони мали глибокі знання у своїх сферах науки й освіти, і я не соромився у них щось перейняти та дізнатися.

У наступні роки мені довелося працювати під керівництвом генерал-полковника міліції Сергія Миколайовича Гусарова. Це досвідчена, вимоглива людина. Здається, що він бачить людей наскрізь. Вражали такі його якості, як цілеспрямованість, наполегливість, уміння сформулювати завдання та мобілізувати людей на його виконання. Саме вони дозволили йому зробити те, що багатьом було не до снаги – подолати шлях від лейтенанта до генерал-полковника.

У 2015–2019 рр. університет очолював Валерій Васильович Сокурєнко. У його діяльності імпонувало вміння бачити головне, довіряти людям, виваженість, почуття нового, поєднання гуманності та вимогливості. За його плечима – значний досвід роботи на різних посадах, і цей досвід та набуті навички та знання він плідно використовував на своїй посаді, розбудовуючи та розвиваючи університет, який досягає нових обріїв.

Нещодавно на посаду ректора призначено Дмитра Володимировича Швеця. Упевнений, що він продовжить краще в діяльності своїх попередників, і до ювілею університету ми підійдемо з новими здобутками. Першим проректором став Сергій Миколайович Бортник, який уже має значний досвід керівництва підрозділами університету. Імпонує те, що він, як і я колись, починав свою службу в правоохоронних органах з рядового міліціонера.

Чимало років мені довелося працювати в «одній упряжці» з Олександром Миколайовичем Головком, якого я завжди цінував за гострий розум, вміння формулювати завдання та реалізовувати їх. Вважаю його також видатним і в науковому плані. Він здобув дві вищі освіти, зумів швидко перекваліфікуватися в правознавця, стати талановитим управлінцем. Я в захваті від його почуттям гумору, знанням класичної літератури та кіно. Здається на кожний випадок у нього були готові цитата або афоризм.

До когорти елітного корпусу університету зараховую й Михайла Юрійовича Бурдіна, який подолав шлях від начальника кабінету кафедри до проректора, професора та доктора наук, полковника поліції. Я вперше з ним близько познайомився під час нашої спільної роботи в приймальній комісії університету і вже тоді подумав, що у цієї людини є значні перспективи. І сьогодні я задоволений, що не помилився у своєму передбаченні.

І ще про одну людину мені хотілося б згадати. Останню за чергою, але не останню за значенням. Це Ірина Василівна Щербакова – начальник відділу зв'язків

з громадськістю. Її душевність, людяність, професіоналізм та оперативність у роботі завжди вражали й приводили мене у захват. Багато в чому саме завдяки їй я став членом Спілки журналістів і пишаюся цим своїм досягненням.

Зростав університет, із ним зростав і я. Ціла галерея хороших і талановитих людей пройшла перед моїми очима, поки я згадував та записував ці спогади. Звичайно, фізично неможливо відзначити тут усіх – для цього довелося б переписати штатний розпис університету і не за один рік. Я поважаю багатьох працівників нашого ВНЗ, люблю сам університет, хочу, щоб його бренд цінувався й шанувався, щоб ми всі зростали та діяли, як писав колись поет:

*І рости, і діяти нам треба.
Так, щоб аж гриміло з краю в край.
Угорі над нами неба, неба,
А кругом простори, хоч співай.*

Так написав Павло Тичина рівно 70 років тому, якраз у рік мого народження.

Олександр Миколайович МУЗИЧУК,

*декан факультету № 1, полковник поліції,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України*

СПОГАДИ ВІД РОВЕСНИКА АЛЬМА-МАТЕР У ЙОГО УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СТАТУСІ

Мені, з одного боку, почесно та приємно, з іншого — вкрай відповідально ділитися спогадами, оскільки я є ровесником університету саме в його університетському статусі. У 1994 р. я, уродженець м. Ківерці Волинської області, вперше переступив поріг нашого навчального закладу, ставши курсантом слідчо-криміналістичного факультету.

Пригадую, як звертаючись до першокурсників, серед яких 25 років тому був і я, Олександр Маркович Бандурка сказав, що серед нас стоять майбутні керівники слідчих підрозділів, райвідділів, управлінь та головних управлінь областей та апарату МВС України, кандидати й доктори наук, як приклад навів власний досвід кар'єрного

зростання, приклади професійної діяльності тощо. Ці досить переконливі слова я проніс через курсантські роки, вони стали не лише мрією а й принципом моєї подальшої служби, вірою в те, що відданість справі, чесність і порядність – необхідні складові службової діяльності правоохоронця.

Я закінчив університет з відзнакою у 1998 р., отримавши спеціальне звання «лейтенант міліції». Мрія займатися викладацькою та науковою діяльністю здійснилася завдяки ректору О. М. Бандурці та проректору П. І. Орлову, на пропозицію яких щодо зайняття викладацької посади я без вагань одразу ж погодився. Я працював на посадах викладача кафедри адміністративного права, викладача кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ОВС, наукового співробітника, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника та начальника науково-дослідної лабораторії з розроблення законодавчих та інших нормативно-правових актів. Із 2011 р. і до сьогодні я обіймаю посаду декана слідчого факультету.

Я вдячний долі, що основні мої здобутки пов'язується саме з Харківським національним університетом внутрішніх справ, із містом Харків, у якому я одружився, виховую двох синів, старший із яких, до речі, також навчається у нашому університеті, де я захистив спочатку кандидатську (2003 р.), а – пізніше докторську дисертацію (2010 р.), отримав учене звання «професор» (2013 р.) та почесне звання «заслужений юрист України» (2016 р.) і, мабуть, головне – знайшов колектив тих однодумців, з якими спільно продовжуємо творити історію одного з найперших відомчих навчальних закладів системи МВС України.

За роки роботи в ХНУВС я опублікував понад 200 наукових і навчально-методичних праць, із яких 170 – науково-практичного та 30 – навчально-методичного характеру. Під моїм керівництвом підготовлено та захищено 5 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук і

30 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

За роки функціонування університету з його стін вишло більше п'ятдесяти тисяч випускників, які успішно працюють на посадах слідчих, оперативних працівників, прокурорів і суддів у різних регіонах України, значна їх кількість обіймає керівні посади в Національній поліції України, а також в інших органах державної влади та місцевого самоврядування. Щороку відбуваються зустрічі випускників, фотокартки найкращих з яких розміщено на дошці «Випускники – наша гордість». Варто відзначити, що десять керівників слідчих управлінь головних управлінь Національній поліції України в областях є випускниками слідчого факультету ХНУВС, іще два випускники – обіймають керівні посади у Головному слідчому управлінні Національної поліції України (М. С. Цуцкірідзе, О. В. Ковтун), а один із випускників слідчого факультету, Г. В. Остафійчук, очолює Головне слідче управління СБУ України. Випускники ХНУВС працюють на посадах суддів у Верховному суді (В. М. Бевзенко), очолюють управління СБУ в Харківській (А. В. Носач) та Сумській областях (В. В. Косинський). Більше п'ятидесяти наших випускників, які навчалися у статусі курсанта, отримали науковий ступінь доктора юридичних наук, що ще раз підтверджує високопрофесійний рівень як науково-педагогічного складу університету, так і його випускників. Двоє випускників обіймають посади проректорів (М. Ю. Бурдін, С. О. Кузніченко), троє є деканами Харківського національного університету внутрішніх справ (О. М. Музичук, А. С. Колотік, О. В. Синегубов), а Микола Іванович Іншин, який, до речі, також у 2010 р. був начальником навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства і дізнання, у 2017 р. був обраний академіком НАПрН України. Вісім випускників очолюють кафедри Харківського національного університету внутрішніх справ (О. І. Безпалова, Ю. М. Жорнокуй, О. Л. Зайцев,

О. М. Литвинов, М. І. Марчук, К. Ю. Мельник, О. А. Моргунов, О. Ю. Прокопенко). П'ятеро з випускників університету, які носили курсантські погони, стали генералами, троє з них очолюють головні управління МВС України в областях (О. М. Богомол, Ю. В. Педос, В. В. Голобуш), а ще один полковник поліції Вадим Анатолійович Троян, є заступником Міністра внутрішніх справ України.

Пригадую, як на одному із засідань робочої групи з підготовки проекту Концепції розвитку Національної поліції України один із керівників поставив під сумнів якість підготовки фахівців вищими навчальними закладами системи МВС України. Як патріот вищої відомчої освіти Олександр Маркович Бандурка влучно зауважив, що переважна більшість присутніх у залі і є випускниками як ХНУВС, так і інших вищих відомчих навчальних закладів системи МВС, які сьогодні займають високі посади на всіх рівнях управлінської вертикалі Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції України, що наглядно вказує на якість саме відомчої освіти.

Набувши практичного досвіду, частина випускників перейшла на роботу до інших правоохоронних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування, деякі з них є відомими адвокатами, інші очолюють юридичні корпорації та компанії, зокрема зарубіжні.

Значну увагу висвітленню професійного шляху та кар'єрного зростання випускників університету приділяю не випадково, оскільки саме випускники є свідченням якості професійної підготовки будь-якого навчального закладу, а їх адаптація до служби та професійні успіхи – запорукою впевненої конкурентоспроможності ХНУВС у справі підготовки правоохоронців.

Неодноразово курсанти нашого університету були переможцями всеукраїнських і регіональних олімпіад із права, творчих конкурсів із юридичної тематики. Варто пригадати і неодноразові перемоги команди КВК «Харківські менти» (капітан команди – Олександр Пугачов), перемоги команди

з міні-футболу, перемоги баскетбольної, волейбольної та багатьох інших команд університету, свідченням чого є численні нагороди. ХНУВС пишається своїми спортсменами, серед яких майстри та кандидати в майстри спорту, багаторазові переможці міжнародних і всеукраїнських змагань (Євген Чорнобровцев, Дмитро Солодков, Роман Кутас, Юлія Щербина, Тогрул Казимов, Богдан Лукін, Владислав Реднев, Олена Гур'єва, Денис Курдінов та інші).

Провідне місце у підготовці висококваліфікованих кадрів завжди відводилось науково-педагогічному персоналу. Прізвища таких корифеїв юридичної науки, як О. М. Бандурка, А. Б. Блага, Т. Г. Борозняк, В. С. Венедіктов, А. Ф. Волобуєв, В. Я. Гоц, С. М. Гусаров, Н. О. Гуторова, В. П. Ємельянов, Є. О. Желєзов, Т. В. Каткова, Г. К. Кожевніков, Ю. М. Коломієць, А. Т. Комзюк, В. А. Кройтор, В. М. Куц, О. В. Марцеляк, П. І. Орлов, І. М. Погрібний, В. Д. Пчолкін, О. Ю. Салманова, В. П. Севостьянов, В. О. Серьогін, С. В. Слінько, А. Ю. Стеценко, О. М. Телегеєнко, В. М. Тertiшник, В. М. Трубніков, В. Б. Харченко, Р. Б. Шишка, М. Г. Щербаковський, О. О. Юхно, Ю. П. Янович, О. Н. Ярмиш завжди залишаться у серцях їх учнів – випускників університету. Вічна та світла пам'ять науковцям-юристам, які на превеликий жаль пішли з життя (О. К. Безсмертний, В. І. Гаєнко, Л. М. Давиденко, О. О. Погрібний, О. А. Пушкін, М. В. Салтевський), але залишили після себе цілу плеяду науковців і багато наукових і навчальних видань.

Харківський національний університет внутрішніх справ завжди був та залишається кузнею кадрів для провідних вищих навчальних закладів України: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підтвердженням чого є значна кількість докторів і професорів, які нині працюють у цих та багатьох інших вищих закладах освіти.

Дисциплінованість, повага до служби й форменого одягу, виконавча дисципліна прищеплювались завдяки наполегливій та повсякденній праці начальників курсів М. І. Городиського, А. М. Кушнерука, В. М. Меланкова, А. М. Клочка, В. Я. Шубеніна, М. П. Сінкевича, Р. М. Палія, Л. М. Явдошенка, І. С. Тополі, С. В. Мішуріна, М. І. Романова, Ю. В. Кирилишина, С. Г. Варнавського, С. В. Секонова, С. М. Кацалапа, О. І. Дулова, Є. А. Руднева, Б. П. Сінкевича, В. П. Сагайдачного, С. В. Максименка і С. С. Севрюкава, яких з повагою згадують і завжди запрошують на зустрічі випускників їх вихованці.

Пишається університет своїми здобутками у науково-дослідній сфері, завдяки яким вирішуються важливі проблеми у правоохоронній сфері. Науково-педагогічний склад Харківського національного університету внутрішніх справ бере активну участь у законотворчій діяльності. Основним напрямом діяльності у цій сфері є взаємодія з Комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України. Окрім власне законотворчої роботи, науковий і науково-педагогічний склад Харківського національного університету внутрішніх справ бере активну участь в удосконаленні нормативно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України.

Суттєву роль у вирішенні актуальних питань діяльності правоохоронних органів відігравали науково-дослідні лабораторії, однієї з яких – науково-дослідній лабораторії з проблем кадрового забезпечення (пізніше – з розроблення законодавчих та інших нормативно-правових актів) – я вдячний за прищеплення вмінь і навичок науково-дослідної діяльності. Слова вдячності висловлюю також своєму науковому керівникові Анатолію Трохимовичу Козмюку за принциповість, вимогливість і професіоналізм як керівника та консультанта під час написання мною спочатку кандидатської (2003 р.), а згодом і докторської (2011 р.) дисертацій.

Потужними та відомими є наукові школи університету, керівниками яких є доктори наук: О. М. Бандурка, С. М. Гусаров, О. В. Землянська, А. Т. Комзюк, О. Н. Ярмиш, В. П. Ємельянов, О. М. Литвинов, К. Ю. Мельник, В. В. Шендрик, О. О. Юхно та автор цих спогадів.

Окреме та важливе місце в ХНУВС приділялось й приділяється нині роботі органів курсантського самоврядування, виховній та волонтерській роботі та патріотичному вихованню.

Організаційна, навчально-методична, наукова й виховна робота в університеті здійснювалась і продовжує здійснюватись у тісній взаємодії з практичними підрозділами, що є одним із напрямків практичної спрямованості освітнього процесу.

Наявний аудиторний фонд, спальні приміщення, місця відпочинку та дозвілля, які облаштовувались курсантами та студентами ХНУВС протягом багатьох років, відповідають IV рівню акредитації нашої ВНЗ.

Завершуючи стислий опис 25-річної роботи та навчання в університеті хочу подякувати О. М. Бандурці, О. Н. Ярмишу, С. М. Гусарову, В. В. Сокурєнку, проректорам і керівникам факультетів різних років та їх заступникам, ветеранам факультету, курсовій ланці, завідувачам кафедр і всьому науково-педагогічному складу, методистам, інспекторам та лаборантам і випускникам факультету за сумлінне ставлення до виконання функціональних обов'язків, відданість справі, високий професіоналізм, ініціативу та наполегливість щодо підготовки висококваліфікованих юридичних кадрів. А рідній альма-матер – Харківському національному університету внутрішніх справ –

МНОГАЯ ЛІТА !!!

Ірина Вікторівна ПАНОВА,
*завідувач кафедри правоохоронної діяльності
та поліцейстики факультету № 6,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЯК ЦЕ БУЛО

Неспішно йду чистими, доглянутими алеями, навкруги квіти, поруч проходять репетиції студентів до випуску, лунає музика, дівчата та хлопці кружляють у танку. І поринаю у свої студентські роки і спогади.

1 вересня 1997 року, величезний натовп, з трибуни виступає ректор О. М. Бандурка, вітає зі святом. Розпочався навчальний рік, у минулому вступні екзамени, попереду навчання, починається студентське життя, з відгуків старших товаришів, одночасно важливе, цікаве та веселе.

Мій факультет називався «факультет права та підприємництва» та мав господарсько-правову спеціалізацію, на відміну від інших факультетів університету. Із часом факультет зазнав багатьох трансформацій, переїздів і

перейменувань: «права, економіки та соціології», «права та масових комунікацій», «факультет № 6». На той час його очолював В. Б. Харченко, пізніше С. Ю. Романов, В. П. Грובה, І. О. Панов, В. І. Московець і зараз О. В. Синегубов.

Перший рік навчання в університеті є одним із найскладніших, проте саме він найбільше запам'ятався. Пам'ятаю, як ми були не обізнані з територією, постійно плутали аудиторії, шукали бібліотеку, знайомилися з одногрупниками, намагалися запам'ятати назву групи. Уже з перших днів почалися лекційні заняття, найскладніше було звикнути до їх тривалості: безкінечні одна година двадцять хвилин на одному місці. Ми вчилися сприймати інформацію по-новому, швидко занотовувати кожне слово викладача. Мені дуже пощастило навчатись у тоді ще Університеті внутрішніх справ, де панує культ знань, працюють справжні фахівці, які й сьогодні допомагають кожному створити себе в майбутньому, до своєї роботи ставляться творчо та відповідально. Пам'ятаю один кумедний випадок. На лекції з історії України хлопці-студенти весь час гомоніли та заважали проведенню заняття. Тоді професор звернувся до них з питанням: «Хлопці, а ви знаєте, що їли та пили козаки?». Запанувала повна тиша, і професор почав розповідати цікаву історію. Навіть через багато років після випуску з університету на зустрічах одногрупників хтось згадує: «А пам'ятаєте Греченка Володимира Анатолійовича та історію з козацькими напоями?». І майже кожен дослівно її переповідає, хоча минуло більше 20 років.

Навчання в університеті подарувало мені безліч вражень, цікавих знайомств, дозволило пліч-о-пліч працювати з неймовірними людьми, на яких і сьогодні хочеться рівнятися. Нас навчали найкращому найкращі. Кимось захоплювалися та слухали із задоволенням, когось боялися, але дуже любили і з нетерпінням чекали наступного заняття. Ми вчилися у тих, кого любимо, саме тому нам було цікаво і ми хотіли навчатися.

Я пам'ятаю свою першу курсову роботу. Відчувала тоді себе «видатним» науковцем, адже провела в бібліотеці не один день і перечитала, як мені здавалось, величезну купу книг. Я тоді навіть гадки не мала, що саме наука стане моїм покликанням і справою всього життя.

На факультеті я була відповідальною студенткою, зі своєю точкою зору, чітко виявленою позицією, можливо, занадто балакучою та з бажанням запам'ятатися. Імовірно, тому я й була старостою групи. Саме тоді і розпочалася моя активна участь у житті університету. Насправді мені надзвичайно пощастило з групою: всі були такі різні, але нас об'єднували спільні інтереси, навчання, дозвілля. Навчання в університеті дало можливість кожному з нас розкрити свої здібності, таланти, а після закінчення вищу розпочати кар'єру бізнесменів, адвокатів, нотаріусів, суддів Верховного Суду.

В університеті ми мали можливість різнобічно розвиватися не лише на своєму факультеті. Постійно проводилися студентські олімпіади, круглі столи, засідання наукових гуртків. Під час навчання я була активною учасницею студентського дозвілля, ми з користю проводили вільний від занять час, разом із групою організовували різні культурні заходи. Особливо всі любили день факультету, який святкувався в жовтні. Це були перші в житті так звані корпоративи. Кожного року ми збиралися напередодні та прикрашали приміщення факультету власноруч намальованими плакатами, кульками тощо. Треба віддати належне керівництву за підтримку студентського духу факультету. На жаль, із плином часу та зміною керівництва традиції були втрачені, хоча дуже сподіваюся, що традицію святкування дня факультету відновлять, адже це дозволяло студентам відчувати приналежність до єдиного великого організму під назвою «Харківський національний університет внутрішніх справ». Не зайве це і для викладачів, щоб вони мали можливість поспілкуватися зі студентами в неформальній обстановці та відчувати себе колективом.

А потім були навчання, навчання, навчання та, нарешті, довгоочікуваний випускний рік. Він минув швидко, ми отримали дипломи й готувалися йти кожен своєю дорогою. Я вирішила продовжити навчання і вступила до магістратури університету, яку на той час очолював С. О. Кузніченко. Навчання в магістратурі було іншим, ніж у студентські роки, переважна більшість слухачів були колишніми курсантами з власним баченням життя: хтось пішов працювати, хтось одружився, в чому я не стала виключенням, деякі народили дітей, а деякі так і продовжили відпочивати на вечірках, намагаючись насолодитися кожною хвилиною свого студентства. Тоді магістратура мала інше спрямування – педагогічне. Саме тоді я зрозуміла, що хочу навчати інших, набувати знань і передавати їх наступним поколінням. Я обрала свою професію.

Я дуже вдячна своїм викладачам, науковому керівникові Анатолію Трохимовичу Комзюку, які допомогли мені зайняти чільне місце серед них, знайти улюблену справу. Часто згадую своїх друзів-колег, з якими разом писали перші наукові статті, здавали перекладені «тисячі знаків» з іноземної мови, захищали дисертації, і навіть коли життя розвело нас різними містами та країнами, ми пам'ятаємо один одного. Мені неймовірно приємно, що доля звела нас у цьому університеті.

Минув час, змінилося моє життя, та й університет не перестає розвиватись. Я продовжую йти уквітчаною алеєю університету, посміхаюсь, вітаюсь із колегами та студентами. Поспішаю до аудиторії, де на мене чекають ВОНИ – ті, ким колись була я сама.

Вікторія Анатоліївна ПЕРЦЕВА,
*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства факультету № 2*

ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЇ

Хтось ще в юності розуміє, чого хоче, і свідомо рухається рейками «університет – практика – робота». А когось ведуть ті самі незбагненні шляхи, які неможливо заздалегідь прорахувати й передбачити.

Та й у професії кожен облаштовується по-своєму. Для одних вона стає покликанням на все життя, для інших – роботою на кілька років, із квапливим формулюванням «більше ніколи».

Рівно 25 років тому я тремтіла, як, вибачте за банальність, жовтневий листочок на дереві. Тремтіла від невпевненості, збудження, радості, передчуття. У мене були всі почуття водночас, крім страху. Мені потрібно було довести всьому світові (батькам, однокурсникам, колишнім викладачам), що я отримала визнання як викладач вишу. Рівно

25 років тому відбулася не просто моя перша в житті лекція, а лекція в одному із провідних вищих навчальних закладів України. І це була лекція в нашому університеті (тоді Харківському інституті внутрішніх справ).

Я, здається, завжди мріяла про професію викладача й завжди була палкою прихильницею читання. Тому вибір філологічного факультету Харківського педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди був свідомим і легким.

Улітку 1994 р. я захищала диплом і складала останній державний іспит, склала на «відмінно», але це нічого не змінювало. Знайти роботу було важко, але вкрай потрібно, тому що сім'я «не шикувала»: мама працювала в університеті імені В. Н. Каразіна, брат закінчував школу, і всі залежали від зарплати мого батька, співробітника МВС.

Після іспиту розговорилося з одним із членів екзаменаційної комісії, своїм викладачем – Ігорем Віталійовичем Чорним про плани на майбутнє. Оскільки із «червоним дипломом» я мала право не йти працювати в школу й шукати роботу самостійно, я не поспішала, міркувала. Я розповіла йому, що поки що розмірковую, хочу влітку влаштуватися на тимчасову роботу, щоб випробувати свої сили й попрактикуватися. Я б могла сказати, що робила це все лише заради професії, але це буде неправда. Люди від природи не запрограмовані на святу безкорисливість. Лише святі. Я також не є святою, і ніколи нею не була. Мені хотілося вирізнитися, і щоб мій голос почули, тому що, якщо говорити тихо та спокійно, розчинишся у багато-голосному натовпі. А я, між іншим, стовідсоткова українка – у нас не існує напівтонів... І така можливість з'явилася. Вдалось влаштуватись на погодинну роботу до приймальної комісії з української/російської мови (перевірка творів) Харківського інституту внутрішніх справ. Ігор Віталійович здивувався і сказав, що теж чув про цей навчальний заклад і навіть планує туди згодом перейти: «Може, будемо ще працювати разом. Ви ж із “міліцейської сім'ї”...»

Робота в приймальній комісії мені сподобалася: чудовий колектив на чолі з доцентом Олександром Семеновичем

Левашовим, дисципліна й організованість. Мимохідь почувла про плани керівництва щодо розширення штату викладачів і нових дисциплін, які будуть вводитися із початку навчального року. І, згадавши про плани І. В. Чорного, я вирішила теж ризикнути.

Співбесіда з ректором Олександром Марковичем Бандуркою була хвилюючою й цікавою. Важко було стримати тремтіння в голосі, розповідаючи про себе та свої плани. Однак природне почуття такту й ерудиція мого співрозмовника допомогли мені заспокоїтися і, мабуть, викликати довіру в мені, вчорашній студентці. Порадившись зі своїми помічниками, проректорами Павлом Івановичем Орловим та Олександром Назаровичем Ярмишем, ректор дав свою згоду. Єдиною умовою з його боку було якомога швидше визначитися з колом наукових інтересів і захистити дисертацію.

А в грудні 1994 р. я стала лейтенантом міліції. Пам'ятаю ці неоднозначні й скрутні 90-ті роки. Виживати було складно. А мною тепер дуже пишалася сім'я, називаючи «годувальницею», тому що, крім зарплати, я як співробітниця міліції отримувала продуктові «пайки» й допомагала родині впоратися із дефіцитом і банальною відсутністю можливості купити необхідні продукти.

Неможливо без вдячності й душевного тепла згадати всіх тих, хто по-батьківськи допомагав мені, зовсім юній, у перші роки моєї роботи: це Анатолій Іванович Загорулько, Анатолій Олександрович Савченко, Ігор Митрофанович Погрібний, Леонід Олександрович Зайцев, Олександр Григорович Зіберов, Юрій Олексійович Прокопенко, Сергій Миколайович Волков, Катерина Михайлівна Даниленко. Усі вони належали до так званої «старої гвардії», яка не з чуток знала про всі труднощі міліцейської служби. І я, донька міліціонера, намагалася бути гідною звання офіцера.

У лютому 1999 р. я захистила кандидатську дисертацію. І знову із вдячністю згадую наш університет, тому що в ті складні 90-ті роки тільки тут я змогла отримати

відрадження до Петербурга до архівів Пушкінського Дому, необхідні мені для наукової роботи. Коли директор Пушкінського Дому прочитав мої супровідні документи, він, вийшовши зі свого кабінету, потиснув мені руку та сказав, що приємно здивований і захоплений, що в українському «міліцейському» виші не тільки займаються настільки серйозними літературознавчими дослідженнями, а й підтримують молодих учених.

Отже, я стала викладачем перспективного навчального закладу, подолавши шлях від фактично асистента до доцента. Це були насичені 25 років, сповнені працею й творчістю, зустрічами з дивовижними людьми, спілкуванням із колегами, курсантами та студентами.

Працюючи на кафедрі, я спочатку проводила семінари, а згодом читала лекції з історії світової й української культури для курсантів перших курсів. Навантаження «горлове» – робота важка, але й загартування дає справжнє. Після поточних лекцій страх перед великою аудиторією зник, та й загалом це хороший вишкіл для лектора. Ця робота навчила мене терпінню. Навчила сприймати людей неупереджено. І дала зрозуміти, що не можна навчити чогось людину, яка зовсім цього не хоче.

Зараз я оцінюю весь свій викладацький досвід як дуже неоднозначний. Не знаю, наскільки важливо, що в мене була саме педагогічна освіта. Можливо, з одного боку, це мені допомогло, але з іншого – знадобився час, щоб відійти від стереотипів. Адже курсантське та студентське життя відрізняються одне від одного, а надто для мене, випускниці «факультету наречених», потрапити до вишу, де в ті роки 90 % курсантів – це хлопці, третина з яких після служби в армії, тобто мої однолітки. Із тремтінням і хвилюванням я згадую свою першу лекцію, яку довелося читати слухачам заочного відділення... Коли я побачила, що мені треба проводити заняття перед людьми, які вдвічі старші за мене, та ще й з «майорськими» погонами на плечах, то відчула, як підкосилися ноги. На все

життя запам'ятала мудрі слова тодішнього начальника заочного факультету – Анатолія Івановича Загорулька: «Коли перестанеш думати про себе – тоді мине й хвилювання. Хвилювання – це думки про те, як ти зараз виглядаєш. Коли спрямовуєш увагу на слухачів, на матеріал, щоб усі очі дивились на тебе, про себе вже не думаєш».

Складним виявилось розставання з рідною кафедрою (вона у 2011 р. була реорганізована й об'єднана з трьома іншими) – для мене це було гніздо. Дивовижні люди увесь цей час оточували й сформували мене як викладача та вченого – Володимир Анатолійович Греченко, Ігор Віталійович Чорний, Ігор Альбертович Логвиненко, Анатолій Миколайович Нелюба, Віктор Анатолійович Режко, Катерина Михайлівна Даниленко, нині покійна Тетяна Василівна Коломієць. Перераховую прізвища, оскільки від них я отримала знання, секрети майстерності та непохитний моральний стрижень.

Професор Володимир Анатолійович Греченко був не лише моїм першим начальником, але терплячим і мудрим наставником, адже всі інші члени моєї кафедри, його підлеглі, були вже досвідченими викладачами й науковцями. Я ж тільки вчилася. Кілька справді доленосних ролей відіграв у моєму житті за ці 25 років роботи у ХНУВС професор Ігор Віталійович Чорний. Саме з його легкої й далекоглядної підказки я почала працювати в нашому університеті. Згодом він став моїм науковим керівником і тепер є завідувачем моєї кафедри. І хоча ми, страшно уявити, знайомі 30 років, все одно він залишається моїм Учителем, тому що продовжує вірити в мене навіть тоді, коли я сама сильно сумніваюся у своїх силах. І це ще раз підтверджує, що доля знайомить нас із тими людьми, які допомагають нам прийняти важливі рішення.

Минуло лише 25 років, але насправді, як кажуть, пройшло «три мільйони курсантських життів». Зараз мої колишні курсанти обіймають у нашій державі й в університеті високі посади, очолюють кафедри, відділи та лабораторії,

захистили докторські дисертації. І це так приємно! Бо успіх моїх колишніх курсантів спонукає й мене продовжувати свою справу та розвиватися самій, щоб поділитися своїми знаннями, залишатися «на гребені хвилі» й домогтися реальних результатів своїх зусиль.

Чверть століття – це не лише приємні спогади, а й драматичні... Хвороби й смерть учать нас по-справжньому цінувати життя й оголюють істинність людських відносин. І в цьому я теж переконалася за роки своєї роботи в нашому університеті. Так сталося, що в 2016 р. я отримала серйозну травму, і лікарі не давали жодних позитивних прогнозів на подальше нормальне життя й тим більше про можливість займатися викладацькою діяльністю, яка передбачає пересування. Найстрашніше перебувати на дні відчаю, коли зачепитися взагалі нема за що. Розуміючи, що сама я не впораюся, я зважилася зателефонувати Ірині Василівні Щербаковій, з якою знайома ще зі студентських часів, і запитати поради. Через 10 хвилин мені зателефонував проректор Анатолій Миколайович Ключко й сказав фразу, яку я пам'ятатиму завжди: «Ви не одна. Ми Вас не кинемо...». І мене не залишили. Мені допомагали всі: і наш ректор Валерій Васильович Сокуренько, і декан нашого факультету № 2 Сергій Миколайович Бортник, і моя улюблена кафедра, і викладачі, і курсанти, і випускники. Мені важко уявити, скільки людей було задіяно, скільки витрачено зусиль і часу, щоб я отримала можливість зробити складну операцію, пройти курси реабілітації й повернутися до університету, щоб займатися улюбленою справою. Дякую за підтримку!!! І тим, із ким я працюю зараз, і тим, хто був зі мною ще тоді, у 1994 р., коли зовсім нічого не було, крім юнацьких ілюзій.

25 років – це ціле життя, і так вийшло, що ці роки становлення й розвитку нашого університету прямо пов'язані з моїм становленням і розвитком як людини, викладача, науковця. І я вдячна долі за те, що впродовж чверті століття змогла займатися улюбленою справою! Хтось скаже, що пафосно, але, мені здається, можна.

Ирина Павловна ПОСЕЛЮЖНАЯ,
*заведующая учетно-материальным отделением
отдела финансового обеспечения и бухгалтерского учета*

ЖИЗНЬ, СВЯЗАННАЯ С УНИВЕРСИТЕТОМ

В октябре 1978 года я поступила на работу в школу подготовки младшего и среднего начсостава милиции УВД Харьковского облисполкома на должность машинистки. Мне было 18 лет. Через год я поступила в Харьковский инженерно-экономический институт на вечернее отделение. Я днем работала в машбюро, а вечером училась в институте. Начальником Школы милиции, как ее тогда называли, был Леонид Иванович Волошук. Территория школы была небольшая, зданий было всего два – административный корпус и общежитие со столовой, а также гаражи. Я помню, как на субботнике в апреле месяце 1979 г. мы сажали розы в розарии (там, где сейчас Венский фонтан), которые Л. И. Волошук сам привез из Донецка. Розы были отборные, большие, и, когда мы

выходили в перерыв, чтобы посидеть на лавочке, то запах от них был изумительный и наполнял весь скверик. Также привозили луговой дерн кусочками и застилали им весь скверик перед административным корпусом, потом там курсанты находили очень много грибов.

А тем временем Школа милиции преобразовывалась, и в 1982 г. На её базе образовался Спецфакультет МВД по подготовке сотрудников милиции для дружественных стран, а именно для республики Афганистан. Я от имени Спецфакультета МВД встречала курсантов из Афганистана с хлебом-солью на нашей украинской земле. Помню, к нам приезжал военный атташе республики Афганистан, его мы тоже встречали хлебом-солью. Надо было видеть этих афганских ребят – разношерстных и несобранных, какими они приезжали к нам, и какими они становились серьезными и вышколенными, с багажом знаний после окончания спецфакультета.

После подготовки афганских курсантов Спецфакультет МВД готовил курсантов для Вьетнама.

Дальше произошло реформирование Спецфакультета в Высшие курсы МВД для подготовки слушателей с высшим образованием для работы в органах БХСС.

Тем временем я после 6 лет работы в машбюро перешла работать в 1984 г. в бухгалтерию, где начальником был Юрий Анатольевич Складаров и работало четыре человека бухгалтеров. В бухгалтерии меня приняли по-доброму, я закончила инженерно-экономический институт, и вот уже 35 лет работаю на том же месте.

Годы летели. В 1992 г. на базе Высших курсов МВД образовался Харьковский институт внутренних дел, и на пост ректора института пришел Бандурка Александр Маркович. Помню, как в 1996–97 годах, когда поступало очень мало финансирования для института и не хватало на зарплату сотрудникам, Александр Маркович ездил в Киев и «выбивал» деньги. Благодаря ему институт расширялся и вырос в университет. После Александра Марковича сменилось

несколько ректоров. Было 9 научно-консультативных пунктов в разных городах Левобережной Украины. Все приезжали в институт и сдавали в нашу бухгалтерию финансовые отчеты как вышестоящему органу. Сейчас остался один Сумской филиал ХНУВД.

На сегодняшний день из двух зданий недвижимое имущество ХНУВД выросло до 18 зданий, а площадь – с четырех гектаров земли до почти 19 гектаров.

За все годы моей работы в бухгалтерии сменилось четыре начальника, сейчас отделом руководит В. С. Потопальский; я провела вместе с бухгалтерами 34 инвентаризации товарно-материальных ценностей, финансово-хозяйственную деятельность проверяли 12 ревизий и аудитов. Я выросла и в должности – от бухгалтера до заведующего учетно-материального отделения отдела финансового обеспечения и бухгалтерского учета. В университете много возможностей развиваться дальше, учить и воспитывать украинских и зарубежных курсантов и слушателей для правоохранительных органов. Хочу пожелать всем добра, мира и развития, чтобы ХНУВД вырос в городок для полицейских.

Тамара Олексіївна ПРОЦКИХ,
директор загальної бібліотеки

ПОГЛЯД У МИНУЛЕ

Якщо ювілей університету – це привід підсумувати досягнення та визначити подальші перспективи, то для кожного члена його колективу – це нібито перегортання сторінок історії свого навчального закладу з окремими подіями, особистостями, людськими стосунками і долями... А тим хто працює у виші з дня його заснування, 25 років – подій, людей, стосунків і випробувань не перелічити.

Не лише мені довелося знати із засобів масової інформації Олександра Марковича Бандурку на самому початку 90-х, у роки докорінних змін у житті як усієї країни, так і кожної окремо взятої людини. У ці дуже непрості роки Олександр Маркович виділявся серед інших політиків і керівників своєю ґрунтовністю, зваженістю та людською мудрістю, які не могли не викликати поваги до нього.

Та чи могла я тоді уявити, що мені пощастить працювати під його керівництвом...

Будучи на ті часи заступником директора Державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, я не могла не звернути уваги на появу в ній безлічі нових осіб – від ще зовсім молодих до вже досвідчених учених і викладачів із нового вищого навчального закладу – Інституту внутрішніх справ. Їх запити на пошук джерел специфічного характеру свідчили про те, що в Харкові народжується потужний освітній науково-дослідний заклад під керівництвом Олександра Марковича Бандурки, до складу якого у жовтні 1994 р. судилося влитися й мені! Саме завдяки впливу особистості цієї людини я вирішила істотно змінити свою долю та перейти до нового ЗВО, щоб разом із колегами будувати університет.

На моїх очах і вже за моєю участю команда, яку формував Олександр Маркович, перетворювалася на колектив авторитетних фахівців. І ВНЗ під його керівництвом був приречений на успіх: уже у листопаді 1994 р. він одержав статус університету.

Розвивалася сучасна організаційна структура, інтенсивно освоювалися інноваційні освітні технології, почалася інформатизація всіх управлінських процесів, народжувалися науково-дослідні та науково-педагогічні школи. Паралельно із цим ректор заявив про створення новітньої університетської бібліотеки, як я розуміла, зі своїм уже сформованим колективом – такої бібліотеки, яка була б «самою» – «най – най» для найсучаснішого вишу!

Неодноразово Олександр Маркович зауважував, що до певної міри, університет можна розглядати як сукупність будівель, розташованих навколо бібліотеки. Чому? Тому що саме бібліотека є головним джерелом знань як для тих, хто навчається, так і для тих, хто навчає. І дійсно: всі роки свого існування наша бібліотека відчуває на собі турботу керівництва. Їх будівництво площею близько 2000 м², її матеріальне наповнення й буквально все, чим

вона є сьогодні, відмічено плідними зусиллями ректорату, оскільки існує спадкоємність у керівництві університетом і його пріоритетах, зокрема в увазі до структурних підрозділів. Багато зробив для підтримки бібліотеки Олександр Назарович Ярмиш, з яким підтримуємо контакти і зараз.

Озираючись на свій професійний шлях, я згадую і дивуюся, як він складався – як я з лютого до жовтня 1994 р. вирішувала, «Чи переходити із бібліотеки імені В. Г. Короленка до бібліотеки університету внутрішніх справ?». Зараз смішно! А тоді міркувала: перше місце роботи, якому віддано 21 рік, це Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка з 8-ми мільйонним фондом, майже 300-ма фахівцями, історією у 100 років, бібліотекою, відомою на теренах не тільки України, відпрацьованою технологією та взаємовідносинами, що працювала, як злагоджений єдиний механізм. Директором була заслужений працівник культури України – звання, яке тоді було непросто одержати. Я навчилася в неї багато чому, і результат був відповідним: двічі мене обирали комсоргом бібліотеки, я доросла до заступника директора, була в резерві на посаду директора, пройшла конкурсні випробування й була зарахована в резерв фахівців бібліотеки ООН. Усе було налагоджено, все складалося без проблем, і міняти свою першу в житті роботу я не збиралася.

Але! Мабуть, так розпорядилася доля – опинитися в бібліотеці Харківського інституту внутрішніх справ. Тут був один читальний зал, 8 фахівців, невеличкий фонд літератури та перспектива будівництва нової бібліотеки – вже для нового сучасного вишу. І головне завдання – сформувати міцний професіональний колектив, що відповідав би університетському статусу, який інститут одержав уже у листопаді 1994 р.

Складнощі вирішувалися у міру їх появи: професійний колектив було сформовано за рахунок декількох міцних фахівців бібліотеки імені В. Г. Короленка, чотири з них працюють в бібліотеці університету і понині. У перші

ж дні роботи в ХНУВС я познайомилася з багатьма цікавими людьми – викладачами та співробітниками. На нарадах, наукових конференціях і виховних заходах, які часто та систематично проводила бібліотека, я спілкувалася й радилася з низкою керівників кафедр і відділів, які теж стояли біля витоків університету. Це, перш за все, В. І. Гаєнко, О. М. Головка, В. Я. Гоц, В. А. Греченко, Л. О. Зайцев, А. М. Ключко та багато інших. Кадровий склад університету вже в ті роки був достатньо сильним і з інтелектуальної, і з організаційної точок зору.

Будівництво бібліотеки відбувалося швидко, бо то була мета ректора – утворити найсучаснішу університетську бібліотеку. А нам, колективу бібліотеки, дуже хотілося задовольнити його та свою мету – мати нову бібліотеку.

Уже у 1999 р. на засіданні Ради ректорів ВНЗ МВС України бібліотеку університету було визнано провідною серед бібліотек відомчих ВНЗ МВС України.

Інтенсивна інформатизація бібліотеки призвела до її сьогоdnішнього стану: електронний каталог (один із перших у системі відомчих бібліотек), електронна бібліотека, репозитарій, особистий сайт бібліотеки (єдиний у мережі ВНЗ МВС), сприяння науковцям в їх участі у міжнародних базах даних, які за публікаціями в Scopus вивели університет на 129 місце серед задіяних у рейтингу 163 ВНЗ України, і. ін. Під час відвідування ХНУВС у бібліотеці побували керівники МВС, зокрема міністри Ю. Ф. Кравченко, М. В. Білоконь, Ю. В. Луценко, А. В. Могильов та інші. Ю. В. Луценко, зокрема, подарував бібліотеці понад 5000 примірників художньої літератури, що мало і має велике значення для патріотичного й естетичного виховання курсантської та студентської молоді. Доречно буде відзначити, що понад 2000 раритетних і старовинних книг подарував бібліотеці О. М. Бандурка, започаткувавши цим такий фонд у нашій бібліотеці, яким можна реально пишатися й чого не має абсолютна більшість бібліотек.

Озираючись на 25 років роботи в університеті, я пишаюсь причетністю мого колективу до його становлення, його сьогодення, його авторитету серед ВНЗ МВС і деяких у мережі МОН України. За останні роки потенціал бібліотеки та її можливості значно зросли, у чому є безпосередня заслуга й нинішнього керівництва університету.

Я сповнена вдячністю до всіх, із ким працюю поруч, і, перш за все, – до ініціатора заснування вишу Олександра Марковича Бандурки, в якого я багато чому навчилася, потрапивши із сфери публічної бібліотеки Міністерства культури у сфері ЗВО МВС України. І як результат роботи її оцінка: відзнака МВС України «За сприяння органам внутрішніх справ України», відомча заохочувальна відзнака – нагрудний знак «За безпеку народу», почесне звання «заслужений працівник Харківського національного університету внутрішніх справ», почесні грамоти та грамоти голови Харківської обласної держадміністрації й голови Харківської обласної ради тощо.

Ми багато що успадковуємо у керівників університету, а якщо є спадкоємність, то будуть і подальші успіхи!

Владимир Петрович СЕВОСТЬЯНОВ,
*кандидат юридических наук, доцент, полковник милиции
в отставке, учений секретарь Ученого совета ХИВД
в 1993–1994 гг., начальник социально-психологического
факультета в 1995–1996 гг.*

ЗНАНИЯ, ЗАКОН, ЧЕСТЬ!

Постановлением Кабинета Министров Украины от 22 ноября 1994 г. № 787 на базе Харьковского института внутренних дел был создан Университет внутренних дел.

«Учитывая весомый вклад Университета внутренних дел в подготовку высококвалифицированных кадров для правоохранительных органов, принимая во внимание общее государственное и международное признание результатов его деятельности», Указом Президента Украины № 125/2001 от 2 марта 2001 г. Университету внутренних дел были присвоены статус Национального и наименование Национальный университет внутренних дел.

К тому времени уже более 20 тыс. выпускников университета во всех 27 административно-территориальных государственных субъектах Украины занимали руководящие должности разного уровня в органах внутренних дел, что составляло более 40 % от их штатного кадрового состава.

Имя основателя, первого ректора университета А. М. Бандурки было навечно вписано в дипломе каждого выпускника этого уникального многопрофильного учебного заведения.

Я служил и работал под руководством А. М. Бандурки с 1985 г. и являюсь не только свидетелем, но и участником реализации его идей о создании в Харькове высшего учебного заведения для системы МВД.

А. М. Бандурка, начав службу в органах внутренних дел 19 февраля 1959 г., участвовал и продолжает активно участвовать в непрерывном процессе развития и формирования сложной, многофункциональной правоохранительной системы государства, особенно ее гуманитарного вектора.

Конкретным примером реализации идеи Александра Марковича о необходимости подготовки высококвалифицированных кадров – современной генерации правоохранителей, способных успешно решать новые, сложные задачи в сфере защиты прав и свобод человека, является также факт моей служебной биографии как живой страницы истории развития этого уникального учебного заведения.

Летом 1988 г. я, майор внутренней службы В. П. Севостьянов, записавшись на личный прием к начальнику УВД Харьковской области генерал-майору А. М. Бандурке (до 1998 г. Управление исполнения наказаний входило в структуру МВД), и обратился к нему с рапортом о возможности поступления на дневное отделение адъюнктуры академии МВД с целью подготовить и защитить диссертацию для получения ученой степени кандидата юридических наук.

Так как официальной разнарядки для направления практических работников в адъюнктуру в УВД не было, я

стал свидетелем разговора А. М. Бандурки со своим заместителем по кадрам, полковником А. З. Данильченко. Услышав ответ последнего о том, что «нет разнарядки», Александр Маркович спросил: «Нарушим ли мы закон, разрешая офицеру-практику поступать в адъюнктуру?» Заместитель ответил: «Нет». «Будет ли нам хуже, если в наших подразделения, будут служить кандидаты юридических наук?» – спросил генерал. Заместитель ответил: «Нет». «Так, не морочьте мне голову, оформляйте требуемые документы. И пусть Севостьянов В. П. попробует не поступить!»

Я успешно сдал вступительные экзамены в адъюнктуру Академии МВД. Там же в 1991 г. Я защитил кандидатскую диссертацию, о чем с радостью доложил начальнику УВД Харьковской области А. М. Бандурке 1 октября 1991 г. (выписку из приказа УВД Харьковской области № 121 от 4 октября 1988 г. о моем откомандировании в распоряжение Академии МВД храню по настоящее время в своих личных документах).

Природная одарённость ума и высокая скорость мыслительных реакций Александра Марковича (его краткие и содержательные монологи, лаконичные и точные указания, понятные и ёмкие тексты) позволили академику НАПрН Украины Ю. М. Грошевому в одной из частных бесед дать его стилю работы следующую характеристику: «Ваш генерал – это не человек слова, это человек полуслова»!

В период завершения обучения в адъюнктуре в 1991 году у меня родился второй сын – Вячеслав.

Проживая в Харькове семьей в составе четырёх человек (я, жена, два сына) в однокомнатной малогабаритной квартире (9 м² жилплощади), я остро нуждался в улучшении жилищных условий. В решении этого вопроса принял личное участие А. М. Бандурка, и в 1994 году мои сыновья получили возможность спать не на двухъярусных конструкциях, а на отдельных кроватях.

Известно, что создание «гуманитарного пространства» связано не только с изучением и обсуждением идей

гуманізму і членоміколюбія, а і з неіосредственным созданием необходимой для реализации этих идей материальной базы, то есть гуманных, человеческих условий для обеспечения жизнедеятельности человека в быту и на службе, на работе, в учёбе, спорте, культуре и других сферах.

Поэтому каждый день службы генерала А. М. Бандурки при любых состояниях и уровне оперативной обстановки в подчинённых подразделениях содержал обязательный информационно-управленческий блок вопросов о ходе, результатах и проблемах на многочисленных строительных объектах УВД Харьковской области и института (в дальнейшем университета) внутренних дел.

Начальник штаба УВД, а после увольнения – помощник Народного депутата Украины полковник Николай Степанович Роженко, систематизируя фактические результаты работы А. М. Бандурки в сфере укрепления социальной базы органов и учреждений МВД за период с 1984-го по 2004-й годы, подготовил общий перечень строительных объектов, которые были начаты, завершены и запланированы на перспективу при непосредственном участии Александра Марковича. Их количество превышало 300! Кроме жилых и служебных зданий и сооружений, в этом перечне были детские сады и оздоровительные городки, школы, больницы, фельдшерско-акушерские пункты, стоматологические кабинеты и магазины, спортивные залы и площадки, столовые и библиотеки, лекционные залы и учебно-тренировочные полигоны, гаражи и заправки, склады и стрелковые тиры, Куряжский музей им. А. С. Макаренко, изоляторы временного содержания и даже Темновская исправительная колония (единственное исправительное учреждение, построенное для содержания неоднократно судимых лиц, а также осуждённых к пожизненному лишению свободы), многочисленные инфраструктурные объекты на территории Дергачёвского избирательного округа Харьковской области и других районов Харьковской области.

В строительстве многих объектов я принимал личное участие как во время проведения так называемых «субботников» (общий годовой объем которых достигал 150 часов), так и будучи «прикомандированным» к службам, отвечающим за ход строительства различных объектов.

У А. М. Бандурки всегда был «специальный уполномоченный» по делам строительства; по объектам УВД – это полковник Василий Данилович Крынев, объектам института-университета – Василий Николаевич Грицак (ныне председатель Ассоциации генералов МВД Украины).

Все строительные организации Харькова и области – от небольших районных строительно-монтажных управлений до крупных строительных трестов и корпораций хорошо знают Александра Марковича, и ежегодно поздравляют его с Днём строителя как руководителя, имеющего почетное звание «заслуженный строитель Украины».

17 ноября 1993 г. Харьковский институт внутренних дел стал самостоятельным высшим учебным заведением МВД Украины. Его создателем и ректором был А. М. Бандурка.

К тому времени я исполнял обязанности Учёного секретаря ХИВД, который, являясь коллективным органом управления, создавал необходимую нормативно-правовую базу деятельности института и новую организационную структуру его функционирования.

Самые трудные часы «переходного периода» в истории Украины (1991–1996-й гг.) А. М. Бандурка – Народный депутат Украины, зрелый политик, честный патриот и государственный деятель, доктор юридических наук, генерал-полковник, почётный гражданин Харькова – не только сумел объединить вокруг себя лучшие научно-педагогические и профессионально подготовленные кадры сотрудников из разных служб МВД, но и начать подготовку «*нової національно-свідомої генерації*» специалистов по основным направлениям их будущей деятельности. Среди них следственно-криминалистическая,

правоохранительная, финансово-экономическая, бухгалтерская и контрольно-аналитическая работа в хозяйственной, банковской сферах, социально-психологическая, кадрового менеджмента и связей с общественностью, защиты компьютерных информационных систем, природоохранной и экологической защиты.

До 1998 г. с моим участием готовились необходимые документы по обучению специалистов для системы исполнения уголовных наказаний. В связи с выводом этой системы из структуры МВД их подготовку монополизировала Национальная юридическая академия имени Я. Мудрого.

Каждый человек – это вопрос. Жизнь – это ответ. Знания – это путь, который проходит по жизни каждый человек. При этом он руководствуется своим понятием чести.

Когда в 1993-м году А. М. Бандурка предложил мне возглавить следственно-криминалистический факультет – базовый в институте и главный в практической деятельности всей правоохранительной системы, я честно ответил, что не соответствую необходимым критериям.

Понимая, что следователь-криминалист – это центральная фигура и главный субъект уголовно-процессуальной деятельности, от решений которого зависят в конечном итоге судьбы многих людей и установление истины как высшей формы справедливой реализации закона, а также то, что его подготовка не может быть ограничена типовым набором стандартных учебных дисциплин по правоведению, я честно признал свою неготовность к эффективному управлению этим специфичным структурным подразделением ХИВД.

Зная масштабность проектов А. М. Бандурки и их практическую направленность на защиту прав и свобод человека, имея личный жизненный опыт общения с лучшими представителями этой профессии, судьбы которых часто подвергались опасности не только со стороны криминалитета, а что ещё оскорбительнее, – со стороны партийно-государственной «номенклатуры», я в то время не

имел практического опыта следственной работы, хотя и служил в свое время в следственном изоляторе УВД Харьковской области.

Кроме того, я был убежден в том, что если А. М. Бандурка открыл мне «дверь в науку», то мой долг Чести я – продолжение научной деятельности в сфере исполнения уголовных наказаний.

«Путь» в науке уголовно-исполнительного права мне указал один из его основоположников, мой первый научный руководитель по написанию кандидатской диссертации, ветеран Великой отечественной войны, генерал-майор, доктор юридических наук, профессор, заслуженный деятель науки Николай Алексеевич Стручков (13.02.1922 – 15.11.1989) – выдающийся ученый-пенитенциарист второй половины XX века.

Я до сих пор убежден в правильности идеи А. М. Бандурки о создании в структуре нашего университета специального института (факультета) по подготовке специалистов в сфере пенитенциарной деятельности.

Имея высшее юридическое и политическое образование, высшую квалификацию юриста и следователя, ученую степень кандидата юридических наук и стаж службы в органах внутренних дел с 01.10.1971 г., в 1994 г. я был назначен на должность социально-психологического факультета (факультет № 4). Под моим руководством вновь созданный факультет значительно укрепил свою материальную базу (было отремонтировано общежитие, построены стрелковый тир и спортивный комплекс для занятий единоборствами, оборудованы баскетбольная и волейбольная площадки, учебные аудитории и лекционные залы, восстановлены системы водо- и электроснабжения, отопления и канализации, гидроизоляции и ливневых конструкций перекрытий учебно-бытового корпуса факультета и многие другие объекты и системы жизнеобеспечения факультета). Активное участие в этих работах принимали все сотрудники и курсанты.

Лишь совместный труд может был залогом успеха в формировании здорового морально-психологического климата в коллективе (на протяжении всей моей службы в МВД рабочий комбинезон и кирзовые сапоги хранились вместе с моим «тревожным чемоданом»).

Впервые факультет был укомплектован курсантами из всех 27 административно-территориальных единиц Украины. На его базе совместно с представителями информатико-правового факультета мы разработали комплексную программу «Кадры», которая легла в основу информационно-аналитического обеспечения кадровой работы в университете, а в дальнейшем и в кадровых аппаратах МВД Украины.

По основным показателям служебной, учебно-воспитательной, строевой, физической и огневой подготовки курсантов факультет уверенно имеет ведущие позиции среди других факультетов университета.

Мой добровольный перевод на общеуниверситетскую кафедру уголовного процесса был вызван значительным ростом учебной нагрузки по преподаванию специальных дисциплин юридического профиля на всех факультетах университета. Аргументированную просьбу начальника кафедры уголовного процесса Геннадия Константиновича Кожевникова о моем переводе на полную ставку доцента этой кафедры А. М. Бандурка услышал, обдумал и поддержал.

До декабря 2004 года я служил на этой кафедре в должности доцента вместе с ее талантливыми сотрудниками: Г. К. Кожевниковым, Ю. П. Яновичем, Ю. Н. Уманцом, Л. Н. Лобойко, А. Ю. Стеценко, С. В. Слинько, Д. Ю. Пискуновым, Т. Г. Бороздняк, Т. В. Катковой, В. Ю. Кузьминовой, Е. Н. Телегеенко, Р. Н. Единым, А. Б. Благой, А. А. Бондаренко и многими другими молодыми выпускниками нашего университета, избравшими непростой путь научно-педагогической деятельности.

Именно во время работы на кафедре я принимал активное участие в разработке целого ряда законопроектов в сфере исполнения уголовных наказаний.

Горжусь тем, что уже в апреле 2001 г. совместно с учеными Киевского университета внутренних дел Г. А. Радовым, В. А. Левочкиным, С. И. Скоковым, С. Я. Фаренюком и другими мною была подготовлена одна из редакций проекта Уголовно-исполнительного кодекса Украины, который при поддержке народного депутата Украины А. М. Бандурки был внесен на рассмотрение Верховной Рады Украины, принят как Закон Украины № 1129-IV и подписан Президентом Украины 11.07.2003 г.

Официальное включение меня в состав авторского коллектива по разработке проекта Уголовно-исполнительного кодекса Украины является наглядным примером того, как честное служение Закону при возможности обретения новых Знаний, источником которых всегда остается единство науки и практики, формирует эволюционный путь развития в любой сфере государственно-правовой деятельности.

При этом главенствующую роль в личных успехах и достижениях коллектива занимает *мудрый Наставник и Учитель*, которым для меня и многих из нас является Александр Маркович Бандурка.

У меня после службы в органах и учреждениях исполнения наказаний были небольшой педагогический стаж и опыт работы с категориями свободных граждан, которыми являлись курсанты и студенты института – университета. Не хочу скрывать, что работа в учебной аудитории сильно отличается от службы в практических органах.

Понимая это, А. М. Бандурка без специальных пояснений или менторских нотаций, как бы «случайно», предлагал мне из своей личной библиотеки литературу то по основам ораторского искусства и педагогического мастерства, то по методике преподавания юридических дисциплин.

Я с благодарностью принимал его помощь: мне более всего помогали его лекции, на которых он разрешал присутствовать всем аттестованным преподавателем. Всегда актуальные, информационно насыщенные, с примерами из собственного богатейшего практического опыта, они как будто открывали новый мир знаний, судеб людей, трагического и комического, но всегда оптимистичного мира.

Часто в процессе становления новых кафедр университета или формирования новых направлений научной деятельности и научных школ Александр Маркович по согласованию и рекомендации Учёного совета добровольно и бесплатно возглавлял по принципу внутривузовского совмещения эти кафедры, готовя для замещения вакантных должностей наиболее подготовленных кандидатов.

С 1996 г. полноправным членом университетской семьи стал Юридический лицей, созданный по инициативе А. М. Бандурки не только как профориентационный учебно-воспитательный комплекс, но и как вид социальной защиты и поддержки семей практических работников органов внутренних дел. Мой старший сын – Владимир Севостьянов, ныне офицер уголовного розыска новой полиции Украины – выпускник этого лицея, он всегда с благодарностью вспоминает первого начальника лицея А. Н. Ключко, своих командиров, воспитателей и преподавателей, гордиться также, что на его дипломе магистра стоит подпись первого ректора университета А. М. Бандурки.

С 1992 г. и до настоящего времени я продолжаю оставаться добровольным внештатным помощником народного депутата Украины Александра Марковича Бандурки, политическая, государственная и научная деятельность которого является великим образцом честного и профессионального служения Народу Украины. По результатам этой деятельности ещё будет подготовлено не одно историко-документальное научное исследование, раскрывающее эти живые страницы истории побед и разочарований на

трудном пути построения независимого, суверенного, социального, правового, демократического государства Украины, которое будет служить всем людям, утверждая во всех сферах жизни человека идеи гуманизма!

В одной из книг личной библиотеки А. М. Бандурки, которой он позволяет пользоваться своим ученикам, я обнаружил автограф автора монографии с обращением к Александру Марковичу как к «Великому Учителю всех поколений правоохранителей».

Полностью присоединяясь к этом обращению, с чувством глубокой благодарности к Александру Марковичу Бандурке я, (как и все его ученики) как живые страницы его биографии считаю именно его символом знания, закона и чести! Именно его имя и при его жизни должно быть на гербе и знамени Харьковского национального университета внутренних дел. Для этого необходимо преодолеть нелепые, неправовые по своей сути формальные юридические ограничения при наименовании территорий и объектов государственной собственности, утверждая принципы справедливости и гуманизма. Ведь главной задачей цивилизованного государства является реализация этих общеизвестных принципов, сутью которых всегда остается именно жизнь!

И закончить я хотел бы стихотворными строчками, обращенными к тому же А. М. Бандурке:

*Доверием народа не игрались,
Поэтому оно у Вас и нынче есть!
Авторитет милиции поднять и защитить пытались,
Не запятнали как слуга Закона свою честь!
Профессор, академик, основатель вуза,
Который теперь знает вся страна,
Пусть не давят годы службы грузом
В них Ваши сила, опыт, крепкая хозяина рука!*

Олена Юхимівна СИНЯВСЬКА,

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 6*

ЗГАДУЮЧИ ГОЛОВНЕ

Як швидко спливає час... Здається, лише нещодавно я вперше переступила поріг Університету внутрішніх справ (колись саме так називався ХНУВС), а тепер усвідомлюєш, що із цим закладом пов'язано на сьогодні половину твого життя.

Дійсно, закінчивши педагогічний інститут за спеціальністю «фізика і математика» й отримавши пропозицію вступати до аспірантури в Чікаго, я й уявити собі не могла, що через кілька років одягну міліцейську форму та почну працювати в Управлінні по боротьбі з організованою злочинністю. Але, пов'язавши свою кар'єру саме зі службою в міліції, я почала гостро відчувати брак юридичної освіти та спеціальних знань, тому вирішила, що для успішної роботи просто необхідно отримати ще й юридичну освіту. І в

1995 р. я приїхала до Харкова, щоб вступити на заочний факультет Університету внутрішніх справ. У ті роки отримати направлення на навчання було рівнозначно великому заохоченню. І, незважаючи на те, що не було скорочених термінів навчання (отримання другої вищої освіти за 4, 3 і навіть 1 рік) – ті, хто вже мав вищу освіту, і ті, хто мав середню освіту, навчалися разом 5 років, а працівники міліції прагнули вступити до існуючих навчальних закладів. Наш університет тоді був зовсім молодим, але, незважаючи на нещодавнє створення, слава про цей заклад уже рознеслася по Україні. Конкурс і на денне, і на заочне відділення був величезним і з кожним роком зростав.

Тоді я і не уявляла, що наприкінці мого другого року навчання мене запросить на прийом сам Олександр Маркович Бандурка – ректор ХНУВС, людина-легенда як у правоохоронних структурах, так і у політичних колах, особистість з великої літери, відома не тільки на всій Україні, але й далеко за її межами. Пояснив своє запрошення Олександр Маркович дуже просто: мовляв, після кожної сесії декан заочного факультету Анатолій Іванович Загорулько доповідає про її результати й виділив мене як відмінницю навчання. Тому мені запропонували розпочати роботу над дисертаційним дослідженням. Оскільки я вже кілька разів відмовлялася від наукової роботи після першого вишу, я зрозуміла, що доля дає мені ще один шанс долучитися до науки, і погодилася. До того ж переконливості й доводам Олександра Марковича важко було протистояти. Таким чином, за три роки я написала кандидатську дисертацію та закінчила університет, а ще через рік – у 2001-му – свою дисертацію захистила.

Після цього мені запропонували перейти на роботу до університету. Але тут виникли складнощі: справа в тому, що я на той момент уже була начальником відділу в УБОЗ УМВС України в Сумській області, а згідно із Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» працівники від начальника відділу й

вище не могли бути призначені або звільнені з посади без отримання згоди начальника ГУБОЗ МВС України. Крім того, для переведення з однієї області в іншу необхідно було отримати згоду ГУРОС МВС України. Таким чином, відіславши подання у ГУБОЗ та ГУРОС, я почала чекати. І якщо згода на переведення з ГУРОС надійшла за тиждень, то в ГУБОЗ на співбесіду мене викликали двічі й від увільнення з посади відмовили. Навпаки, мені запропонували роботу в ГУБОЗ – відповідати за дисципліну та законність у всіх підрозділах по боротьбі з організованою злочинністю в Україні з особистим підпорядкуванням Міністру внутрішніх справ. Коли я доповіла про таку ситуацію Олександру Марковичу, він сказав: «Ми тебе не для того захищали. В Сумах немає жодного кандидата юридичних наук, філія не пройде ні ліцензію, ні акредитацію. Ти потрібна в Сумах». Відмовити цій людині я, звісно, не могла. Таким чином, з 15 листопада 2001 р. я працюю у ХНУВС.

За цей час я захистила докторську дисертацію у 2008 р., отримала вчені звання доцента та професора, спеціальні звання підполковника та полковника міліції, згодом стала пенсіонером МВС. Роботу у ХНУВС я можу поділити на три етапи: спочатку на бюджетних кафедрах управління в ОВС та адміністративної діяльності органів внутрішніх справ на посадах доцента й професора, потім – начальника кафедри. Другий етап – це п'ять років керівництва інститутом заочного та дистанційного навчання. Згодом – після виходу на пенсію – робота на факультеті № 6 ХНУВС за контрактом. Звісно, на особливому місці перебуває робота у спеціалізованих вчених радах, особливо у своїй рідній Д 64.700.01, в якій я захищала обидві дисертації і яку потім очолювала певний період часу.

Та понад усе я ціную те, що навчання, а потім робота в рідному університеті подарували мені знайомство й можливість спілкування із цілою плеядою видатних учених і керівників, яких я вважаю своїми вчителями у науці та по життю – Олександром Марковичем Бандуркою,

Олександром Назаровичем Ярмишем, Ганною Олександрівною Пономаренко, Василем Олександровичем Соболевим, Сергієм Миколайовичем Гусаровим, Олександром Костянтиновичем Безсмертним, Володимиром Анатолійовичем Греченком та багатьма іншими. Скільки б не виникало чуток про можливість скорочення або закриття рідного університету, він лише міцніша, розвивається та розквітає. Я впевнена, що, незважаючи на молодий вік, наш університет має славетну історію й велике майбутнє!!!

Дмитро Вікторович СЛИНЬКО,

*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії
та історії держави і права факультету № 1*

МОЇ РОКИ В УНІВЕРСИТЕТІ

У серпні 1992 р. я вперше потрапив у стіни Харківського національного університету внутрішніх справ. Тоді наш виш мав іншу назву – Харківський інститут внутрішніх справ, це був його перший самостійний набір слухачів. До цих пір із теплотою згадую роки, проведені в його стінах. Я добре пам'ятаю 17 жовтня 1992 р. – у цей день я складав присягу, починалася моя служба в лавах Міністерства внутрішніх справ України. Я згадую очі своїх батьків того урочистого дня – усміхнені й горді очі батька та стривожені й сумні очі мами, бо я був не першим у родині, хто вдягнув міліцейську форму. І хто тоді знав, що чекатиме на мене попереду? А я пишався своєю формою – такою як у батька. І назва факультету, де я навчався, була для мене загадково-романтичною – «слідчо-криміналістичний» зараз це факультет № 1.

Так склалося, що більшу частину мого життя пов'язано саме з Харківським університетом внутрішніх справ. Він став відправною точкою у моїй майбутній кар'єрі офіцера-правоохоронця та науковця. Крім того, університет – це отримані знання, це друзі, з якими ми досі разом ідемо по життю, це найкращі спогади, які завжди приємно згадувати. У його стінах я навчався на курсантській лаві та в ад'юнктурі, захищав кандидатську та докторську дисертації, слухав лекції сам і читаю їх зараз іншим.

Під час лекцій, семінарів і практичних занять в університеті я не лише отримав знання з різних навчальних дисциплін, але й мав можливість спілкування з прекрасними людьми з багатим професійним та життєвим досвідом. Серед них чи не найперше місце посідає, звісно ж, Олександр Маркович Бандурка. Лекції, які він нам читав, не були в повному розумінні навчальними заняттями. Це були розповіді людини, яка ділилася своїм досвідом, життєвим і професійним.

Наприклад, Леонід Олександрович Зайцев, під керівництвом якого я тривалий час працював на кафедрі теорії та історії держави і права, підтримав мій потяг до історії й уніфікації правоохоронних органів, зацікавив фалеристикою. Ігор Митрофанович Погрібний зацікавив теорією держави та права як наукою, став моїм науковим керівником, можна сказати – відкрив дорогу в науку, навчив спілкуванню з курсантською та студентською аудиторією.

Багато цікавого й повчального я дізнався завдяки спілкуванню з Геннадієм Костянтиновичем Кожевніковим та Оленою Миколаївною Телегеєнко – вони зацікавили мене історією кримінального процесу та попереднього слідства. Так, Олена Миколаївна, жінка, яка 25 років віддала роботі слідчого, навчила чітко формулювати свої думки та складати процесуальні документи.

Особливі слова подяки хочеться сказати на адресу своїх курсових офіцерів – начальника курсу Олександра Івановича Балика та його заступника Руслана Миколайовича

Палія. Вони – чуйні люди, справжні офіцери, що були зразком для нас – майбутніх працівників підрозділів і служб МВС.

Узагалі слід відзначити, що всі викладачі та співробітники нашого навчального закладу вклали в нас не лише знання, але і часточку душі, своїми настановами й теплими словами надихали нас на нові починання, вселяли віру в свої сили. Поряд із нами були надійні наставники, готові будь-якої миті підтримати, дати пораду, направити на правильний шлях. Своїми професійними досягненнями всі випускники доводять, що вони отримали якісні знання. За роки, які минули з моменту закінчення університету, я зустрічав своїх однокурсників, які несли службу в підрозділах МВС і СБУ, працювали в органах прокуратури та судових органах, органах виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Роки навчання в університеті назавжди залишаться для мене одним із найяскравіших і найщасливіших періодів у житті. Рішення вступати саме до цього вишу було обміркованим і зваженим – я мріяв продовжити справу батька. Тож, шкодувати за вибором не довелося. Отримані знання та практичні навички стали міцним підґрунтям мого особистого та професійного зростання незалежно від того, де доводилося працювати. Я подолав шлях від рядового міліції до полковника, захистив докторську дисертацію, виховую двох синів. Можливо, який із них продовжить династію та стане офіцером-правоохоронцем чи науковцем.

Щирі слова подяки керівництву та всьому колективу Харківського національного університету внутрішніх справ! Шановні колеги, бажаю Вам творчої наснаги та життєвої енергії, сумлінних і неординарних курсантів і студентів з невгамовною жагою до пізнання!

Александр Николаевич СМИРНОВ,

*заместитель начальника Харьковского института
внутренних дел в 1992–1994 гг., полковник милиции в отставке*

ВОСПОМИНАНИЯ

Родился я 2 ноября 1940 г. В 1959 г. я поступил в Харьковское военное училище МВД СССР, которое закончил в 1963 г. По окончании училища меня оставили в нем для дальнейшего прохождения службы. Я служил на должностях командира учебного взвода, курсового офицера, начальника курса. В 1970 г. по предложению руководства УВД Харьковского облисполкома я перешел на службу в УВД Харьковского горисполкома. Передо мной была поставлена задача организовать в УВД г. Харькова отделение профессиональной подготовки и его работу. Работа заключалась в организации и проведении занятий по профессиональной подготовке в отделах городского УВД, а также в районных отделах внутренних дел Харькова, организации инспекторских проверок в них, организации

спортивных соревнований и подготовке сборной команды для участия в областных, республиканских и всесоюзных соревнованиях. Имея военное образование и опыт работы в военном училище, являясь мастером спорта СССР по борьбе самбо, я с этой работой вполне справлялся, и это было не только моим мнением, но и объективной оценкой со стороны руководства УВД города.

15 июня 1970 г. на базе учебного пункта милиции по приказу МВД СССР была создана Харьковская межобластная школа подготовки младшего и среднего начальствующего состава УВД Харьковского облисполкома. Учебный пункт милиции располагался в городском лесопарке в одноэтажных зданиях дореволюционной постройки. В них находились учебные классы, преподавательские, общежитие с двухъярусными кроватями, дежурная часть, оружейная комната, а также гараж, столовая, продовольственный склад и другие помещения. Начальником школы был назначен майор милиции Леонид Иванович Волощук. До этого он был начальником отделения профессиональной подготовки, а потом начальником отдела службы УВД Харьковского облисполкома. Он был профессиональным художником, имел педагогическое и юридическое образования – закончил Киевскую высшую школу МВД СССР. Затем под строительство школы была выделена свободная территория на пустыре по проспекту 50-летия СССР. Вскоре там началось строительство новых учебных корпусов.

В октябре 1971 г. я получил новое назначение – преподавателем Харьковской межобластной школы подготовки младшего и среднего начальствующего состава УВД. Кроме того, Л. И. Волощук возложил на меня исполнение обязанностей заместителя начальника школы по технической части. В распоряжении учебного пункта (а теперь школы) находилась прикомандированная автомобильная техника – автобус ЛАЗ, грузовой УАЗ, УАЗ типа санитарного, а также семь мотоциклов К-750 с

колясками для обучения курсантов (в штате школы имелось два инструктора по вождению).

Из преподавательского состава в штате школы были заместитель начальника школы по учебной работе, подполковник милиции Королев (до этого он являлся начальником учебного пункта милиции), заместитель начальника школы по политико-воспитательной работе майор милиции Горовой (в учебном пункте занимал ту же должность), преподаватель подполковник милиции Павел Максимович Линник (бывший начальник городского отделения внутренних дел в г. Люботин), преподаватель Чернышев Алексей Иванович (бывший заместитель начальника Киевского РОВД г. Харькова), майор милиции Майя Моисеевна Сквирская – криминалист, преподаватель капитан милиции Александр Григорьевич Клименко. Помню преподавателя по огневой подготовке капитана милиции Бориса Ивановича Широкова, преподавателя боевого раздела самбо капитана милиции мастера спорта СССР Николая Григорьевича Пипенко (я знал его ранее, так как мы вместе не раз участвовали в соревнованиях различного ранга). Правила дорожного движения и техническое устройство мотоциклов в школе преподавали капитаны милиции Анатолий Николаевич Сивоконь и Галаган Арнольд Михайлович – бывшие работники ГАИ. Кроме них, в школе также служили начальник кабинета специальной техники Николай Яценко и командиры учебных взводов капитаны милиции Петр Алексеевич Скрипай и Николай Георгиевич Белозеров.

Вот в этот коллектив я и влился в октябре 1971 г. Может быть, кого-то я и забыл, все-таки уже прошло около пятидесяти лет. В это время полным ходом шло строительство общежития и столовой на выделенной школе территории. Основная база учебного заведения находилась в Лесопарке, однако во время дежурства мы на мотоцикле регулярно проверяли то, как несет службу наряд на строящемся объекте. Дежурить приходилось по три-четыре

раза в месяц. Бывало, что личный состав школы ночевал в пионерском лагере «Лесная сказка», а потом и в новом здании Коминтерновского РОВД г. Харькова. В таких случаях за одну ночь приходилось проверять по три объекта. Часто после бессонной ночи приходилось оставаться на работе для проведения учебных занятий, а также по другим служебным делам.

Строительство новых корпусов школы шло усиленными темпами. Оно проходило под контролем лично начальника УВД Харьковского облисполкома, генерал-майора внутренней службы И. И. Покуса. Он по традиции при закладке каждого нового здания бросал в его фундамент по одному железному рублю. Леонид Иванович Волощук три четверти своего рабочего времени и почти сто процентов личного уделял строительству школы. Одновременно строились учебный корпус, актовый и спортивный залы, два тира и гараж. Весь постоянный и переменный состав школы принимал участие в стройке. По мере возведения учебного корпуса и классов очень большое внимание уделялось их оснащению техническими средствами обучения (ТСО). Создавался учебный телецентр, имеющий связь со спецкабинетами и учебными классами. К его оснащению новейшим оборудованием привлекались преподаватели и сотрудники школы. К примеру, я ездил за техническим оборудованием для телецентра в командировки в Саратов и Москву, а за проектом здания общежития – в Таллинн. В результате не было в Советском Союзе учебного заведения системы МВД, оснащенного ТСО лучше, чем наша школа. Об этом неоднократно заявляли inspectирующие должностные лица из Управления учебных заведений МВД СССР.

Кроме учебных занятий, личный состав школы принимал самое активное участие в охране общественного порядка в г. Харькове. Каждые выходные дни, а зачастую и в будни группы слушателей по 25–30 человек под руководством офицера школы направлялись для патрулирования

в Коминтерновский, Орджоникидзевский и Червонозаводской, а иногда и в другие районные отделы внутренних дел города. Во все государственные праздники мы участвовали в охране общественного порядка при проведении демонстраций и парадов.

За школой был закреплен «зеленый цех» в районе населенного пункта Харьковской области Печенеги. Так мы называли совхоз, где по мере необходимости проводили сельскохозяйственные работы. Такими же работами мы занимались и в близлежащем совхозе в Безлюдовке. А в 1975 г. мы провели более половины месяца на уборке сахарной свеклы в Великобурлукском районе.

В школе я преподавал боевой раздел борьбы самбо (сейчас этот предмет называется «Рукопашный бой») и огневую подготовку. В 1975 г. меня избрали секретарем партийной организации школы, и переизбран я был только в 1984 г., когда меня назначили начальником политотдела Харьковских высших курсов МВД СССР, так как политотделы руководили партийными организациями (совмещать эти посты не разрешалось). С сентября 1975 по апрель 1976 гг. я находился на должности командира учебного дивизиона, потом – снова на должности преподавателя школы. В 1976 г. мне было присвоено специальное звание майора милиции. В апреле 1978 г. в силу сложившихся обстоятельств я вернулся в дивизион на должность его командира и находился на службе в нем до особого распоряжения. В разное время дивизион насчитывал по шестьсот-восемьсот-девятьсот человек: одни заканчивали учебу, другие приезжали; словом, была большая текучка, коллектив не успевал как следует сложиться.

Для поддержания дисциплины порой требовались жесткие меры и строгий контроль: утром – развод на занятия с контролем личного состава и прохождение торжественным маршем, выявление прогульщиков и их наказание. Сразу же на заранее изготовленных бланках посылались сообщения по месту службы прогульщиков для

удержания из заработной платы за прогул. Главным воспитательным воздействием было, конечно, не высчитывание из зарплаты, а сообщение о нарушении дисциплины. Кроме того, проводились различные воспитательные мероприятия — как групповые, так и общие, был кураторский час. Организовывались спортивные соревнования, конкурсы художественной самодеятельности, каждую пятницу устраивались встречи с популярными артистами или слушалась лекция от общества «Знание». Выступали лекторы не только из Харькова, но и из Киева и Москвы.

В 70–80 годах я продолжал повышать свой общеобразовательный уровень. В частности, в 1974 г. я закончил Харьковский автодорожный институт по специальности экономика и организация автомобильного транспорта, и мне присвоили квалификацию инженера-экономиста (в институт я поступил еще во время прохождения службы в военном училище). Институтскую дипломную работу, я защитил на «отлично», а в 1987 г. закончил Харьковский юридический институт и получил специальность юриста (при этом все четыре государственных экзамена сдал на «отлично»).

Служить в Харьковской межобластной школе подготовки младшего и среднего начальствующего состава было трудно, ответственно, но очень почетно. Мы были лучшей школой такого ранга в Советском Союзе. Обучали патрульно-постовых милиционеров, вневедомственную охрану, участковых инспекторов, инспекторов уголовного розыска и службы по борьбе с хищениями социалистической собственности и инспекторов ГАИ со всего Советского Союза. На базе школы многократно проводились Всесоюзные и республиканские конференции, учения и сборы резервистов.

Первыми в Украине мы стали готовить и личный состав спецподразделений быстрого реагирования. С этой целью мы вдвоем с командиром полка патрульно-постовой службы милиции Харькова полковником И. П. Ивенко

ездили в Москву с целью изучения опыта подготовки такого рода подразделений в ГУВД Москвы и в Отдельной мотострелковой дивизии особого назначения имени Ф. Э. Дзержинского внутренних войск МВД СССР. После этого визита у нас в школе появилась одна из лучших в стране полоса морально-психологической подготовки, на которой отрабатывались приемы преодоления огневых, водных и других преград, а также приемы защиты от нападения правонарушителей, захват преступников в отдельно стоящих зданиях и сооружениях. Жаль только, что впоследствии эту полосу пришлось ликвидировать при постройке на ее месте здания общественно-бытового корпуса школы.

Представьте себе, что в школу милиции УВД Харьковского облисполкома, т.е. учебное заведение сравнительно низкого ранга, приезжают начальники областных УВД со всего Советского Союза, присутствуют на соответствующих учениях, непосредственно наблюдают и изучают действия по ликвидации группового хулиганства и массовых беспорядков, задержанию опасных вооруженных преступников и освобождению заложников на разных этажах здания! Школу посещали Министр внутренних дел СССР Н. А. Щелоков и почти все его заместители, все министры внутренних дел Украинской ССР и их заместители, сотрудники посольств иностранных государств – Афганистана и Вьетнама, ответственные работники партийных и советских органов. Вот почему я считаю, что авторитет Харьковской школы, а затем высших курсов МВД СССР, ковавшийся двадцать лет (с 1970 по 1990 гг.) был очень высок.

Летом 1979 г. перед нашей школой впервые была поставлена задача международного значения: подготовка граждан Афганистана для службы в составе царандоя (аналога нашей милиции, органов внутренних дел). Тогда мы приняли первый набор афганцев в количестве двухсот человек. Перед нами стояло задание за шесть месяцев

научить слушателей не только нести службу по охране общественного порядка, но и показать им преимущества социалистического строя. Такого рода задача могла быть успешно выполнена только при условии наличия соответствующего порядка, строгого соблюдения дисциплины и распорядка дня. Кроме того, мы должны были научить их водить автомобиль и выдать водительские права.

В штат школы из числа практических работников органов внутренних дел были подобраны командиры учебных афганских взводов и сержанты, имеющие водительские права. Кроме обучения вождению автомобиля, им предстояло заниматься учебной и воспитательной работой, проводить занятия по строевой подготовке, разъяснять уставы и участвовать в проведении учебных стрельб. То есть эти семнадцати-восемнадцатилетние афганские мальчишки должны были стать одновременно и строгими командирами, и заботливыми «няньками». С командирами учебных взводов были проведены военные сборы на базе Харьковского военного училища тыла внутренних войск МВД СССР в селе Верхняя Писаревка в полевых условиях. И в августе 1979 г. настал тот день, когда мы, встретив наших будущих слушателей из Афганистана в аэропорту г. Ростова-на-Дону, колонной автобусов привезли их в Харьков, к месту будущей учебы.

Я был назначен на должность заместителя начальника школы, совмещенную с должностью начальника специального курса. Моим заместителем был назначен майор милиции Валентин Николаевич Куртов, также было восемь командиров учебных взводов. С афганскими слушателями проводились занятия по служебной подготовке, уставам, основам юридической подготовки, по политической и физической подготовке. Регулярно проводились различные экскурсии: по Харькову, в музеи города, в музей советско-чехословацкой дружбы в селе Соколово Харьковской области, в Полтаву, на Курскую дугу. Кураторы афганских групп из числа преподавателей школы

приглашали слушателей к себе домой в гости на чаепитие. Был налажен контакт с харьковским землячеством афганцев. У меня был налажен личный контакт с военным атташе Афганистана Акрам Халили и секретарем афганского посольства. Я часто приглашал их к нам, и они неоднократно приезжали в школу.

Большая нагрузка легла на преподавателей учебного цикла огневой подготовки: изучение материальной части оружия, стрельба из пистолета, автомата и пулемета, метание боевых гранат. Все это я проходил, будучи курсантом и офицером в училище. А вот из гранатомета я стрелял первый раз именно с афганцами, на стрельбище в Чугуеве.

В декабре 1979 г. Советский Союз ввел в Афганистан свои войска. Леонид Иванович Волощук переживал, какой будет на это реакция афганских слушателей школы. Он даже ночевал в школе. Утром на разводе я принял рапорт от старшины спецкурса Бабрака, вызвал к себе командиров групп, проинформировал об обстановке в их стране. Они полностью доверились мне, сказав следующее: «Как Вы скажете, так мы и будем реагировать!».

Когда мы после шести месяцев обучения провожали первую партию наших афганских слушателей на родину, я выбрал не очень удачную позицию – встал на пути к трапу самолета. Все афганцы на прощание обнимались и целовались со мной, многие из них плакали. Можно смело сказать, что со своей задачей мы справились. Это отмечали и военный атташе посольства Афганистана Акрам Халили, и руководство Управления учебных заведений МВД СССР.

В дальнейшем структура обучения афганских слушателей была несколько изменена: среди них было создано два учебных курса, были назначены два курсовых начальника, два заместителя по политической части и соответствующее количество командиров учебных взводов. Меня назначили заместителем начальника школы по строевой части и режиму. Кроме контингента наших

курсантов, я плотно занимался и вопросами слушателей-афганцев. К этому меня обязывала не только моя строевая должность, но и выборная – секретаря партийной организации школы.

В 1980 г. я получил специальное «звание подполковник милиции», а в 1982 г. наша школа выросла в ранге – стала Харьковской специальной школой усовершенствования начальственного состава МВД СССР. Таких школ в стране было еще несколько, но только наша носила звание специальной. Как говорится, «мелочь, но приятно»! Конечно, это обстоятельство обязывало коллектив еще больше стараться, чтобы во всех отношениях соответствовать своему новому, более высокому статусу. Я был назначен заместителем начальника Специальной школы усовершенствования начальственного состава по политико-воспитательной работе.

Кроме слушателей-афганцев, в нашей школе проходила обучение и группа вьетнамских товарищей. Мы готовили для МВД Социалистической Республики Вьетнам инструкторов по физической подготовке. Вьетнамцы были намного взрослее афганцев, серьезнее и дисциплинированнее. По окончании учебы они приобрели множество различной бытовой техники для семейных нужд (стиральных машин, телевизоров, холодильников и т. п.). Разумеется, мы помогли им как с заказами контейнеров, так и с их отправкой.

В 1983 г. Министром внутренних дел СССР был назначен Федорчук. Он перешел на эту должность с должности председателя КГБ СССР. По его инициативе стали создаваться высшие курсы МВД (по образцу высших курсов КГБ СССР, на которых готовили оперативных работников). На высших курсах МВД СССР готовили инспекторов уголовного розыска и ОБХСС, в т. ч. с учетом их будущей работы и в подразделениях по борьбе с организованной преступностью. В 1984 г. нашу школу реорганизовали в Харьковские высшие курсы МВД СССР, а 5 ноября 1985 г.

их начальнику Леониду Ивановичу Волощуку было присвоено специальное звание генерал-майора милиции. Особо отмечу, что из числа всех высших курсов системы МВД Советского Союза только наш начальник имел генеральское звание, тем самым нашему руководителю и преподавательскому коллективу в целом оказывались большая честь и высочайшее доверие. Это означало, что мы в очередной раз подтвердили свой высокий статус.

Харьковские высшие курсы МВД СССР должны были специализироваться по подготовке инспекторов отделов по борьбе с хищениями социалистической собственности. Комплектовать переменный состав курсов предписывалось по разнарядкам областных управлений внутренних дел всей страны. Мы принимали в комплектовании самое активное участие – ездили в командировки в те области, где имелись плановые разнарядки на поступление именно на наши курсы. Я, в частности, бывал в командировках в Москве и в Калинин (ныне Тверь), проводил встречи с кандидатами на зачисление и соответствующие беседы, рекомендовал беспартийным вступать в кандидаты в члены КПСС – именно таковыми были рекомендации, а скорее всего условия приема на все высшие курсы в системе МВД СССР, а не только на харьковские.

Высшие курсы создавались на правах высших учебных заведений – на них принимались лица, у которых уже имелось то или иное высшее образование. Вместо учебных циклов создавались кафедры, которые укомплектовывались опытным профессорско-преподавательским составом. Основным источником пополнения кадров наших курсов стал Харьковский юридический институт. Переходили к нам и военнослужащие внутренних войск МВД СССР – из Харьковского высшего военного училища тыла МВД СССР. Несколько преподавателей были переведены из Горьковской высшей школы милиции.

В сентябре 1984 г. начальником курсов был подписан приказ о создании кафедр, в т. ч. оперативно-розыскной

деятельности. В состав кафедр вошли опытные практические работники с большим стажем оперативно-служебной деятельности. Кафедра же оперативно-розыскной деятельности в основном была вся укомплектована практическими оперативными работниками органов внутренних дел. Так в истории развития нашего учебного заведения начался очередной новый этап.

В это время в подразделениях системы МВД СССР создавались политические органы. Перед ними ставилась задача руководства партийными организациями. Секретарем партийного комитета высших курсов был избран старший инспектор политической части Н. А. Христов, я же был назначен начальником политической части курсов с непосредственным подчинением Политическому управлению МВД СССР. К нам часто приезжали перенимать передовой опыт обучения, проведения политико-воспитательной работы с личным составом и применения ТСО. К примеру, только у нас на каждом потоке слушателей проводился конкурс художественной самодеятельности. Курс, занявший первое место, награждался большой денежной премией. На эти деньги приобреталась какая-то нужная вещь (магнитофон, проигрыватель и т. п.), которая после окончания победителями учебы на данном курсе и оставалась.

Управление учебных заведений МВД СССР часто привлекало меня к инспектированию других учебных заведений. В 1986 г. мне было присвоено специальное звание полковника милиции, причем на ступень выше, чем это предусматривалось службой в данной должности. Летом 1990 г. Харьковские высшие курсы в три этапа (тремя группами) в июне-июле-августе выехали на стажировку в г. Сочи. Я возглавлял группу в июле месяце. Всех курсантов распределили по районным отделам внутренних дел Большого Сочи. Как раз в этот период времени вспыхнул конфликт между Грузией и Абхазией. Все райотделы были приведены в повышенную боеготовность, и курсанты не

только стажировались на должностях в ОБХСС, но и непосредственно участвовали в охране общественного порядка.

Это был последний набор курсов. 15 августа 1990 г. они были преобразованы в Специальный факультет МВД СССР при Харьковском юридическом институте. Я был назначен заместителем начальника специального факультета по работе с личным составом. Часть курсантов составляли студенты Харьковского юридического института, пожелавшие перейти на службу в МВД.

В это время Украина стремилась к государственной независимости. Мне неоднократно приходилось выезжать в Москву решать факультетские кадровые вопросы, а в 1992 г. я уже ездил в Киев в МВД Украины согласовывать составленное нами новое кадровое расписание для Института внутренних дел МВД. Ездил я в это время и в Волгоградскую высшую следственную школу МВД Российской Федерации для встреч с курсантами из Украины, проводил с ними собрания, на которых готовил их к переводу на учебу к нам в Харьков.

Новое время закономерно потребовало и новых подходов, и неординарных людей. С должности начальника специального факультета ушел на пенсию генерал-майор милиции Л. И. Волощук. В 1992 г. к руководству учебным заведением (к этому времени преобразованным в Харьковский институт внутренних дел) пришел опытейший практик, накопивший более чем тридцатилетний опыт розыскной и следственной работы, в т. ч. управленческой – генерал-майор милиции Александр Маркович Бандурка. Сильный руководитель. Обладая стратегическим мышлением, будучи деятелем государственного масштаба, коренным образом обновив профессорско-преподавательский состав, привлекая для этого лучших специалистов своего дела, он поставил перед нашим коллективом сначала задачу преобразования в самостоятельный институт внутренних дел, а затем и в настоящий университет – многопрофильный вуз, способный готовить для

органов внутренних дел страны кадры самой высокой квалификации.

Я был назначен заместителем начальника института по строевой части и режиму. В 1992 и 1993 гг. я проводил одномесячные сборы с вновь принятыми курсантами института – курс молодого бойца, организовывал принятие ими и профессорско-преподавательским составом Присяги работника органов внутренних дел Украины на верность народу Украины, молодому поколению передавал опыт организации службы, а также постоянного контроля за соблюдением распорядка дня, участвовал в обучении и воспитании курсантов. В частности, раз в месяц в институте с аттестованным постоянным составом проводился строевой смотр, раз в квартал личному составу института объявлялся сигнал «Тревога!»

22 ноября 1994 г. поставленная нашим новым руководителем задача была успешно выполнена – институт стал Университетом внутренних дел. В том же году после тридцатипятилетней службы и соответствующей выслуги лет в органах внутренних дел я с чувством выполненного долга и удовлетворения от результатов проделанной нашим поколением работы ушел на пенсию.

И сегодня, по прошествии двадцати пяти лет, с радостью констатирую то, что ставший для меня и многих моих сослуживцев родным Харьковский национальный университет внутренних дел известен далеко за пределами Украины, он был и остается настоящим первопроходцем в сфере дальнейшего развития отечественного высшего образования, готовит профессиональные кадры для Национальной полиции Украины, повышает уровень квалификации ее нынешних работников, шагает в ногу со временем и даже опережает его в области подготовки кадров по новым специальностям правоохранительной деятельности в нашей стране.

Олександр Володимирович ТЯГЛО,

доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6

НА ШЛЯХУ ДО «МІЛІЦЕЙСЬКОЇ СОРБОНІ»

Ініціатор створення та перший ректор нашого університету Олександр Маркович Бандурка прагнув розбудувати у Харкові, як сам він казав, «міліцейську Сорбону». Тому до новоствореного вищого навчального закладу активно запрошувались не тільки лише правової науки чи правоохоронної практики, а й фахівці у галузі історії, соціологи, філософії, математики... Безпосередньо мені запропонував перейти на кафедру філософії і політології її тодішній начальник Олександр Михайлович Кривуля (1941–2012). Пропрацювавши осінній семестр 1994/1995 навчального року сумісником, я пересвідчився у досить високому потенціалі кадрового складу й обґрунтованості амбітних намірів керівництва майбутнього ХНУВС. Це і

визначило моє рішення: з квітня 1995 р. я став до праці на посаді професора кафедри філософії і політології. З травня 1998 р. до серпня 2010 р. мені було довірено очолювати цю кафедру, а після виходу на пенсію я дотепер є професором кафедри соціально-гуманітарних дисциплін нашого славного університету.

Діяльність кафедри під керівництвом професора О. М. Кривулі не обмежувалась викладанням курсантам передбаченим навчальними програмами соціальних і гуманітарних дисциплін чи створенням відповідного науково-методичного забезпечення. Олександр Михайлович був не лише глибоким ученим, а й авторитетним організатором життя філософської спільноти нашого міста, почасти – й усієї країни, насамперед щорічних Харківських сковородинівських читань. Починаючи з 1992 р., вони досить швидко набули загальноукраїнського та міжнародного статусу. Слід зауважити, що активність кафедри у цій справі знаходила всіляку підтримку з боку ректора О. М. Бандурки, проректора з наукової роботи О. Н. Ярмиша та ін.

Із початку «нульових» професорсько-викладацький склад кафедри залучився до міжнародного співробітництва із закордонними вишами та організаціями. Розгорнулося, зокрема, виконання канадсько-українських проектів «Демократична освіта» (2001 – 2004) та «Розбудова демократії» (2004 – 2008). Разом зі мною в них активно брали участь доценти П. В. Цимбал, В. І. Чуб, М. В. Шаповаленко та ін. Слід відзначити, що результати виконання згаданих проектів не зводились до суто академічних, тобто до підвищення науково-педагогічної кваліфікації складу кафедри, створення навчальних посібників, хрестоматій чи інших навчально-методичних матеріалів із політології, філософії та споріднених дисциплін. Значущим тут виявився і практичний аспект: наприклад, були розроблені і видані накладом сорок тисяч примірників стислі методичні рекомендації «Компетенція міліції в охороні прав громадян та громадського порядку під час виборчого

процесу». Вони допомогли працівникам ОВС у забезпеченні правопорядку під час виборів народних депутатів України у 2006 р. Певне наукове та практичне значення мала й, як видається, дотепер зберігає збірка перекладів студій відомих у світі авторитетів у поліцейській «Демократичне поліціювання» (2011).

Ефективна діяльність у галузі права не може обійтися без логічного обґрунтування, без знання тонкощів як додержання, так і порушення основних норм мислення, без володіння вміннями критикувати різноманітні хитрощі чи маніпуляції. Разом із тим логіка, як і будь-яка справжня наука, живиться практикою. Розуміння цієї двоєдиної істини і стало, напевне, витоком моєї багаторічної співпраці з академіком О. М. Бандуркою. Її перший результат – підготовка й видання у 1999 р. адаптованого для курсантів і студентів нашого Університету підручника «Курс логіки».

Олександр Маркович Бандурка наразі має шістдесятирічний стаж роботи на різних посадах правоохоронної системи країни. Його знання та досвід є багатою скарбницею різноманітних випадків і ситуацій, аналіз яких дозволяє унаочнити сухі вимоги законів і правил логічного мислення у виробленні й обґрунтуванні правильних рішень і рядового правоохоронця, і керівника ОВС. Більш того, ці знання та досвід виявилися дієвим чинником формування адресованого саме цій аудиторії курсу логіки, підказуючи послідовність і зміст його розділів та підрозділів.

Фахівці не сперечатимуться з тим, що попри значущість для правоохоронця вміння правильно ставити запитання, оцінювати одержані відповіді чи формулювати власні на всіх етапах розслідування та розкриття правопорушень, інтерогативна логіка дотепер не знаходила гідного місця у вітчизняних лекційних курсах і навчальній літературі. Натомість Олександр Маркович одразу підтримав ідею приділення особливої уваги логіці запитання – відповіді й активно залучився у підготовку відповідного розділу нашого підручника. Згадаю одну із запропонованих ним ситуацій, яка закарбувалася у мене в пам'яті.

Розумний слідчий, намагаючись дізнатися, чи був постріл, не буде прямо запитувати про це людину, у правдивості якої є вагомі підстави сумніватися. Натомість він запитає про час пострілу, даючи тим самим зрозуміти, що начебто вже знає про факт пострілу. Будь-яка відповідь або навіть негативна реакція на таке запитання дасть, як мінімум, не менше потрібної інформації, ніж у випадку простого запитання «у лоба». Так, якщо навіть запитуваний приховає правильний час, сама його відповідь указуватиме, що постріл напевне був. Ясна річ, що ця ситуація є близьким для правоохоронця унаочненням суттєвості зв'язку між відповіддю або реакцією, запитанням та його передумовою, що полегшує осягнення та подальше врахування цього зв'язку вже в реальній діяльності.

Наш курс логіки спочатку був виданий невеликим накладом у Харкові – для потреб курсантів і студентів університету. Але, мабуть, те поєднання теорії та практики, академічної точності й професійної корисності, якого ми прагнули, значною мірою було досягнуте, адже через два роки ми одержали пропозицію підготувати нове видання. У 2002 р. воно вийшло набагато більшим накладом у Києві. Але досконалість, як відомо, меж не має. Тож, співпрацюючи далі, протягом останнього десятиліття ми підготували й випустили в світ два видання спеціалізованого підручника «Юридична логіка» (2011, 2017). Ці книжки, як і все, згадане раніше, я розглядаю як належний внесок у становлення та розвиток Харківського національного університету внутрішніх справ з огляду на ідею, в осучаснених термінах, «поліцейської Сорбони».

Ігор Віталійович ЧОРНИЙ,
*завідувач кафедри українознавства факультету № 2,
доктор філологічних наук, професор*

ШЛЯХИ, ЯКІ МИ ОБИРАЄМО

Дивним чином складаються долі людські. Колись, у вже такому далекому 1987 р., проходячи строкову службу у Військовій прокуратурі Вологодського гарнізону (чому і як я там опинився, – це предмет для окремої оповіді) й готуючись до вступу до аспірантури, я пожартував: «Якщо не вдасться стати кандидатом наук, хочу стати полковником». Хто ж знав, що три роки по тому я стану кандидатом наук, за дванадцять – доктором, а за двадцять – полковником...

Дев'яності роки ХХ століття були складним періодом як у житті нашої новонародженої держави, так і у житті практично кожного з її громадян. Я тоді працював у Харківському державному педагогічному інституті імені Г. С. Сковороди на кафедрі світової літератури. Кар'єра

складалася досить непогано. Я достроково закінчив стаціонарну аспірантуру, захистив кандидатську дисертацію, невдовзі отримав посаду доцента, готувався до вступу до докторантури, збираючи матеріали для другої своєї дисертації. Проте повсякденне життя й побут були важкенькими. Ми два-три місяці не отримували зарплатню, якої ледь-ледь вистачало на животіння. А в нас у цей час народилася донька, якій потрібні були пелюшки, повзунки, штучне харчування та ще багато чого. Та й самі ж ще були молоді, багато чого хотілося побачити, скуштувати, вдягти. І на які кошти? Тоді й замислився щодо зміни місця роботи.

Восени 1993 р. мені запропонували спробувати влаштуватись на роботу до Харківського інституту внутрішніх справ (так тоді називався наш виш). Я здивувався: хіба є в нашому місті такий навчальний заклад? Виявилось, що таки є. І розташовувався він, як мені здалося, коли їхав туди вперше, ледь не на краю світу. Першим керівником ХІВС, який зустрівся мені, був проректор з наукової роботи Олександр Назарович Ярмиш. Уважно вислухавши мою розповідь щодо подробиць біографії, наукових і творчих досягнень, він сказав, що у перспективних планах розвитку інституту є створення кафедри історії та культури України, де б я міг працювати. Записав мої контакти, пообіцявши з часом вийти зі мною на зв'язок.

Кілька місяців по тому мене запросили на співбесіду до ректора закладу – Олександра Марковича Бандурки. Зізнаюсь, не без тремтіння у ногах я заходив до генеральського кабінету. Я багато чув про Олександра Марковича – людину відому у Харкові. Як-то пройде ця доленосна для мене зустріч? Чи викличу довіру у керівника закладу? Сам я вже з першого погляду на сиву, трохи втомлену людину у генеральському мундирі відчув певну симпатію до співрозмовника (є в Олександра Марковича така риса – вміння причаровувати людей).

Почав оповідати про свої здобутки на освітянській ниві. Олександр Маркович схвально хитав головою, час

від часу роблячи якісь помітки у своєму нотатнику. Потім поставив кілька питань щодо напрямів моєї наукової роботи. Я розповів, що кандидатську дисертацію писав про історичні романи М. Загоскіна. Ректор виявив обізнаність у питанні, згадавши, що Загоскін написав перший російський історичний роман «Юрій Милославський», був відомим драматургом тощо. Це приємно здивувало мене, адже не очікував, що працівник міліції цікавиться справами давно минулих днів і знає імена, які й багатьом фахівцям-філологам нічого не кажуть.

Порадившись зі своїми заступниками, які також були присутні у кабінеті, Олександр Маркович мовив, що я їм можуся, а отже, маю пройти лікарняну комісію й спеціальну перевірку. Усе це зайняло певний час і виявилось справою хоч і не дуже складною, проте досить копіткою. Позатим, успішно подолавши ці «перешкоди», у вересні 1994 р. я перейшов за переводом до Харківського інституту внутрішніх справ.

Життя змінилося практично одразу й на краще. Пам'ятаю, як на мое побоювання щодо вчасної виплати заробітної платні колеги відповідали здивованими поглядами: як можна невчасно видати зарплатню? І її таки видали день у день. Й надалі так само, 20-го дня кожного місяця. А ще були незвичні для цивільного працівника пайки: цукор, згущене молоко, консерви, крупи, м'ясо – ціле багатство для напівголодних 90-х. Щоправда, додалося й клопоту, також незвичного для цивільних: заняття зі службової підготовки, фізичної культури, вправності у володінні вогнепальною зброєю (пістолетом), складання відповідних заліків тощо.

Того пам'ятного 1994 р. ХІВС отримав значне поповнення з різних харківських вишів. Відкрились нові спеціальності, а отже, створювалися нові підрозділи, які комплектувалися знаними фахівцями й молодими та перспективними співробітниками. Так сформувалась і наша кафедра, яку очолив доктор історичних наук, професор

Володимир Анатолійович Греченко. Навколо нього згуртувалися молоді доценти Ігор Альбертович Логвиненко, Юрій Дмитрович Древаль, я, зовсім юна випускниця ХДПІ імені Г. С. Сковороди Вікторія Анатоліївна Кушнерук (зараз кандидат філологічних наук, доцент), досвідчений працівник-ветеран Катерина Михайлівна Даниленко. То був перший склад нашої кафедри, з якого майже половина працює у ХНУВС і донині.

Уже тієї ж осені 1994 р. Олександр Маркович Бандурка, людина знана й авторитетна не лише на Харківщині, а й в усій Україні, задумав визначну справу щодо підвищення статусу й авторитету нашого навчального закладу. Були тривалі та складні перемовини, важливі зустрічі з впливовими людьми, численні поїздки до столиці. У деяких із них його супроводжував і В. А. Греченко, який свого часу навчався у Києві й мав там певні зв'язки. Урешті-решт усе це закінчилося тим, що у листопаді 1994 р. ХІВС став Університетом внутрішніх справ – першим і тривалий час єдиним університетом у системі закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Озираючись на ці двадцять п'ять років, віддані роботі у нашому університеті, я переповнююсь почуттям гордості від того, що певним чином був причетний до його становлення, перетворення на провідний, потужний, багатопрофільний заклад вищої освіти системи МВС України, а також почуттям вдячності всім тим людям, які працювали поруч зі мною впродовж цієї чверті століття. І як би важко не бувало іноді (у житті трапляється різне), я жодного разу не пошкодував, що 25 років тому зробив цей вибір, різко змінивши своє життя.

Володимир Миколайович ШАПОВАЛ,
*доктор філософських наук, професор, професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6*

ПЕРЕГОМІН СТОЛІТЬ

Працюючи у Харківському національному університеті внутрішніх справ більше двадцяти шести років, я був свідком та учасником багатьох знакових подій, які мали не лише міське, але й загальноукраїнське та європейське значення. Але чомусь у пам'яті найбільш яскраво закарбувався маленький епізод, що мав зовсім не «історичний характер», але згадується з якимось особливим теплом та емоційним піднесенням.

Це було на початку дев'яностих років минулого століття. Тоді за ініціативи кафедри філософії Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна були започатковані щорічні конференції під загальною назвою «Харківські сковородинівські читання». Цілком логічно, що ці конференції почали проводитись у головному Харківському

університеті, на Слобожанській землі, адже саме тут подорожував і розповсюджував своє вчення серед небайдужих до духовних потреб людей великий український філософ і поет Григорій Сковорода. Одним з організаторів цих конференцій був професор Олександр Михайлович Кривуля, який працював в Харківському державному університеті ім. В. Н. Каразіна, але через деякий час перейшов до ХНУВСу й очолив тут кафедру філософії і політології. Поступово Читання почали проводитись саме у нашому університеті, а всі організаційні та інші питання взяли на свої плечі члени кафедри й особисто О. М. Кривуля. Патронат над цим заходом узяв на себе ректор ХНУВС О. М. Бандурка, який доклав чимало зусиль для того, щоб «Харківські сковородинівські читання» відповідали найвищому рівню, досягли не лише загальноукраїнського, але й міжнародного рівню відомості. За традицією Читання проводились 1–2 дні, з обов'язковим відвідуванням музею-садиби Г. С. Сковороди під Харковом, де жив останні роки мандрівний філософ і де він знайшов свій останній притулок. Серед учасників були представники не лише близького, але й далекого зарубіжжя.

Одного вересневого дня викликає мене до себе у кабінет начальник кафедри професор О. М. Кривуля й каже, що за розпорядженням ректора О. М. Бандурки наш університет узяв на себе зобов'язання допомагати у благоустрої території музею-садиби Г. С. Сковороди. Одним із кроків ухваленого рішення було висадити перед приміщенням музею блакитні ялинки. Ці чудові дерева привезли в університет, і вони чекають, щоб їх доставили туди, де їм віднині жити. Справа термінова й невідкладна, адже дерева без зв'язку з матінкою-землею довго існувати не можуть. Слід поїхати у с. Сковородинівку і разом з працівниками музею втілити цю добру ідею у життя. Недовго роздумуючи, я з радістю погодився.

Короткі збори – й автомобіль із дорогоцінним вантажем вирушив у напрямку с. Сковородинівка. Був сонячний

прозорий день. Сумська магістраль, що вела до місця нашого призначення, в цю передзимню пору року була особливо мальовничою. Праворуч і ліворуч від траси жовтогарячою стіною стояли вкриті різнокольоровим осіннім листям дерева. Особливо привабливо вони виглядали на тлі бездонного блакитного неба з рідкими білими хмарами біля обрію. Дорога повернула праворуч, і тепер перед очами простяглися нескінченні зелені поля озимини. Ось і Сквородинівка. Під час в'їзду у село вражали величезні гарбузи, що лежали великими купами на городах місцевих мешканців. Коли вантажівка заїхала на територію музейного комплексу, на нас уже чекали працівники музею й допоміжний персонал із лопатами й іншим знаряддям, потрібним для посадки дерев. Вони заздалегідь підготували ями для ялинок та воду, необхідну під час висадки, та чекали прибуття живого подарунку з ХНУВС.

Посадка будь-яких дерев – це не просто красивий ритуал, цей процес має певний сакральний характер, адже дерева, на відміну від людей, живуть століття й навіть тисячоліття. Вони бачать, як приходять, розквітають і згасують цілі епохи. Корінням вони пов'язані із землею, а їх верхівки тягнуться до неба, символічно пов'язуючи три світи – підземний, земний і небесний. Учення про три світи (але дещо в іншому сенсі) розробляв і філософ Г. С. Скворода. Троє людей: ректор Університету О. М. Бандурка, начальник кафедри О. М. Кривуля й автор цих рядків реалізували, на перший погляд, простий, але дуже цікавий і важливий план. Це було глибоко символічно.

На території поміщицької садиби, де тепер музейний комплекс, стояв колись велетенський дуб, під яким полюбливав роздумувати та складати свої вірші й філософські трактати Григорій Скворода. Під цим дубом він заповів себе поховати, що й було зроблено згідно з його побажанням. Пізніше у зв'язку з періодичними паводками могилу великого українця було перенесено на пагорб. Той дуб з'явився на світ, мабуть, років за триста до народження

Г. С. Сковороди і продовжував жити ще більше двохсот п'ятдесяти років після смерті філософа. Але всьому настає кінець, тож, настав час, коли життєвий потенціал цього велетня було вичерпано, і він поступово згас. Правду кажуть, що дерева помирають стоячи. Тепер він стоїть, як монумент минулим епохам, нагадуючи, що з його життям якимось перетнулось життя яскравої, геніальної людини, яка намагалась виразити у художній і філософській формі дух свого часу та свого народу. Але життя триває, і тепер замість того велетня-дуба, що прожив більше ніж півтисячоліття, будуть рости й радувати очі людей вічнозелені ялинки, яким теж відміряно не одне століття.

Я повертався у Харків із думкою, що все мине: війни, революції, перебудови, – а життя, символом якого є прекрасні ялинки перед домом-музеем Г. С. Сковороди, триватиме. Немає нічого більш величного та значущого, ніж дарувати життя, підтримувати тісний зв'язок природи й культури.

Літературно-художнє видання

**МІЙ УНІВЕРСИТЕТ:
спогади викладачів і працівників
ХНУВС**

(До 25-річчя створення університету)

Українською та російською мовами

*Оригінал-макет видання підготовлено в Харківському
національному університеті внутрішніх справ.*

Відповідальний за випуск: *П. О. Білоус*
Редагування: *М. В. Цветкова-Верніченко, П. О. Білоус*
Комп'ютерне верстання: *А. О. Зозуля*

Підп. до друку 03.07.2019. Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 17,03.
Обл.-вид. арк. 12,42. Тираж пр. Зам. № .

Видавець і виготовлювач –

назва ,

адреса .

Свідцтво суб'єкта видавничої справи _____ від _____.